

V bažinách Ardistanu

Karel May

Kapitola první OHNĚ NA SEVERU

Stál jsem s Taldžou, ženou ussulského šejka Amína, před podivnou věžovitou stavbou pradávného chrámu, jenž svou podivnou, strohou architekturou uzavíral náměstí hlavního města. Tam uvnitř mne čekalo podivné setkání; žena sahara, kouzelníka Ussulů a velekněze tohoto chrámu, mne tam pozvala k nočnímu rozhovoru. Náměstí bylo prázdné. Mlčenlivě se na něm zvedal jen jediný obrys: dřevěná socha osedlaného koně bez jezdce. Karikatura a přece zároveň symbol významný pro celý život Ussulů, primitivně žijících pod vládou ardistanských emírů. Nad náměstím hluboká noc; bledý srpek nového měsíce sotva prokrajoval úzkou štěrbinou temný plášť noci. Přikročili jsme k chrámu. U brány nehybně stál sluha. Beze slova nám otevřel, vešel s námi a hned zase zavřel. Stáli jsme ve velikém prostoru, který, jak se zdálo, neměl hranic. Kolem panovala čirá tma. Jen pozdvihl li člověk hlavu, spatřil mezi sloupy, jež nesly střechu, hvězdy, které svítily do temnot jakoby z jiného světa. Tu se rozsvítilo světlo na sloupu, který uprostřed prostoru podpíral střechu. Světlo bylo nepatrné a zdálo se ve velikém temném prostoru ještě menší, než bylo ve skutečnosti. Byl to počátek historie tohoto chrámu, počátek ussulské víry v Boha. Třebaže nepatrné, přece bylo viditelné, i když člověku nebylo známo, odkud se tu vzalo a co by znamenalo. Ale člověk tušil a cítil, ano, byl i přesvědčen, že tam, kde vzniklo, se pohybuje cosi dobrotivého, živého a toužícího po osvětlení. Rozsvítilo se druhé, třetí i čtvrté světlo. Jedno pomáhalo druhému potlačit temnotu. Připojilo se jich ještě více. V šerosvitu těch světél byla viditelná i bytost, která je rozsvítila. Byla to kněžka. Oděná v bílou řizu, stála tu zahalená bílým závojem, který jí spadl od hlavy až ke kolenům a dodával jí přidechu neproniknutelného tajemství. Z této osvětlené hádanky nám zazněl vstříc povzbuzující hlas: "Pojďte sem, ke mně!" Znělo to tajemně, přímo strašidelně v širém prostoru, v němž nebylo ani stopy po ozvěně. Zdálo se, jako bychom byli vyzýváni vstoupit do bezmezných dálek. Zmocnilo se mne zvláštní pohnutí. Cítil jsem, že jsem vstoupil na posvátnou půdu. Že zde nelze mluvit o lhostejných, obyčejných věcech. Šli jsme k ženě. Byla vysoké postavy jako Taldža a když odhrnula svůj závoj, spatřil jsem, že je mnohem starší než manželka šejkova. Nebyla ani krásná ani ošklivá, ale měla obličej myslitele a z hloubky jejích očí hleděla добрota, která je nejen vrozená, nýbrž je i ovocem vnitřního přesvědčení. "Buď mi vítán!" pravila. "Jsi naším hostem, jsi tedy i mým hostem v tomto božím chrámě." Uklonil jsem se jí, jako by byla kněžnou; nemohl jsem jinak. Působila silným dojmem její osobnost a okolnost, že jsem dýchal v jejím duševním vlivu? "Stal se právě Ussulem!" oznamovala jí Taldža. "Buď mi tedy dvojnásob vítán!" pravila kněžka a podávala mi ruku. Na to jsem nemohl odpovědět, neboť sama pokračovala v řeči: "Stal ses Ussulem jen zevně, ne duchem, ale jak doufám, zato tím více srdcem!"

"Mé srdce patří vám," pravil jsem, "od prvního okamžiku, kdy jsem spatřil vaši vládkyni." Při tom jsem ukázal na Taldžu, která odvětila: "Vládkyní nejsem, ta stojí zde." Pravicí ukázala na kněžku, která přijala poklonu a vysvětlila mi: "Máme se velmi rády a vážíme si jedna druhé. Jsme přítelkyně. Mezi námi není rozdíl, není tu vládkyně, není poddaná. Sloužíme, já i ona! Dnes mám těžkou službu. Ale sahar spolkl opium, aby mohl spát. Proto mám čas a přišla jsem do chrámu." Udělala paží kruhovitý pohyb a mluvila: "Jsi uprostřed našeho náboženství, naší víry, a pozoruješ tu jen několik nepatrných světélek, která se marně namáhají zaplašit temnotu. To je počátek. Touha uniknout temnotám. První stupně, po nichž chceme dojít k Bohu. Povolala jsem tě do této temnoty, abych ti řekla, že nejsme tak domýšliví, abychom

věřili, že jsme dospěli k pravdě. Teď však vystup se mnou k našemu nebi. Viděl jsi je už?" Ne

"INC. "A chceš s námi jít?"

"Velmi rád!"

"Dobře. Pomůžeš rozmnožit světlo. Budeme je potřebovat při výstupu." Dala znamení sluhovi, který stál u vchodu. Uslyšeli jsme vrzání kladek; sluha spouštěl totiž z výše veliký lustr, na němž bylo množství svíček. Rozžehli jsme je a začali vystupovat vzhůru.

Zmínil jsem se již o těch točitých schodech. Nebyly příliš široké, ale nebyly nepohodlné. Poněvadž jsem se tu ještě nevyznal, vzaly mne obě ženy mezi sebe: kněžka kráčela napřed, pak jsem vystupoval já a za mnou Taldža. Chrámový sluha pomalu vytahoval lustr, takže vždy bylo osvětlené to oddělení schodů, po němž jsme právě stoupali. Když jsme se ocitli na nejvyšším odpočívadle, dala kněžka znamení, aby lustr spustili do hloubky. Když začal klesat, pravila: "Jsme obklopeni podobnostvím. V blízkosti nebes sestupuje naše světlo do hlubin. Tak opouští i zjevení svou domovinu, aby dospělo k zemi. A čím víc se k ní blíží, tím se zdá být nepatrnějším a slabším, až je temnota téměř docela pohltí. Pohleď dolů!" Svícen dospěl zatím až dolů. Jednotlivě se světla už nedala rozeznat. Jejich záře docela mizela v temnotě. Z lustru bylo vidět jen malé, zamlžené místo v hluboké tmě. Pohled dolů působil velice tísnivě. Kněžka pozorovala ten úkaz jistě již častokrát před tím, neboť pravila: "Kdo se odtud dívá dolů, jistě považuje za možné, že se i Bůh musí strachovat o svou lásku, vysílaje ji na svět. Pojďte, podívejme se nyní na naše nebe!" Vystoupili jsme o několik posledních schodů. Nahoře byla plošina se zábradlím, na ní několik sedadel. Nad plošinou byla malá, ale dokonalá ochranná střecha. Posadili jsme se a rozhlíželi po obloze. Ano, měla pravdu! Vyjádřila se zcela správně, když mluvila o nebi, které jsme mohli spatřit v této výši. Nemyslela jistě jen hvězdné nebe nad námi, nýbrž nebe zcela jiné, jež můžeme cítit jen ve vlastním nitru a jinak je neviditelné; ale již pohled na noční oblohu nás úplně odškodňoval za to, že jsme podnikli tento namáhavý výstup. Jak jasná zde byla obloha! Jak jasně zářila nebeská světla, ačkoliv jsme byli v krajině, jejíž vlhké ovzduší se chová nepřátelsky k síle světelných paprsků. Seděl jsem zády k jihu, díval jsem se tedy k severu, kde leží Ardistan, a za ním, vlastně nad ním i Džinistan. Právě za mnou zářil proslulý Jižní kříž. Vlevo nade mnou svítily hvězdy Centaura, dále Váhy a Panno, s jasně zářící Spicou. Téměř přímo na severu svítil Havran, poněkud vpravo Pohár a Kalich, v pozadí Vodnář. Toho však, pokud se jasu týče, předčilo východněji kroužící Srdce. Byl bych hledal ještě další hvězdy a dal si ženami vysvětlovat jejich zdejší jména, kdyby nebyla kněžka obrátila mou pozornost k bodu, ležícímu daleko za Havranem na severu. Vztáhla ruku, ukázala tím směrem a pravila: "Dej pozor, myslím, že už to začíná! Zdá se mi, že jsme přišli v pravý čas."

"Co začíná?" tázal jsem se. Nebylo třeba, aby odpovídala, neboť nebe odpovídalo samo. Objevil se na něm, právě v místech, kam kněžka ukázala, rychlý záblesk. Jeho záře se však nezdála přicházet shora, nýbrž zdola. A nebyl jasný a čistý, nýbrž spočívalo v něm něco napodobeného, nepravého, jako když foukáme plavuňový prášek do plamene svíčky. Nevypadalo to tedy tak, jako by záblesk byl darem nebes, nýbrž jako by byl dílem pozemským. Po nějaké době se záblesk opakoval, jenže ne na stejném místě, nýbrž o kus dále vpravo. Brzy nato se objevil po levé straně. Pojednou zmizely hvězdy a na severu se zatmělo. Tato tma chvíli trvala a pojednou se začala snášet k zemi, pomalu, mnohem pomaleji, než vznikla. To se několikrát opakovalo. Mlčel jsem. Netázal jsem se po příčině tohoto jevu. Shledával jsem v paměti školní vědomosti, které by mi mohly tuto záhadu objasnit, ale hledal

jsem marně; vysvětlení jsem nenašel. Severní záře? Ne. Přicházelo to ze země. Blesky byly vymršťovány velikou silou. Snad to byly hle, opět se to objevilo! Ale ne tak, jako poprvé. Nejprve uprostřed. Teď záře postupovala ne jako blesk, ale pomalu a velmi mocně. Nejprve fialová, ale přece zářící ohněm, pak modrá, temně rudá, krvavě rudá, žhavě rudá, oranžová, žlutá a konečně proměněná v čisté, jasné světlo, osvětlující velikou část oblohy. Záře tvořila obrovský sloup, dole fialový a pak měnící se jako duha ve všech barvách, čím výše, tím jasnější, a na vrcholku se rozšiřující v obrovskou zářící korunu, která jako by chtěla celou oblohu obejmout do náručí a stáhnout ji k zemi. A jak pomalu sloup rostl, tak se opět pomalu sám do sebe ztrácel. Sotva však jeden sloup zmizel a my se vzpamatovali z dojmu, kterým na nás působil, opakovalo se totéž divadlo v neztenčené kráse na jiném místě, buď vpravo či vlevo, jako prve jednotlivé záblesky. Konečné zazářilo několik sloupů najednou, takže nebe bylo ozářeno několika ohnivými duhami. Netušil jsem, že tu něco podobného spatřím, a také jsem ten úkaz viděl zde po prvé v životě. Nikdy jsem o něčem podobném nečetl v knihách, neznal jsem nic takového z fyziky. Obě ženy seděly pritulené k sobě, jako by se něčeho bály, nebo jako by se k nim mělo přiblížit cosi nadpřirozeného. Modlily se. Neviděl jsem to sice, ani neslyšel, ale tušil jsem to. Člověk se časem naučí chápat, že modlitbu možno procítit. Jiskření, mihotání a záření tam na severu mi připadalo jako modlitba země, a modlí li se matka, je to pobídkou pro všechny její děti, aby se modlily s ní. Stáli jsme na střeše mohutné stavby, v níž se shromažďovali obři k pobožnosti. Čím však byl tento veliký a přece tak uboze malý dům proti vznešené stavbě nebes, v jejichž nevyzpytatelné hloubce překypovalo srdce, aby planoucími vzdechy volalo do světa, že tato zdánlivě mrtvá hmota, tato nedoceněná kolébka má dosud v sobě sílu, život a duši! Tak jsme seděli dlouhou, dlouhou dobu pohříženi do krás nevyrovnatelného zjevu, až jsem mlčení přerušil: "Krása a vznešenost. A trvá, nemizí!"

"Potrvá celou noc," odvětila kněžka, "a také po celý den, kdy však není patrná. Uvidíš ji zítra i pozítří, ba i nadále, dokud nevyprší určený čas. Již několik nocí se ohlašoval tento zjev a nezmizí dříve, dokud nebude zodpovězena otázka, kterou nám předkládá."

"Jaká je to otázka?"

"Otázka a volání: 'Mír na zemi!' Neznáš je? Neslyšel jsi ještě pověst o zmizelé řece?"

"Znám ji. Vyprávěli mi ji včera," pravil jsem. "A znáš také pověst o otevřeném ráji? A o andělských zástupcích na jeho hradbách a o archandělech před branami?"

"Ano."

"Věz tedy, že den, kdy se tyto velké věci mají naplnit, se přiblížil. Není to pozemský den, je to den nebes; proto trvá déle než čtyřicet hodin. Začal v tomto okamžiku. Byl zemi již dříve zvěstován. Podzemní dunění se ozývalo za noci v útrokách země. Na severu se blýskalo, ale bez hromobití, větru a deště. To jsou známky, že se ráj otvírá. To vše jsem pozorovala. Vystoupila jsem proto na chrámovou střechu, abych se podívala, zdali opět začne blýskavice. Předzvěst však zatím již minula, a nastala událost sama. Dospěli jsme na toto místo v pravý okamžik. Pozdvihni oči a hled' k severu. Co tam vidíš, to je brána ráje. Rozeznáš její sloupy a rohy? Otevře li se, nevím. Stává se, že se objevuje, ale neotvírá. Pak mizívá velmi brzy. Věříš tomu?" Odvětil jsem: "Věřím, že každý přírodní zjev je předzvěstí zjevu jiného. Vzniká často z příčin, které si nedovedeme vysvětlit a bývá v souvislosti s událostmi, jež nechápeme prostými smysly, ale "

"Neříkej 'ale!' V tomto okamžiku ne," pravila kněžka. "Mluvíš o přírodních jevech. Vím, co tím chceš říci. chceš tvrdit, že na severu, nyní tak skvěle ozářeném, stojí rada mohutných vrchů, které kdysi soptily oheň a ještě dnes nejsou v klidu. Probouzejí se v období asi jednoho století a dokazují po nějaký čas, že jen spalý, ale nezemřelý. Jakmile začnou svou činnost, otřásá se země. Podzemní moci nashromážděné v nitru země zesílí tak, že se musí zbavit tlaku. Vystupují; prorážejí si dráhu, mění se v oheň a strhnou s sebou vše, co se jim staví do cesty."

"A co dále?" otázal jsem se, neboť jsem nechápal souvislost těchto zjevů s plány jejich stvořitele. "Co dále? Je to obyčejný výbuch sopek s nepatrným zemětřesením. Země vydává svůj přebytečný vnitřní žár, který vešel ve styk s nějakým podzemním vodním zřídlem. Tak by věc vysvětlil člověk učený. My, kteří nejsme učený, víme, že toto tvrzení se sice zakládá na pravdě, ale ta pravda nás uvnitř mrazí. Neboť ještě lépe než toto víme, že všechny viditelné věci slouží Stvořiteli, aby nám odkrývaly tajemství světů neviditelných a nezbadatelných, jejichž zákonů musíme být poslušní, abychom mohli složit účty ze svých činů v životě věčném. Pro někoho otevřela se tam na severu jen země, aby vydala oheň a strusku; pro nás však, kteří posuzujeme podle zevnějšku nitro, otvírají se brány ráje, aby vydaly světlo, při jehož jasů a čistotě andělé uvidí, je-li již na zemi mír, či zda dosud není!" Nemusím říkat, že jsem se podivil tomu, co jsem zde slyšel. Odkud čerpala ta žena tuto myšlenku? Odkud měla svůj rozhled a svou víru? Byla to Ussulka nebo nebyla? Za řeči povstala. Stála při severním zábradlí plošiny, zatím co já se opíral o jižní zábradlí. Její bílá postava stála přede mnou ozářená ohněm, kterým bylo zbarveno nebe na severu. Stála jako ověččená svatozáří, jako stvoření z jiných světů. Připadala mi jako vidiny ze starých bájí. V mém nitru probudila zvláštní pocit. Nebyla to láska, nebyl to obdiv, nebyla to úcta nebo nedůvěra, ale bylo to vše dohromady. V tom pocitu byla i značná dávka soucitu. Kde se vzal tento pocit? Kdo jej ve mně probudil? Kněžka se ke mně obrátila, jako by se jí dotkly mé myšlenky, a promluvila: "Effendi, nediv se tomu, co ti říkám! Nediv se způsobu, kterým mluvím. Mou vlastní je Sítara, země božích hor, o níž jsi snad dosud neslyšel. Nejsem tam sice zrozena, a ani moji rodiče tamodtud nepocházejí. Ale moji předkové byli ze Sítary. Byli oba vysláni do této ubohé, vlhké země Ussulů, aby její lid poučili o Bohu a povinnostech k němu. V Sitaře vládne královna, nikoliv král, žena, nikoliv muž. Tato zásada sem přišla s mým předky. Ústní podání se přenášelo z domoviny vždy od pokolení k pokolení nejstarší dcerou. Dcery z našeho rodu se sice vždy provdaly za kněze, ale přinášely mu věnem i vědomosti, důstojnost a schopnosti. Tak tomu bylo až do dnešního dne, ale tak to dále být nesmí!" Vyslovila poslední slova poněkud váhavě a když je pronesla, usedla opět na své místo. Ale v řeči pokračovala: "Potomci mých předků zmizeli, stali se Ussuly, splynuli úplně s národem. Ale v tom právě kotvilo jejich poslání: tím, že se snížili, povznegli národ. Povrch tohoto lidského moře se stal čistším, zdravějším a pohyblivějším. A v jeho hloubi odpočívají potopené lastury, aby se v nich zatím utvořily perly. I já jsem se stala Ussulkou. Ale zachovala jsem to, co jsem po předcích zdělila, opatrovala a rozmnožila jsem jejich odkaz, jehož jsem si vážila, jako si vážíme rodinného klenotu. Bůh mi dal dceru, milé dítě, nadšené pro všechno ušlechtilé. Jí připadla úloha stát se mou následovnicí. Proto jsem již od mládí světovala její duši předpoklady, jichž měla být nositelkou. Ukládala jsem v její duši jednu myšlenku po druhé, a mé mateřské srdce plesalo, když jsem viděla, že hloubkou duše překonává všechny své předchůdkyně. Její otec, sahar, který mne nikdy nepřestával ctít a milovat, byl stejně blažen jako já. Všechno své cítění, všechny své naděje skládal do dítěte. Jeho víra njašla nový směr. Sestoupil z výšin na zemi. Jeho víra v dítě se mu stala náboženstvím. Byl Ussulem, ale Ussulem upřímných, poctivých snah. Vše pro něho vrcholilo v budoucím poslání jeho dcery. Pracoval ze všech sil k tomu, aby jí upravil cestu. Kdo se dotkl jeho dcery, ten se dotýkal jeho víry, jeho náboženství. Chápeš to, effendi?"

"Velmi dobře!" odvětil jsem velmi pohnut. Teď mi již nebyla sahárova nenávist bolestnou hádankou. Dovedl jsem ho pochopit a dovedl jsem mu odpustit. "Pak přišel Džinistánec," pokračovala kněžka. "Byl to muž proslulý lékařskými vědomostmi a přitom muž vynikající krásou těla i duše. Proto si získal srdce všech, kdo se s ním stýkali, i srdce mé dcery."

Přerušila se, rozpráhla ruce k severu a zvolala: "Pozorujte! Pozorujte! Zdá se mi, že se brána pohybuje!" Skutečně! Pohybovala se a chvěla! Jako blížící se světlo, jež proniká i zďmi, tak prorážel jasně zářivý bod dolejší fialovou, modrou a tmavěrudou částí ohnivé stěny. Bod jako by provrtával tuto stěnu. Otvírala se. Utvořila se jakási štěrbina, která se začala šířit. Obrovská, zářivá brána se před námi otvírala mezi fialovými, modrými a tmavomodrými pilíři, které se nahoře sbíhaly v jasně rudou ohnivou špičku. Z té brány pojednou zazářila hvězda nejjasnější a nejčistší zářivostí. Sotva byla neznámou, ale neodolatelnou živelnou silou vypuzena z brány, začala se rozšiřovat na všech stranách a šířila takovou září, že noc kolem nás se proměnila v denní úsvit. Zdálo se, že obloha vystupuje do výše, a několik lidí, kteří právě dole vyšli na prostranství u pomníku, bylo vidět tak zřetelně, že jsme rozeznávali i jejich pohyby. Jaká obdivuhodná erupce! Jaká spousta žhavé síly, jaké množství ohně chrlily tyto hory, které jsme měli přestoupit, abychom se dostali do Džinistanu! Pohled na to nepopsatelné divadlo mne uchvátil. Zdálo se mi, jako bych byl tím pohledem pozdvihován k výšinám. Zatočila se mi hlava, musel jsem se pevně přidržovat zábradlí. Kněžka však volala tak hlasitě, jako by chtěla být slyšena až tam, u otevřené a zářící brány ráje: "To je otevřená brána ztraceného ráje! Kdybychom neměli smrtelné oči a mohli hledět očima vyvolených, viděli bychom jistě i zástupy andělské! A kdybychom neměli sluch pozemšťanů a měli sluch nesmrtelných, jistě bychom slyšeli hlas Pána zástupů, jak volá: "Je mír na zemi?" Zavolala tu otázku čtyřikrát z výše do hlubin, do všech čtyř světových stran. Skorém bych se byl dal strhnout k odpovědi: "Není dosud mír na světě, ale Bůh jej předurčil! Celý svět za mír prosí, a proto mír přijde!" Přemohl jsem se však a zachoval jsem mlčení. A udělal jsem dobře. Neboť právě tak, jako na světě dobro stává vedle zla, stín vedle světla, tak blízko je směšnost vznešenosti. Neboť sotva dozněla otázka kněžky a dolehla k uším mužů, kteří vyšli z paláce a stáli dosud v živém rozhovoru na prostranství, zazněl k nám nahoru hlas malého hadži Halefa: "Mír? Ani nás nenapadne! Hned zítra ráno začneme s pochodovým cvičením a budeme vojáky učit zacházet se zbraní. Branný plán je hotov! Holá, vidíš mne, sídí?"

"Ano," odvětil jsem, mrzutý tím rozčarováním. "Já tě také vidím! Poslyš, sídí, jaká se to tam rozsvítila záře?"

"Je to oheň soptících hor!"

"Nemohly s tím počkat do zítřka? Teď se mi chce spát. Simsem mi zavírá oči. Tady plukovník a poručíci mne vedou domů. Dobrou noc, sídí! Přijď brzy na kutě!"

"Kdo to byl?" tázala se kněžka, když Halef utichl. Taldža jí dala potřebné vysvětlení o Haléřovi a jeho zásluhách. Kněžka promluvila:

"Hle rozdíl mezi nebem a zemí! Zde, nahoře, zněla slova andělská, dole z lidí mluví simsem. Mluví o cvičeních ve zbrani a přípravách k válce! Nestarej se však, effendi, o moc nebes! Věnuj se osudům země! Válku, kterou dnes simsem vypověděl, ty ukončíš blahodárným mírem. Již mnohý hadži Halef Omar tvrdil, že válečný plán je hotov a pak se dal opilý dovést domů, ale provedení a zdar toho plánu leží v rukou Nejvyššího. A poněvadž si Nejvyšší přeje, aby se lidstvo navzájem milovalo, je proti válce, která je na postupu, a vychází vstříc míru!" Opřela se rukou o zábradlí, dívala se do dálky a mluvila: "Že musí přijít věčný mír, to zřejmě

cítím. Ba, vím to bezpečně. Pocházím ze Sitary, kde je válka nenáviděná a každé slovo je slovem lásky a smíření. Ó, vlasti má drahá a nevyrovnatelná! Nikdy jsem tě neviděla, ale poslední pohled, který na tebe vrhli moji předkové, když se s tebou loučili, se mi stal svatým dědictvím. Přesl mi do srdce a do krve. Jejich očima tě vidím již dnes, svýma očima tě spatřím, až jednou zemřu. Tebe, zemi lásky, zemi "

" hvězdných květů!" doložil jsem. Trhla sebou a tázala se: "Znáš hvězdné květy? Ty je znáš?"

"Ano," odpověděl jsem. "Co o nich víš? "

"Že Taldža má v sobě jejich vůni. Nevěděl jsem však, odkud tu vlastnost získala. Teď to vím: je tvou přítelkyní. Přijala ji od tebe!" Přistoupila ke mně ještě o krok a tázala se: "Ty? Odkud odkud to víš? Jsi cizinec, Frank! Odkud?"

"Od Mary Durimeh!" usmál jsem se. "I tu znáš?"

"Lépe než tebe a Taldžu. Je mou přítelkyní, rádkyní a ochránkyní."

"Viděl jsi ji? Mluvil jsi s ní skutečně?"

"Velmi často! Na různých místech a také v Sitaře!"

"Tys byl " odmlčela se náhle, uchopila mne za ruce a zadívala se mi do očí. Teprve po chvíli pokračovala: "Tys byl v Sitaře?"

"Ano."

"Řekni mi pravdu! Je tomu skutečně tak?"

"Skutečné!"

"Slyš, musím tě vyzkoušet. Co pravíš, je takřka nemožné!"

"Zkoušej mne tedy!"

"Udělám to. Odpovídej na mé otázky! Tam, v Sitaře, je prý kovárna, zvláštní kovárna. Stojí v lese. Kovář tam však nekove železo, nýbrž něco jiného. Byl li jsi u Mary Durimeh, musíš znát tu kovárnu! Je v Sitaře?"

"Je na hranicích sitarských v Márdistanu. Jen ten, kdo v této kovárně byl zocelen, smí vejít do Sitary."

"Ale tys tys řekl, že jsi byl v Sitaře?"

"Zajisté!"

"Byl jsi tedy i v kovárně?"

"Ano."

"V ohni, na kovadlině?"

"Prošel jsem všemi jejími mukami." Chvíli jako by nebyla schopna údivem slova. "Znáš tedy zprávu zasvěcených? Znáš její slova?" tázala se pak téměř bez dechu. "Už dlouhý čas!"

"Řekni mi ji, pověz alespoň počátek!" Poslechl jsem a citoval čtenářům mých knih známé líčení: V Márdistán, v Kulub, bědné jdou kráčeje, Kovárna Duchů tam v lesích skryta je. Duchové mistři tam nekovají. Smrtných duchy tam kovou a žhaví jak lesklou zbraň, a v ohni kalí. Bouří a nocí, slz deštěm bičované, " lesem, jimž sinavý svit blesku plane, vlekou je vichr a smršť: Zášť spár má ostrý, jak dráp šelmy je, Závist jim zuby zatne do šije, Lítost u rněchu krčí se a potí, Bolest je kováf, jež slzy neukráčí mour po těle má, zhaslý zrak, perlík má v ruce, ve tvářích mrak... Až potud mne kněžka nevyrušila, nyní však se již nemohla zdržet výkřiku překvapení. Vpadla mi do řeči a pokračovala sama: Ó, Smrtný, až nad tebou se kleště sevrou a smýknou tebou v žár měch zavrzá. Vysoko ke střeše šlehne plamen a dým. Žár šíjí ti sehne a shltne, co kde máš: Ducha a duši, tělo a krev, svaly a šlachy, splet tvých cév pálí a praží a žhaví a taví, rozpaluje k nepoznání bílý žár... Ted' byla i ona přerušena. Taldža se chopila slova, aby pokračovala v líčení Kovárny Duchů, kde z měkkého železa duší ranami a ohněm vzniká čistá, chladná a běloskvoucí ocel ducha: ...až kleštěmi zas jsi vyrván z ohně, a na kovadlinu si tě ohne

Bol kovář, mistr, pán Kladivo se zřítí z výše a rozžhavené tvé "já " chví se, choulí a zní pod prškou ran... A znovu musíš v ohně žár a znovu kladivo tě ková a znova, znova, stále znova až mistr kováf Bolest, Žal, zří, jak v kleátích Duch tvůj jal se vděčně na té kovadlině usmívat jeho dříně... Pak už jen čelist svěráku tě sevře a pilník skřípe, rve, až sedře vše, co ještě pozemského na oceli tvé duše zbylo. "Počkej!" pravila kněžka. "To není pověst ani báje, to je skutečnost! Ano, tak vypadá kovárna, v níž každý, kdo chce vejít do Sitary, musí projít ohněm! Nedivíš se, effendi, že znám tu kovárnu?"

"Ne, vždyť jsi mi již řekla, že tvoji předkové byli ze Sitary."

"I Taldža ji zná, neboť jsem jí o ní vyprávěla. Ona do té kovárny nevstoupí, neboť náleží k lidem, jimž Bůh dopřeje ne bolesti, ale štěstím být zušlechtěna. Ted' se tě však ptám, uhodneš li, jakou prosbu mám v srdci od chvíle, kdy jsem se dozvěděla, že nejen o Marah Durimeh víš, ale že ji znáš a jsi s ní spřátelen?"

"Mohu to snadno uhodnout," odvětil jsem. "Nuže?"

"Chceš, abych ti vylíčil, kde a kdy jsem jí poznal?"

"Uhodl jsi."

"Máš čas mne vyslechnout?"

"Mám! Sahar si vzal opium a neprobudí se přede dnem. A unavena nejsem ani já, ani má přítelkyně Taldža. Můžeme li slyšet o Marah Durimeh, promění se nám noc v bílý den. A pohled' jen dnešní noci jasně, nebojácně do očí! Ani ona nespí, nýbrž bdí. Posad' se a vypravuj!" Poslechl jsem. Má zpráva o Marah Durimeh nebyla souvislým vypravováním. Musel jsem odpovídat na množství otázek, jež mi obě ženy předkládaly. Dlouho jsme seděli, hovořili ustavičně o Zemi hvězdných květů, a teprve když na východě ranní záře ohlásila nový den a když sopky na severu začaly pohasínat, poručila kněžka, aby byl opět vzhůru

vytažen rozsvícený lustr, při jehož záři, jež nás provázela do hlubin, jsme sestupovali. Cestou dolů jsem měl příležitost zmínit se o Džirbanim a o své zítřejší návštěvě u něho. "Kdy k němu půjdeš?"

"Pozval mne na dopoledne," odvětil jsem. "Nechtěl bys mi prokázat laskavost a vyřídit mou prosbu?"

"Rád! Přikaž jen!"

"Je mým vnukem, synem mé dcery, a přece mi bylo zakázáno stýkat se s ním. Ohledy mne nutily vyhovět sahárovu rozkazu. Milujeme se však přes to, jak nám přikazuje zákon přírody, a také se zdravíme, ale jen zdáli. Nyní však je sahar tak zraněn, že jen umění vnukovo může ho zachovat při životě; proto mohu zrušit slovo dané sahárovi. Vyříd', prosím, synu mé dcery, že přesně v poledne budu v chrámu, abych s ním mohla promluvit. A ještě o něco tě musím prosit. Týká se to sahara. Co leží doma zraněný, zmocnily se ho zvláštní myšlenky. Zprvu jsem myslela, že jde o předčasnou horečku, ale tepna mne přesvědčila o něčem jiném. Co z jeho myšlenek vzejde, dosud nevím. Mluví také o tobě. Ale ať již z nich bude cokoli, prosím tě, abys byl přesvědčen, že sahar je člověk, který má na zřeteli jen blaho svého lidu. Nenávidí svého vnuka jen jako syna Džinistáncova, který zničil Ussulům kmen jejich kněžek. Jako syna své dcery ho však tajně a vroucně miluje. Ten vnitřní boj, ten rozpor je to, co sahara činí na venek tak ukrutným."

"Což se nemohla stát tvá dcera i jako žena Džinistáncova tvou nástupkyní?" tázal jsem se. "Vždyť i on se stal Ussulem!"

"Jen zevně, ne z přesvědčení. Byl jiné víry než my a ve své víře vedl svou ženu. Kdyby byla zůstala věrná víře svých otců a matek, byla by se stala i jako žena cizincova kněžkou, on pak by se byl stal nástupcem mého muže. To však odmítl."

"Jeho víra se tedy tolik liší od vaší?"

"Ano. Neučil sice své víře slovy, ale dával ji jednáním najevo takovým způsobem, že působil mnohem účinněji, než mohou působit slova. Poznáš to, jakmile vstoupíš na Ostrov pohanů. Vyplníš mou prosbu, pokud jde o sahara?"

"Už je vyplněna. Neměl jsem nikdy nenávist ani hněv proti němu. Lituji, že kvůli jeho zranění musí jiný provést obřady, jimiž budeme přijati do kmene Ussulů."

"Jaké obřady?" otázala se mne šejkova žena. "Včera o nich mluvil, když jsem zastřelil orla. Právil, že jsou to svaté obřady, které jako velekněz musí vykonat." Taldža se rozesmála a pravila: "O ty svaté obřady jsem jeho i vás dnes připravila, když jsem prosadila vaše přijetí při hostině. Ale nestarej se, že by snad nemělo mé přijetí stejnou platnost. Nikdo na světě nemůže již na té věci nic změnit. Jsi a zůstaneš Ussulem, třebaže při tvém přijetí neproběhly obřady tak vážné, jaké měl na mysli sahar." Doprovodili jsme kněžku do jejího domu, který byl nablízku. Když jsem pak dovedl i Taldžu do paláce, obrátil jsem se k našemu bytu.

Kapitola druhá DŽIRBANI

Při mém příchodu domů již svítalo. Nepotřeboval jsem světlo. Bylo dobře vidět. Nebyl tu ani jeden z obou sloužících. Čekali na nás až do rána, potom ztratili trpělivost a odešli. Ještě

předtím hodili do krbů mohutné špalky dřeva, které ještě teď hořely. V místnosti určené pro mne byla příjemná, dost suchá temperatura. Podíval jsem se ještě vedle, kde jak jsem tušil bude spát Halef. Nespátl jsem ho. Hledal jsem ho v obou ostatních světnicích, ale ani tam nebyl. Šel jsem tedy ven do konírny. Dveře nebyly zamčené, nýbrž jen přivřené. Otevřel jsem je a můj zrak spočinul na dvou velmi utěšených skupinách. Vlevo leželi oba koně těsně k sobě přimknuti. Pozdravili mne tichým zařehtáním. Halef vpravo na měkkém listnatém stlaní tvořil s oběma psy druhou skupinu. Jeden pes mu sloužil za podušku, druhý za příkrývku, kterou nadto Halef něžně objímal. Psi nespali a přivítali mne vrtěním ohony, ale jinak se nehnuli. Kolem leželo množství ohlodaných kostí. Halefův spánek nebyl však, jak se mi zdálo, příliš hluboký. Pocítil závan vzduchu, který vproudil otevřenými dveřmi. Pohnul sebou a pravil: "Nech už toho lízání, je to proti zákonům slušnosti!" Tato známka života, kterou dal najevo, způsobila však pravý opak toho, čemu chtěl zabránit. Pes ho začal olizovat ještě důkladněji. "Zapovídám si to!" mručel Halef. "Jsem šejk a ty jsi jenom pes! Jdi olizovat sobě rovného." Vtom se zvukem vlastního hlasu probudil a pravil, blýskaje očima: "Pes by mohl šejka olizovat jen tenkrát, kdyby před tím olizoval šejk psa. Tím by ho vyzval"

Přerušil se uprostřed vety, neboť i v ospalosti chápal, že vyslovuje něco nebezpečného. A hned učinil moudrý uzávěr: "Poněvadž ale a protože šejk nikdy psa nebude olizovat, musí mu kromě věrnosti a lásky prokazovat také povinnou úctu " Opět se přerušil. Mluvením se stával střízlivějším. Nejprve jen mhouřil oči, teď je už otevřel a spatřil mne před sebou. Rychle se posadil, ale vzápětí se opět svalil na zem. "Ty zde, sídi?" tázal se mdle. "Jak přicházíš do do do do " Pokoušel se usednout, ale upadl ještě dvakrát či třikrát do suchého listí, než se mu konečně podařilo posadit se. "Promiň, effendi!" mumlal. "Poznáváš mne?"

"Vlastně ne docela!" řekl jsem. "Tomu se nedivím!" přisvědčoval a sahal si rukama na hlavu. "Neviděl jsi jistě člověka s tolika hlavami! Mám pět nebo šest hlav. A všech pět nebo šest je naplněno simsemem! Jaká je to tíha! A jak se mi ty hlavy třesou! Musím si je rukama přidržovat, aby mi jedna po druhé neupadly."

"Pozoruji bohužel!"

"Prosím tě, neříkej bohužel! Ty sis to zařídil velice pohodlně. Věci, kterými si musí člověk lámat hlavu, jsi pěkně přenechal mně, a sám, když jsi pozoroval, že se zábava začíná trochu divočeji rozvazovat, ses pěkně ztratil! Na mně pak zbylo vše, k čemu je třeba chytrosti a vědomostí! Když jsi odešel, padla veškerá tíže vojenských zápletek na má bedra. Jen si pomysli, jakou jsem převzal odpovědnost. A jakou má ubohá hlava musela podnikat práci! Věru, k tomu už jedna hlava nestačila. Co se tak díváš? Je ti snad divné, když člověku narostlo zatím více hlav? Mám jich sedm nebo osm! A poněvadž můj jediný mozek pro tolik hlav nestačí, není divu, že se jedna po druhé naplnily simsemem a staly se tak nesnesitelně těžkými, že se mi zdá, jako by mi jedna po druhé chtěly upadnout! A jak to v nich šumí a bručí neslyšíš to, effendi? Přál bych si, aby tobě bručelo v hlavách, ne mně!" Abych mu toto přání oplatil, pravil jsem: "Rád věřím, že by sis to přál. Ale tak mi napadá pověz, Halefe, je ti známa stodevátá súra koránu? " Přemýšlel, mnul si čelo a mručel: "Hm! Proč právě stodevátá? Proč tak vysoké číslo? Víš přece, sídi, že se vyznám znamenitě v koránu, ale když se pouštíš hned tak vysoko, musím shromáždit všechny hlavy dohromady, abych si to rozmyslil a to není jen tak. Vždyť mám devět nebo deset hlav. Víš, s čísly se nemohu v tomto okamžiku dobře srovnat. Chci-li se zmocnit jednoho čísla, které vězí v třetí hlavě, přeskočí mi do čtvrté hlavy nebo desáté, a kdybych byl tak pošetilý a chtěl tam za ním běžet, utekla by mi všechna čísla z ostatních hlav a bylo by po počtech. Neříkej tedy, kolikátou súru mám opakovat, nýbrž pověz mi její nadpis nebo začátek."

"Jmenuje se El imtihan, Zkouška," odvětil jsem. Stodevátá súra koránu nese toto jméno, poněvadž jí bývá užíváno, má-li se vyzkoušet střízlivost nebo opilost člověka. Zní takto: "Ve jménu Boha nejmilostivějšího! Mluv! O, vy nevěřící, já neuctívám, co vy uctíváte a vy neuctíváte, co já uctívám, já nebudu nikdy uctívat, co vy uctíváte, a i vy nikdy nebudete ctít, co já uctívám. Vy máte svou víru a já mám také svou." To vše sice zní velmi lehce a nevinně, ale v arabštině je tato věta plná žaludů a skalisek, na nichž ten, kdo trochu přebíral, uvázne zcela určitě. Halefovi to bylo známo právě tak dobře jako mně, a proto pravil, jakmile zaslechl nadpis sůry: "Súru El imtihan? Chceš mne zkoušet, sídi? Myslíš snad, že jsem opilý?"

"Že jsi byl, je jisté. Jsi-li ještě, nevím, ale právě proto bych tě rád vyzkoušel."

"Hned, hned!" zvolal Halef. "Já a opilý! Proslulý šejk kmene Haddediňů Šammarů by se opil? Jaká hanba! Jaká obžaloba. Jaké utrhačství! Pravím ti, effendi, že mne tíží jen mé hlavy, nikoli žaludek, který je čistý a úplně prázdný, nadobro prázdný! Jen sem pojď a sáhni! Hned poznáš, že v něm nic není. Jak bych byl mohl pít přes míru? A ty chceš, abych ti říkal sto a a sto ehm no, zkrátka nějakou sum!"

"Ano, právě tu žádám!"

"A jakým právem? Poslyš, vždyť bych ji také mohl žádat já od tebe. Tys také jedl a pil! A ty se dokonce motáš! Skutečně, sídi, ty se motáš; vidím to docela zřetelně. O, jsi opilý. Ty musíš říkat súra, ne já! Mluv, hned mluv! A běda ti, užiješ-li chybných slov, nebo uvízneš-li. Neprominu ti nejmenší chybičku!" Chytrák myslil, že tak z kličky vyvázne, ale nedopřál jsem mu té radosti. Klidně jsem žádanou súru odříkal. Když jsem dokončil, potřásl Halef hlavou a pravil: "Dobře! Velmi přesně a správně! Vůbec jsi nikde nenarazil. Slyšel jsem to velmi zřetelně, neboť znám onu súru také. A přece motáš tělem. Sem a tam se motáš, a jak! Nasvědčuje to, že se mohou motat i lidé střízliví. Pamatuj si to, effendi! Kdybych se měl snad trochu motat, bude to důkazem, že jsem právě tak střízlivý jako ty. A teď je na mně řada. Mám vstát?"

"To se rozumí. Přece nebudeš súru El imtihan odříkávat vsedě!"

"Nu dobrá. Tedy vstanu." Chtěl se rázem postavit na nohy, ale nepodařilo se mu to. Posadil se opět. I druhý a třetí pokus selhal. "Sídi, tím ale nejsem vinen já," omlouval se. "Tím jsou vinny mé hlavy. A ti psi tady. Sedí mi v cestě. Ale čekej zkusím to jinak, lépe!" Pokoušel se kleknout. Když se mu to podařilo, opřel se rukama o zem a postavil se vzadu na nohy. Stál tedy, jak říkávame, na čtyřech. Psi se na něho udiveně dívali. Překvapilo je asi, jak se pojednou člověk proměnil v čtvernožce. "Vidíš, sídi, jak to jde?" tázal se Halef. "Dej si pozor, podivíš se!" Zdvihl nejprve jednu, pak druhou ruku a pokoušel se postavit se na nohy. Trochu, ještě trochu a ještě trochu. Počínal si jako nesmělý komediantský učeň, kterého poprvé vyzdvihli na vysoké lano a který si netroufá udělat krok vpřed ani vzad. Nejprve se mu rozechvěly nohy, pak celé tělo. "Vzhůru!" zvolal jsem na něho. Rozzlobil se. "Tobě se to mluví," osopil se na mne. "Ty už stojíš a já mám teprve vstávat. Inu já vždy dostanu nejtěžší úlohu! Ale zahanbím tě! Podívej se. Jen trochu páry a jde to!" Udělal jak pravil. Přidal páru, ale ne k postoji, nýbrž k pádu. V příštím okamžiku seděl na zemi mezi oběma psy. "Nešťastní psi!" pustil se do nich. "Jdete mi z očí, tuláci. Nemáš ani tušení, sídi, jak mne obtěžují. Celou noc mue ustavičně olizovali. A teď jsou mi pořád v cestě. Jen se na ně podívej, jak se šklebí. Jak se jízlivě tváří. Skorém se mi zdá, že se mi vysmívají. Ale ti se podiví! Vstanu. A začnu z jiného konce." Otočil se ke zdi, postavil se opět na všechny čtyři a pak, opíraje se rukama o

zed', začal se pomalu vztyčovat. Když se postavil, otočil se, pevně se opřel o zed', zakýval na mne a pravil: "Tak, co říkáš? Divíš se, vid'? Jsi překvapen, to věřím. Ano, člověk něco dovede,, člověk se něčemu naučil. A teď se podívej na obličejte těch psů. Už se tváří docela jinak. Úžas je přemohl. Aha! Už poznali, že jsem šejkem a oni jen psy! Tak, a teď začneme se sůrou! Chceš?"

"Ovšem."

"Chceš sůru imtihan, kterou znám nazpaměť?"

"Ano."

"Hm a poslyš mám začít hned úvodem: Ve jménu nejmilosrdnějšího Boha?"

"Ne. To není třeba. Úvod s tím nemá co dělat, neboť tak začíná každá sůra. Můžeš začít hned slovy: "Mluv! Ó, vy nevěřící. Já nectím to, co vy uctíváte."

"Dobrá! Začnu tedy hned s tím. Drž mi jen psy, aby mi snad neskočili do paměti a abys pak nemyslel, že jsem opilý. Mám začít?"

"Už aby to bylo!" Halef se zatvářil co nejvážněji, rozepjal paže na obě strany, zavřel oči a spustil: "Mluv! Ó, vy jděte pryč, psi! Ó, vy ó, vy ó, vy ó, vy psi "

"Počkej!" zvolal jsem. "Řekl jsi psi?"

"Já? Zdali jsem řekl psi? Nu ovšem vždyť se mi tu všude pletou. Psi mi skácou do řeči, sídli!"

"Hm. Prorok se obrací svými slovy k nevěřícím, nikoli ke psům. Nevšímej si psů a mluv pořádně. Musíš říci: Ó, nevěřící!"

"Inu ovšem, to musím říci. A neřekl jsem to?" NP "

"i e. "Tím jsi vinen ty, ne já!"

"Jakto?"

"Neprosil jsem tě, abys psy držel na uzdě? Nebudeš li na ně dávat lépe pozor, zkazí mi krásnou sůru El imtihan!"

"Začni tedy ještě jednou!"

"Dobře! Ale buď pozornější než dosud!" Rozepjal opět ruce, zavřel oči a počal: "Mluv ó vy nevěřící, vy neuctíváte "

"Stůj!" přerušil jsem ho. "Začátek není "vy neuctíváte," nýbrž "já neuctívám!" Halef se opravil: "Mluv! Ó, vy nevěřící, začátek není "co vy neuctíváte," nýbrž "co já neuctívám "

"Počkej!" vpadl jsem mu opět do řeči. "Co to žvaníš? V sůře se nemluví o začátku, nýbrž o uctívání."

"A vždyť jsi sám říkal ch hm. Dobrá, teď už to bude dobře!" Sebral se a začal znova: "Mluv: Ó, vy nevěřící, já neuctívám, co vy neuctívám, a vy uctívám, co já uctívám "

"A co tedy?" vpadl jsem mu do řeči. "Zase chybička, sídíl?" podivil se nevinně Halef. "To je tím, že mne přerušuješ a nenecháš mě domluvit. Kdybys mne nechal vymluvit, řekl bych to správně!"

"Dobrá! Vymluv se tedy!"

"A nebudeš mne vyrušovat?" Ne "

"INC. "Drž slovo! A dej pozor, jak rychle a správně súru odříkám!" Opět rozepjal ruce a zavřel oči. Pak začal ze sebe chrlit: "Mluv: Ó, nevěřící, já uctívám, co vy uctívám, a vy uctíváš, co já uctíváš, a já neuctívám, co vy neuctívám, a vy nebudete uctíváš a já nebudu uctíváš! Vy máte mou víru a já máš mou víru!" Otevřel oči, spustil ruce k tělu a zadíval se na mne. V jeho obličeji bylo patrné, že očekává nejvyšší pochvalu. "Tak, sídíl, co říkáš?" tázal se mne. "Breptal jsi nejláznivější nesmysl!" pravil jsem. "Nesmysl že jsem breptal?" opakoval udiveně. "Co tomu řekne Mohamed, prorok, uslyší li to?"

"Proč do toho pleteš Mohameda?"

"Poněvadž nazýváš nesmyslem, co mluvil Bůh jeho ústy. Opakoval jsem, co praví Mohamed ve svaté knize. A co tu je psáno, bylo prorokovi sděleno z nebe! Ó, effendi, jak mne zarmucuješ! Nepoznávám tě! Buď jsi rouhačem, nebo pijákem alkoholu. Střež se simsemu, pravím tobě! Neboť simsem se rovná staré ženě, která se zvenčí oděla v pěkné šaty, ale uvnitř je plná chyb a nepravosti." A pokračoval:

"Ano, jsi opilý, milý sídíl. Nemůžeš se ani udržet na nohou, ačkoliv jsem tě opřel o zeď, a ani tam se nemůžeš udržet, klesáš, padáš " a Halef skutečně klesal a sjížděl po zdi na zem, až upadl. "Tak, a teď tu ležíš!" doložil ještě a usnul. Položil jsem ho pohodlně, aby se mu dobře spalo, a opustil jsem ho. Psi zůstali u Halefa; patrně si je naklonil tím, že jim ze slavnostní hostiny přinesl kosti. Šel jsem do své ložnice, abych se prospal na měkkých kožešinách po dvě krátké hodiny. Po této době jsem se probudil. První, co jsem ráno učinil, byla koupel v řece. Pro obyvatele našeho domu tu bylo upraveno příhodné místo k tomu účelu jak stvořené, obklopené dokola křovinami. Lázeň mne osvěžila tak, jako bych byl spal celou noc. Když jsem se vracel od řeky, otevřely se dveře konírny a s obličejem nevyspalým a vpadlými tvářemi vyšel hadži Halef. Zároveň se objevili i naši sluhové. Přinášeli nám snídani chléb a maso. I malý džbánec simsemu byl připojen. Měl jsem výbornou chuť k jídlu, Halef však ohrnoval nos. Přesto usedl se mnou za stůl. Předkládal jsem mu jídlo a Halef zkusil alespoň trochu pojíst. Když jsem však přistrčil džbánec, vztáhl proti němu všech deset prstů a zvolal: "Ne! Ani vidět to nechcíl Pryč, pryč!"

"Proč?" tázal jsem se nevinně. "Protože protože hm!" Mručel nesrozumitelně, podíval se na mne pátravě a s jakousi nejistotou. Pak se tázal: "Sídíl, víš, kde jsem spal?"

"Ano," odvětil jsem. "Nuže, kde?"

"Ve stáji."

"Ve stáji! Považ, ve stáji! A tady v domě jsme meh připravená znamenitá lůžka! A teď mi ještě upřímně odpověz na jednu otázku: Byl jsi tam u mne y té stáji?"

"Ano."

"Díky Alláhovi, že to nebyl někdo jiný!"

"K čemu ten povzdech, Haléře?"

"To jistě víš právě tak dobře jako já, a možná, že ještě lépe! Ó, sídi, drahý sídi! Velice se stydím! Myslím, že jsem se domníval mít několik hlav, vid'?"

"Nejprve asi pět nebo šest a konečně jsi jich měl dvanáct "

"Mlč! Prosím tě, pomlč o tom! Nechci o tom nic slyšet! Žvanil jsem já proslulý šejk Haddediňu! Ale poslyš, má hlava je i teď ještě ohromně veliká! Je dutá nekonečně dutá! Nemám v ní nic, než hukot roje čmeláků a některá slova ze súry el imtihan. Nežádal jsi ode mne snad tu súru?"

"Ovšem."

"Alláh mi buď milostiv! Jak to dopadlo?"

"Inu, nevypravil jsi ze sebe ani deset slov správně. Pak jsi svou opilost sváděl na mne a konečně ses svalil k psům a usnul u nich jako zabitý."

"To je hrozné! Sídi, tím vším je vinen tenhle simsem!"

"To se rozumí, simsem! Ti ostatní jsou nevinní!"

"Kdo?"

"Ten, jenž dobré, poctivé zrna přinutil, aby se proměnilo v jed, a ten druhý, který ten jed v pravém slova smyslu naléval do vlastního žaludku, ačkoliv se mu všechny nervy proti tomu vzpíraly!"

"Máš pravdu, sídi, je to tak. Také já jsem se zprvu nutil, ale později jsem se nějak s tím ohavným nápojem smířil. Už to jeho jméno, simsem, zní tak konejšivě, neškodně a svůdně! Dovede se vplížit do přízně člověka. Ale pohlédneme-li na něj důkladně, má v sobě deset tisíc čertů. K jakým hloupostem dovede člověka svést, to nelze vypovědět. Myslím, že se dnes budu všem lidem vyhýbat, zvláště plukovníkovi a poručíkům."

"Proč?"

"Připomenou h mi, co jsem ze sebe včera udělal, propadnu se hanbou!" Opřel hlavu do obou dlaní a díval se opravdu zoufale. "O, Alláh, Alláh, co z toho vzejde?" naříkal. "Jen si pomysli, effendi, co jsme včera všechno prováděli. Nejprve jsme zvítězili nad Čobany, pak jsme zaplavili celý Ardistan válkou a konečně jsme dobyli Džinistanu. Já byl velkovezírem, který povyšuje důstojnictvo, rozdává řády a rozděluje kořist. Na mně všechno záleželo. Starého plukovníka, jenž je teprve podplukovníkem, jsem povýšil postupně podle zásluh na

skutečného miralaje, pak na livu¹, ferika² a na muiira, což v Turecku znamená tolik jako polní maršálek, ba nemýlím li se, stal se i ferik bářirem, totiž admirálem. Podobně jsem nechal postupovat i poručíky, kteří to za noci dotáhli jeden až na mir tumana, generála nad deseti tisíci muži, a druhý, který se mi nezdál dosti důvěryhodný, jen na serhenga, podplukovníka. Chtěl jsem ho nechat na tom místě sedět tak dlouho, až se naučí uctivějšímu chování. Plukovníkovi jsem slíbil pětkrát sto tisíc, prvnímu poručíkovi stopadesát tisíc a druhému sto tisíc piastrů ročního platu, a teď se tě ptám, kde to vše vezmu, budou li dnes žádat, abych jim stál ve slově? Mám strach, sídi, veliký strach! Jak se zachráním před vlastními výčitkami, které ve mně běhají jako smečka malých kousavých psů a hlodají na mě duši?"

"Nejlépe se upokojíš pomyšlením, že všichni tři důstojníci, které jsi tak povýšil a jimiž jsi tak štědře přidal na platech, neměli menší opici než ty."

"Opici? Co si myslíš, sídi? Opice je docela nevinné zvířátko. Seděl li mně v týle nejprve šakal, který se za noci zvolna proměnil v lišku, vlka a hyenu, měli oni místo opice pardála, tygra a lva, proti nimž se nelze postavit bez nabitě pušky. A tolik snad přiznáš, že jsem nemohl běžet pro pušku, abych důstojníky zbavil jejich opojení!" 'Brigádní generál. 2Divizní generál.

"A ti že tě vedli domů?"

"Ano, chtěli tak učinit; slíbili mi to. Volal jsem to na tebe nahoru, když jsem tě poznal na střeše chrámu. Ale stalo se něco docela jiného, než jsme mysleli. Simsem jim nedovolil, aby mne dovedli domů. Poručík, kterému jsem daroval stopadesát tisíc piastrů, sedl si již po desíti krocích na zem a poroučel, aby mu přinesli ještě džbánec. Myslel, že sedí ještě v paláci. Pak si lehl i plukovník se svým půlmilionem piastrů do trávy. Domníval se, že je doma, a žádal mne, abych potichu odešel a neprobudil jeho ženu a děti. Třetí si ani nesedl ani nelehl, jednoduše se svalil, aniž slova promluvil, a ležel se svým stotisícem piastrů jako zabitý; hučel jsem sice do něho, aby mne dovedl domů, ale nepodařilo se mi ho vzbudit. Tak jsem opět vstal a shledával kosti a "

"Vstal jsi? Opravdu?" přerušil jsem ho. "Ovšemže jsem vstal!" odvětil Halef. "Aha! Svalil ses tedy také!"

"Sídi, vždyť mne vedl. Držel mne, abych nezakopl. Myslel to se mnou dobře, jak bych tedy mohl zůstat stát, když se mu při té samaritánské službě přihodilo neštěstí, že se svalil? Je to důstojník, a proto jsem ho nemohl zahanbit. Upadl jsem s ním. Když jsem se postavil na nohy, sebral jsem maso a kosti kus po kuse "Cože?" tázal jsem se. "Maso a kosti jsi sbíral?"

"Tak. Když jsme vstávali od hostiny, upozoroval jsem, že něco zbylo. Mnoho masa a ještě víc kostí. Podkasal jsem tedy haik a sebral do něho všechny zbytky, abych je donesl psům."

"Halefe, co si o tobě pomysleli v paláci!"

"O mně? Hm! Doufám, že si nebudou myslet, že jsem kosti nesl domů pro sebe! A kdyby si to i mysleli, je mi to lhostejné. Zkrátka a dobře, musel jsem je hledat kousek po kousku, když jsem odcházel od poručíka. Donesl jsem je psům. Měli tam tak teplo na listnatém stlaní, že jsem se usadil a usnul." Za Haléřový zpovědi přišel posel od Taldži a vyřizoval mi vzkaz, že se mám považovat za zproštěného všech závazků a že si mohu odpočinout nebo prohlédnout

si město podle své vůle. Ale ve dvě hodiny po poledni abych přišel do paláce a abych s sebou vzal proslulého hadži Halefa Omara. Když posel odešel, tázal se malý hadži: "Sídi, slyšels? Mluvil o proslulém hadži Halefovi. Co to znamená? Myslel to vážně?"

"A jak by to myslel?" tázal jsem se. "Inu, možná, že to mínil jízlivě, a to pro ten nešťastný simsem."

"Víš co? Ptej se na to Taldži."

"Budu se chránit. Takové vzpomínky člověk nerad obnovuje. Dnes, sídi, se budu držet ustavičně jen u tebe, pak snad vzpomínky ztratí odvahu ke mně se přibližovat. Kdy půjdeme navštívit Džirbaniho?"

"Hned. Nasnídal jsem se, a doba, na kterou nás pozval, se přiblížila. Pojedeme v člunku." Dříve jsme se ovšem postarali o koně. Bylo třeba je nakrmit a napojit. Vyvedl jsem je ze stáje a uvázal je venku na dlouhém řemeni. Také psy jsme pustili ven. Ti mne sice také obskakovali, ale dříve vykonali tuto povinnost u hadžiho, který jim, jak se zdálo, přirostl k srdci. Psi měli krátká jména. Jmenovali se Hu a Hi, totiž On a Ona. Dozvěděli jsme se to od obou sluhů, kteří nám také pověděli, kterým směrem plout k Ostrovu pohanů. Bylo možno nalézt jej velmi snadno. Hu a Hi nás provázeli k přístavišti. Když jsme vstupovali do člunu, chtěli se tam vrhnout s námi, ale kánoe byla příliš malá. Poručil jsem sluhům, aby psy v naší nepřítomnosti uvázali, aby se tak zabránilo nějaké nehodě; jakmile jsme však odrazil od břehu, vrhli se psi do vody a plavali za námi. Už jsem chtěl obrátit, abych je přivázal sám, ale tu jsem si povšiml zvláštního způsobu, kterým psi plavali. Něco podobného jsem ještě nikdy neviděl. Byl to spíše běh než plavání. Psi měli plovací blány tak vyvinuté a pružné, že se napínaly mezi prsty psů, jako by byly z měchuřin. Opravdu, mohli zabírat tak hluboko do vody, že nejen hlavy, ale i celé hřbety jim vyčnívaly nad vodu. Tlusté, avšak lehké a bohaté ohony ležely vzadu na vodě jako kormidla, a husté, mastné kožichy patrně ani vodě nedovolovaly proniknout na kůži. Pozoroval jsem, že se psi plaváním nenamáhají, ale že jim to působí radost. Štěkali a chňapali jeden po druhém. Proto jsem nakonec souhlasil s Halěřem, když mne prosil, abychom je vzali s sebou. Tak rychle, jak jsme se pohybovali my pomocí vesel, ovšem psi plavat nemohli; proto bylo občas nutno přibrzdit běh naší kánoe. Ale nezáleželo na tom; měli jsme dost času. Podél břehu jsme viděli domy, mnohdy postavené daleko k vodě, někde dokonce ležely přímo ve vodě. Chvillemi se objevil ostrůvek. Naskýtala se nám příležitost poznat dokonale velmi zajímavý způsob kolových ussulských staveb. Když jsme dospěli ke svému cíli, k Ostrovu pohanů, spatřili jsme tam na břehu vytažený velmi jednoduchý vor. Bylo na něm patrné, že byl upleten teprve dnes z vrbových prutů. Vystoupili jsme na břeh a uvázali kánoe ke kůlu k tomu určenému. Pak jsme rychle ustoupili stranou, abychom se dostali z dosahu psů, kteří vylezli z vody a setřepávali ze svých hustých kožichů hotové potoky krupějí. Ostrov byl dost veliký. Neviděli jsme tu zpočátku nic jiného než křoviska a trávu, vše ve stavu velmi zdivočelém. O ostrov, jehož majitel byl dlouhou dobu vězněn, se patrně nikdo nestaral. Po stopě vedoucí trávou jsme kráčeli vpřed. Vedla vyšším křovím a pak dále pod stromy. Zpozoroval jsem, že ty stromy nevyrostly divoce, nýbrž že jim bylo lidskou rukou určeno místo. Byly tu skupiny, jež působily nejen pěkně, ale dokonce bohatě a nádherně. Ve stínu širokolistých lip stál nízký, ale důkladný a vkusně ozdobený bungalow, k jehož stavbě nebylo naštěstí použito obvyklého lehce chátrajícího materiálu, nýbrž trvanlivého staviva. Když jsem bungalow podrobil bližší prohlídce, poznal jsem, že dřevo, použité k stavbě, leželo jistě několik století v rašelinaté slatinné vodě, kde ztvrdlo na kámen. Nejen hlavní sloupy a pilíře, nýbrž i drobnější součástky, dokonce i ozdoby byly zhotoveny z tohoto dřeva. Jaká námaha byla asi třeba k provedení té těžké práce! Stavitelem

byl Džinistanec. Miloval dceru sahárovu tak, že jen nejkrásnější a nejzdravější obydlí v celé zemi považoval za vhodný byt pro ni. A takovým stavením tento bungalow jistě byl! Dveře byly uzavřeny, dovnitř nebylo možno vstoupit. I okenice byly zavřené. Nikoho nebylo vidět. Na volání nikdo neodpovídal. Vše, co jsme zde viděli, mluvilo k nám duchem Džinistanu. Zdálo se však, že kromě toho ducha zde není nikdo. Šli jsme dál přes volné prostranství, na němž bungalow stál, mezi kvetoucími a vonícími skupinami keřů. A tu jsme spatřili jezero, o němž nám vypravovali. Zastavili jsme se, okouzleni tím pohledem. Stáli jsme na jižním břehu jezera, které bylo téměř celé pokryté kvetoucími lotosy. Mezi lotosy kvetly pestré, mně neznámé květiny. Barvy těch květů splývaly v tak okouzlující harmonii, že oko bylo nadšené tím pohledem. Věřím, že i květy mají duši, a zde k nám duše květin promlouvala. Po naší jižní straně stál čtyřboký kamenný hranol. Zleva i zprava se k němu přimykaly skupiny keřů a stromů. Působily dojmem kulis, neboť bránily našemu pohledu odbočit stranou a nutily nás pozorovat perspektivu, která se před naším zrakem rozvínovala. Právě před námi stál čtyřboký pilíř, sestavený z bílých mramorových kvádrů a na všech stranách popsaný hluboce rytými, černými nápisy. Veliký hranol byl obklopen množstvím menších sloupů, které vesměs nesly také nápisy. Četli jsme je. Nápisy na menších sloupech byly vyřaty ze čtyř véd; ze Zend Avesty, z pěti Kingů starých Číňanů, z bible a z koránu. Nápisy na hranolu se zdály být jiného původu. Spatřili jsme nejprve čtyři nápisy, které vždy dva a dva spolu souvisely. K jihu byl obrácen nápis Stvoření, na severní straně Vykoupení, k východu mířil nápis Hřích a k západu Trest. Pod nadpisem Stvoření, směřujícím k jihu, byla slova: "Nebe dí: Není duše na zemi, jež duchem kdys nebyla ve mně." Na severní straně stálo pod nadpisem Vykoupení: "Země dí: Není ducha na nebi, jenž duší nebyl v klínu země." Na východě, pod nadpisem Hřích, stálo: "Jediný duch duší stát se brání..." A na západě pod nadpisem Trest:

"...ďábel! Zavřeny mu nebes brány." Četl jsem ty nápisy s velkým zájmem. Ne snad, že bych se byl divil kamennému výtvaru, to ne. Džinistanec přivezl patrně mramorové balvany ze svých cest a zde je sestavil. V tom konečně nebylo nic podivného. Ale že ty nápisy, v nichž se tajil podivuhodný význam, ve své souvislosti pravily totéž, co nám křesťanské zjevení denně, ba každou hodinu staví před oči, to mne překvapovalo. Budilo to ve mně otázku, bylo li Džinistanci jasno, co vlastně ty nápisy znamenají. Bylo li jeho úmyslem vyjádřit kamennou stavbou základní myšlenky víry své vlasti, tu by asi bylo bývalo velmi lehké získat jeho krajany pro křesťanství. Ten památník byl skutečně s láskou postaven na nejkrásnějším místě ostrova. Když jsme jej obešli a na severní straně nám nic nebránilo v rozhledu, spatřili jsme květinami ozdobený hrob matky Džirbaniho. Od hrobu se otvíral široký, volný lučinatý pás, jenž se táhl přímým směrem dál. Z obou stran byl vrouben temnými stromy až dolů k řece, na jejímž protějším břehu nebyla stavení ani budovy. Viděli jsme jen zahrady a pole a dále velikou paseku lemovanou podrostem, který tu zasadili Ussulové, když kmeny zužitkovali. Nelze popsat, jak zvláštní pohled se tu otvíral. Přímou u našich nohou průzračná sice, ale temná a bahnem zapáchající voda, z jejíchž tlejících a rozpouštějících se látek čerpaly potravu nádherné květy lotosu. Na protějším břehu hrob lidského, předčasně zesnulého lotosového květu, květinami posázený a obklopený vůněmi, a za tím hrobem rozhled do výše i do dálky až k horám a kopcům, které v noci svítily ohnivými plameny na znamení, že je ráj otevřen. Nyní to ovšem nebylo našim očím patrné, neboť jsme byli obklopeni ranními mlhami nížiny. Když jsme, upoutáni tím vším, prohlíželi kraj před námi, ozval se pojednou za našimi zády šramot. Obrátil jsem se a spatřil, že se pomník otevřel, a z něho vystoupil Džirbani. "Mašalláh!" vykřikl Halef. "Alláh činí divy! Ta věc je dutá!" I já byl překvapen. Kamenná stavba tedy nebyla z masivních kvádrů, nýbrž ze silných desek, jež zvenčí působily dojmem balvanů. Mezi deskami vedlo malé schodiště do podzemí. Některé kameny tvořily dveře, které se daly otevřít zvenčí i zevnitř, aniž by si toho všiml člověk zvenčí pozorující pomník. Džirbani měl na sobě tytéž šaty jako včerejšího dne. Chtěl nás pozdravit, ale psi mu v tom

zabránili. Zvířata, jež byla ještě včera určena k tomu, aby ho v případě pokusu o útěk roztrhala, měla nyní radost, že ho spatřila. Vyskakovala na něho, aby mu svou přízeň projevila laskáním, a vyžádala si i od něho podobný projev. "Kam se poděla nenávist přírodě vnucená člověkem?" tázal se s úsměvem Džirbani. "Hle, proměnila se v lásku! Vítám vás a děkuji vám za to, že jste přišli!" Podával jsem mu ruku, ale on po ní nesáhl, hladil jen psy. "Víš, co mi nabízíš, effendi? A víš, do jakého se tím vydáváš nebezpečí?"

"Nevidím nebezpečí, cítím jen povinnost, abych čelil hlouposti a omylu. Podej mi ruku, a to nejen dnes, ale i v budoucnu před očima všech." Silně mi stiskl ruku a pravil: "To je vykoupení, skutečně! Effendi, to ti nezapomenu!" Rozumí se, že mu i Halef potřásl rukou. Pak jsem považoval za nutné sdělit Džirbanimu vzkaz jeho babičky kněžky. "Na poledne mne zve a do chrámu?" tázal se zamyšleně, ale ne překvapeně. "Mluvil jsi s ní?"

"Jak slyšíš," odpověděl jsem. "Mluvil jsi s ní krátce, nebo jsi u ní pobyl delší dobu?"

"Skoro celou noc. Vystoupili jsme večer na chrámovou střechu, abychom pozorovali výbuchy sopek, a rozloučili jsme se až za svítání. Taldža byla se mnou."

"Mluvil jsi s ní," pravil Džirbani, "po tak dlouhou dobu? Víš tedy ne li vše, tedy aspoň mnoho "

"Mluvili jsme hlavně o Marah Durimeh," přerušil jsem ho. "O Marah Durimeh?" opakoval a vztyčil se. "O královně Sitary? Jak to, že Taldža a kněžka s tebou mluvily právě o ní?"

"Inu, řekl jsem jim, že jsem s vládkyní Sitary spřátelený a že jsem byl u ní nedávno hostem. Bydlel jsem u ní v zámku v Ikbálu." Ustoupil o několik kroků, pln překvapení, a změřil si mne pohledem, v němž se zračil nejvyšší údiv. Ale ten ponenáhlu mizel a na obličej Džirbaniho se rozlilo uspokojení. I jeho zrak se vyjasnil a hlas mu zněl kovově, skoro jásavě, když promluvil. "Jaká to pro mne radost! Jak se jen mohlo stát, že jsem tě hned včera považoval za člověka, jehož mi poslal Bůh, a přece jsem nepoznal, že přicházíš ze Sitary. Ano, ty můžeš přicházet jen a jen tamodtud! Nyní však, když jsem se to dozvěděl, je mi velmi milé, že obě ženy s tebou o mně mluvily. Víš o mně vše a není třeba nic opakovat. I já vím dosti o tobě! I když ne vše, tedy jistě to, co je nejdůležitější. Víím především, že jsi přišel proto, abys navštívil emíra džinistanského."

"Proč se tak domníváš?"

"Vím, že je tvé poslání tajné, ale jsi li tím, za něhož tě považuji, jistě mi neodepřeš důvěru a rád se přiznám." Přistoupil ke mně blíž a pokračoval: "Buď upřímný a zodpověz mi otázku, kterou mi moji rodičové zanechali jako dědictví!"

"Mluv!" vyzval jsem ho. "Nosíš na prsou štít, který ti dala Mára Durimeh?"

"Ano," řekl jsem. "Je zlatý, stříbrný, bronzový či měděný?"

"Není z žádného z těch kovů. Kov, z něhož je zhotovený, je mi neznámý. Bezpochyby je to nějaká slitina."

"Velmi dobře! Počkej, počkej!" Řekl to, odkvapil po schodišti dovnitř stavby a zmizel v podzemí. "Sídi, není to zázrak?" tázal se mne Halef. "Vypadá to tak, jako by byl na náš příchod připraven."

"Nejsou zázraky," odvětil jsem. "Nejsou nikde na zemi. Myslím, že spatříš ještě podivnější věci a že zažiješ ještě větší překvapení, než ti způsobila otázka po mém štítě. A přece to nebudou zázraky."

"On řekl, sídi, že tu otázku zdědil po otci a po matce. Věděli tedy již jeho rodiče, že přijdeme!"

"Že přijdeme my, to jistě nevěděli. Bylo jim jen známo, že přijde někdo ze Sitary a ten že bude mít štít od Mary Durimeh."

"Poslyš, přichází! Co přinese?" Džirbani se vrátil. V rukou nesl veliké, kožené pouzdro. To otevřel a nám ukázal. "Tvůj štít, sídi!" vykřikl Halef. "Tvůj štít! Stejný kov i stejný tvar!" Bylo to, jak pravil. V pouzdře byl přesně takový štít, jaký jsem nosil. Obnažil jsem svůj, abych oba porovnal; nebyl mezi nimi rozdíl. "Je to tak! Tak, jak jsem myslil!" zvolal Džirbani. "Pojďte, pojděte! Sestupujte napřed, až uvidíte světlo. Přijdu hned za vámi, jen co uzavřu dveře." Ukázal nám ke schodům. Uvázal jsem psy k sloupům a dal jim na srozuměnou, že mají čekat. Pochopili a ulehli na zem. Pak jsem sestoupil s Haléřem po schodech do podzemí. Zapomněl jsem schody počítat, ale bylo jich jistě více než deset, neboť podzemní místnost, do které vedly, byla jistě šest stop vysoká, takže se tu Džirbani mohl vztyčený pohybovat, ač byl značně větší než já. Schody vedly do malé komory, utvořené ze základů mramorového hranolu. Stálo tu několik košů a beden, nic víc tu nebylo. Úzká, rovná chodba vedla dál; byla v ní tma, ale na jejím konci zářilo světlo. Když jsme prošli chodbou, dostali jsme se nejprve do malé, pak do větší místnosti a konečně do malé jizbičky. Ve všech třech místnostech hořely lampy naplněné sezamovým olejem a skýtaly dosti jasné osvětlení. Na první pohled bylo vidět, že obě menší místnosti jsou zásobárnami, větší prozrazovala pracovnu. Byly tu knihy, plány, mapy, psací potřeby, nástroje k známým i neznámým účelům. Viděl jsem množství přístrojů chemických i fyzikálních, nástrojů lékařských i jiných, také východní i evropské zbraně. Těch ovšem nebylo mnoho; dva revolvery značně zastaralé, ale přece znamenité konstrukce, takže prokazovaly tomu, kdo je uměl dobře užívat, dobrou službu. Kde se tu vzaly všechny ty předměty? Není snad ani třeba říci, že to vše vzbudilo můj údiv. Přišel za námi i Džirbani a pravil: "Nedivte se těmto tajemným prostorám. A nedivte se také nerozvážnosti, se kterou vás do nich uvádím. Otec mi nařídil, abych jednal tak a ne jinak. Můj otec zmizel, prý byl zavražděn. Nevěřím tomu však, nevěřím! Nebyl mužem, kterého by bylo možno překvapit, obelstít a zabít! Pak zemřela i má matka; praví se, že bolestí nad jeho ztrátou. Ani tomu nevěřím! Matka nikdy netvrdila, že by byla ztratila otce! Naopak, byla přesvědčena, že se s ním zase shledá. Trápila ji jen zášť jejího otce sahara a duševní vzdalování se od matky. Když jsem ji krátce před smrtí opouštěl, abych vykonal návštěvu u příbuzných Ussulů, opakovala mi znovu vše o těchto dvou štítech a udělala to s takovým důrazem, že jsem si to musel zapamatovat. Zemřela krátce po mém odchodu, a když jsem se vrátil, byla již pochována. Rozklad zabránil, abych její tělo zachoval. Ode dneška jsem povinen nosit svůj štít, jako ty nosíš svůj!" Pověsil si štít na prsa. Pozoroval jsem, že skutečně má na hrudi knihu, jak mi bylo vyprávěno. A to mi vysvětlil: "Otec pro mne napsal několik spisů, které mě vedou životem. Nemohu se od nich odloučit a jeden z nich ustavičně nosím na srdci. Jsou v něm slova velikého a šlechtetného ducha, jehož navštěvuji, kdykoli mu chci naslouchat." Vzal si několik lékařských nástrojů a balíček lýka, podal nám každému po hořícím světlo. Potom zhasl lampy a vyzval nás, abychom ho následovali. Vedl nás podobnou,

ale delší chodbou do jiné světnice, kde se však dlouho nezdržel. Otevřel jen malou skříňku, z níž vyjmul jakýsi předmět. Chodby, jizby a komory, jimiž nás vedl, byly vesměs vybudovány ze zmíněného dřeva, a proto tu bylo dokonalé sucho. Předmět, který vzal ze skříňky, byla broušená skleněná nádobka, z níž ukápl jedinou kapku do jiné lahvičky, načež ji opět uzavřel. Třebaže byla nádobka jen krátký čas otevřená, postačilo to, aby se kolem nás rozšířila osvěžující vůně. Neznal jsem tu vůni, nikdy a nikde jsem ji necítil. Její jméno není vůbec zapsáno v seznamu voňavek. A přece se mi zdá, že jsem tu vůni již někde cítil a to dosti často, ale z veliké dálky. Halef ji vtáhl do nozder, zatvářil se pitvorné a zvolal: "Jaká vůně! Kdyby jí bylo o trochu víc, ocitl by se člověk v extázi, stal by se básníkem, prorokem, ba upadl by do vidění. Mohu znát jméno té vůně?"

"Je ti neznámá?" tázal se Džirbani, opatrně lahvičku zabalil a uschoval ji v kapse. "Úplně!" ujišťoval Halef. "Nikdy ji můj nos nečichal."

"Ale měl jsi již dost příležitosti, abys ji cítil!" pravil Džirbani. "Není možná!"

"Cítil jsi ji asi jako zápach a přidržoval sis nos!"

"Ne! Řekni mi její jméno!"

"Nelekej se! Je to smrt!"

"Smrt?" tázal se Halef. Pak utichl jako já. "Ano, je to smrt," hovořil syn Džinistancův. "Prohleďte celou zemi, co v ní najdete? Nic než rozklad, plíseň, ztuchlinu, zápach! A co najdete dál? Zdraví, krásu, nesmrtelnost a vůni! Pravím vám, život voní, ale smrt páchne! Ale zítra budu tvrdit, že smrt voní a život páchne! Co z obojího je správné? Obojí! Neboť život a smrt jsou jedno! Bez smrti by nebylo života. A život musí končit smrtí. Pamatuj si to, hadži Halefe Omare! Neumíráme svým posledním, ale již svým prvním vdechnutím. A musíme se starat o to, aby náš život i naše smrt byly vůní. Žijeme v ustavičném rozkladu. A je naší povinností, abychom zápach toho rozkladu změnili ve vůni, jako se to stalo tam v té nádobce a v této nepatrné lahvičce. Činíme li tak, máme život i smrt ustavičně v rukou, jako jsem je nyní držel v rukou já. Až otevřu tuto lahvičku dnes před sahárem, usmrtím ho na chvíli, a způsobím, že neučítí bolest života. Pojdte dále!" Opět jsme procházeli chodbou, ještě delší než byla předešlá. Na jejím konci byla světnička podobná té, jež byla pod vchodem. I zde vedlo do výše malé schodiště. Džirbani šel napřed. Držel v jedné ruce světlo, druhou otevřel padací dveře, které, jak jsem zpozoroval, ústily v odlehlém koutu jizby do bungalowu. Zůstal jsem stát a vyčkal jsem, až otevře okenice. Pozoroval jsem padací dveře. Byly zhotoveny z dvojité vrstvy trámů zkamenělého dřeva, a to tak silně a pevně, aby duněním neprozradily, že je pod nimi dutá prostora. Nebyly to lehké dveře. Vážily jistě více než cent a tu tíží zdvihl Džirbani jako hračku jednou rukou! Zpozoroval jsem to a zůstal jsem stát, abych si dveře lépe prohlédl. Styděl jsem se skoro, že jsem se dosud považoval za silného člověka. Džirbani nezamýšlel zůstat v bungalowu, aby nám vysvětlil jeho vnitřní zařízení. Když byly padací dveře uzavřeny, zavřel i okenice a vyvedl nás ven na vzduch a to právě na to místo, kde jsme nedávno stáli a volali, aniž jsme byli slyšeni. Dveře dčmu zamkl klíčem, který se velice podobal starověkým klíčům chrámovým, jejichž tvar jsem znal jen z vyobrazení na starožitných nádobách. Pak jsme se opět vrátili k mramorovému památníku, abychom odvázáli psy. Leželi klidně na svých místech a chovali se velmi způsobně. Obešli jsme hranol, abychom navštívili hrob. Mezitím nám Džirbani objasňoval své dnešní chování: "Podzemní prostory, které jste navštívili, vystavěl můj otec. Nikdo je nezná a nikdo neví, jaké předměty chová Ostrov pohanů ve svém nitru. Nevím dodnes, jaký účel tím otec sledoval, ale tolik vím,

že jeho úmysly byly jistě dobré. Vynikal vysoko vědomostmi nad sahara i ostatní Ussuly a nemohl jim do rukou vydat nástroje, jimž by si byli mohli spíše ublížit, než prospět. Že se mohl dostat nepozorovaně z bungalowu k pomníku, bylo jistě velmi prospěšné; otec mohl tak nepozorován vyslechnout, co se tam mluví. A zvláště za obléhání Čobanů, kdy byl celý dům obklíčen, přišlo mu velice vhod, mohl li jej, kdy mu bylo libo, opustit. Mnoho, jako na příklad dvojku, oba revolvery a množství patron k tomu náležejících, přivezl pro mne ze svých cest, ačkoli jsem byl tehdy ještě malým chlapcem. Určil je k provedení úlohy, kterou mi zanechal."

"Smím se tě zeptat, jaká je to úloha?" přerušil jsem ho. "Máš na tu otázku právo, neboť myslím, že se máš stát mým průvodcem. Chceš navštívit emíra v Džinistanu já také. Proč ho chceš navštívit, na to se neptám, neboť nejsi povinen skládat mi účty, jsem však přesvědčen, že mi povíš vše, až nadejde doba. Pokud jde o mne, chci ti sdělit, že doba, kdy odjedu do Džinistanu, je přesně určena. Mám jen počkat na zprávu, že emír ardistanský zbrojí proti emírovi džinistanskému, a počkat pak na cizince, který bude mít na prsou štít, podobný mému. S tím cizincem pak pojedu. Bude mi vůdcem i ochráncem, mám jej poslouchat, ačkoli se nemusím podrobovat jeho vůli. Neuposlechnu li však, bude mi to prý vždy ke škodě."

"Vyznáš se v Ardistanu?"

"Nikdy jsem tam nebyl, ale mám mapu celé země, jakou nemá nikdo a jaká je i v Ardistanu neznámá. Je to mapa zhotovená v Džinistanu."

"To je dobrá zpráva. Je to mapa všech pěti zemí, náležejících k Ardistanu?"

"Ano. Nejen to, mám i mapu území Ussulů a země Čobanů, které sice nenáležejí k Ardistanu, ale jsou mu poplatné. Ardistan sestává z vlastního území s hlavním městem Ardem, jež dříve leželo na zaniklé řece Ssul. K němu na severu přiléhá Simalistan, na východě Šarkistan, na západě Garbistan a na jihu Džunubistan, kam máme nejbliž, neboť hraničí se zemí Čobanů. Chtěl bys nahlédnout do mapy?"

"To se rozumí!"

"Počkej, hned ji přinesu. Můžeš ji vzít s sebou, chceš li ji studovat, ale nesmíš ji nikomu ukázat!" Odešel a brzy se vrátil. Nečekal jsem na nic a prohlédl jsem si mapu. Byla dokonalá. I na mapě ussulského území byl přesně vyznačen každičký, i nejmenší průplav. Byla to pro mne věc naprosto neocenitelná. "Mohu ti vysvětlit ještě mnohé jiné věci," pokračoval Džirbani v rozhovoru. "Přišel jsi rychle a pohlížím na to skoro jako na zázrak. Nemohu dosud pochopit, jak přesné se vyplnila předpověď mého otce. Slyš: Sotva jsem se dozvěděl, že Ardistan zbrojí proti Džinistanu, přichází již cizinec se štítem. Musím se téměř násilím ovládat, abych se v takovém vzrušení upamatoval na to, co vím o své jízdě do Džinistanu. Nemohu se ani na vše hned rozpomenout."

"Mluvil jsi již s někým o svém štítě?" tázal jsem se ho, abych uvolnil jeho myšlenkám rozběh. "Ne," odvětil Džirbani. "Ani se svým dědem či babičkou?"

"Ani slova! Jmenuješ sahara mým dědem?"

"Ovšem! Tvá matka byla přece jeho dcerou."

"Ano, byl otcem mé matky, ale nic víc! Ani částečka mého těla, ani jediný vzdech mé duše není od něho. My dva, on a já, nemáme nic společného. Ne příbuzenství, ale jen láska je svazkem mezi lidmi; mezi mnou a jím však není."

"Bylo mi řečeno, že tě sice veřejně pronásleduje, potají že tě však má rád."

"Snad! Pro mne však není ta láska, neboť mi ji nikdy ani v nejmenším nedal najevo. Viděl jsem jen nenávist. Nenáviděl mého otce jen proto, že mu vzal dceru, ale i proto, že byl lékařem, že byl znamenitějším člověkem, než byl on."

Podařilo li se mému otci někoho vyléčit, kde se sahar před tím marně namáhal, vzrostla jeho zášť proti "pohanu". Přesto ho ctím a přeji si, abys ho i ty ctil, neboť až na tuto slabost je to člověk šlechetný a dobrý. A má babička? Jistě se budeš tázat i na ni. Miluji ji, neboť miluji sebe. Matka byla masem z jejího masa, duší z její duše. To přešlo matkou na mne. Byla však více kněžkou než matkou. Aby vyplnila vůli sahárovu, zřekla se svého dítěte i mne, svého vnuka. Jen z dálky mne tajně zdraví, aby to sahar nevěděl. Můžeš to pochopit? Já ne!" Za hovoru jsme přecházeli sem tam podle hrobu. Tu se Džirbani před pahrbkem zastavil a zvolal: "Teď, když je sahar mezi životem a smrtí, teď mne k němu volá! Já ho mám zachránit. Udělám to. Nemá být opuštěn jako já. Udělám to však bez citu, bez lásky, bez radosti. Mé srdce je mrtvé, pochovali je zde do tohoto rozkládajícího se bahna!" Založil ruce na prsou, zadíval se ostře na hrob, jako by chtěl proniknout zrakem až do jeho nitra a pravil: "Nesměj se tomu, k čemu se nyní přiznávám! Kdykoli se postavím před tento hrob, zdá se mi, že pronikám zrakem dovnitř do rakve v něm a vidím tu rakev prázdnou úplně prázdnou. Je to šílenství? Eh povídají o mně, že jsem blázen. To mne trápí, effendi. Trápilo mne to již před lety a trápí mne to dosud. Často mne posedne taková bolest, že ji těžko přemáhám. Když s tebou o tom mluvím, teď, v tomto okamžiku, je má bolest tak mocná, že bych se nejraději vrhl na zem a rukama hrob rozhrabal, abych ti dokázal, že je skutečně prázdný!"

"Byl by to skutečně podivný podvod!"

"Ano, byl by to podvod! Had bych vyhrabal tento hrob a mrštíł prázdnými prkny matčiny rakve pod nohy jejím rodičům; ale bylo by to šílenství, na které se bojím pomyslit. A kde tedy může moje matka být, není li zde? Měl jsem a mám ji až dosud příliš rád, než abych se odvážil porušit její hrob, třeba jen domnělý!" V tom okamžiku zazněl silný, hluboký a táhlý tón. Znělo to jako alpský roh; zvučelo to od řeky. Za prvním tónem následovalo několik zvuků podobných, vyšších i nižších, ale stejně žalostného zabarvení jako první tón. Zdálo se, že je do bud' nějaké znamení nebo spíše fanfára. "To je znamení Hukarú,³ zvolal Džirbani radostně překvapen. "Oznámil jsem jim včera, že mne v tuto hodinu navštívíš. Radili se a teď přicházejí, aby mi sdělili výsledek své porady."

"Kdo jsou ti Hukara?" tázal jsem se. "Zavržená. Vydědenci," odpověděl Džirbani. "Effendi, teď poznáváš, že nejsem pošetilým chlapcem, jakým jsem se ti snad zdál. Mé zjetí nebylo zcela nedobrovolné. Pobuřovalo lid. Věděl jsem to a přál jsem si to. Mezi Hukary jsou všichni ti, kteří naši dosavadní zbabělost vůči Čobanům prohlašovali za 3Hukara (arab.) = Opovržení.

hanbu. Protestují často a hlasitě, kdykoli jen je to možné, proti zbabělosti, proti neodporování zlému. Zvolili mne za svého vůdce. To vlastně zavdalo sahárovi záminku, že mne prohlásil za prašivce a dal mne zavřít do trnovníkové ohrady, poněvadž jsem byl jejich vůdcem já, opovržený, pronásledovaný člověk, byli oni prohlášeni za blázny a dali jim potupný název Hukara. Vysmáli se tomu. Tu došla zvěst, že Cobané chystají opět novou výpravu do země

Ussulů a že přišli dva cizinci. Zvedl se obrovský jásot. Vypravovali o vás hned nadlidská hrdinství a každý těm pověstem věřil. Včera jste přišli, a první vaše vystoupení potvrdilo pověst, která vás předcházela. Vyvedl jsi mne z ohrady a mým prvním činem bylo zpravit Hukary, že přišla naše doba. Slyšeli již, že si troufáš zajmout Čobany v Chatarské šíji, aniž prolíješ kapku krve. Vyslali hned posly na všechny strany a dnes se radili. Teď přicházejí, aby mi sdělili výsledek. Musím odejít, musím je vyslechnout. Vráť se však brzy." Odešel. Prohlížel jsem si opět mapu, kterou mi půjčil. Šlo mi hlavně o okolí Chatarské šíje. Bylo tu zakreslené velmi zřetelně a podrobně. Pozoroval jsem mapu, přemýšlel o té krajině a přenesl jsem se v myšlenkách do ikbálského paláce a na loď Viláde, kde jsem také tu šíji a její okolí s velikým zájmem studoval. Zapomněl jsem sice své náčrty na lodí, ale teď se mi jejich obsah vybavoval. Viděl jsem je pojednou před sebou, jako bych je byl právě dokončil. A jako by mi tato vzpomínka přišla v pravé chvíli, vrátil se Džirbani a pravil: "Effendi, tato chvíle je velmi důležitá. Jak se zdá, je připravována naprostá změna nynějších poměrů. Řekni mi upřímně, je-li možné zajmout Čobany v Chatarské šíji, aniž poteče krev?" Usedl jsem zatím, ale při té otázce jsem opět rychle vstal. Tíhu jejího významu jsem téměř živelně cítil. Mladý Ussul byl vážný; i z jeho hlasu zaznívala vážnost. Ale přesto jsem energicky odpověděl: "Ano, je to možné! Ovšem jen tenkrát, budou-li splněny všechny podmínky."

"Jmenuj je!"

"Především nesmí být Čobanů víc než čtyřikrát tolik co vás "

"Co říkáš? Nemusíme je převyšovat počtem, máme-li zvítězit?"

"Ne. Je však třeba aspoň čtvrtiny mužstva jejich síly. Za druhé požadují naprostou poslušnost vůdci."

"To se rozumí samo sebou. Vůdcem budeš ty!"

"Já ne, ty!"

"Já?"

"Ovšem! Budu jen tvým rádčem a pomocníkem, ničím víc. Nechci nic pro sebe, nýbrž všechno pro tebe a tvé přátele."

"Jak je to možné?" vykřikl Džirbani. "Takoví lidé, jako vy, nás ještě nikdy nenavštívili! Pojd', pojd' k Hukara, aby vás viděli a slyšeli. Aby vás milovali a ctili. Ale ještě něco vám povím, než vás k nim dovedu. Jeví se v tom povaha těch milých, dobrých lidí. Ussulové mají zákon, podle něhož bývají některé poklesky trestány zákazem nosit vousy. Já jsem jeden z těch trestanců. A nyní pomysli, effendi, když jsem přišel k Hukarům, objevili se mi všichni do jednoho bez vousů. Je to čin, který řekne víc než dlouhé řeči. Nezapomenu jim nikdy tento důkaz lásky. Teď pojd'te!" Zavedl nás na volné prostranství před domem. Stáli tam mužové v počtu jistě tří nebo čtyř set a ještě jich přibývalo. Vysoké, mohutné postavy, velmi jednoduše oděné, ozbrojené jen dlouhými noži, oštěpy a obrovskými luky. Pušek jsem viděl jen několik. V duchu jsem si představil, co všechno lze podniknout s takovými lidmi, s muži takových šlach a svalů! Jaké krásné, sluncem a větrem utvrzené obličej, kolik poctivosti a přímosti jim hledělo z jasných očí! A to prý byli vydědenci, opovržení lidé! A přece: všichni meh husté dlouhé vrkoče vlasů, ale ani jediný neměl vousy. Bylo vidět, že se všichni dnes ráno oholili. Jejich široké, většinou poněkud tuponosé obličej zářily zadostiučiněním, že nás mohou

pozdravit. Džirbani mne požádal, abych k mužům promluvil. Vysvětlil jsem jim, jak si představuji srážku s Čobany. Nejednalo se vlastně ani o srážku, nýbrž o nastražení pasti, do níž měl nepřítel vběhnout a uvíznout v ní. Řekl jsem ovšem, že mé sdělení je důvěrné a že je nesmí prozradit ani svým přátelům a známým, poněvadž by zrada mohla celý náš plán pokazit. Pochopili hned a byli nadšení. Nejraději by byli hned vyrazili, aby obsadili Chatarskou šíji. Ale bylo ještě dost času a nesměli jsme se ukvapovat. Nešlo o husarský kousek, o výpravu za kořistí, nýbrž o to, abychom si zabezpečili mír rychlým a okamžitým vítězstvím. Bylo třeba jednou provždy Čobanům ukázat, že jsou jim Ussulové rovni statečností i silou a utvořit s nimi spojenecký svazek, který by oběma kmenům poskytl tolik síly, že by mohly svrhnout nadvládu ardistanského emíra. Když jsem vyslovil tu myšlenku, všichni hlasitě projevíli souhlas. Pociťovali jako potupu, že emír z Ardistanu sestavoval svou tělesnou stráž výhradně z Ussulů a že oba synové jejich šejka jsou nuceni žít na jeho dvoře. Už dávno se zabývali myšlenkou, že setřesou ze sebe nedůstojné jho, ale nevěděli, jak na to. Proto přijali myšlenku spojení s Čobany s nadšením. Kdosi se mne hned tázal, jsem li ochoten táhnout s nimi k Chatarské úžině a zapůjčím li jim na několik hodin výmluvného šejka Haddediňu, aby ho mohli vzít s sebou na své velké shromaždiště a dali se jím poučit o tom, co snad dosud nevědí a neznají. Když jsem k tomu přisvědčil, vzali Halefa do svého středu a pospíchali k přístavišti, kde jsme je viděli vsedat do člunů i na vory. Halef, odjížděje, stál s oběma psy na největším voru a kýval nám na pozdrav. Pokládal se za důležitou osobu a to mu vždy působilo nesmírnou rozkoš. Tím tedy skončil můj pobyt na "Ostrově pohanů". Přinesl nepředvídaně rozhodnutí a měl následky, na jaké jsem v té chvíli nepomyslel. Také Džirbani měl již nejvyšší čas, aby odešel, neboť se blížila doba, na kterou ho knězka pozvala. Opustili jsme ostrov, on na svém malém voru, já v kánoi, na níž jsme přijeli.

Jeli jsme zpět cestou, kterou jsem ráno vykonal s Halefem. Když jsme objížděli jeden z ostrovů, slyšel jsem hlasité, mlaskavé rány a pisklavé vytí psů, kteří byli častováni bičem. "To je Acht a Uucht," pravil Džirbani. "Tak?" pravil jsem a rychle vtáhl vesla do člunu. "Ano. Hlídač je cvičí. Patrně ho nechtějí poslouchat, proto je bije."

"To je svrchované hlupáctví!" vykřikl jsem a zabočil jsem hned ke břehu. Džirbani šel za mnou. Na ostrůvku byla jen ohrada pro oba psy. Vysoký plot z ostrých trnovníků jim zabraňoval v útěku. V plotě byla velmi úzká, nyní právě otevřená branka. Když jsme jí prošli, octli jsme se na travnatém prostranství, kde byly vztyčeny dva silné kůly. Na těch kůlech viseli oba psi s hlavami pevně uvázanými u země, jak to v mnohých krajinách ještě dnes dělají při porážce dobytka. Psi nejen byli uvázaní, ale jejich krotitel jim dal ještě na tlamy jakýsi druh košíků, aby nemohli kolem sebe chňapat, kdyby se jim uvolnila pouta. Koše jim bránily štekat, takže jen žalostně vyli. Přitom je krotitel koženým bičem nemilosrdně bil. Přiskočil jsem k němu, strhl ho zpět a tázal se ho: "Kdo ti dovolil bít mé psy?"

"Tvé psy?" opáčil udiveně. Byl to muž značně větší a širší v ramenou než já a při tom tak vousem zarostlý, že mu bylo z celého obličejce vidět jen oči. "Ano, mé psy!" odvětil jsem. "Ti psi patří šejkovi a jeho ženě. Jsou chováni pro cizince, který má štít na prsou a já jsem jejich vlastním velitelem. Trestám je, nechtějí li se učit, a nikdo mi do toho nemá co mluvit. Ani ty ne! Odejdi!" Rozpráhl se a zasadil opět každému psu několik mlaskavých ran bičem. Chtěl pokračovat; vytrhl jsem mu však bič a přetáhl ho několikrát ostře po zádech, takže bolestí a překvapením zapomněl na obranu. Pak se na mne chtěl vrhnout, ale neudělal to, neboť jsem ho ranou pěstí pod rameno předešel a povalil na zem. Vyskočil zuřivě a chtěl se na mne opět vrhnout, ale zastavil se uprostřed skoku, neboť se mu nyní postavil do cesty Džirbani. Stál až dosud u vchodu a krotitel ho nezpозoroval. Nyní se rychle přiblížil a oběma rukama chtěl ode mne muže odvrátit. Sotva ho však krotitel spatřil, obrátil se a prchal, jako by mu v týle hořelo.

"Džirbani! Prašivec! Pryč! Pryč!" volal ztřeštěně. Džirbani za ním vrhl opovržlivý pohled. "Víš, nad čím žasnu, effendi?" tázal se mne. "Nu?" otázel jsem se ho. "Nad tou ranou pod rameno, kterou jsi toho obra srazil na zem. Takové síly bych se nikdy nenadal u člověka tvé postavy. Čekají na nás těžké boje, a tu mne velmi uspokojuje, když vidím, že ty, můj průvodce, se silou vyrovnáš kterémukoliv Ussulovi, Čobanovi nebo Ardistanci."

"O to se nestarej! Síla svalů, není li vedena hlavou a rozumem, je vlastně slabostí a ne předností člověka. Vůlí a duchem se však zdvojnásobuje, cvikem ztrojnásobuje, a kdybys ji chtěl odhadovat jen podle délky a šířky, zažil bys mnohá překvapení. Věz, že šejk Haddedihnů hadži Halef je sice i proti nejmenšímu Ussulovi pouhým trpaslíkem, ale neradil bych ani největšímu z vás, aby se s ním pustil vážně do boje. Ale musíme se postarat o psy!" Především jsem obě zvířata odvázal a zbavil je náhubků. Psi vyskočili, oběhli asi třikrát kolem ohrady a pak přiběhli ke mně a položili se u mých nohou. Viděli, jak jsem jejich trýzniteli vytrhl bič, a uznávající mne za svého zachránce, prosili dobrými psíma očima, aby mi mohli prokázat vděčnost. Když jsem jim dovolil, aby vztyčení na zadních nohou se mi opřeli předními o hrud', když jsem je pak k sobě přitiskl, kňučeli radostí. Byli to krásní psi, ušlechtilí a silní! Velikostí předčili dokonce i psy ussulské. Také jejich barva byla neobyčejná. Černá hustých, měkkých kožichů polodlouhé srsti přecházela do modra, a ka deřavost té hedvábné srsti zvyšovala ještě dojem, který působilo neobyčejné zabarvení. Královská zvířata! "Tito nádherní potomci džinistanských psů předčí jako hledači vody i nejlepší psy Ussulů," pravil mi Džirbani. "Jako hledači vody?" tázal jsem se. "O tom jsem ještě neslyšel."

"Zvyk na trvalou vlhkost rodné půdy nám působí, sotva překročíme hranice a octneme se v poušti, veliká muka. A nejen nám, i našim koním a psům. Stýská se nám po vodě, lačníme po ní, nedovedeme se bez ní obejít. Naši psi dovedou svým jemným čichem odkrýt i nejmenší stopu vlhkosti. Kde začnou hrabat v zemi, tam je jistě v hloubce skryta voda."

"Hm. Naleznou tedy vodu i v poušti?"

"Ano, ovšem v ohromné hloubce. Kdo má s sebou nástroje a pokusil by se kopat, jistě by zašel žízní dříve, než by se vody dokopal. A přece se stalo již mnohokrát, že psi zachránili lidi před smrtí žízní. Zdá se tedy, že v našich pouštích jsou místa, kde se vody dostaly dost vysoko k povrchu země. Můj otec konával každoročně cestu do Džinistanu. Nikdy se nevydal na pouť bez spolehlivého psa a zakreslil na mapě všechna místa, kde pomocí zvířete odkryl vodu. Aacht a Uucht tak se jmenují tyto psi. Značí to tolik jako Bratr a Sestra. Jsou nejspolehlivější a nejbystřejší ze všech hledačů vody, co jich tu kdy bylo. Jsou v tom ohledu vyzkoušení. Především se však vyznačují tím, že lehce snášejí žízeň. Ostatní naši psi dlouho žíznit nevydrží."

"Máš dosud mapu s poznámkami svého otce?"

"Ano. A mám i malou, zato hustě popsanou knihu, v níž otec popsal všechna místa, která navštívil cestou do Džinistanu."

"Prosím, vezmi tu knihu na cestu s sebou!"

"To udělám. Musím vzít vůbec mnohé s sebou."

"Jen neber nic, co by nás obtěžovalo a nepřineslo nám užitek. Jak plavou Aacht a Uucht?"

"Jako vydry! Lépe než Hu a Hi, které má u sebe hadži Halef. Nechtěl bys je vzít hned s sebou? Budou plavat tak rychle, jak my budeme veslovat."

"Půjdou li s námi, nemám nic proti tomu." Šli jsme k vodě a psi nás sledovali. Když jsme vstoupili na svá plavidla, skočili do vody, jako by se to samo sebou rozumělo. Drželi se podle lodi, ať jsem vesloval pomalu nebo rychle, Aacht po pravé, Uucht po levé straně kánoe. A jak tomu bylo nyní, tak již zůstalo: oba psi byli ustavičně mými věrnými průvodci. Vystoupil jsem u přístaviště a psi vylezli také na břeh. Neprojevili chuť následovat Džirbaniho, který chtěl vystoupit až přímo za chrámem, aby nebudil zbytečnou pozornost. Bylo právě poledne, když jsme se rozloučili. Poněvadž jsem nyní neměl nic na práci, rozhodl jsem se chvíli spát, abych dohonil, co jsem zanedbal. Aacht a Uucht šli se mnou do domu. Když jsem ulehl, také usnuli. Usnul jsem rychle a tvrdě, ale vzbudil jsem se přesně před druhou hodinou. Odevzdal jsem oba psy sloužícím, které jsem požádal, aby je náležitě nakrmili. Pak jsem šel do paláce. Dnes tu bylo mnohem více hostů než včera. Starší kmene a všichni, kdo meh nějaký význam, tu byli shromážděni. Scházel jen Halef; také z důstojníků, které včera tak rychle povýšil a kterým tak znamenitě zvýšil platy, tu mnohý nebyl. Říkali o nich, že prý ještě spí. Měl li večer a v noci simsem účinek, měl jej i nyní. Kolem tabule bylo záhy velmi veselo. Ale uprostřed veselosti nastal náhle obrat, který lehkovážnou náladu změnil ve vážné jednání. Vešlo totiž do síně asi deset obrů, ozbrojených oštěpy, toulci, luky a dlouhými noži. Představili se jako zplnomocněna pěti set Hukarů, kteří přicházejí vyjednávat se šejkem. Jejich vůdce byl člověk statné postavy, pravý Goliáš, a jak jsem později poznal, i inteligencí předčil ostatní Ussuly o celé hony. Jmenoval se Irád a byl z nejbohatších mužů města. Hovořil stejně obratně jako energicky. Odsuzoval dosavadní zbabělost Ussulů a zdůrazňoval, že Hukara, kteří jsou do jednoho statečnými muži, ji nemohou schvalovat. Široko daleko ve světě jsou dnes Ussulové pověstní svým babským jednáním, z něhož si každé dítě dělá blázny. To musí přestat. Snad není dosud všem jasný pojem o národní cti, ale Hukara smysl pro čest mají a proto se rozhodli před světem ji obhájit. Potáhnou k Chatarské šíji, aby tam Čobany uvítali. Zvoleným vůdcem je Džirbani, kdysi "prašivec", nyní však jediný muž, který je schopen povznést Ussuly na společnou úroveň s ostatními národy. Tou dobou cvičí již na shromaždišti pět set Hukarů ve zbrani, a jejich instruktorem je hadži Halef Omar, proslulý šejk Haddediňnů. Se starými vojenskými invalidy Hukara prý nepočítají; jejich hra na vojáky nemůže nikomu nahnat strachu. Deset zdravých a odhodlaných Hukarů dokáže víc, než celý pluk mrzáků vyřazených ardistanským emírem. Proto se také Hukarové rozhodli podstoupit boj s celým vojskem Čobanů, a to sami, bez jiného spojení. Je však nutno stanovit podmínky, jejichž splnění je k vítězství nevyhnutelné, a proto je nutná okamžitá porada se staršími kmene. O této naléhavé záležitosti je prý třeba ihned pojednat a nelze ztrácet ani minutu. Ta příhoda překvapila nejen šejka, nýbrž i stařešiny. Hukarové ovšem již dávno hrozili, že se chopí vlády, ale nikdo se nedomníval, že by svou hrozbu splnili. A teď byli dosavadní vůdcové dokonale překvapeni. Bylo vidět, že se octli v nemalých rozpacích. Všechny oči se obrátily k šejkovi, který v pocitu své nesamostatnosti hledal jako vždy pohledem spásu u své ženy. Potichu ji oslovil, ale poněvadž jsem seděl mezi nimi, slyšel jsem vše, co mluvili. "Co tomu říkáš, Taldžo?" tázal se. "Překvapili nás. Nevím ani, co bych jim odpověděl. Myslím, že bychom se dopustili slabosti, kdybychom návrh přijali."

"Naopak, bude to projev mužnosti a síly," odpověděla Taldža. "Musíš jejich žádost vyplnit."

"Cože? Žádost těch nečistých a opovržených ztřeštěnců? Vždyť je to luza!"

"Právě proto!"

"Proč právě proto? A kdože jim má velet? Džirbani! Prašivec! Blázen? Hanba pro nás, budou li o tom jinde vypravovat, že se dáváme hájit nečestnými lidmi a blázny!"

"Právě proto!" trvala na svém Taldža. "Nerozumím ti! Co tím myslíš?" Taldža nevedla dlouhé řeči. Věděla již, jak s mužem mluvit. Přisvědčila mu a přepadla ho pak vlastní zbraní. Vysvětlila mu: "Právě proto, že ani Džirbani, ani Hukarové nemají cenu, můžeš jejich žádosti vyhovět. Pošli je proti nepříteli, tak se jich zbavíš!" Udivené se na ni podíval a pravil: "Taldžo, jsi opravdu moudrá žena. Správně mluvíš. Ano, je to tak prosté. Vyplníme jejich přání a zbavíme se jich. Budeme mít pokoj! Ano. Tak to provedeme!" Obrátil se k obrovskému Hukarovi a prohodil, že nic poradě nepřekáží. Oběd bude brzy skončen a pak mohou hned zahájit rozpravu. Deset Hukarů se usadilo, aby vyčkali. "Sídí, věděl jsi, že hadži Halef cvičí Hukary?" naklonila se ke mně Taldža. "Vím, že s nimi šel, víc nic. Jistě však nepodniká nic proti vám, tím tě ujišťuji."

"To vím. Až začne porada, odejdu."

"Já také!"

"Půjdeme spolu, je li ti to příjemné. Chtěla bych jet na shromaždiště a vidět cvičení. Pojedeš se mnou?"

"Velmi rád."

"Pojedeme na tvých koních, chceš? Či má snad Halef svého koně s sebou?" Ne "

"i C.

"Unese mne jeho kůň?"

"Jistě," usmál jsem se. "Assil není sice tak silný, jako například váš Smík, ale má dost síly, aby unesl i nejtěžšího Ussula."

"Smím vzít s sebou i psy?"

"Které?"

"Aachta a Uucht, o nichž jsem ti již vypravovala. Ráda bych viděla, kdo je rychlejší a vytrvalejší, zdali oni, nebo vaše koně. Neviděl jsi je ještě, ukáži ti je."

"Vezmi je," pravil jsem s úsměvem; zamlčel jsem, že psy mám již u sebe. "Dříve však zajdu ke kněžce, effendi, abych se jí zeptala po sahárově zdraví. Odejdu proto poněkud dříve než ty." Odešla tedy dříve a já šel po chvíli za ní. Doma jsem spatřil dojemnou skupinu zvířat. Syrr, můj hřebec, si lehl. Aacht a Uucht leželi vedle něho a olizovali ho tak pilně, jako by byli k tomu zjednáni. A kůň dával najevo, že ho to těší. Proč jsem však našel psy právě u Syrra a ne u Assila ben Riha? Zdálo se, jako by psi věděli, že náležejí k němu a ke mně a ne k Assilovi Říhovi a Halefovi. Když jsem je pohladil, cítil jsem nespočetné elektrické jiskry, které z jejich srsti přesakovaly na mou ruku. Totéž jsem cítil, hladil li jsem Syrra. Snad se tím dala vysvětlit shoda, která zvířata k sobě poutala. Snad cítila své společné vlastnosti. Osedlal jsem koně. Když přišla Taldža, byla velice překvapena, že psi jsou u mne. Chtěla totiž se mnou pro ně na druhý břeh. Vyprávěl jsem jí o svém setkání s hlídačem. Schválilanné

jednání a projevila radost, že jsem se ujal psů, ovšem jen na krátký čas, neboť jsou prý určeny pro cizince, který má přijet do země. Pak jsme vsedli na koně a podnikli zajímavou projíždku, která nás velikým obloukem vedla kolem města. Tak jako já jsem se při té jízdě divil rychlosti a vytrvalosti obou psů, divila se Taldža znamenitým výkonům arabských koní, o nichž sice slyšela, ale které dnes viděla v běhu po prvé. Assil ben Rih, který byl zvyklý nosit malého a hubeného hadžiho, měl dnes břemeno téměř dvojnásobné, ale nejevil nejmenší známky námahy a cválal tak lehce jako Syrr. Já pak jsem si mnoho sliboval od obou psů, kteří nám mohli být na cestě do Džinistanu velmi užiteční. Zmínil jsem žertem o tom Taldže; podívala se na mne udiveně a tázala se: "Nejde tedy jen o boj v Chatarské šíji? "

"Ne."

"Chcete dál? Ardistanem do Džinistanu?"

"Ano."

"A ty psy chceš vzít s sebou? "

"Ano."

"Patrnější mi neporozuměl! Řekla jsem ti přece, že přijde cizinec, který..."

Vpadl jsem jí do řeči: "Víš, čím se má ten cizinec vykázat, abys mu psy vydala?" Při těchto slovech jsem rozhrnul šat na prsou a ukázal jí štít. Tu zastavila koně, zdvihla ruce k nebi a zvolala: "Bohudíky! Víra zvítězila nad pochybností! Marah Durimeh plní dané slovo. Jak jsme byli slepí. Mělo nás hned napadnout, že jen ty to můžeš být. Byla jsem ve velikých rozpadrh. Byla bych ti ráda dopřála oba psy, tobě a nikomu jinému, a přece byli chováni pro jiného. Jak mne to těší. Ó, effendi, jak ti děkuji!" Děkovala mi, místo abych já děkoval jí. Poslouchala v té chvíli mocné pohnutí, jež nebylo jen náhodné, nýbrž plynulo z nitra. Na další cestě jsme mlčeli. Taldža přemýšlela. Teprve po dlouhém čase opět promluvila: "Život je přece jen něco docela jiného, než si průměrný člověk myslí. Bůh jej řídí, ale nebývá upřádán námi, nýbrž silami, na něž musíme dbát; velikými mistry, tovaryši, kteří ještě mistry nejsou, a učedníky, jejichž ruka, spoléháme li na ni, pokazí celé dílo. Sahar je učedníkem. Jeho žena kněžka stojí už výše než on. Neví sice nic určitého, ale tuší již souvislost. Jsem její důvěrníci, proto to vím. Effendi, chceš se upřímně přiznat, že ani tobě její obraz není dost jasný?"

"Přiznávám se."

"Není to také jinak možné. Ale bolí mne, že ji ještě neznáš. Je šlechetná, čistá. Slíbíš li mi, že budeš mlčet, povím ti tajemství, které ti umožní pravdivě prohlédnout. Týká se Džirbaniho. Povím li ti je, učiním tak ze dvou příčin. Chci zachránit čest své přítelkyně před tebou a způsobit, že dovedeš Džirbaniho odvést z nepravé cesty. Jemu však se smíš o těch věcech zmínit jen v okamžiku potřeby. Slibuješ mi to?"

"Slibuji."

"Nepolekej se tedy mou zprávou! Byl jsi u něho. Viděl jsi hrob jeho matky?"

"Ano."

"Ten hrob je prázdný!" Byl jsem tím sdělením překvapen, ale nedal jsem na sobě nic znát. Jen jsem na ni tázavě pohlédl. "Jistě ses ulekl," pokračovala Taldža. "Ne," odvětil jsem. "Ale divím se jeho správnému tušení."

"Ah! On něco tuší?"

"Ano. Pochybuje o smrti své matky. Mívá okamžiky, kdy by chtěl hrob vyhrabat, aby dokázal, že je rakev prázdná."

"Není prázdná. Místo těla však obsahuje dobře uchovaný spis o všem, co se tenkrát sběhlo. Bylo to tak: syn odejel na návštěvu k vzdáleným příbuzným. Matka, kterou jsme všichni považovali za vdovu, byla sama. Bydlela na "Ostrově pohanů". Zvečera, když ho nikdo nemohl spatřit, objevil se pojednou u ní Džinistanec, jehož jsme všichni považovali za mrtvého. Byl živ! Usadil se opět v Džinistanu a přišel sem, aby s sebou odvedl i svou ženu. Chlapec tu měl ještě zůstat. A přece ho oba, otec i matka, milovali. Chápeš to, sídi?"

"Petrně tu byly ještě jiné zájmy, které bylo nutné respektovat. Snad ty zájmy zakazují ještě dnes Džinistanci, aby se vrátil, aby o sobě dal něco vědět. Zapovídaly mu možná, aby vzal syna s sebou, nesměl snad ani zanechat zprávu, že sám otec odtud matku odvedl. Matka však k vám přišla, aby vám vše sdělila, rozloučila se s vámi a vložila vám blaho svého syna na srdce. Před tím byla u rodičů. Sahar se s ní rozešel ve zlém. Vyhnal ji, poněvadž nechápal důvody, jež jí kázaly tak jednat. Matka ji však pochopila. Dala jí na cestu dokonce požehnání a naději v šťastné shledání." Taldža zastavila koně. "Effendi, kdo ti to všechno řekl?" tázala se mne překvapeně. "Tak správně a tak obšírně? Nemůžeš to vědět a přece to vyprávíš tak, jak jsem ti to chtěla sama sdělit! To je zázrak!"

"Není! Je to naopak naprosto přirozené! Člověk to musí uhádnout, když trochu přemýšlí. Když pak odešla, nemohl se Sahar odhodlat oznámit veřejně, že jeho dcera, budoucí kněžka Ussulů, odešla, aby následovala svého muže do jeho vlasti. Nemohl pochopit, jak může matka opustit své jediné dítě, aniž je alespoň ještě jednou spatřila! Pro něho spáchala jeho dcera zradu. Pochoval ji v srdci a pochoval ji i na "Ostrově pohanů", aby to, co považoval za hanbu svého rodu, zůstalo utajeno. Ale jako byl pohřeb na ostrově nepravdou, tak byla i nepravdou láska pochovaná v srdci. Chtěl oklamat Ussuly a oklamal sebe. Tak, jako ví, že jeho dcera nezemřela, tak je mu i známo, že žije v jeho srdci. To ho mučí a trápí. Nemůže se té lži zbavit. Nedá mu pokoje ve dne ani v noci. Každá lež nutí i k pravdě. Sahar nenajde dříve pokoje, dokud každý nebude vědět, že v tom hrobě nelze hledat stopy smrti, nýbrž důkazy života."

"Mluvil s tebou o tom?" tázala se Taldža. Ne "

"i c. "Ale odkud to tedy víš? Já jediná jsem do věci zasvěcena a vím, že ani kněžka ti nic nesdělila. Právíš, že je snadné si to domyslet, ale já to nechápu."

"Věřím ti," pravil jsem s úsměvem. "Domníváš se, že jsi vidoucí, ale to, co ti do očí padá, je teprve malý, lehký, sotva pozorovatelný paprsek světla, na nějž si budou tvé oči teprve pomalu a ponenáhlu zvykat. A co ti nyní povím, neřekl bych jinému. Tvé oko zná již nepatrný, jitřní svit, který ti věští plný den, najdu tedy víru, budu li k tobě mluvit o tomto světle, o tomto plném dni. Slepec by bezpochyby pochyboval, hlavou potřásl a možná, že by se i smál."

"Máš pravdu!" pravila vážně. "Slepec by se smál! Já se však nesměji. Paprsek tušení, svěřený mým očím, pochází z ráje, jehož pozemský obraz jsme v noci viděli před sebou v plamenech. Tvými slovy jistě se mi ten obraz vyjasní. A až Pojedete odtud nahoru do Džinistanu, budu vás doprovázet svými vzpomínkami. Nebudete li moci dále, musíte mi poslat zprávu, neboť nemohu a nesmím být tak pošetilá, abych propásla okamžik, kdy se stará pověst Ussulů stane skutkem. Pojdi Pojedeme dále, na velké shromaždiště, kde Hukara cvičí. Než tam dojedeme, budu ti vypravovat o tom, jak se Džirbanimu podařilo sejmout svému dědu sahárovi starý, nedostatečný obvaz a přiložit nový, aniž zraněný měl o tom tušení. Myslím, že mu tím zachránil život." Na velikém shromaždišti cvičili Hukarové. Bylo to veliké prostranství, kde při našem příchodu bylo velmi živo. Přes pět set Hukarů cvičilo na koních. Veliké množství Ussulů, mužů, žen a dětí zvědavě přihlíželo. Džirbani cvičení řídil, ale spíše k němu svoloval, než aby je prováděl. Vlastním velitelem tu byl Halef, který hrál zvláštní úlohu. Malý, suchý mužík seděl na vysokém, tlustém ussulském koni, téměř na vrchu sedla, z něhož mu nohy sotva přečnívaly. Nemohl nohama dosáhnout na třmeny, ale pomocí několika obratně navázaných uzlů na uzdě dovedl řídit svého starého klusáka, že ho na slovo poslouchal. Zastavili jsme se na pokraji lesa tak, že jsme zůstali skryti. Halef právě prováděl zajímavé taktické cvičení, jež se mu znamenitě podařilo. Poněvadž jeho mužstvo nemělo pušky a muselo se spoléhat jen na šípy a kopí, učil je především ukrývat se v křovinách, vypustit odtud rychle za sebou dvě nebo tři mračna střel a pak hnát útokem se založeným kopím. Žertovně při tom působil, že oba psi, Hu a Hi, následovali všude hadžiho a snažili se s ním udržovat stejné tempo. Chtěli jsme brzy odejít, aniž nás kdo uvidí, ale zrak Džirbanio spočinul náhodou na místě, kde jsme se ukryli. Spatřil nás a museli jsme vystoupit ze stínu stromů. Všichni se radovali z našeho příchodu. Halef hned zdvojnásobil svou činnost, snažil se dokázat, jak zdatným je cvičitelem, my však seskočili z koní a usedli jsme k Džirbanimu, abychom použili příležitosti a mohli s ním promluvit beze svědků. Ať si ostatní mluvili na poradách jakkoli a o čemkoli, budoucnost celého podniku spočívala přece jen v rukou nás tří. Ať bylo právě tou dobou v paláci v radě starších usnášeno cokoli, skutečné rozhodnutí záviselo na tom, na čem se usneseme zde. Džirbani nám sdělil, že jeho poselství k šejkovi a starším sledovalo především dva účely: první, aby tažení bylo podniknuto Hukary pod jeho velením bez pomoci kohokoli jiného, zvláště bez pomoci válečných invalidů, druhý: šejk měl být přinucen, aby Džirbanio a deset Hukarů pozval k parádě. To pozvání bylo nevyhnutelné, aby jím byla zdůrazněna rovnocennost Hukarů s ostatními Ussuly a aby pýše poradního sboru byl jednou provždy udělán konec. Podmínkám, jež si určí Hukara, musela rada starších vyhovět, mělo li být vůbec tažení do Chatarské šíje uskutečněno. Rozumí se, že jsme mu bez výhrady prisvědčili. Taldža byla přesvědčena, že se starší kmene budou dlouho zdráhat, ale nakonec že se přece jen podrobí. Pokud šlo o mne, rozhodl jsem, že již zítřejšího rána s Halefem odjedu do Chatarské šíje napřed, abychom jednak poznali situaci, jednak abychom vystopovali příchod nepřátel. Vypočítal jsem všechny podmínky, které bylo nutno splnit, aby se mohl podnik zdařit. Zejména jsem zdůrazňoval nutnost zřízení bezpečných zásobovacích stanic, které by dodávaly potřeby pro bojovníky a měly v zásobě dostatečné množství vodních měchů, neboť nebylo vyloučeno, že naše tažení povede i dále za Chatarskou šíji, do vyprahlé pouště, kde oplatíme Cobanům návštěvu na jejich vlastním území. Tak jsme seděli déle než hodinu a dotkli se v řeči všeho, do bylo nutno prohovorit. Mohu o podrobnostech této naší rozmluvy pomlčet, protože se její výsledky objeví průběhem dalšího vypravování. Rozumí se, že jsem důrazně žádal, aby tři zajatí Čobani byli vzati pod bezpečnou stráž s sebou, neboť pro nás znamenali pravý kapitál při nastávajícím vyjednávání s nepřáteli. Vhození na váhu, mohli miskou našich výhod značně vyvážit v náš prospěch. A konečně jsem prohlásil, že se dnes večer ani já, ani Halef nedostavíme do paláce. Byl jsem přesvědčen, že bude lépe, srazí li se starý směr s novým směrem ussulského veřejného mínění bez cizích svědků; jistě tak dojde dříve k dorozumění mezi nimi. Taldža přiznala, že mám pravdu. Osvědčila se vůbec tak

obětavým, statečným a rozumným spojencem, že jsem jí opět musel vyslovit svůj obdiv. Měla z toho srdečnou radost; byla přesvědčena, že mé uznání je míněno upřímně. Poněvadž Hukarové chtěli cvičit až do večera, vsedli jsme opět s Taldžou na koně a rozloučili se s Halefem a Džirbanim. Když se mě Džirbani tázal, chci li dnes o půlnoci být přítomen slavnosti jeho vojínů v chrámu, odpověděl jsem, že je to samozřejmé, a on mne prosil, abych na něho čekal o hodinu dříve ve věži, kde mi oznámí výsledek večerní porady. Přislíbil jsem mu to a odjel pak s šejkovou chotí do města. Acht a Uucht, moji ušlechtilí psi, seděli po celou rozmluvu pokojně vedle mne a nedali se z klidu vyrušit žádným křikem a hřmotem, působeným Halěřovými jezdci. Jen jednou, když se Halef se svými psy přiblížil, stříhali ušima a nepatrně pohnuli ohony, asi tak jako vznešený Orientálec pozdraví člověka nižší třídy jen zkratkou "sal'al", místo celým pozdravem "salám aaleikum". Kdybych byl býval hadži Halefem Omarem, jistě bych se byl domníval, že na mne dopadá odlesk této povýšenosti. Cestou jsme potkali deset Hukarů, kteří se ubírali na shromaždiště, aby Džirbanimu podali zprávy o výsledku jednání. Dosáhli, čeho chtěli, nebylo jim však vyhověno proto, že by s nimi byla rada starších souhlasila, nýbrž prostě proto, že se jich chtěli zbavit. Večer však bude s nimi Džirbani, a tu asi bude třeba promluvit se staršími jinak. Čas až do soumraku jsem strávil tím, že jsem prohlédl naše sedla a řemení, uvedl do náležitého stavu své pušky a revolvery a vyspravil si, pokud to bylo nutné, svůj oblek. Něco takového si člověk vždycky udělá nejlépe sám. Pak přišel Halef. Zaplavil mne hned množstvím taktických a strategických plánů, tak dalekosáhlých, že by bylo bývalo třeba nejméně miliónu nepřátelského a miliónu našeho vojska, kdyby jich měla být uskutečněna jen polovina. Nechal jsem ho mluvit a s úsměvem jsem ho vyslechl. Dřel se poctivě po celé odpoledne a proto bylo spravedlivé dopřát mu té malé pochvaly, kterou si již sám uděloval. Proud jeho řeči ponenáhlu ustával, když konečně zpozoroval, že mu sice věnuji pozornost, ale že sám se neúčastním ani slovem rozhovoru. "Co to znamená, sídí?" otázal se mne. "Ty nemluvíš! Proč?"

"Poněvadž mluvíš ty," odpověděl jsem. "Baví li se spolu dva lidé, vyžaduje zdvořilost, aby jeden mlčel, když druhý mluví."

"Mluvil jsem opravdu tolik? "

"Dost."

"Nenechal jsem nikde mezeru, aby ses mohl vmísit do hovoru?"

"Nepamatuji se."

"Pak tě prosím za prominutí. Ale mé srdce je přeplněno, má hlava se podobá čítance, do níž zaneslo tisíce vojevůdců všechny své zkušenosti. Sídí, chci válku! Musím mít válku! Neboť jen válkou, válkou a do třetice válkou ti mohu ukázat, jakým jsem proslulým, nevyrovnatelným, neobyčejným mužem. Věříš mi? Chápeš mne?"

"Ano. Vždyť jsem to sám také zažil."

"Násobě, vid'?"

"Na sobě i na jiných. Také já jsem byl tím, čím jsi ty dnes."

"Myslíš vojevůdcem?"

"Ne. Chlapcem! Hloupým chlapcem!"

"Oho! Co to znamená?" vyskočil hadži. "To, co tím myslím. Jako chlapec jsem si hrával často s hochy na vojáčky. Zpravidla hra skončila skutečnou a dobře míněnou pranicí. A také jsme si přinášeli stopy bojů s sebou domů, kde naši útlocitní otcové a matky, kteří se nechtěli dát přesvědčit o nutnostech boje, sáhli k rákoskám, aby z nás vyhnali vaše strategie."

"A tys to dovolil? Skutečně?"

"Jak pravím."

"Byl jsi bit? Dostal jsi rány?"

"Cítím je ještě dnes!"

"A pravíš to, aniž se stydíš?"

"Nestydím se ani trochu."

"Fuj, effendi! Nemáš cti v těle. Vypovídám ti své přátelství. Či myslíš, že je cti tvářit se v boji jako hrdina a vítěz a pak přijít domů a dát si otcem či matkou napráskat? Můj otec to nikdy neučinil!"

"Můj vždycky! Byl neobyčejně rozumný a díval se na mne a na výprask nebeskýma očima."

"Nebeskýma očima? Promiň, sídi, ty mluvíš ironicky. Myslíš ten výprask obrazně, vid'?" Míniš svým otcem Boha?"

"Ano. A teď se tě ptám: co pomůže mně, krátkozrakému chlapci, všechna proslulost v očích ostatních kluků, jestliže tím nutím Otce, aby mne zato vždy a znovu trestal, spráskal a zbil, místo abych jej poslouchal a činil mu radost? Všimni si dějin. Jak mnohý chlapec bil se s jinými, ušlechtlejšími a lepšími hochy, než byl sám, místo aby je nechal v pokoji a míru přirozené vyvíjet a růst! A konce? Kdo vždy musel zahlazovat stopy bojů, hojit a nahrazovat rány? Myslíš, že ten hrdina? Jistě ne! Ten zpravidla jen přijal z otcovské ruky svou zaslouženou pomazánku lískovým olejem!"

"Jsi tedy proti válce, effendi?"

"Jsem proti nesmyslnému válčení. A jsem proti válce, která stojí na tak chabých základech, jako ta před chvílí tebou velkohubě vyličená. Halefe, znám tě jinak, než jak ses mi tu před chvílí jevil, a to je tvé štěstí! Neboť kdyby ti bylo rouhání proti naší dobré Marah Durimeh šlo ze srdce, byl bych tě dnes hnal ke všem čertům!"

"To že bys učinil?" tázal se malomyslně. "Na tom místě!"

"Pak je skutečným štěstím, že ehm že už nám přinášejí večeři! Posad' se, effendi! Sedni si a jez, budu ti předkládat jídla. A už ani slova o vojně! Nechci válku, když ji nechceš ty, a nebudu ji chtít, protože tě miluji! Pojď a jez! Jak vidíš, mně chutná. " Večeře to byla voda na Halefův mlýn. Bral všechno sluhům z rukou, aby mne obsloužil a obnovil tím mír mezi námi. Ale přece jsme za jídla už nepromluvili. Ne snad proto, že bych se byl na Halefa rozhněval,

ale proto, že potřeboval čas, aby si rozmyslil všechno, o čem jsme mluvili. A mimo to, aniž tušil, nastávala dneškem pro něho nová doba. Měl být dnes naposled tím, kým byl podnes. Přál jsem si, aby jízdou do Džinistanu i on vnitřně prohlédl. Abych toho dosáhl, musel jsem s ním jednat jinak než dosud. Měl dobrou vůli, ale potřeboval vnitřní oporu, a tou jsem mu mohl být pouze já. Když se mne po jídle zeptal, co podnikneme, řekl jsem mu, že nyní vystoupím na cimbuří, abych se opět díval na oheň v pohoří. Žádal okamžitě, abych ho vzal s sebou, k čemuž jsem svolil. Dojem, kterým neočekávaný pohled na něho jistě zapůsobí, mohl mu otevřít bránu, která, až by se jednou za ním zavřela, zabránila by mu navždy vyjít zpět do jeho starého života. Chrám byl otevřen, když jsme k němu došli. Byla tu pro dnešní bohoslužbu připravena nová světla, proto jsme našli schody poněkud osvětlené, takže mohl Halef jít za mnou, aniž jsem musel spoléhat jen na hmat. Když jsme nahoře vyšli na vzduch, zvolal Halef: "Mašalláh! Divy boží! Pohled, sídi, země tone v plamenech!" Měl pravdu. Na severu plápolalo k nebesům pět či šest mohutných plamenů. Z našeho stanoviště to bezmála vypadalo tak, jako by dosahovaly k nebesům a zastiňovaly hvězdy. Ve skutečnosti tomu tak ovšem nebylo. Prudký vítr zmítal plameny tak, že co chvíli měnily svou podobu. Jakési temné zabarvení tlumilo poněkud jejich záři; nebyla tak intenzivní jako předešlý večer a nerušila soumrak kolem nás.

Pojednou se začaly plameny ztrácet, až zmizely docela. A tam, kde do té chvíle plápolaly, nastala temná noc. Proto i tam vystoupily první hvězdy stejně jasně jako jinde. Ale podzemní síly pracovaly dál. Země se lehce třásla; bylo slyšet i podzemní dunění. Měli jsme pocit, jako by se cimbuří sem tam kymácelo; posadili jsme se tedy. Pojednou jsme pocítili jakýsi náraz a hned nato zazněla rána, jako by bylo najednou vypáleno z množství nestejně velikých, a proto nestejně znějících děl. Proud ohně vyrazil ze země, ale jen nakrátko. Pak opět velké ticho. "Alláh jest veliký!" vykřikl Halef. "Sídi, něco takového jsem jakživ neviděl!" Sepjal ruce, pohnut v nejhlubším nitru. Tu zazněla druhá rána. Shluk hořících plynů vyrazil do výše a hned se rozptýlil v prostoru. Za plyny vyrazila ze země těžká, matně zářící hmota, jako by se vařila. Nevylétla do vzduchu, nýbrž stoupala pomalu, jako polotekutá, hustá hmota, do níž je ustavičně přiléváno. Čím více stoupala, tím víc její žár temněl, tím ostřejší obrysy získávala. Pak se zastavila a stála jako veliký oltář s osvětlenými reliéfy a hranami, u něhož neviditelní giganti přinášejí oběti. A pojednou se opět objevil oheň. Obrovské moře plamenů strávilo oltář, který v něm zvolna zmizel, a záře se rozšířila tak, že noc se proměnila v den. Ale nebyl to jasný, slunečný den. Jeho světlo bylo zabarveno oranžově a uprostřed erupce vystupoval sloup popele a kouře, který, rozšiřuje se ve výši, halil severní oblohu v temný soumrak. Působilo to dojmem, jako by se lidé i zvířata museli skrýt před mocnou tváří boží. Mrazilo mne, Halef padl na kolena, sepjal ruce a začal se modlit stou sůru koránu, zvanou sůra úderu, která zní takto: "Ve jménu Boha, Milosrdného, Slitovného! Úder! Co jest úder? Co poví ti, co jest úder? Den, kdy lidé podobni budov, molům rozptýleným a hory vločkám vlny poletujícím. Tehdy ten, jehož váha těžká bude, v životě sladkém bude. A ten, jehož váha lehká bude, příbytek v pekle mít bude. A co poví ti, co to jest? Oheň pálicí!" Mluvila z něho zbožná duše Moghreba, který vždycky, octne li se v úzkostech, modlí se tuto sůru a hledá v ní útěchu. Po nějakém čase se Halef vzpamatoval a pravil: "Máš pravdu, effendi. Byl jsem méně vidoucím než ty, nejen dnes, ale vždy! Není to však má vina, nýbrž Alláhova. Kde se děje něco velikého, vznešeného a krásného, tam možno vždy nalézt Boha křesťanů; našeho Alláha nikoli. Ten jen sřezá pro své věřící sedmero nebes a haraší šavlí proti nevěřícím! Ty najdeš svého Boha všude, a proto jsi bohatý, my však jsme proti vám chudí žebráci. A ty kromě toho jsi ještě básníkem! Každý keř ti vypráví o tvém Bohu; za každým kmenem vyhlíží jeho dobrotivé oko, aby ti prokazovalo lásku. Alláh však bydlí jen v starých, ušpiněných listech koránu, jinak nikde. Sídi, věř mi, je mnohem více touhy po Bohu na světě, než si myslíš! Ale což tu není jiné a přirozenější cesty k seznámení s ním, než korán nebo sahar?"

"Je jiná cesta!" odvětil jsem. "Která?"

"Ta, jenž nás povede z tohoto chrámu! Je to cesta, kterou nastoupíme zítra ráno. Cesta ze země Ussulů přes Ardistan nahoru do Džinistanu." Abych mu naznačil směr, zdvihl jsem ruku a ukázal k severu, kde dosud plápolal oheň vzdálených kráterů, jako by tím měla být obrazné znázornění touhy, o které Halef mluvil. "Je tam skutečně Otec, po němž lidstvo volá?" pokračoval Halef. "Vidím tam jenom hory chrlicí oheň. To mne sice ohromuje, ale nedává to odpověď k mé otázce. Tys však podobně jako Mojžíš viděl nyní Boha uprostřed ohnivého keře a jsi proto přesvědčen, že jen On sám chce a může nás poučit. Bylo by možné, abych i já prohlédl tak bystře a došel k tak oblažujícímu poznání jako ty?"

"Je to nejen možné, nýbrž jisté."

"Jakto?"

"Sám jsi to dokázal. Hned prvá slova, která jsi promluvil, vystoupiv sem nahoru, zněla: "Divy boží!" A pak jsi řekl: "Alláh jest veliký!" Ačkoli jsi v tom ohni neviděl hned Boha, poznal jsi z něho přece jeho moc a působení. A v budoucnosti "

"Mlč! Mlč a dívej se!" přerušil mne náhle Halef, přistoupil až k zábradlí a obrátil pozornost k zářícím horám. Tam se pojednou setmělo a pak se začaly opakovat včerejší zjevy v tomtéž pořadí a stejným způsobem, jak jsem je už popsal. "To je ráj!" vykřikl Halef, když se utvořila ohnivá zeď a pak se otevřela veliká brána. "To je pověst Ussulů. O veliké andělské otázce, zdali na zemi již vládne mír, a o Bohu, jenž sestupuje z ráje, aby tiše! Mlč a neruš mne!" Nic jsem neřekl a také nic říci nechtěl, ale Halef klečel u vytržení na kolenou u balustrády, s rukama zdviženýma, a modlil se s úru závěru, která sestává jen z jednoho sta jmen božích: "Ó, Nejmilosrdnější! Ó Vseslitovníče! Ó Všehomajiteli! Ó Všesvětče! Ó Vše utěšiteli!" a tak dále, až ke konci: "Ó Nejzáračnější! Ó Věkověčný! Ó Vsedědící! Ó Všenahražující! Ó Nejtrpělivější! Ó Bože!" Hlasitým provoláváním té dlouhé mohamedánské modlitby se uklidnil Halef tak, že mohl opět se mnou hovořit. "Sídi," pravil, "nesměj se mi! Mám přání! Veliké přání, které mi však nemůže být splněno."

"Proč by ne?" tázal jsem se. "Poněvadž je vůbec nesplnitelné. Chtěl bych být andělem!" Řekl to vážně. Sto jiných lidí bylo by se mu snad dalo do smíchu, já jsem však zachoval vážnost. Chápal jsem a těšil jsem se z jeho pohnutí. "Andělem bys chtěl být?" tázal jsem se. "Tedy staň se jím!"

"Co co cože?" opakoval má slova v největším údivu. "Říkáš: 'staň se!' Copak to záleží jen na mně?"

"A na kom by to záleželo?"

"Žertuješ, sídi! Ale tolik ti pravím, kdybych byl andělem, nebyl bych jistě z těch andělů, kteří čekají vždy celé století, než vyhlédnou z brány a podívají se, je li už na světě mír. Šel bych jednoduše k Pánu Bohu a řekl bych mu poctivě a přímo: "Pust' mne ven! Promluví si trochu s člověkem! Věčným čekáním ničeho nedosáhneme. A trochu toho světla jednou za sto let stačí sotva na týden! Lidé nic sami ze sebe neudělají! Chtějí, aby si s nimi dal někdo práci. Proto tě prosím, pošli mne na svět a dovol mi, abych si s lidmi promluvil moudré slovíčko! Nejsou tak špatní a tvrdohlaví, jak by se zdálo, mají v sobě také touhu po pokoji a míru! Ale je třeba, aby se jim věc řádně vyložila. Totiž, aby jim ji vyložil pravý muž v pravou chvíli a

pravým způsobem. Myslím, že toho se jim dosud nedostávalo. Jakmile mezi ně přijdu, hned se to změní. Promluví jim do duše. Rychle to ovšem nepůjde, a proto se hned tak nevrátím. Ale než mine sto let, budu tu zpátky, na to se můžeš spolehnout! Tak bych s ním mluvil, sídli, a jsem přesvědčen, že by se mnou souhlasil! Andělé nejsou přece k tomu, aby si žili pěkně sto let pro sebe a věnovali pak lidstvu jen několik dní nebo hodin. Víš přece, kdo je anděl?"

"Ano," odvětil jsem. "A věříš, že vůbec andělé jsou?"

"To se rozumí!"

"Jsou prý lidé, kteří to popírají."

"Jsou takoví ovšem, a přece bych chtěl zase tvrdit, že nejsou. Přijde na to, ke kterému mínění se člověk přikloní. Jedni tvrdí, že Bůh stvořil legiony neviditelných nebeských stvoření, která stojí vysoko nad lidskými hříšníky a přece jsou určena, aby jim sloužila. A jiní opět praví, že je to nemožné, poněvadž by se to přičilo božské moudrosti a prozřetelnosti. Pro anděly by země byla peklem nebo aspoň očištěm, a jak by také lidé k tomu přišli, aby jim sloužili tvorové neskonale dokonalejší? Písmo sice mluví o andělech, ale vyjadřuje se jen obrazně, jak tomu je zvykem v Orientě. Anděly jsou prý mínění dobří lidé, kteří svými bystřejším smysly, svou dobrotou a láskou slouží potřebným, aniž za to očekávají odměnu."

"A kterým z těch dvou mínění se řídíš ty, sídli?"

"Věřím vlastnímu srdci, a to srdce mi praví, že se časem každý člověk může stát andělem svých bližních. Stačí k tomu, aby se stal ochráncem a pomocníkem strádajících. Takových " Musel jsem ustát v řeči, protože vešel Džirbani. Halef ihned odsedl na nejvzdálenější kraj lavice. Veliký, krásný a oduševnělý Ussul se mu nezdál asi jen tělesně obrem. Džirbani krátce pozdravil a přistoupil až k balustrádě. Díval se přímo do ohně, který plápolal opět vysoko na nebi. Jeho vysoká postava tu stála jako v plamenném žáru. Pravil:

"Tam nahoru nás povede cesta! Středem toho žáru a ohně! Bude to těžké, tak těžké. Můj otec, když se vracíval ze své cesty, říkával, že jen ten se dostane do Džinistanu, kdo má za průvodce ducha, strážného anděla!" Pak se posadil a podával mi zprávu o tom, co se dělo při poradě o jeho požadavcích. Dobyl úplného vítězství a v ničem nebyl odmítnut. A přiznal rád a otevřeně, že za svůj úspěch neděkuje své výmluvnosti, ani svému jednání, ale vlivu vládkyně Ussulů. Tu jsme spatřili dlouhý pochodnový průvod, který se blížil k chrámu. "Hle, to jsou moji Hukara. Je téměř půlnoc," pravil Džirbani. "Vidíš to množství lidu tam dole na prostranství?" Upozorněn jeho slovy, zpozoroval jsem, že se dole na prostranství shromáždilo ohromné množství lidí. Všichni byli tiší a klidní! To nás u těchto polodivochů naplňovalo obdivem. "Chtěli být přítomni slavnosti," vykládal náš mladý přítel, "do chrámu však nesmějí dříve vstoupit, dokud nebude zvonit."

"Zvonit?" tázal jsem se. "Chrám má zvony?"

"Ne, zvoníme na rohy."

"Aha, na takové, jaké jsem slyšel dnes u tebe?"

"Ano." Slyšeli jsme pod námi skřípat kladky velikého lustru. Rozsvěcovali jej. Pochodnový průvod došel zatím na prostranství, obešel je a zmizel pak v chrámových dveřích, aniž byly

uhašeny pochodně. Pak začalo zvonění. Ussu lové troubili tak, že skutečně spolu splývající tóny rohů zněly jako zvony. Na nás, kteří jsme stáli nahoře, kde se zvukové vlny stýkaly, to působilo mohutným dojmem. Kdo ty zvuky slyšel, jistě zatoužil vejít do chrámu. Ale kromě těch zvuků nashromáždilo se dole pod námi ještě něco, totiž kouř a čmoud šesti set pochodní, které hořely uvnitř. Čoud vystupoval všude kolem nás štěrbínami prkenného stropu a brzy utvořil dusivý kruh, který naprosto bránil našemu výhledu na hory a k obloze. A nebylo nikterak utěšující pomyšlení, že se musíme tím čoudem a zápachem prodýchat, budeme-li chtít dospět tam, kde jsme byli očekáváni. "To je zlé," usmíval se Džirbani. "Doufejme však, že se neudusíme. Tak jak teď nám, musí být Bohu, vystoupí-li z ráje, aby se podíval po Ardistanu. A tak také je asi každému čistému duchu, kterého okolnosti nutí žít mezi lidmi, obklopenými dusivým povětrím lži a přetvářky. Víš, effendi, že odtud odejdeme navždy?"

"Ano."

"Nelituješ toho?"

"Jen jediná bytost by mne zde mohla zdržovat Taldža! Ale ta jistě přijde za námi."

"Myslím si to také. Podejme si ruce, abychom druh druhu chránili, kdyby se ° nás pokoušely mdloby. Jen jednou ještě pronikneme tím čmoudem a kouřem do hlubin! Potom však vzhůru do čistého, volného vzduchu Džinistanu!" Když jsme otevřeli příklop schodiště, vyrazil na nás z chrámu čoud smůly, sazí a dehtu. Museli jsme jím projít. Vzali jsme se za ruce a pustili se statečně dolů

Kapitola třetí DO BOJE!

Události posledních dnů nabraly překotné tempo. Vzpomněl jsem si, že to bylo v pondělí, kdy byl Halef zajat Ussuly a jejich šejk mnou, a že dnes, ve čtvrtek, tedy za necelé tři dny nato, ujíždíme již na dějiště událostí, které náš příchod mezi Ussuly vyvolal, a nemohl jsem tomu ani věřit. Vím ze zkušenosti, že následují-li události tak překotným tempem, nebývá výsledek nikdy uspokojivý. Snad právě proto, že člověk tou překotností přestává být pánem událostí, ztrácí potřebný přehled. Ale pokud se toho přehledu týkalo, neztratil jsem jej, naopak stálým cvikem zvykl jsem si rychle myslet i jednat, a proto jsem cválal bezstarostně po boku svého Halefa. Spoléhal jsem na to, co v budoucnosti dá Bůh a naše osvědčené štěstí. Halef byl neobyčejně vážný. To, co zažil včerejšího večera a v noci na věži, zapůsobilo na něj tak hluboce, že byl ustavičně zamyšlen, ačkoli se to snažil zakrýt tím, že se ustavičně obíral svými dvěma psy. Vyptal se před naším odjezdem podrobně na výcvik těch zvířat a snažil se je ve všech kouscích náležitě vyzkoušet. Těšilo mne, že se ukázali tak velice potřebnými. Avšak Aacht a Uucht stáli v každém ohledu vysoko nad nimi. Dovedli napadnout muže i zvíře v kterékoli pozici. Dovedli strhnout cválajícího jezdce z koně; poslouchali každý rozkaz hned a bez zdráhání. Ale to, co dělali, nedělali ze zvyku. Jevili porozumění a rozvahu. Dovedli s inteligencí téměř lidskou rozeznávat špatné prostředky od dobrých, a jak průběh událostí ukáže, dovedli jednat mnohdy lépe a moudřeji než já sám. Všichni čtyři psi byli opatřeni zvláštním postrojem, na němž nesli své vlastní zásoby a každý po vodním měchu. Voda byla vzata do zásoby pro suché končiny země Čobanů. Břemeno, které psi nesli, byl tak vypočteno, že jim nepřekáželo; proto se nezdráhali, kdykoli jsme jim je připínali. Nedávali nikdy svým citům průchod hlasitým štěkáním, nejvýš posunky, jež byly více než výmluvné. Jejich největší předností bylo, že dovedli neustále zachovávat úplné ticho. Často jsme se octli v situacích, kdy jakýkoli zvuk se mohl stát osudným. Když však jsem byl přesvědčen, že jsme úplně v bezpečí, dal jsem zvířatům rád příležitost, aby se podle chuti vyštěkala. Pokud se mé

výzbroje týče, je známa z jiných mých knih, a o našich koních také nemusím ztrácet slov. Sami jsme byli zdraví a čili jako ryby, a jeli jsme s chutí a radostně za svým posláním, plní touhy po nových dobrodružstvích a víc snad ani nelze očekávat od syna chudého rudohorského tkalce a jeho průvodce, potomka chudičké, severoafrické beduínské rodiny. Jeli jsme vesele celý den kromě malé polední přestávky a teprve k večeru jsme se ohlédlí po nějakém příhodném místě k odpočinku. Zastavili jsme se, i psi se zastavili. Hu a Hi se chovali pokojně, ale Aacht a Uucht se na mne zadívali jaksi tázavě, jako by chtěli říci: "Proč zastavujeme? Proč nejdeme ještě dále?" Mělo to jistě svůj význam. Uucht pokročila ještě o několik kroků, zdvihla pravou nohu a zavrtěla chvostem. Vtáhla vzduch do nozder a znovu se ke mně obrátila. "Tam vpředu se asi něco děje," pravil Halef. "Patrně tam jsou lidé!" přisvědčil jsem. "Zůstanu tedy se psy a koňmi zde, effendi."

"Dobrá. Půjdu se podívat, oč běží. Postarej se, aby zde bylo ticho!" Jeli jsme celý den ustavičně podél říčního koryta. To bylo z obou stran lemováno stromovým a keří, místy i dost hustým lesem, plným šoreových stromů, které dávají znamenitou pryskyřici, jež je i v Evropě hledaným zbožím. Dřevo však je velmi vlhké, špatně hoří a vydává nepříjemný zápach. Je naprosto nemyslitelné použít jej v kuchyni. Pečené nad ohněm, živěným tímto dřevem, načichne jeho vůní tak, že se dá jíst jen z velikého hladu a s odporem. Jaké bylo mé překvapení, když jsem se tak po chvíli podél stromů plížil, pátral zrakem i čichem, a ucítil pojednou zápach, který nemohl pocházet od ničeho jiného než od pečinky pečené na tomto dříví. Má zvědavost ovšem vzrostla a se zatajeným dechem jsem se plížil dál. Zápach byl stále pronikavější, a proto jsem zdvojnásobil opatrnost. Byl jsem pevně přesvědčen, že lidé, kteří pečou maso na tomto ohni, nejsou ani Ussulové, ani Čobani. Byli to patrně lidé, kteří dávno vyrostli z poměrů blízkých přírodě a nadobro zapomněli, jak se má připravovat pečené pod širým nebem. Když jsem se vzdálil od Halefa asi na kilometr, spatřil jsem konečně oheň. Byl jsem velmi šťastný, že jsem se stal majitelem dvou psů, kteří mají tak bystré smysly! Tím více jsem se ovšem divil lidem, kteří si tu na břehu řeky zažehli oheň, nad nímž by byli mohli upéci vola, a nenapadlo je při tom, že jednají neopatrně. Řeka tu tvořila velikou, do daleka otevřenou zátoku a oheň musel být vidět z velké dálky. Kdyby zde náhodou nebyla bývala zátočina, byli bychom i my oheň jistě před hodinou viděli prostým okem. Možná, že se ti lidé nemuseli skrývat, o to opatrnější jsem byl já. Chtěl jsem nejdříve poznat, kdo jsou, a pak teprve jednat. Zatím se již úplně setmělo. Oheň mne oslňoval, proto se stalo, že jsem i řeku ztratil z dohledu. Připlížil jsem se pokud možno až k ohni a skryt za velkým stromem jsem pozoroval, že číslicí panující u ohně je šestka. Napočítal jsem šest mužů, šest koní a šest velbloudů. Tábořili zde jistě již několik hodin. Oheň skutečně živili smolnými suky šoreového dřeva. Velbloudi byli těžcí soumaři. Břemena z nich sňali. Leželi volně, nespoutáni a přežvykovali. Nesli slušný počet měchů s vodou a několik zavazadel. Koně nebyli špatní; dokonce se mi líbili. Byli to perskoindičtí kříženci, ale jen perští předkové byli ušlechtilí, indičtí ne. Kdo si troufá jezdit na bělouších zářící bělostí, nemá buď zlé úmysly nebo je nezkušený a hloupý člověk to jsem napsal již několikrát. Čtyři z těchto mužů byli podřízení. Bylo to patrné na první pohled. Obírali se částečně zvířaty, částečně i pečení nad ohněm. Pekli antilopu čikara, která ovšem byla již nadobro zkažená zapáchajícím čoudem. Oba druzí muži byli pány. Seděli opodál opření o kmen mohutného stromu, vzdáleni ohně, zvířat i lidí, jako by se báli znečistit se jejich dotekem. Takové oddělování je obvyklé v kastovníké Indii. Kdo asi byli ti dva lidé? Oba byli opásáni křivými šavlemi v kožených pochvách, ale kování, kruhy na pochvách a přezky na řemeních a opasech i ostatní kovové součástky byly ze zlata. Opasky a pažby pistolí svítily polodrahokamy. Na rukou jim zářily rubíny a safíry. Turbany, ovázané po indickém způsobu, byly okrášleny perlovými šňůrami, a jeden z mužů, který měl na nose brejle, dokázal dokonce i to, že do jejich zlatého rámečku si dal zasadit po diamantu velikosti dozrálé čočky. Zdálo se, že je vznešenější než druhý. Oba muži měli na sobě obleky

z příjemné, béložlutě svítící tkaniny, která v hindustánských písničkách bývá vychvalována jako "setkaný vzduch"! Jak si to všechno srovnat v hlavě? K čemu v pralese tolik nádhery? Prosím, aby se čtenář nedivil, vyslovuji li tu otázku. Byl jsem k ní nejen oprávněný, ale nucený. Těch šest mužů přišlo ze severu, ne od Čobanů, nýbrž z mnohem větší dálky. Jeli k jihu, tedy k Ussulům. Kdo byli a co tu chtěli? Za územím čobanů leží Džunubistan a dále Ardistan. Mohlo tamodtud přijít něco. dobrého? Zvláště teď, kdy se Čobané chystali k vpádu na cizí území. Měly snad úmysly těchto lidí souvislost s tímto vpádem? Buď jak buď, musel jsem je vyslechnout. Tma mi propůjčila plášť neviditelnosti, a proto jsem se beze strachu připlazil až za kmen, u něhož ti dva seděli, a rozložil jsem se pohodlně na vlhkém mechu jako na pohovce. Jen strom mne dělil od obou mužů. Nemluvili hlasitě, nýbrž jen polohlasem, ale přece tak, že jsem všechno dobře slyšel. Právě když jsem zaujal svou pozorovací polohu, odřízl 4čtyřhrá antilopa.

jeden ze sluhů dva kusy masa z antilopy a položil je na lesklý podnos. Přidali k tomu dva malé, již dříve upečené koláče, a nesl podnos těmto dvěma vznešeně j vypadajícím mužům. Jeden z nich měl patrně hlad. Vytáhl z opasku nůž, aby j se hned pustil do jídla, druhý však, ten s diamantovými brýlemi, mu zadržel ruku a pravil: "Ne tak! Nezapomínej, že jsi nejvyšším ministrem džunubistanského šejka! a že náležíš k nejušlechtilejší kastě. Nesmíš se dotknout žádného jídla, jež bylo J upraveno rukou člověka nižší třídy, dokud nebylo požehnáno."

"Myslím, že na cestách je dovoleno překročit ten zvyk," odvětil mrzutěl káraný. "Jen tenkrát, není li po ruce kněz. Já však jsem nejen kněz, nýbrž i nejvyšší j z knězi. Jsem maha láma Džunubistanu! Jsem ještě víc! Jsem sám část Boha. j Až zemřu v jednom tělesném životě, zrodím se hned zase znovu a opět jako l bůh. Bylo by sterým, ba tisícerým hříchem, kdybys v mé přítomnosti snědli jídlo připravené rukou člověka opovrženého, aniž je daš posvětit! Podej mi jídlo! Zbavím je hříchu, abychom mohli pojest!" Muž mu tedy podržel podnos, maha láma nad ním udělal několik tajemných j posunků, potom se oba pustili do jídla. Mlaskali jako zvířátka, což mělo patrně: také znázornit jejich vznešenost. Věru, v Orientě čím je kdo vznešenější, tím; hlučněji a nezpůsobněji si počíná při jídle. Oba ti muži hltali maso i pečivo, j aniž je skoro kousali, a dali si podat ještě dvakrát nové maso, které bylo jako j první požehnáno. Jedli úplně mlčky. I sluhové jedli, ale poněvadž to byli lidé opovržení a méněcenní, jedli tiše a způsobně; působili tak mnohem lepším dojmem než jejich páni. Čtenáři mých knih jistě vědí, že slovo náhoda jsem již dávno vyškrtl ze i svého slovníku. Nemohu proto tvrdit, že to byla jen příznivá náhoda, že jsem hned z prvních slov těch mužů zjistil, kdo jsou. Jeden z nich prohlásil, že je j džunubistanský maha láma; maha láma znamená asi tolik, co velekněz. Ale to j není vše. Jmenoval se dokonce "nejvyšším knězem", a nepochybuji, že se tu j a tam najde někdo, kdo bude jeho tvrzení považovat za neskromné. Druhý j muž byl "nejvyšším ministrem" šejka Džunubistanu. Takoví hodnostáři snad i ještě nikdy nenavštívili území Ussulů. Co tu chtěli? Příznávám se, že jsem byli zvědavý na to, co se dozvím bližšího, ale nezdálo se, že by pánové měli chuť j vyjádřit se o tom předmětu. I po jídle zachovávali nějakou chvíli úplně mlčení, nejvš prohodili několik stručných poznámek o běžných věcech, které mne nezajímaly. Zato sluhový j kteří seděli nyní pohromadě a kouřili tabák, se pustili do hovoru, který stával stále hlasitějším, takže jsem alespoň zčásti rozuměl. Bavili se o průběhu své nynější cesty. Zdálo se, že nemají tušení o hlavním jejím účelu, jen ta věděli, že má zůstat utajena Čobanům. Také věděli, že Čobané chtějí vpadnou na území Ussulů. Hovořili o tom, že Čobané jen proto stáhli své bojovníky do vnitrozemí a ponechali hranice bez ochrany. Tak se Džunubům podařilo projet západním pobřežím, aniž byli jen jedenkrát zpozorováni. Za svůj zdar také děkovali okolnosti, že se na cestu opatřili dostatečnou zásobou vodních měchů, takže se nemuseli držet řeky, aby napojili sebe i zvířata.

Před dvěma dny přenocovali v Chatarské šíji; zítra po třetím noclehu doufali, že dojedou do Ussuly. Když se mužové v hovoru dostali až sem, pocítili patrně také dva pánové potřebu něco promluvit, ale jen mezi sebou, aniž byli slyšeni sluhy. Ležel jsem ovšem dost blízko, abych slyšel polohlasně vedenou rozmluvu. Nejdříve prohodil "ministr", navazuje na poslední slova sloužících: "Jen abychom měli i nadále takové štěstí, jako až dosud! Čobani nás neviděli, teď aby nás také nezahlédli Ussulové!"

"Mohou nás zahlédnout, ale nesmějí nás prohlédnout," odvětil maha láma. "Myslíš, že nás mohou spatřit, ale nesmějí pochopit naše úmysly?"

"Ano, tak to myslím."

"Nic lehčího než to! Šejk Ussulů je příslovečný hlupák. Jeho žena je chytřejší, ale nemá schopnosti, je příliš důvěřivá. Bude nám věřit, že si přejeme jen štěstí jejího národa. Jak je tomu však s kněžkou? Slyšel jsem, že má velký vliv."

"Tomu nevěřím," pravil pohrdlivě láma. "Jaký vliv by ta žena mohla mít?"

"Je tu i její muž, kněz, kouzelník es sahar."

"Ani toho se nehodlám bát. Je to pouhý odlesk, nebo ještě lépe stín své ženy. A jaké to mají náboženství! Bůh, který zůstává skryt! Který se neukazuje, nerodí, jako jsem se já narodil a budu se znovuzrozoovat. Kdo mne vidí, vidí boha. Kdo se mnou mluví, mluví s bohem! Kdo mne má, má i boha. Koho však mají tihle Ussulové? Nulu, nic, neviditelný přízrak! Sahar je jediný člověk mezi nimi, o němž jsem věřil, že je s ním možno mluvit. Čím však je proti mně, který se tu zjevuje jako bůh v lidské podobě? Jestliže se jen odváží otevřít ústa, zničím ho několika slovy, takže zmlkne a už nepromluví! Jsem vtělením nejvyššího, který se znovu a znovu rodí do té doby, než lidstvo zbaví strastí. A to se stane tenkrát, až vše živoucí se země přejde do nirvány. Až nirvána obejmě všechno lidstvo, bude naše poslání skončeno, a pak opět vstoupím mezi hvězdy, abych tam žil věčně. Na své cestě se nyní dostávám až do Džunubistanu a zamýšlím k němu připojit území Čobanů a Ussulů. Šejk mne pochopil. Spojí svou pozemskou moc s mou duchovní a duševní mocí. A učiní li tak, dobude celý okresek země jižně od nás. Utvoříme nyní s Ussuly spolek na výboj. Slíbíme, že jim Čobany přiženeme do země, a pak Čobany mezi sebou a Ussuly jako mezi dvěma kameny rozdrtíme, rozmačkáme, rozmělníme, vtáhneme do jejich země, a budeme dbát, aby i oni byli Čobany vytlačeni ze země. Vtáhneme do jejich země, obsadíme ji, prohlásíme se v ní pány "

"To vše ovšem jen tehdy, když se nám podaří je získat!" vpadl mu do řeči druhý muž. Maha láma pohlédl na svého ministra tak zdrcujícím pohledem, jako by ho chtěl na místě zničit. Po celou minutu zachoval roztrpčené mlčení, pak pravil se zvláštním důrazem: "Jako by se mohl nalézt člověk, který by mi dovedl nevěřit, promluví-li já. Jsem maha láma z Džunubistanu, kněz všech knězi! Zevní lesk našich hodnostářů získá Ussuly okamžitě, a právě tak se před námi skloní duševně, jakmile s nimi promluví. Bude to čest, nesmírná čest pro ně, když je obšťastníme svou přítomností!"

"Kdybychom šli s velikým skvělým průvodem, byli bychom ovšem působili větším dojmem."

"To uznávám. Stojíme duševně nejvýše, a přece nesmíme zanedbávat svůj zevnějšek. Bůh potřebuje svět, chce-li být zbožňován. Víš však, proč jsme tentokrát museli dvůr zanechat doma. Nechci, abychom byli zpozorováni Čobany. Je nevyhnutelné zachovat nejpřísnější

tajemství, které nám poskytuje výhodu nemalé ceny, jen když jí dobře použijeme. Čeho se nám dnes nedostává na nádheře a skvělosti, to získáme na přízni a důvěře. Necht' tito nízcí lidé věří v slabošskou humanitu, v milosrdenství a zbabělý mír. Dosud nejsou zralí. Zděsili by se, kdyby znali pravdu. Láska je lež; klam, nenávisť, sobectví jsou pravdivým výrazem přírody. Každý tvor je sobcem, dbá jen na sebe. I bůh! Čím vyšší stvoření, tím vyšší je jeho sobectví. Nejvýše pak je vyvinuto u bytosti nejvyšší, u boha! Jaká bláhovost označovat boha otcem. Je zhoubcem, ničitelem právě tak, jako byl tvůrcem. Dává li život, dává i smrt a mezi tím boj, svár, zápasy. Stvořil vesmír, tím se proměnil duch v hmotu, stvořitel se stal stvořením. Aby se opět stal bohem, musí znovu hmotu proměnit v ducha, musí zničit každé stvoření krok za krokem v tom pořádku, v jakém povstalo. To není láska a život, nýbrž umírání, rozklad, nepřátelství, nekonečná, věčná světovražda! Čím více roste bůh, tím menším se stává jeho stvoření! A v okamžiku, kdy poslední zbytek vesmíru bude zničen, vyroste bůh nejvýše. Proto je blaženým člověk, který nebaží po l světské slávě, nýbrž po velikosti boží! Stane se stále vzdušnějším, stále lehčím, i až se jeho existence rozplyne v boha. A zmizení v bohu je nejvyšší blaženství, je to náš konec to je nirvána!" Mezi řečí změnil své místo a odsedl poněkud stranou. Dosud jsem viděl jeho obličej jen ze strany, ale když se obrátil, viděl jsem mu přímo do obličeje. Byl l krásný, mužný obličej se stříbrolesklým vousem, ale měl chybu, která mu opět všechnu krásu odjímala: šilhal tak strašně, že to muselo být nápadné i člověku; který nemá ve zvyku hledat chyby v tvářích svých bližních. Prozrazoval li již svým zevnějškem, že není obyčejným mužem, prozrazovala i jeho řeč, že nechoc cestami obyčejných smrtelníků ani v myšlenkovém světě. To, co mluvil, bylo prastaré východní učení, na štěstí pouze učení, neboť toho, kdo by podle něho v Evropě chtěl žít, by zavřeli do blázince. Maha láma byl jistě v této víře vychován a vyrostl v ní, jako všechny národ Východu, které jsou zvyklé přehánět i zcela zdravé názory až do nemožnosti Trpěl zřejmě náboženskou přepjatostí. Já jsem v něm viděl v tom okamžik ne hlavu náboženské sekty, ale mocného a velmi zajímavého soka svých přátel, který je přišel obelstít a připravit o samostatnost. A přicházel právě nyní, v okamžiku, kdy odhalovali nepříteli tolik nebezpečných slabin, které mohl využít, aby je napadl. Nemohl jsem se rozpakovat v tom, co musím udělat. Věděl jsem, koho mám před sebou. Znal jsem záměry, které tito dva muži sledovali. Byla tu jen jediná otázka: Mám zůstat nebo se odplížit? Možná, že bych byl mohl zjistit ještě více. Tu se obrátil láma k sluhům a pravil: "Nadešla hodina noční modlitby!" Jeden z nich vstal a přinesl gong, který ležel u zavazadel. Odstoupil stranou, uklonil se na všechny čtyři světové strany a při každé pokloně udeřil třikrát na zvučnou kovovou desku. Pak poklekl a modlil se. Také ostatní klekli, sepjali ruce a odřikávali předepsané modlitby. Jen maha láma se nemodlil. Inu ovšem vždyť byl sám bohem! Modlit se sám k sobě považoval asi právem za nesmysl, ale že sám sebe prohlašuje bohem, to mu jako bláznovství nepřipadalo. Ale proto přece modlitba těchto lidí na mne působila povznášející dojmem, takže jsem jí tiše přihlížel. Stejně tiše se choval i maha láma. Tvorové jemu podobní mají již v povaze, že při všem zlu, jehož jsou původci, dovedou zachovávat největší klid a tvářit se jako nevinátka. Tak maha láma nyní seděl v přísvitě ohně, který osvětloval jeho stříbrem protkávaný plnovous a dodával jeho očím krvavého lesku. Zdálo se, že se ponořil hluboko do svého vlastního božství a tone ve vnitřní blaženosti. Nebylo již naděje, že bych se mohl z jeho úst něco nového dozvědět. Opustil jsem svou pozorovací stanici a odplížil jsem se právě tak opatrně, jak jsem přišel. Pod pláštěm noci, která byla neobvykle tmavá, jsem se brzy dostal k Hale fovi. Posadil jsem se k němu a podal mu zprávu. Jindy by mne byl snad Halef nejméně desetkrát přerušil, ale tentokrát mne vyslechl až do konce mlčky. Když jsem umkl, usmál se a pravil: "Tak tedy zde máme samotného Alláha! Všemocného a vševědoucího stvořitele nebes i země! Víš co, sídíl? Zajmeme ho a svážeme mu ruce i nohy. Pak ho připoutáme na koně, aby ho nenapadlo zmizet. Jaký to bude čin! Kterému člověku se něco podobného přihodí?"

"Tobě ne!" odvětil jsem. "Ne, opravdu! Alláh se ještě nikdy nespletl, aby mi vběhl do rukou. Ale teď přece přišel! Sedí u svých velbloudů a koní! A já teď půjdu a ukážu mu, že hadži Halef Omar, šejk Haddediňů velikého kmene Šammarů, dovede i vševědouceho a všemocného pána všehomíra popadnout za krk!"

"Ba ne, to nejde, Halefe!"

"Že ne? A proč? Jako přítel a spojenec Ussulů musím je chránit a varovat! A to také udělám. Je to naše povinnost! Bránil bych je proti ďáblu, kdyby přišel a chtěl jim škodit, a zastanu se jich i před tímto falešným Alláhem, který je chce obelstít! Zajmu ho a nedovolím mu pokračovat v cestě!"

Promluvil velmi rozhodně, já však opakoval: "Necháš toho," řekl jsem důrazně. "Nepřeji si, abys chodil tam, kde táboří. Ani ho neuvidíš, ani s ním nebudeš mluvit!"

"Že ho neuvidím? A ani mluvit s ním nebudu?" zvolal Halef udiveně. "Ale jak ho tedy zajmeme, sídli?"

"Nezajmeme ho, necháme ho běžet. Naší úlohou nyní je, dosáhnout pokud možno nejrychleji Chatarské šíje, abychom vše připravili k tažení, jež bude následovat. Myslíš, že se můžeme při tom vláčet se zajatci?"

"Hm!" zamručel Halef. "Pravda, je jich šest, jak jsi řekl, a my jsme jen dva. Ale nemůžeme je přece nechat běžet? "

"Proč ne?"

"Protože, poněvadž, jelikož hm, ovšem! Kdybychom věděli, že padnou do rukou Džirbaniho a že ten s nimi naloží tak, jako bychom s nimi naložili my "

"Jsem přesvědčen, že to udělá."

"Já ne, sídli."

"Ať tak či jinak, to nezměníme. Džirbani je vlastním pánem, ať dělá, jak se mu zlíbí."

"Tedy chci doufat, že tohoto maha lámu popadne a přivede nám ho do šíje Chatarské, kde ho pořádně vezmeme do lisu, abychom mu ukázali, že ho můžeme poslat snadno a rychle do nirvány, nebude li nás poslouchat. Ale uvidím ho přece, vždyť se s ním ráno setkáme."

"Ne. Vyrazíme již teď."

"Za tmy?"

"Za tmy. Nepojedeme podle řeky, ale dáme se obloukem lesem."

"To bude velmi nepohodlná cesta, sídli. Budeme vrážet do stromů!"

"To by se nám stalo, kdybychom tu zacházku podnikli pěšky a vedli koně za sebou. My však pojedeme. Naši koně vidí v noci lépe než my. Les má jen na pokraji podrost. V hloubce je

mezi stromy dost prostoru, aby jezdec na koni projel. Ostatně při břehu je dost mlází. Stačí, uřízneme-li si každý dlouhou tyčku a budeme-li jí používat jako plži tykadel, abychom se vyhnuli nárazům na stromy."

"Velmi dobře, sídi! Z emíra Kára ben Nemsí a šejka Haddediňů se tedy stanou dva plži s tykadly u koňské hlavy! Sídi, to je báječné!" Brzy nato jsme již klusali, každý vyzbrojen dlouhým výhonkem, který Halef uřízl na pokraji lesa, v značném oblouku lesem, kolem nic netušícího poselstva z Džunubistanu. Naše "tykadla" se znamenitě osvědčila, a stejně se osvědčily mlčelivost a ostražitost našich psů a koní. Jeli jsme několik kilometrů lesem, až jsme opět našli řečiště a u něho jsme se konečně utábořili na noc. Nerozdělali jsme však oheň. Nebudu se zdržovat dlouhým popisováním cesty a krajiny, kterou jsme projeli následujícího dne, a setrvám jen při událostech, na něž ovšem tato cesta nebyla příliš bohatá. Klidně mohu začít s vyprávěním až od chvíle, kdy jsme upozorovali, že vody v řece ubývá, že se ztrácí a že koryto zvolna vysychá. Místy jsme již pozorovali holé dno řečiště, takže se tu tvořily celé ostrovy, čím dále k severu, tím hojnější. Pak následovaly dlouhé písčné lavice, přerušované jen strouhami, které se později měnily v pouhé louže. Voda v těchto loužích chutnala stále odporněji, až se ukázalo, že je naprosto nemožné jí pít bez újmy na zdraví. Halef se tvářil velmi starostlivě, když pravil druhého dne: "Sídi, myslím, že ses dopustil veliké chyby!"

"Jaké?" tázal jsem se. "Měl jsi tam, kde byla ještě voda k pití, zastavit a naplnit naše měchy."

"Kdo? Já?"

"Kdo jiný?"

"Myslel jsem, že ty!"

"Já ne! Co je mi po chybách, kterých se dopouští jiný? Nejsem povinen nějaké chyby si vymýšlet, to přenechám tobě."

"Dobrá!" zasmál jsem se. "Přemýšlej alespoň, jakým způsobem bychom mohli chybu napravit!"

"Ano, sídi, to učiním. A jsem přesvědčen, že to dlouho nepotrvá a najdu pomoc." Od této chvíle se tvářil velice vážně a přemýšlivě, aby bylo vidět, jak pilně uvažuje. Chvillemi zhluboka povzdechl, nebo si vzdychl. Otázka pitné vody stála již mnohého primátora v Londýně, Paříži, Praze, Pekingu a jinde mnohou bezesnou noc, nyní byl tou starostí trápen můj malý Halef. Asi po hodině hlubokého přemýšlení konečně mlaskl jazykem a zvolal: "Hamdulillah! Už to mám! Pojď, sídi, pojď!" Otočil koně a chystal se jet zpět stejnou cestou, kterou jsme přišli. "Kampak?" tázal jsem se. "Zpátky! To se rozumí, zpátky! To je jediné, co můžeme podniknout!"

"Dokaž to!"

"K čemu důkazy? Příkazuje tak zdravý rozum!"

"Co příkazuje?"

"Inu, že musíme obrátit a jet tam, kde je voda k pití. Tam naplníme své měchy!"

"Hm! Na to jsi přišel teprve teď!"

"Ano, teprve teď! A jsem šťasten, že mě to vůbec napadlo. Ty ne, sídi? Kdyby nebylo mého nápadu, nenapili bychom se dnes vody vůbec!"

"To je zvláštní! Trvá ti tedy hodinu, než tě napadne to, co přikazuje zdravý rozum. Jakýpak jsi měl rozum před hodinou?"

"Tvůj jistě ne, effendi, tvůj jistě ne. Poněvadž tebe by jistě nebylo napadlo, abychom se obrátili."

"To máš pravdu."

"Pojď tedy a vraťme se! Povedu tě tam, kde jsme dnes ráno pili. Byla tam dobrá voda."

"Šest hodin se máme vracet? Vždyť je už poledne, Halefe!"

"Nepojedeš tedy?"

"Ne!"

"Pojedu sám!"

"To můžeš! Ale neutop svůj zdravý lidský rozum v pitné vodě. Budeš ho potřebovat, abys mne ještě letos dohonil!" Halef zůstal rozpačitě stát, ale já popohnal koně a cválal dál, následován psy. Ovšem, brzy jsem za sebou zaslechl hlasité oddechování Haléřových psů a hned nato ostrý cval Assilův. Halef mne dohonil a sotva se octl po mém boku, začal vyčítavě naříkat: "Sídi, s tebou to už nelze vydržet! Chceš mne násilím vehnat do zkázy? Chceš, abychom zahynuli žízni?" "A ty chceš zůstat v ussulských bažinách a rašelištích?" opáčil jsem. "To nechci! Nechápu, proč se na to ptáš."

"Nuže, pověz mi, kam teď směřujeme?"

"Do Chatarské šíje a pak do země Čobanů."

"Znáš tam vodní prameny?"

"Ne!"

"A chceš každý den jet zpět, abys přinesl vodu?"

"To jistě ne! To bychom se nedostali kupředu ani o krok!"

"Ale vodu tam přece budeme potřebovat? Kde ji najdeme?"

"Nevím. Spoléhám na tebe."

"Vida. A proč se nespoleháš na svůj zdravý rozum?"

"Alláh v'Alláh! Posmíváš se mi? To není od tebe pěkné!"

"Není li to pěkné, je to aspoň správné. Kdo má jednou za sebou zemi bažin, měl by raději zahynout žízní, než aby se znovu vrátil do bahna jen proto, aby ukojil žízeň! Voda je všude, i v nejpustší a nejvyprahlejší poušti. Je jen třeba ji najít. A že je voda v poušti lepší než voda ze země bahnitě a rašelinitě, to víš jako syn pouště jistě lépe než já."

"Ovšemže to vím," přisvědčoval Halef. "Ty však mluvíš, sídi, jako bys už s tou dobrou vodou počítal?"

"Také počítám! Podle zákonů tobě neznámé feni mizani mejá, které se říká u nás hydrostatika a podle pravidel "

"Mlč, sídi!" vpadl mi do řeči Halef, ucpávaje si uši oběma rukama. "Nechci nic slyšet o tvé feni mizani mejá právě tak, jako nechci slyšet o ostatních franckých vědách. Nic jiného při tom člověk nemůže získat, než že se bídne vydrápe z podvědomí do nadvědomí, aby pak zase spadl dolů! To už jsem zažil! Budu li žíznivý, napiji se z pramene vody a ne z feni mizai mejá "

"Odmlčel se. Spatřil něco, co ho připravilo o řeč. Bylo to světlé místo v starém tmavém rašelinitém říčním korytě. Neříkal jsem nic, jen jsem se usmíval. Když se na mne Halef podíval a spatřil můj úsměv, sklopil oči a přiznával se svým upřímným způsobem: "Sídi, jsem osel, velbloud, ušatý mezek a dvojhrbý velbloud, jsem politováníhodný hroch, kterému se v zdravém rozumu rozběskne vždycky příliš pozdě. A ani potom nic moudrého nepovstane, nýbrž vždy jen veliké oslovství! To světlé místo tam je písek, vid'?"

"Domnívám se. Prohlédneme si je zblízka..Blížíme se k soutěsce a myslím, že v šiji budeme ještě před večerem." Sestoupili jsme z koní a šli k žlutému místu v řečišti. Byla to skutečně písčina. Písek byl suchý jen na povrchu, čím dále do hloubky, tím byl vlhčí. Halef velmi rád napravoval své omyly na místě, a udělal to i zde. Spěchal ke koním a odepjal oba kovové arabské střevícovité třmeny. Byly tvarem výborně přizpůsobeny k hrabání v písku. Každý jsme se ozbrojili jedním a pak jsme vyhrabali v písku díru, která se brzy naplnila jasnou a velmi dobře chutnající vodou. Byla to voda filtrovaná písečnou vrstvou. Napili jsme se oba dostatečně. Pak byli napojeni psi a konečně jsme jámu rozšířili a napojili koně. Voda rychle opět jamku naplňovala a když se ustála, mohli jsme ji naplnit i měchy do zásoby. A to vše jsme vykonali v necelé půlhodině. Vsedli jsme na koně a jeli dále. Halef se jaksi rozpačitě přiznával: "Jak rychle a pohodlně jsme s tím byli hotovi! Věru, sídi, já bych byl potřeboval nejméně dvanáct hodin, než bych byl vodu přinesl a dohonil tě."

"Kdybych byl totiž na tebe čekal. Byl bych však jel dále a pak bys mne za dvanáct hodin jistě nedohonil. A kromě toho teď máme dobrou, čistou písečnou vodu, kdežto ty bys byl přinesl vodu z rašelinišť."

"Myslíš, že najdeme vodu i na druhé straně za soutěskou? "

"Doufám."

"Ale ta poušť má špatnou pověst, je to prý největší suchopár."

"Tomu nevěřím. Možná, že je lepší než pověst. Na severu je ohraničena horami, za nimiž a nad nimiž se kupí džinistanská pohoří. Vzniká tam jistě tak silný vodní tlak, že stačí i pro území Čobanů. Ostatně jsem našel na mapě, kterou mi dal Džirbani, znamenaná místa, o kterých myslím, že to jsou vodní nádrže. Mapu kreslil Džirbaniho otec, který poušť mnohokrát procestoval a proto ji také dobře znal. Praví se, že za zdar svých cest děkoval jen

bystrému čichu svých psů. Nechci to popírat, ale věřím, že znalost vodních stanic mu posloužila ještě mnohem lépe než jeho čtvernozí průvodci. Tušíš, jakou to pro nás bude mít důležitost."

"Pro nás? Jak to?"

"Chceme porazit Čobany, pravda?"

"Ovšem."

"Velmi dobře! Čeho je třeba k podobnému vítězství?"

"Statečnosti, sídi."

"To je pravda, ale čeho ještě?"

"Inu, odvahy, lsti, chytrosti, vytrvalosti, obratnosti a ještě mnoho jiného. Sídi, ty se usmíváš? Děláš si ze mne žerty, přiznej se!"

"Nic nepřiznám. Tvůj výpočet se hodí i k obyčejné pranici ve dvou. Jak je nám od včerejška známo, nejde jen o boj mezi Ussuly a Čobany, ale i o vměšování Džunubů do událostí. Vítěze znám už dnes."

"Tím jsme my!"

"Ne! Pravý vítěz se jmenuje docela jinak!"

"Oho!"

"Ne 'oho', nýbrž ještě jinak."

"Jak tedy?"

"Vodní měch."

"Vod ní!?" Druhé slovo uvázlo v hrdle. Podíval se na mne zcela nechápavě. Teprve po chvíli, jak se zdálo, se mu vracela chápavost. Zavřel ústa, jež prve nechal otevřená, přisvědčil, a s lišáckým výrazem v obličeji dokončil větu: "měch! Zcela správně! Vodní měch! Kdo má dosti vody, déle vydrží. Proto jsi tedy objednal ty tisíce vodních měchů! Dostal jsi, sídi, pokud se vodních měchů týká, vnuknutí? "

"Možná, že se nemýlíš, jmenuješ li to vnuknutím."

"Kde však vezmeme tolik vody, abychom naplnili všechny nádoby?"

"Myslíš pro takové množství lidí a zvířat? Neboť bojovníci jsou přece hlavní věci a měchy vedlejší."

"Je mi úzko, pomyslí-li na to!"

"Mně ne!"

"Pomysli, sídi, na tu zodpovědnost! Budeš s to dostát té povinnosti?"

"Doufám. Mám tři spojence, kteří nezklamou."

"Jak se to tváříš, sídi? Ó, znám tento tvůj výraz! Podíváš li se na mne tak, máš vždy za lubem nějaké lišáctví! Myslíš, že jedním z těch spojenců jsem já?"

"Ne, milý Halefe, bohužel ne. Tolik vody, kolik bude zapotřebí, bys ty asi sotva mohl zaopatřit."

"To také ne! Ale ani ty nemáš hůl, jako kdysi Musas, který dovedl pramen vody vyrazit ze skály, když vodil Židy po poušti."

"Mám, nestarej se! Mám dokonce tři takové hole!"

"Cože? Kde jsou?"

"Mluvím obrazně a myslím na naše tři spojence. První z nich je mapa, kterou mi dal Džirbani a kterou mám v kapse."

"Jen jestli se v ní nezmýlíš!"

"Zmýlím li se či ne, ukáže se ještě dnes před večerem. Neklamu li se, bude mít ta mapa pro nás nedocenitelnou hodnotu." "Mojžíš."

"Víš o tom Džirbani?"

"Ne. Ty záhadné značky jsem na mapě odkryl sám. Vykládám li si je správně, nebudeme nikdy trpět žízní."

"A druhý spojenec?"

"Tím je mi má pochybnost o tom, že by poušť Čobanů byla tak vyprahlá, jak se praví. Jak jsem ti již řekl, ukazují zákony feni mizani mejá "

"Alláh mi buď milostiv!" vpadl mi Halef do řeči. "Nech už konečně svou feni mizani mejá na pokoji a řekni mi raději jméno třetího spojence!"

"Třetím spojencem jsou džinistanské sopky."

"Ty ohnivé hory?"

"Ano."

"Které se nám každého večera zjevují v plamenné záři?"

"Tak jest."

"Tohle tohle nechápu!"

"Uvaž, Halefe, že ty hory nechrlí oheň jen v noci, kdy to vidíme, nýbrž ustavičné, tedy i ve dne. Výbuchy sopek se opakují, jak mne Taldža upozornila, vždy v přestávkách jednoho století, a vzpomínám si, že jsem se v knihách Mary Durimeh dočetl, že vyschlá řeka Ssul, která se podle pověsti vrátila do svého pramene, v každém století zkouší vyprýštit opět do svého starého řečiště. Obě ty pověsti mají jistě nějakou souvislost. Jedno bude příčinou či následkem druhého."

"Že hory chrlí oheň, když řeka začne vlnout?" tázal se Halef vážně. "Ó, ne," smál jsem se. "Právě naopak. V řece se ukáže voda, když sopky začnou pracovat. Představ si to množství věčného ledu, které je nakupeno na vrcholcích těch hor. Led bývá často srovnáván se smrtí, ale chová v sobě vlastně nekonečné množství života. Po měsíce trvající vulkanická činnost hor rozpouští věčný led, a tím lze snad vysvětlit, že řeka ožívá. Není tedy nic více třeba, než abychom krajinu, kterou budeme projíždět, vybírali podle pravidel vasf úl arz čili ilmi tabakat i arz6, a učiníme li tak "

"Mlč! Umlkni!" vpadl mi do řeči Halef. "Potřebujeme vodu, ale nepotřebujeme ani vasf úl arz, ani Umí tabakat i arz. Měj ohled k mému podvědomí, sedím li nahoře, a smiluj se nad mým nadvědomím, ležím li dole. O, sídi, ušetři mne svých véd, kterými neumím ani měchy naplnit, ani je nemohu ohřát v konvici na kávu!"

"Dobrá, milý Halefe! Chtěl jsem ti jen vysvětlit, že není těžké rozeznat, která země může v sobě chovat vodu. Že nějakou najdeme, o tom jsem přesvědčen. Džinistanské sopky, jejichž věčný led se právě rozpouští, pomohou člověku, aby, zahrnut jejich dary, dokázal více než šavlí!" Halef zazářil v obličeji a zvolal: "Effendi, ty víš, jak nenávidím zbabělost a jak miluji statečnost. Víš také, 6Geologie.

že se nebojím žádného nepřítele. Boj, má li příčinu, a je li dobře veden, je mi rozkoší. Ale nahlížím právě tak jako ty, že mír je mnohem lepší. My oba, ty i já, jsme již sklidili dost slávy; je nám tedy dovoleno toužit po míru, aniž nás kdokoli smí podezřívat z nestatečnosti. Můžeme tedy odejít z těchto krajin, kde vládne ustavičná nesnášenlivost a věčný boj. Můžeme si vystavět sídla, do nichž nebudou mít přístupu svár a nenávist. Vráť se ke své Hanneh, nejkrásnější květině, jež oblažuje svět svou vůní, a přinesu jí deset velbloudích nákladů koberců, pokrývek, šálů a pláten, abych jí vystavěl nejkrásnější stan, který kdy svět spatřil. A také ty se vrátíš domů k své ženě, kterou jmenuješ Claire. Přineseš jí poslouchej, sídi, co jí vlastně přineseš? Vy přece u vás nebydlíte ve stanech, které je možno sestavit z látek a koberců, nýbrž v domech poslyš, sídi, z čeho vlastně Frankové stavějí domy?"

"Z kamene a cihel, z trámů, prken a tak dále."

"čím je pokrýváte?"

"Břidlicí, taškami, prejzy, krytinovou lepenkou a podobně."

"A bývá kolem domů zahrada?"

"Kolem mého domu je."

"A jak se jmenuje takový dům, stojící uprostřed zahrady a vystavěný jen pro potěšení?"

"Říká se mu vila, Halefe."

"Dobrá, nebudeš se tedy z Arábie vléci s koberci, šály a plátny, což všechno by pro tebe nemělo cenu, ale přivezeš s sebou toto!" Roztáhl všech pět prstů levice a zatímco jsme dále klusali, začal na nich pravým ukazováčkem sčítat pěkně po pořádku: "Nejprve deset velbloudích nákladů cihel a kamene a tak dále. Za druhé deset velbloudích nákladů trámů, prken a tak dále. Za třetí deset nákladů břídlí, tašek a podobně. Za čtvrté deset nákladů vápna, písku a tak dále, a konečně za páté deset velbloudích nákladů svaté země z Mekky, Medíny, Jeruzaléma a Kairvanu, na níž postavíš dům ženě svého srdce. Také do zahrady, která bude obklopovat dům, můžeš utrousit tu zem, protože ta zem má neocenitelnou vlastnost, že odhání od domu dravá zvířata a zlé lidi."

"Dobrá, přivezu to," přisvědčil jsem. "A co mám ještě vzít s sebou?"

"Víc nic, protože když jsem počítal za páté, byl jsem již se svými prsty hotov. Spokoj se tedy tím, co jsem ti udal. Bude toho dost, sídi. Pomysli, že to bude pětkrát deset velbloudů, tedy padesát! Povedeš li to stádo z Persie, Arábie a Egypta až k vám domů, budeš mít cestou tolik práce, že na ni sotva sám stačíš. Máš tu krmení, napájení, hřebelcování, sedláni a tak dál. Proto ti neradím, abys bral s sebou více zvířat, naopak myslím, že bude lépe, spokojíš li se s málem! Moudrý muž nežádá nikdy od Alláha příliš mnoho!"

"Zvláště jde li o prkna, trámy, cihly a šindele!" zasmál jsem se. "Mlč! Netrop si žerty! Pozoruji, že si zvykáš tropit si ze mne smích, mluvím-li vážně, a brát mne vážně, žertuji li. To si zakazuji a podívej se, sídi, tady hořel oheň!" Zastavil se, já také. Jeli jsme dosud ustavičně vedle řečiště. Po pravici jsme měli les jako včera, ale protože byla řeka vyschlá, nebyl již les tak hustý. Dole v řečišti byla kalná louže, z které asi ti, kteří tu seděli kolem ohně, pili a napájeli svá zvířata. Byli to jistě Džunubové od včerejška. Ani jsme z koní neslezli. Že tu poselstvo zastavilo, nemělo pro mne význam. Přeletěl jsem místo jen zběžně okem a jel jsem dál. Halef se ještě na krátkou dobu zastavil a pak teprve přijel za mnou. Byl však nespokojený. Otáčel se v sedle a ustavičně se ohlížel. "Co je ti?" tázal jsem se ho. "Nic, docela nic," odpovídal. "Ale mám takový divný pocit."

"Jaký pocit?"

"Nějaké tušení, sídi."

"Tušení?"

"Že jsme se tam přece jen měli zastavit."

"Vyčítá ti svědomí, že jsme opomněli něco dobrého udělat?"

"Ano, mám takový dojem! Něco podobného to bude."

"Znám to. Obrátíme tedy a podrobíme to místo důkladné prohlídce. Jsem přesvědčen, že najdeme něco, co nebude bez významu." Obrátili jsme. Na místě jsme sestoupili z koní a prohlíželi tábořiště, ale nic jsme nenašli. Opakovali jsme prohlídku, zas nadarmo. Stopy byly sice z předešlého dne, ale byly dobře patrné, neboť Džunubům nezáleželo na tom, aby je zahlazovali. Viděli jsme zřetelně, kde dva sluhové napájeli u louže zvířata. Ostatní seděli nahoře na břehu a dívali se na jejich práci. Oba pánové seděli stranou na pokraji lesa v mechu,

na místě, které se vyznačovalo zvláštní hnědou barvou a aksamitovou kypřostí. Odhozené šlachy a kosti nasvědčovaly tomu, že tu jedli maso. Nic jiného nebylo možno zjistit; šel jsem tedy k svému koni a vzdal se marného pátrání. Halef mne však varoval: "Effendi, počkej ještě! Je mi teskno, vidím li, že odtud pospícháš. Musí tu něco být, co se musíme dozvědět, zcela určitě tu něco je. Nikdy v životě mne nepřepadl takový strach, jako právě teď. Jen se podívej!" Přistoupil ke mně. Spatřil jsem, že má vlhké tváře a že se mu nad obočím leskne pot. "To je podivné," pravil Halef, otíral si čelo. "Nikdy jsem nepociťoval tolik neklidu, jako v tomto okamžiku. Srdce mi bije tak hlasitě, že to slyším! Prosím tě, hledejme ještě jednou!" Vyhověl jsem mu. Taková vnitřní pohnutí mívají své příčiny, a proto jsem byl odhodlán počínat si co nejopatrněji. Hledali jsme až dosud vestoje, nyní jsme poklekli. Pomyslel jsem si, že lze li tu něco důležitého nalézt, bude to ležet asi tam, kde seděli oba vůdci. Šli jsme tam.

Vrátili jsme se k tomu místu a vkleče jsme začali hledat nejen zrakem, nýbrž i hmatem. Sotva jsme se dali do práce, vykřikl Halef: "Hamdulillah, už to mám!" a dodal hned: "Zde to je, v mechu!" V příštím okamžiku jsme vytáhli spojenými silami ze země nůž, který vězel v mechu až po střenku. Střenka byla sice kovová, ale ztmavlá, zestárlá, rezovatá, či měděnkou pokrytá, takže měla stejnou barvu s mechem a úplně se v něm ztrácela, pohlížel li člověk shora. Teprve když jsme poklekli a pozorovali mech ze strany, mohli jsme střenku najít. Želízko nože, pokud bylo v zemi, bylo lesklé a ostré, jako by teprve dnes vyšlo z nožířovy dílny. Bylo z nejlepší staroindické ocele. Ostřím by byl mohl člověk přetnout volně visící vlas. Při bližším ohledání jsem spatřil, že na střence jsou patrná jakási znamení, čárky, tečky ve zvláštních seskupeních, nedal jsem si však v té chvíli práci, abych se zabýval luštěním. Naše pozornost byla upoutána spíše silným, zvláštním hrbetem želízka, které mělo pravoúhlé zářezy různé velikosti adélky, různé šíře a hloubky. Nemohu to jinak objasnit, než že poukáží na moderní klíče, které jsou také opatřeny podobnými zářezy, které odpovídají výčnělkům v zámku a přesně do nich zapadají. Toto zvláštní želízko se dalo pomocí zvláštního pera ohnout jako u zavíracích nožů. "Nůž, kapesní nůž!" pravil Halef. "Ten zde jistě zastrčil buď ministr anebo nejvyšší ze všech knězi" do mechu a pak jej tu zapomněl. Patří li druhému a nich, měli bychom v rukou nůž, s kterým večerí pán bůh! Tu máš, sídi, vezmi si jej, a ještě něco k němu." Podal mi nůž a pak mi potřásl rukou. Když jsem se na něho tázavě zahleděl, omlouval se: "Promiň, sídi. Musel jsem ti potřást rukou z vděčnosti, že jsi dovolil ještě jednou hledat. Mám v sobě cosi, co ke mně nepatří. To něco se nesmírně těší, že jsme našli tento nůž. Byl pro nás určen. Jeho majitel byl přinucen zastrčit jej zde do mechu a pak jej zapomněl. Vnitřní hlas mi praví, že nůž má pro nás obrovskou cenu, kterou nyní ještě netuším. Jsem rád a šťasten, že jsme jej našli. K čemu však jsou tyto zářezy ve hrbetě? To jsem u jiného nože ještě nikdy neviděl. Dovedeš uhodnout jejich účel?"

"Myslím, že ano."

"K čemu slouží?"

"Tento nůž byl kdysi menším obětním nožem a zároveň klíčem k chrámu, v němž byly oběti přinášeny."

"Klíčem? A jak se jím otvíralo?"

"Hled", takto. Nůž se otevřel a želízko vstrčilo do zámku. Pak se stiskem pera nůž napolo uzavřel, takže střenka tvořila jakousi páku, kterou se otáčelo tak dlouho v zámku, až se otevřel." Halef přihlížel, jak nůž otvírá a zavírám, abych mu zacházení s ním znázornil, potřásl hlavou a pravil: "Věc je zajímavá, ale mnoho naděje v ní neskládám. Máme sice klíč,

ale ybí nám zámek. A kdybychom meh zámek, kde vezmeme chrám, k němuž atří? Chrám stál v staré Indii, říkáš. Stojí dosud? A kde? S tímto klíčem je právě tak, jako s ostruhou, kterou si někdo připne k botě a nemá pro ni Iloně. My jsme však na tom ještě hůře, neboť koně lze si snáze opatřit než • hindustánský pohanský chrám, který, i když dosud stojí, bude jistě dnes • sutinách. Těším se, že mne mé vnitřní tušení nezklamalo a že jsme klíč našli, ile mnohem více by mne těšilo, kdybychom byli zároveň našli chrám."

"Žádáš tuze mnoho najednou. Mně stačí to, co mám!"

"Ten klíč?"

"Ne. Nemáme jen klíč, nýbrž mnohem více."

"Rád bych věděl, co."

"Ne snad co, ale koho! Toho, kdo sem ten klíč zastrčil. Ať to byl maha láma ebo jeho ministr, je celkem lhostejné. Než mi bude podán jiný důkaz, budu řesvědčen, že majitelem nože byl maha láma. Není vyloučeno, že on také ví,; které budově tento klíč náleží. Zda tomu tak je, dozvíme se od něho, neboť se i ním opět sejdem. Pak se ukáže, přinese li nám dnešní nález nějaký užitek."

"Jen klíč dobře schovej, sídi!" napomínal Halef. "Můj vnitřní hlas mi praví, i nám přinese užitek!" Pak jsme jeli dál. Tvářnost krajiny se měnila. Stromy řídly, rašelinitá půda řejmé již ustupovala půdě písčité a kamenité. Jen tam, kde se utvořil ostrůvek pvné půdy, stály ještě skupiny stromů, ovšem stále řidší a řidší. Halef, jak se zdálo, tuto změnu nepozoroval. Těkal sice ustavičně očima olem, ale pohled měl bezvýrazný. I jeho pohyby při řízení koně byly jen me aické. Přemýšlel, vyrážel chvílemi z hrdla jen trhané výkřiky, tu radostné, . mrzuté. Konečně se přece rozhlédl po krajině a zvolal: "Mašalláh! Divy boží! Za tu dobu, co jsem přemýšlel, změnila se docela a jiná! Je teď zcela jiná, nějak krásnější!"

"Skutečně?" otázal jsem se. "Ano, krásnější!" odvětil Halef. "Les zmizel, řeka zmizela! Stromy, keře, laviny pryč! Žírná země zmizela! Nic tu není vidět než písek, písek a písek!"

"A to jmenuješ krásnějším?"

"O, sídi, tak, jako to vypadá zde, vypadá i mé rodiště! Tak vypadá zápa loafrická poušť. A vše, co člověku připomíná mládí, nejšťastnější dobu života, eví se nám krásnějším než snad ve skutečnosti. Cval, cval, sídi!" Vyrazil se svým koněm, a já ho rád následoval. Letěli jsme pouští jako ptáci. I ben Rih rozkoší zasupěl, i psi hlasitým štěkáním dávali najevo radost. Jen šlechtily Syrr byl tichý, ale každý skok, každý jeho pohyb byl výrazem vnitřní dosti. Jeli jsem s Halěrem těsně u sebe. "Podívej se, sídi!" pravil pojednou Halef a ukázal vpřed. "Vidíš to?"

"Ano," odvětil jsem. "Nádherné! Co to asi je?"

Před nám v dálce cosi blýskalo, zářilo, svítilo a žhnulo, jako by uprostřed pouště stál maják, který však neměl světlo jen na cimbuří, nýbrž svítil celý, ve všech svých částech. Ten oheň však neplápolal, nýbrž vydával jen krátké záblesky. Vyjímalo se to, jako by tam kdesi před námi ležel obrovský diamant, na jehož fazetách pracovalo tisíce brusičů celá staletí. Po temnotě pralesa skýtalo toto hýření paprsků nezapomenutelný pohled. "Co to je?" tázal se Halef a přitáhl uzdu koni, aby v pomalé jízdě déle užil nádherné divadlo. "Poezie víry by snad

řekla, že je to zázrak! Věda by však vysvětlila, že tu před námi trčí slídovitá skála, prostoupená tak silně vrstvami lesknoucí se slídy, že slunce, odrážející v jejích ploškách své paprsky, působí tuto blýskavici."

"Hm. To je vysvětlení vědy, sídíl?"

"Ano."

"Tedy té vědě vyříd', že nedovolím, aby mi brala zázrak, který před sebou vidím. Nezajímá mne, co to je slída, ale rád bych věděl, kde se tu vzal uprostřed pouště tento obrovský skalní útes."

"Patrně nejsme ještě ve středu pouště. Blížíme se asi k soutěsce, o níž je nám známo, že ji tvoří skalní útesy, které děkují za svůj vznik nějaké přírodní události. Patrně je tato slídová skála jakousi přední stráží z těch dob ach, pohled'! Ted' se začíná zatemňovat. Vidíš tu postavu?" Nad vlhkým územím, které nyní leželo za námi, vyvstal mrak a zastínil slunce. Skála nakrátko ztemněla, takže ostře vystoupily její obrysy a její podoba. "Afe/efc7!" vykřikl Halef. "Melek anděl! Jen pohled', sídíl, že je to anděl!" A Halef zvolal: "Má křídla a v ruce palmu míru! Stojí na podstavci vytesaném ze skalních balvanů!" Bylo tomu tak, jak Halef pravil. Kamenný kolos měl podobu anděla. Když jsem to spatřil, sáhl jsem do kapsy a vytáhl mapu, kterou mi dal na cestu Džirbani. "Co chceš? Proč se zastavuješ?" otázal se mne Halef. "Podívám se do mapy. Řekl jsem ti, že se ještě dnes večer pozná, klame li nás. Ten čas přišel!"

"Nešlo však přitom o bleskotání tohoto kamene, mluvil jsi o vodě."

"Nebudu se také starat o bleskotání, nýbrž o vodu." Popohnal jsem koně těsně k Halefovu koni, rozložil jsem mapu a pokračoval: "Zde je soutěska Chatarská, která tvoří hranici mezi územím Ussulů a Co í baňu. čobanské území je z větší části pustina. V této poušti vidíš řadu míst, táhnoucích se od jihu k severu. Jsou všechna označena arabskými písmeny mm] a ha. (arabská označení písmen "m" a "h".) Poznáváš je?"

"Ano," přisvědčil Halef. "Co znamenají ty body? Co je na těch místech?" 'Anděl.

"Nevím."

"Zdá se mi, že to aspoň tušíš?"

"Zajisté. Ty body, které vedou právě středem pouště, mají jistě nějaký význam. A copak je v poušti nejdůležitější?"

"Voda?"

"Inu ovšem! Domnívám se proto, že na těch místech bude voda, a to voda čistá, nezkalená solemi."

"A co by znamenala písmena m. h.?"

"Moje hilve pitná voda! Jinak to ani nemůže být. Nemyslíš?"

"Myslím také. Ta místa leží na cestě, kterou se zpravidla ubíral Džinistánec do svého domova. Pro sebe ty poznámky asi sotva potřeboval, ale zanechal je pro syna, aby mu jednou prospěly."

"Nemýlíš li se, máme vítězství zajištěné, neboť získáme to nejdůležitější vodu."

"Pojď tedy! Doufám, že ji najdeme!" Jeli jsme dál. Mrak zatím přešel, proto opět "melek" zazářil, a tu jsem spatřil něco, co mne upoutalo. U paty skaliska, které přece stálo uprostřed pouště, rostlo několik stromů a keřů. Kolem nich byl zelený trávník, tím šťavnatější a svěžejší, čím byl "andělu" bližší. "Sídi, měl jsi přece jenom pravdu. Je tu skutečně voda," pravil Halef a pobodl koně do klusu, aby se dostal ke skalisku dříve. Já však jsem zachoval dosavadní rychlost. Věděl jsem, co zamýšlí; chtěl dospět k vodě přede mnou, aby se mohl chlubit, že ji objevil. Ovšem dosáhl zpravidla za takových příležitostí pravý opak toho, čeho chtěl dosáhnout. A tak tomu bylo i tentokrát. Když jsem dojel až k andělu, sesedl již Halef z koně a pobíhal kolem. Hledal pramen, ale po vodě tu nebylo památky. Čekal jsem trpělivě, až se konečně přiznal: "Nenalézám nic! Mýlili jsme se."

"Nemyslím," odvětil jsem. "A přece, kdyby tu voda byla, musel bych ji vidět!"

"A proč bys ji měl vidět zrovna ty? Jsi k tomu vůbec dost chytrý?"

"To si myslím!" vyhrkl Halef. "Přemýšlel jsi, než jsi hledal?"

"Ano, ale jen k tomu, aby nic nebylo nalezeno. Myslím, že nebudu hledat vůbec, možná, že ani neslezu ze sedla a přece vodu najdu. A víš proč? Protože budu uvažovat!"

"Dovol tedy, abych uvažoval s tebou."

"Proč ne? Dva dokáží vždy více než jeden."

"Dobrá, zkusíme to! Kdo začne já nebo ty?"

"To se rozumí, že ty, byl jsi tu přece dříve."

"To je pravda, ale při přemýšlení je mnohem lépe, začneš li ty a já věc potvrdím. Neboť na potvrzení nejvíce záleží!"

"Zajisté! Přesvědčíš se, jak brzy uhodíme na vodu, aniž bychom dlouho hledali. Nejprve mi pověz, kde ji můžeme nalézt!"

"Zvláštní otázka!" odvětil udiveně. "Rozumí se, že v zemi. Snad bys ji nechtěl hledat v oblaku, který už přeletěl!"

"Nevtipkuj! Co je nám platná v zemi, potřebujeme ji zde, nahoře!"

"To vím právě tak dobře jako ty! Bude tu jistě místo, které vede dolů!"

"Hledej je tedy!"

"Hledat? Já? Nechápu tě, effendi! Nejprve se mi vysměješ a vyrušíš mne v hledání, když už jsem téměř u pramene, a teď řekneš: hledej! Sám budeš vinen, nenajdeme-li nic!"

"Nerozumíš mi. Nemyslím, že bys musel vodu najít, ale chci, abys přemýšlel. Dívej se otevřenýma očima! Prohlédni si skálu! Myslíš, že její podoba s andělem je jen nahodilá? Čím více ji pozoruji, tím více docházím k přesvědčení, že zde pomáhaly lidské ruce. Voda v poušti je poutníku andělem. Tato skála měla tvar, z něhož bylo velmi snadné vytesat anděla. Bylo to ovšem uděláno jen neuměle, jak vidíš. Stojíme tu podle všeho před prastarou studnicí, určenou jen pro přátele; pro cizince je přístup k vodě skryt."

"A ty jej chceš nalézt? Po tak dlouhé době?"

"Možná, že jsem jej už našel!"

"Oho!"

"Ano! Vchod k vodě nemůže být daleko, nýbrž nablízku. Vede shora dolů a je patrně zavalen kamenem. Kdyby byl v trávě nebo zavát pískem, jistě bys jej byl už našel. Bude však spíše nahoře na skále."

"Jakže? Myslíš, že do skály vede nějaký vchod?"

"Určitě!"

"Musím tedy hledat!"

"Hledej! Otvor bude nahoře."

"Mašalláh! Jsi vševědoucí, sídi? "

"Ne, mám jen otevřené oči a přemýšlím. Skála je jen zdánlivě nepřístupná, ale zde, na zadní straně, jsou vyhloubeny ve skále otvory, do nichž je možno opřít ruce i nohy. Troufal by sis vyšplhat se nahoru? "

"To se rozumí! Dej pozor, jak tam skočím!" Ve chvíli byl Halef nahoře. Rozhlédl se a už volal: "Nevidím ani zde příklop!"

"Kdyby byl příklop umístěný tak zjevně, aby jej bylo na první pohled vidět, mohla studna zůstat otevřená! Plošina, na které stojíš, je asi zavátá pískem?"

"Ano, písku je tu skoro na prst vysoko!"

"Povrch písku je nedotknutý?"

"Nic tu není, jen několik ptačích stop."

"Byl tu tedy posledním hostem Džinistanec, když tudy odváděl svou ženu! Otvor vedoucí do studně bude asi po straně kamene, buď vpravo nebo vlevo."

"Proč by nemohl být uprostřed?"

"Poněvadž tu nepůjde o pramen, nýbrž o cisternu, k níž se musí sestoupit po schodech."

"Mám tedy hledat nejdříve po stranách?"

"Ano."

"Dobrá, tedy nejprve vlevo!" Halef vylezl na skalisko z levé strany. Stál tam dosud, odvázal svůj šál, který mu jinak sloužil za opasek, složil jej několikrát a začal jím zametat navátý písek. Když odmetl již pěkný kus místa, prohlásil: "Není tu nic. Pokusím se hledat naproti, na druhé straně." Sotva však zkusil odmetat písek z pravé strany, již přestal, sklonil se k zemi a pozoroval ji. "Zde něco je, sídi! Něco, co vyrobila lidská ruka, ne příroda."

"Copak?" otázal jsem se. "Obrazec o třech rozích."

"Rohatý obrazec, říkáš?"

"Neptej se tak nemoudře, sídi! Je to obrazec o třech rozích! Jinak to nelze vyjádřit!"

"Ale obrazec musí přece mít nějaký tvar!"

"Ne, nemá tvar, má jen tři rohy!"

"To je zvláštní! Počkej! Vylezu nahoru!"

"Pojď! Neuvidíš nic jiného než já!" Seskočil jsem z koně a vylezl stejným způsobem jako Halef nahoru. Když jsem spatřil místo, které našel, musel jsem propuknout v smích.

"Tomuhle se přece neříká obrazec o třech rozích!" opravoval jsem ho. "A jak se tomu tedy říká?"

"Prostě trojúhelník!"

"Oho! Chceš mne zas porazit nějakou svou vědou? Ale to nepochodíš!" pravil Halef. "Podívej se sem, na ten kámen! Je to obrazec nebo ne!"

"Ovšem," odpověděl jsem. "A kolikpak rohů má ten obrazec? Tři, čtyři nebo pět?"

"Jen tři!"

"Mám tedy zase pravdu! Opakuji slavnostně: obrazec o třech rozích. Ale moudřejší člověk je vždycky i šetrnější, a proto se snížím k tvému vědeckému názvosloví a zeptám se tě: kdo ten trojúhelník vyryl?"

"To můžeme hned zjistit." Klekl jsem a nožem vyčistil vnitřek trojúhelníku, který byl zanesený pískem a na němž se působením dešťů usadila dosti silná vrstva tvrdé kůry. A tu k mému údivu se mi objevil polovypouklým reliéfem provedený symbol Prozřetelnosti, tak zvané "Boží oko". Reliéf byl proveden s jemností, prozrazující skutečného umělce. "Oko!" zvolal Halef. "Oko! Ptám se tě, co tohle znamená?"

"Pokud vím, užívá toto znamení jako pečeti džinistanský emír," odvětil jsem. "Anděla tedy nezhotovili ani Ussulové, ani Čobané, nýbrž vznikl na popud z Džinistanu. Proč, kdy a jak se to stalo, nevím. Rád bych však rozluštil, co toto znamení na tomto místě znamená."

"To přece lze snadno uhodnout! Označuje se tím tvůrce studnice."

"Ne, ne! Kdyby oko mělo ten účel, bylo by jím označeno docela jiné místo. Myslím naopak, že znaméním je označen vchod do studnice. Oko je vytesáno právě uprostřed příklopu studnice. Musíme tedy hledat kolem oka, abychom našli spáru, do níž zapadá příklop." Halef se hned pustil do hledání, odstraňoval kolem písek, ale hledal nadarmo. "Nic tu není, sídi," tvrdil. "A oko?"

"To je ovšem něco!"

"A poslyš!" Zaklepal jsem poblíž oka na kámen a zkusil jsem to i v jisté vzdálenosti od něho. "Zde to ovšem zní jinak," přiznával hadži. "Nejen že to jinak zní, ale také to jinak vypadá. Podívej se." Odkryl jsem přitom opět další kus skály. Skalisko tu mělo docela jiné složení. Rozdíl nebyl sice veliký, ale přece mi neunikl. Porovnával jsem, až jsem došel k potěšujícímu výsledku: "Džinistánec byl nad jiné moudrý, opatrný člověk. Počítal s možnostmi, na které by byl sotva kdo jiný pomyslel. Polil poklop studnice vodou a pak jej pokryl pískem. Tím zmizely všechny stopy, takže jej není možno spatřit prostým okem. Vítr stopy nadobro zahladil. Přines vodu, Halefe! Slez dolů a přivaž naplněný měch na mé laso. Vytáhnu jej, a pak odhalíš tajemství "andělské studny". Halef slezl dolů a provedl, co jsem si přál. Nato jsme polili kámen kolem oka vodou a začali znovu pracovat. Po nepatrné námaze se objevilo, co jsem očekával. Obrisy vchodu do studnice ostře a určitě vystoupily. Nemýlil jsem se tedy. Před námi stála však nová práce, a jak se zdálo, opět bezvýsledná, totiž pozvednout kámen. Halef znovu zmalomyslněl. "Tak už tu zase sedíme jako dva velbloudi," pravil, "přežvykujeme a díváme ' se jeden na druhého! Jsem s vtipem v koncích, sídi."

"Já ještě ne! Uvažuji tak: Vyzdvihnout tuto desku může jenom mechanická \ síla. Nástroje zde nelze použít. Není tu ani klíčová dírka, ani skulina, do níž ' by se dala zasadit páka. Deska, která před námi leží, je patrně ovládána jen í vlastní tíží. Ale jak? Na válcích či na kolečkách? Ne. Lze ji posunovat? Také ne!" Jde tedy o jednoduché a velmi snadné přesunutí těžiště. K tomu nemusí být \ ani síla, ani námaha. Pro člověka, který věc zná, bylo by jistě směšné, kdyby nás viděl, jak přemýšlíme a nemůžeme dojít k cíli!"

"Tomu chlapovi, dopadnu li ho, otluču karabáč o záda!" zlobil se Halef al poněkud ironicky dodával: "Prosím tě, sídi, otaž se své vědy, snad ta nám pomůže z rozpaků."

"Snad? Říkám ti, že nám pomůže určitě! Musím se ovšem obrátit na tu pravou."

"Jak se jmenuje ta čarodějka?"

"Jsou dvě: Um tabijat a džery eskal. fyzika a mechanika. Už jsem se s nimi ostatně radil, neboť otázky, které jsem prve pronášel, pronášel jsem k nim."

"A neodpověděly?"

"I ano! Řekly, že jde asi o nejjednodušší a naprosto nenamáhavé přesunutí těžiště. Je třeba jen vypátrat, kde těžiště leží a kam je přesunout."

"Tedy si rozdělme práci. Ty hledej těžiště a já je pak přesunu, kam bude třeba. Říkal jsi, že to již nedá žádnou práci. To těžiště je však strážným andělem Džinistáncovy studny."

"Ano, to je ten anděl," zvolal jsem, neboť Halef mne bezděky přivedl na myšlenku. Pohlédl jsem důkladně na anděla a tázal se pak Halefa: "Jakou podobu má deska, přikrývací vchod do studnice?"

"Je čtverhranná."

"Kolik má čtverhran hran?"

"Čtyři. To je samozřejmé."

"Ukaž mi ty čtyři hrany!" Čtyřúhelník ležel před námi, ale zřejmě byl ohraničen jen ze tří stran. Čtvrtá hrana nebyla patrná, neboť splývala v celek s okrajem andělova roucha; nebyla tu ani spára, ani trhlina, jež by dělila příklop od řízy. Deska i říza tvořily celek, patřily k sobě: to jsem nyní postřehl a ještě něco jiného. Halef podle mého přání sčítal zatím strany čtyřúhelníku: "Zde je první, druhá, zde třetí a zde " Ted' ovšem zpozoroval také, co jsem já už prve postřehl. "Sídi, čtvrtá strana tu není," oznamoval. "Je trochu výše, patrně až nahoře nad záhybem šatu," odvětil jsem. "Nevšimli jsme si, že písečná kůra pokrývá i dolejší část andělova šatu až do určité výše."

"Mašalláh!" zvolal Halef, prohlížeje a oklepávaje to místo. "Je to pravda! Sem s vodou, musíme si zjednat jistotu!" Popadl opět měch, navlhčil písečnou kůru a oškrábal ji. Stalo se, co jsem očekával. Objevily se dosud skryté obrysy a vyšlo najevo, že deska netvoří plochu, nýbrž pravý úhel. Dost malý tlak na svislý záhyb andělova šatu asi postačil, aby těžiště bylo posunuto dovnitř a příklop se nadzvedl. "Sídi, tvé vědy nejsou přece jen hloupé; ale že je možno záhybem andělovy řízy zdvihnout poklop, zpozoroval jsi přece jen až tehdy, když jsem na to upozornil. Co teď?"

"Vtlač kolmý díl příklopu dovnitř!" vyzval jsem ho.

Pokoušel se o to, ale nemohl to dokázat, protože se při tom postavil na příklop. Když jsem ho upozornil, že se musí postavit stranou a teprve pak vtisknout těžiště dovnitř, a když pak spatřil, jak po nepatrné námaze se vchod k studnici skutečně otevřel, stál tu Halef s ústy otevřenými dokořán údivem a nemohl pochopit tento zdánlivý div. "Hamdulillah! Sídi, jsi věru kouzelník a čaroděj!" podivil se upřímně. Prohlíželi jsme si vchod do studnice. Byly tu schody. Pevné, zprava doleva ve skále vytesané stupně. Nebyly ani dost málo vlhké. Chladivý vzduch, který nás ovanul zdola, nebyl cítit plísni. Halef chtěl okamžitě sestoupit, ale zadržel jsem ho, abych ho upozornil na chování psů, kteří hlasitě štěkali a začali na skálu vyskakovat. "Větrí vodu," pravil jsem. "Zdá se," odvětil. "Navrhuji, abychom s nimi podnikli zkoušku."

"Proč?"

"Poněvadž mohou štěkotem a skákáním také dávat najevo jen touhu, aby byli u svých pánů."

"Dobře, slezme tedy!" Ale když jsme k psům sešli, nedbali na nás, naopak zdvojnásobili své skoky a štěkot. Nemohli se ovšem vyšplhat na skálu, protože tu nebyly stupně, a kdyby se i byli nahoru dostali, byli by nám jistě jen překáželi při sestupu do štoly. Dali jsme jim proto najevo, že jsme jim porozuměli, že víme, co nám naznačují svým chováním. Psi se okamžitě

upokojili a ulehli opět vedle koní. Vystoupili jsme opět na skalisko a vešli do otvoru. Vnitřek byl rozdělen na několik částí, které snad mohu nazvat poschodími. K nejvyššímu patru vedlo dvacet schodů. Když jsme sestoupili na poslední stupeň, viděli jsme, že k nám denní světlo proniká již jen jako pouhé šero. Když si však naše oči na šero zvykly, mohli jsme se dobře rozhlédnout. Po pravé straně stála velká kamenná kostka, na níž ležela tenká deska, již bylo možno posunovat. Odsunuli jsme ji poněkud a shledali jsme, že kostka je dutá, a že se vlastně podobá jakési schránce či bedně, v níž jsou uschovány různé předměty. Vzbudila ovšem náš svrchovaný zájem. Nahoře ležely svitky silné kůže, nahoře i dole pevně ovázané, aby byl jejich obsah chráněn před vlhkem. Otevřeli jsme jeden. Byla v něm silná, velmi dobře zachovalá svíčka z nečištěného včelího vosku. Vybalili jsme ještě jednu a obě jsme rozsvítili. Byly opatřeny silnými knoty a poskytovaly nám dostatek světla. Kromě svíčky byl tu prastarý křesací přístroj k rozněcování ohně. Neupotřebili jsme ho, protože jsme měli zápalky. Byly tu i provazy a lana, měchy a podobné věci, jejich účel odpovídal místu nálezů. Byly tu i silné kožené řemeny značné délky, jejich účel nám nebyl dost jasný. Brzy jsme však poznali, že mají sloužit k opravě čerpacího zařízení, kterého jsme si hned také povšimli. Uprostřed podzemní místnosti, v níž jsme se octli, bylo široké skalní koryto, na jehož obou koncích bylo umístěno po velkém kole. Při otáčení jedním kolem se zároveň pohybovalo kolo druhé. Přes obě kola byly přehozeny řemeny, na nichž v jistých vzdálenostech byly upevněny džbány, vyvažující zdola vodu. Otáčením byl zbavován svého obsahu právě nad kamenným korytem. K opravě řemene, který nesl džbány, byly tu asi ty kožené řemeny, které jsme ve schránce objevili. Ležely tu jistě již po několik staletí. Tvůrce této studny si nedal tedy svůj rozhled omezovat časem. Kdo to však byl a čím byl? Vysoko nad schodištěm, jímž jsme sestoupili, viděl jsem kamenné znamení emíra džinistanského a nad ním starým písmem brahmínů vyryté jediné slovo: Postaveno. Toto slovo tvořilo počátek věty. Její pokračování a dokončení jsme našli při sestupu do dolejších pater, což nám usnadnilo světlo svící. V druhém patře bylo totéž zařízení jako nahoře, jenž tu bylo více o řemen, který přicházel shora. Nad schodištěm bylo pod stejným znamením jako nahoře napsáno k vítězství. O patro níže opět totéž zařízení a nad schodištěm nápis v boji. A zcela dole jsme konečně našli vodní nádrž. Její obsah by byl stačil pro několik set lidí i zvířat. Z této nádrže byla voda vyzdvihována čerpacím přístrojem od koryta ke korytu v hořejších patrech. Tím se dostávala do styku se vzduchem, z něhož čerpala kyslík a kyselinu uhličitou, která jí dodávala občerstvující chuti. Nad schodištěm byl nápis za mír, čímž byla doplněna věta, jež zněla v celku: "Postaveno k vítězství v boji za mír". Byl jsem tím hluboce dojat. Objev studně džinistanského emíra uprostřed pouště byl pro nás událostí veliké důležitosti. Ochutnali jsme vodu hned dole; byla čerstvá, bez příchuti, ale chutnala poněkud mdle. Začali jsme tedy otáčet koly. Myslél jsem, že se to neobejde bez skřípání a vrzání, ale mýlil jsem se. Osy se pohybovaly v tlusté vrstvě mazadla, které sice bylo zaschlé, ale třením se rozešlo, takže se stroj pohyboval zcela tiše. Voda byla zatím vážena z koryta do koryta, a když jsme ji zkusili nahoře, vyrovnala se docela tekoucí pramenité vodě. Byla to voda mnohem lepší než ta, kterou jsme měli v měších. Vypustili jsme vodu ze svých měchů a naplnili je znova vodou ze studny. Také koním a psům jsme dali dosyta napít. Nato jsme uzavřeli vchod k studnici a uvedli příklop do původní polohy. "Neposypeme také kámen pískem zvlhčeným vodou, abychom zakryli stopy?" tázal se mne Halef. "Ne," pravil jsem, "Před nepřáteli nemusíme studni ukrývat, protože ji nenajdou, a pro přátele je určena. Tato studna nás zbaví velikých starostí, Halefe, a najdeme-li takových studnic na další cestě ještě několik, doufám a věřím, že vítězství nad Čobany je už zpoloviny naše. Chatarská soutěska je jistě nedaleko, proto má studnice v její blízkosti pro nás veliký význam."

"Myslíš skutečně, že jsme již tak blízko soutěsky?"

"Ano."

"Nevidíme po ní ještě ani stopy."

"To je pravda, ale vidíme již její okolí."

"Okolí? Co je to?"

"Moře."

"Alláh, Valláh! Vidiš moře?"

"Ano."

"Kde?"

"Vpravo, přímo na východě. Dívej se tam, ven z pouště!"

"Vždyť se dívám. A nevidím nic než písek pouště, zbarvený na západě večerním červánkem."

"A pak? Ještě dál venku?"

"Tam vidím jen oblohu, která je při zemi lemována jako stříbrem."

"To stříbro je moře. Kdyby stálo slunce na východě, byl by ten světlý pás nyní temný. Poněvadž tedy vidím moře, mohu se domnívat, že do soutěsky nemáme daleko."

"Jak dlouho již vidiš moře?"

"Teprve několik okamžiků. Náhodou padl můj pohled na východ. Kdybychom nestáli zde nahoře u sochy, snad bych to také nebyl ještě postřehl. Slezme! Pojedeme dále!" Zdola byl ovšem úzký pruh moře sotva patrný, ale čím dál jsme jeli, tím zřetelněji se odrážel na obzoru. Pruh se šířil a ztrácel svůj stříbrný lesk. Konečně bylo vidět zcela zřetelně mořskou hladinu. Viděli jsme i její pohyb; vypadalo to, jako by dýchala. Tou dobou se měnila i půda pod námi. Písek pomalu přecházel v kamenitou drť, pak následovaly menší, později větší kameny, které se ponenáhlu měnily ve skaliska, a ta po čase rostla do výše. Skaliska byla roztroušená, ale brzy se k sobě přibližovala a houstla, a bylo už vidět staré, vyschlé řečiště. Bylo hluboké a stěny mělo příkré; na dně koryta se válely kameny s chlazenými hranami, vodou zakulacenými. Na březích se tyčily neustále vyšší a vyšší. Moře jsme ztratili z dohledu, neboť bylo skryto za skalami. Objevovala se zeleň, věštila blízkost moře. Stromy tu nebyly, jen sporá křoviska a trochu travin. Konečně se skály k sobě přiblížily tak těsně, že to vypadalo, jako by tu bylo nějaké plemeno gigantů před věky vystavělo tunel, jímž sice chtělo uzavřít šíji, ale poprálo v něm přece řece průchod. Na jednom balvanu tu byla vyryta slova: Fum es Ssachr. Průměr tohoto skalního ústí byl sotva o pět nebo šest kroků širší než koryto řeky, z obou stran však vystupovaly skály do takové výše, že jen na jediném místě bylo možné, aby je pěší člověk slezl. Vylezli jsme nahoru. Účel, který nás sem přivedl, nám přímo ukládal obeznámit se důkladně s tímto důležitým místem. Oba Halefovi psi zůstali u koní, ale moji psi, sotva postřehli náš úmysl vyšplhat se na skály, dávali mručením najevo, že by se výstupu také rádi zúčastnili. Počínali si tak mile, že jsem jim to dovolil. Cíl naší cesty byl nahoře ve vysokých horách, proto jsem rád použil příležitosti, abych poznal, jací jsou šplhavci. Měl

jsem z nich radost. Dovedli použít každý výstupek, každou trhlinu ve skále, a skákali ze skaliska na skalisko jako kamzíci. Ale neskákali bezmyšlenkovitě, nýbrž se kryli a větřili, zda snad někde nablízku nečihá nebezpečí. Při vši své opatrnosti byli však nahoře dříve než Halef a já. Jak se zdálo, vyhledávali pro nás nejsnadnější a nejbezpečnější cestu. Poznal jsem z toho znovu jejich velkou cenu, neboť i když vykonávali vůdcovské služby, nesli oba na zádech svá břemena. Ted' stáli na nejvyšším bodě skalisek, právě nad Fum es Ssackr, těsně se k sobě tiskli a vrtěli ohony, zatímco my teprve slézali poslední čtvrtinu své cesty. A při tom byli psi naprosto zticha, ani štěkotem nedávali najevo radost. Byli to skutečné psi nejušlechtilejšího plemene a přísně vychovaní. Nahoře nás čekalo překvapení. Ještě jsme nedospěli ani na vrchol skaliska a už jsme spatřili mezi rozestupujícími se špicemi útesů širé, modré moře. Když jsme vylezli až tam, kde na nás čekali psi, vykřikl Halef překvapením. Moře tu utvořilo záliv a tříštilo své vlny o skaliska právě u paty skály, na níž jsme stáli. Byl to krásný pohled, který doplňoval v pozadí sloup dýmu, vystupující z džinistanských sopek. Halef přirovnal sloup dýmu k tomu, do něhož se halil biblický Jehova, když ukazoval na pouti do země zaslíbené cestu synům Izraele. "Hleď," upozornil mne najednou. "Podívej se na bránu právě před námi!" Asi na půl hodiny cesty před námi se vypínala do výše právě taková skalní brána, jakou byl Fum es Ssackr, na němž jsme právě stáli. Jestliže jsme k ní chtěli dorazit, museli jsme ovšem opět slézt dolů, neboť shora nebylo žádné spojení. Obě brány uzavíraly soutěsku tak, že stačilo obě zahradit a živá noha nemohla vyjít z údolí. Byla to tedy dokonalá past, právě taková, jakou jsme si představovali, dokonce snad i naše představy předstihla. Kdyby byla bývala v řece voda, zbyl by tu, jak jsem už řekl, sotva třímetrový pruh, po němž by bylo možné projít. Celou soutěsku bylo pak možno shora znamenitě vojensky ovládat. Slezli jsme opět ze skal a na koních jsme projeli skalním průchodem. Z druhé strany bylo nemožné skálu slézt. Také protilehlou bránu nebylo možné zevnitř zdolat. Nadšení úspěchy dnešního dne jsme ještě před večerem našli noční tábořiště. Nebyla tu ovšem tráva, ale písečné závěje nám přece měkce podestlaly. Nakrmili jsme koně ze zásob, které s sebou vezli, psi dostali každý po kusu masa, a pokud o nás šlo, postarala se Taldža dostatečně. Jen vodou jsme šetřili. Při jídle jsme si připomínali, jak tudy nedávno projel princ Čobanů se svými průvodci a brzy po něm maha láma a džunubský ministr. Nebezpečí tedy hrozilo jen od severu, ale naši psi nám byli bdělými strážci. Uložili jsme se tedy pohodlně do písku a úplně jsme se svěřili ochraně svých zvířat. Oheň jsme nezapálili.

Skalní ústí, skalní díra.

Kapitola čtvrtá NOVÍ PŘÁTELÉ

Nastala noc; ale její temnota netrvala dlouho. Přibývajícím měsícem vystoupil na nebe. Halef se začal tiše modlit, já také. Právě jsem v duchu dořekl Amen, když se nad námi do tiché noci hlasitě rozezvučel mohutný hlas: "Ia Kudá, ia Kudá, ia Kudá ó Bože, ó Bože, ó Bože!" Zdálo se, jako by hlas přicházel shora, jako by tento alt zazníval přímo z nebes. A ted' mu odpovídal baryton: "Ia Kudá, ia Kudá, ia Kudá ó Bože, ó Bože, ó Bože!"

"Sídi, co je to? Kdo je to? Jak sem přichází?" dotazoval se mne Halef a usedl na svém písečném loži. "Ticho!" žádal jsem ho. "Slyšme dál!"

"Myslíš, že se to bude opakovat? " A jako v odpověď zaznělo tentokrát v duetu: "Ia Kudá, ia Kudá, ia Kudá ó Bože, ó Bože, ó Bože!" Znělo to nadpozemsky! Tak záhadně, jako by se nad námi ve výšinách rozepeli duchové. Hlasy obou pěvců byly tak jadrné a libozvučné, že bychom nesnadno našli takový alt či mezzosoprán a takový baryton. Šlo o pěvce a pěvkyni, kteří stáli vysoko nad námi na plošině skalní brány. Zpívali chvalozpěv k oslavě Alláhově,

který začínal a končil trojím oslovením Boha: "Ia Kudá!" Zpěv dozněl a Halef se marně namáhal, aby mne přiměl k hovoru; jeho obvyklé dotazy vyzněly nadarmo. Usnul jsem. Ve spaní se mi zdálo, že vidím pěvce stát na skalisku nad námi, slyšel jsem zřetelně i jejich zpěv. Hluboce jsem ze spaní vzdychl. Čerstvý, chladný ranní vzduch mi vproudil do plic. Otevřel jsem oči a probudil se. Můj první pohled padl na skalisko nad námi. Nestáli tam sice ti, které jsem viděl ve snu, ale slyšel jsem zato zřetelné hlasy. Nezněly ale zblízka, jak se mi zdálo; pohlédl jsem tedy výše až na nejvyšší vrchol skály a tu jsem je zřetelně spatřil. Stáli na plošině nad branou, na smělém, do prázdna trčícím výstupku. Přímo nad propastí. Jistě netrpěli závratí, že se mohli něčeho podobného odvážit. Byli to muž a žena, jejichž stáří jsem nemohl z té vzdálenosti určit. Jejich bílá, řasnatá roucha vlála v ranním větříku, který tam nahoře váł ovšem silněji než u nás v ochraně kotliny. Ozáření ranními červánky vypadali, jako by ne jejich roucha, ale sami byli v pohybu, jako by chtěli opustit skálu a snést se k nám. "Sídi, uvidíš, že ti dva ještě seskočí dolů!" pravil Halef, který byl čilejší než já a z lože již vyskočil. Rozhodil ramena a křičel nahoru, až se to rozléhalo, aby dali pozor a nespadli dolů, že k nám mohou sejít zcela pohodlně. Hlasy umlkly. Pěvci naslouchali. Viděli ho a slyšeli, že něco mluvil, ale nerozuměli slovům. Halef tedy přiložil ruce k ústům a znovu opakoval svou výstrahu. Nyní mu bylo porozuměno. Žena přiložila ruce k ústům a zavolala: "Počkejte! Přijdu dolů!" Zmizeli. Halef spokojeně řekl: "Díky Bohu! Dívat jsem se už na to nemohl! Každým okamžikem jsem je viděl padat. Mohu už o nich mluvit, sídi? Včera večer to bylo zakázáno!"

"Poněvadž nutno šetřit hlubokými dojmy, Halefe! A také nyní bys byl lépe udělal, kdybys nebyl rušil jejich píseň před ukončením."

"Nemohl jsem to již vydržet, sídi. Myslel jsem, že spadnou. Pověz, kdo to asi je?"

"Nevím. Jejich řeč zní čistě a správně. Tak se vyjadřují jen vzdělaní lidé. ostatně uvidíme. Pojedeme jim několik kroků vstříc." Rychle jsme se upravili, osedlali koně a vyjeli směrem k bráně, což vyžadovalo jen nepatrně času. Za cesty jsme nenašli ani vlevo ani vpravo v řečišti místo, které by bylo schůdné nebo by se dalo slézt. Past tedy byla dokonalá. Také oba zpěváci se nemohli dostat nahoru odtud. Cesta, kterou se k nám žena vydala, musela být za branou. Projeli jsme tedy branou. Pak jsme se po ještě několika krocích zastavili, abychom počkali na příchod té ženy nebo dívky. Minulo několik minut. Nepřicházel nikdo. Halef se stával netrpělivým. Měl chuť postoupit ještě kus cesty dále; radil jsem však, abychom setrvali. Stál jsem nepohnutě na místě, Halef však jezdil nepokojně sem a tam. Najednou udělal překvapený pohyb a udiveně se zadíval nahoru. "Co se děje?" tázal jsem se. "Spadl na mne kamínek," odvětil. Po nějaké chvíli se to opakovalo a za chvíli ještě jednou. "Sídi, někdo na mne hází," pravil a díval se pátravě nahoru. "Míří velmi dobře, právě mě do obličeje. Tam nahoře někdo vězí!"

"Sotva! Lidská noha se tam nedostane a také by se nedostala odtamtud!"

"A přece tam někdo musí být, neboť kaménky létají shora. Hej, kdo se to odvažuje se mnou žertovat? "

"Je to jakési milé, čilé, asi sedmnáctileté dítě!" pravil jsem. "Vidíš ji? " tázal se rychle. Ne "

"ne. "Jak tedy víš, že je to čilé, sedmnáctileté dítě?"

"Myslíš, že by s tebou žertovala nějaká starší žena, Halefe?"

"Hm, to to je ovšem pravda. Víš snad také, jak vypadá?"

"Skoro."

"Nuže, jak?"

"Mohu na to ovšem usuzovat jen podle plnosti a měkkosti jejího hlasu a pak podle toho, že slíbila přijít dolů. Je tedy zvyklá zhluboka dýchat; dovede dobře šplhat; nezná závrat'. Pověz, co z toho lze usoudit?"

"Co?" protahoval rozpačitě. "Nechtěl bys mi to říci raději sám?"

"Raději bych to slyšel od tebe."

"Dobrá dobrá tedy usuzuji, že má bystré oči, smělý nos, široká ústa a vyvinuté, rozšířené hrdlo, z něhož vycházejí silné zvuky, že má důkladná, široká záda, silná ramena, svalnaté nohy " Krátký, veselý smích ho přerušil. Halef se zadíval do výše a zvolal: "Slyšel jsi, effendi? Směje se! Tohle mi připadá, jako jako ah!" Sáh si rychle rukou k obličeji a zahromoval: "Už zase hází! A ne už jen jedním kaménkem, nýbrž celou hrstí! Musím ji chytit!" Nadnesl se v sedle a pozoroval ostře mohutný pilíř skalní brány, před nímž jsme zastavili. Domníval se, že neznámý pokušitel je skrytý tam nahoře. Já však dobře pozoroval, z které strany přilétaly kaménky a věděl jsem, že dívka je skrytá po straně pilíře, kde bylo nakupeno množství skalních úlomků do výše asi čtyř metrů. Za úlomky se zvedala skalní stěna kolmo do výše, takže by se byla na ni ani veverka nevyšplhala. Proto se tam nemohla vyšplhat ani dívka. Obrátil jsem tedy svého koně ke skupině skalních útesů. "Sídi!" zaznělo tamodtud tiše. "Kde jsi? Pojď sem, sídi!" Nikoho nebylo vidět, ale přijal jsem výzvu a slezl z koně, abych pokročil k útesům. "Sídi!" ozvalo se tu opět zleva. Hnul jsem se tím směrem, když jsem však přišel na místo, stál jsem před holou skalní stěnou. Nebyl tam živý tvor. "Effendi!" ozvalo se opět zprava. Prodral jsem se skalními útesy vpravo a spatřil opět jen holou stěnu, jiného nic! "Sídi effendi," a "effendi" a "sídi" znělo opět zprava i zleva, ale skřítko, který si ze mne tropil žerty, nebylo vidět ani tam ani zde. Ted' i Halef musel uznat, že se mýlil. Přidružil se ke mně a hledal také bez úspěchu.

"Neviditelná!" zasmál se trochu zlostně. "Je asi bosá. Kdyby měla střevíce, museli bychom ji slyšet."

"Poslyš, sídi, muž jako ty by neměl dopustit, aby ho tak dlouho za nos vodilo děvče sotva sedmnáctileté."

"To je pravda. Chytím ji nejdéle ve dvou minutách." Tichý smích se ozval opět z levé strany a po chvíli šeptal hlas vpravo: "Ve dvou minutách, sídi!"

"Možná, že za minutu!" zvolal jsem. "Dej si pozor!" Tušil jsem již místo, z něhož dívka volala, ale poprava! jsem jí až dosud radosti, že ji nemůžeme najít. Ted' však, kdy šlo o důkaz, že ze sebe šašky tropit nedovolím, začal jsem hledat důkladně. Až dosud jsem chodil mezi skalami vzpřímeně, nyní jsem klekl na kolena, neboť jsem si byl jist, že je tu kdesi při zemi nějaký nesnadno přístupný a shora neviditelný otvor, jímž dívka vždycky proklouzne mezi skalní stěnou. Skutečně: brzy jsem našel těsně při zemi otvor do skalní rozsedliny, obratně kamenem zamaskovaný. Otvor byl úzký, ale při tom dosti široký, aby nepřilíš tělnatý člověk jím pohodlně prolezl. Vlezl jsem tedy do otvoru a vbrzku jsem jím prolezl na druhou stranu,

kde jsem se skryl za přečnívajícím balvanem. Netrvalo dlouho a spatřil jsem dívku, jak prolézá tímž otvorem. Vztyčila se a zasmála se zvonivým smíchem. Pak ustoupila pozpátku o krok a při tom o mne zavadila. Chtěla rychle odskočit, ale vtom jsem se vztyčil. "Sídi!" zvolala polekaně a zrudla v krásném obličejí. "Jedna minuta! Dodržel jsem slovo?" tázal jsem se. "Ano," odpověděla a pozorovala mne udiveně rozšířenýma očima. "Plníš je tak vždy? Ano! Víš to!"

"Odkud to víš?"

"Vidím ti to na očích. A a nezlob se na mne! Házela jsem jen na tvého druha, ne na tebe. Jak se jmenuje ten maličký?"

"Hadži Halef Omar."

"Hadži ó! Zbožný hadži? To se mi líbí. Kdybych to byla tušila, nebyla bych s ním žertovala. Když jsem ho však spatřila, nemohla jsem se zdržet, abych si s ním nezabrala!"

"Hadži Halef Omar miluje žert, ale zahrávat se sebou nedovolí. Je to statečný, věrný a zkušený muž, nejvyšší šejk proslulého kmene."

"Kterého národa?"

"Národa Arabů."

"Ze země za mořem?"

"Ano."

"On je Arab! Ze země za mořem!" opakovala, jako by to mělo pro ni zvláštní význam. "Jsi také Arab?"

"Ne, jsem Frank."

"Frank?" vykřikla. "Ó já znám Frankistan. Slyšela jsem o něm!"

"Od koho?"

"Můj otec mi vyprávěl o Francích. Zná velmi mnoho, snad všechno. Jak ho potěší, že si bude moci pohovořit s Frankem, má Evropany rád. Bude li se mne tázat na tvé jméno, co mu mám říci?"

"Nazývají mne Kára ben Nemsí."

"Můj otec se jmenuje Abd el Fadla a mně říkají Aferfcamé10."

"Tak, tak! Vy dva jste to byli, kteří jste včera večer a dnes ráno zpívali?"

"Ano. Víš, co jsme zpívali?" Ne "

"ne. "Ranní a večerní modlitbu Džinistanu. Neslyšel jsi je dosud?"

"Ne. Ty znáš Džinistan?"

"Je mou otčinou. Rod Fadl je tam usazen již od počátku člověčenstva. Můj otec je věrným poddaným džinistanského emíra. Byl vyslán, aby " Kousla se do rtu, jako by se bála něco prozradit. Pak pokračovala: "Bydlíme zde nad skalní branou a čekáme, až se splní to, co bylo předpověděno." Pronesla ta slova s přízvukem, který mne nutil k nové otázce: "Myslíš předpověď, která pochází ze Sitary?" Zdvihla hlavu a její zrak na mně utkvěl s jakýmsi napětím. "Znáš Sitaru, effendi? Opravdu?" vydechla. "Znám."

"A její královnu?"

"I tu."

"Viděl jsi ji?" Ptala se pomalu a kladla na své otázky důraz. Těžké, dlouhé řasy zastiňovaly při tom její pohled plný zvědavosti a tajené radosti. "Viděl jsem ji a mluvil jsem s ní," odpovídal jsem. "Byl jsem jejím hostem."

"V Ikbálu? Tys u ní bydlel?"

"Ano."

"A přicházíš od ní? Vyslala tě?" Dívka jevila značné rozrušení, ale zmírnil jsem je otázkou: "Proč to chceš vědět?"

"O, sídi, vím, že jsem dosud příliš mladá, abych tě mohla vyslyšet, ale i prosím prosím tě, abys mi dovolil na tebe sáhnout." Domníval jsem se, že sáhne po mé ruce, neudělala to však, nýbrž mi prstem i poklepala na hrud'. "Ano!" zvolala. "Myslela jsem si to! Tušila jsem to!"

"Copak?"

"Štít! Můj hmat mne neklame. Je snad ta deska, která kryje tvou hrud'j něčím jiným, než štítem, který ti dala královna Sitary?" 'Služebník Dobrotivosti. "Milosrdenství.

"Je to štít od ní."

"Od Marah Durimeh! Musím pryč! Musím k otci! Musím mu říci, že " Nemohla dokončit větu, neboť v tom okamžiku se něco udalo. U našich nohou, dole při zemi, se cosi pohybovalo. Objevila se Halefova hlava, pak ruce a paže, a konečně se šinula i ramena ven z díry. Halef viděl jen naše nohy, proto opřel hlavu o lokty a pohlížel vzhůru. Vypadal tak směšně, že jsme se dali do smíchu. "Proč se smějete?" otázal se a nevěděl, má li nám přizvukovat nebo se zlobit. "Mně se tato příhoda nezdá tak směšnou jako vám. Naopak, hledím na ní velice vážně!"

"Vážně?" zvolala Merhamé, aniž se přestala smát, když ho viděla, jak dosud vězí polovicí těla v díře. "Pročpak?"

"Důkaz je splněn! Sídi dokázal, že tě dopadne v jediné minutě. A také já prokázal, že k tomu nepotřebuji více času. To zasluhuje uznání!"

"Ovšem!" vpadl jsem vesele. "Jak jsi našel cestu sem?"

"Nejchytřejším způsobem, sídi. Plížil jsem se, aniž jsi to zpozoroval, za tebou! Ale odkudpak tohle děvče ví, že jsi můj sídi? Slyšel jsem ji, jak stále volala: sídi, effendi!"

"Tomu jsem se nenaučila zde, nýbrž již venku od tebe," odvětila. "Tys stále hlasitě volal sídi a effendi, a bez ustání jsi pohlížel k nebesům. Za to teď jsi přilnul k zemi, hihhi!"

"K zemi? Jak to?" zvolal Halef. "Ach hm vězím ještě v díře!" Vylezl a vztyčil se. Sotva však pohlédl na dívku před ním stojící, učinil něco dojímavého. Odstoupil nejdříve o krok a prohlížel si ji přimhouřenýma očima. Jeho obličej získal jakési něžnosti; přistoupil k ní a políbil pojednou lem rukávu jejího bílého lněného roucha. Obrátil se pak ke mně a pravil: "Je velmi krásná, sídi! Velmi!" Dívka nad tím neprojevila rozpaky. Neodpověděla tak, jak by byla asi odvětila každá jiná dívka, nýbrž pravila prostě a upřímně: "Nevidí mne. Dívá se jen na duši a proto tak mluví!"

"Na duši?" tázal se Halef. "Ano, také duši vidím, ale myslel jsem i na tvou postavu. Tak asi vypadala Marah Durimeh, když byla v tvém věku." Dívka pravila: "Políbil jsi mé roucho. Ten polibek tedy neplatil mně, nýbrž jí. Vše, co je na nás krásného, oblažujícího, povznášejícího, přichází od ní." Pak přistoupila ke mně a pokračovala: "Otec mi přikázal, abych se vás zeptala, má li on přijít dolů, či chcete li raději vystoupit k němu."

"Půjdeme nahoru," odvětil jsem. "Neradi bychom zde však nechali koně tak, jak stojí. Ten, kdo by sem přišel, mohl by"

"Znám místo, které se pro ně hodí," pravila Merhamé. "Je docela blízko. Ukáži je hadži Halefovi a prosím ho, aby šel se mnou. Ty, effendi, můžeš jít napřed. Brzy tě dohoníme." Přisvědčil jsem. Halef se sklonil, aby opět vlezl do otvoru, já pak začal vystupovat na skálu. Cesta vedla klikatě mezi skalními rozsedlinami a výběžky. Myslel jsem na líbeznou dívku, kterou jsme zde potkali, a na jejího otce. Jmenovala se Merhamé, tedy "Milosrdenství", a on se nazýval Abd el Fadl. Byl potomkem starého, ušlechtilého pokolení Fadlů to znamená "Dobrotivých". Slyšel jsem již, že mnozí synové tohoto rodu byli osvícenými lidmi, průkopníky vědy a umění. Ostatně každý, kdo zná dějiny lidstva od jeho vzniku, ví, jak veliký počet znamenitých, vlivných mužů si získal příjmení Fadl, Ben Fadl, či Abd el Fadl. A teď zcela nečekaně jsem se měl s členem tohoto rodu setkat. Byl vyslancem džinistanského emíra a bydlel se svou dcerou na výšinách skalní brány. Jaký to mělo účel a důvod? Krásu dívčinu popsat nemohu, mohu jen podotknout, že nebyla oděná způsobem, jak se odívají vznešení lidé. Oblečená byla chudě a chodila bosá. Proto jsem po ní nenalezl v půdě stopy. Prostý orientální šat byl přepásán koženým pásem. Šaty byly zhotoveny z lněné tkaniny, ale vynikaly sněžnou bělostí. Nepletené vlasy jí spadaly do týlu, spjaté jen stužkou, propletenou květy. Nedošel jsem ještě daleko a již jsem zaslechl za sebou šramot. Ohlédl jsem se a spatřil jsem Aachta a Uuchtu, oba své psy, kterým Halef dal patrně dovolení, aby mne následovali. Přiběhli, tázavě na mne pohlíželi; porozuměl jsem jim, že by chtěli běžet napřed. Pohladil jsem je a dal jim na srozuměnou, aby raději zůstali u mne. Cesta mne vedla vzhůru, hned vlevo, hned vpravo, a tu jsem zaslechl pod sebou hlasy. Byl to Halef s Merhamé. Neviděl jsem je, ale slyšel jsem každé jejich slovo. Mluvil Halef: "Umíš, jak vidím, být velice vážnou a také veselou, tak jako já. Proč jsi po mně házela?"

"Napadlo mě to. Nutilo mne k tomu cosi, nemohla jsem odolat. Vypadal jsi tak bojovně a zároveň tak tak žertovně."

"Žertovně? Mašalláh! To zní tak, jako bych byl směšný! Musím tě žádat, děvče, abys své mínění o mně změnila. Kdybys věděla, kdo jsem "

"Vím to," pravila. "Tak? Kdo tedy?"

"Jsi šejk proslulého kmene Šammarů."

"To je pravda!" doznal pyšně Halef. "Jsi Arab!"

"Ovšem. Ani bych si nepřál být něčím jiným!"

"Jsi statečný, věrný a zkušený muž."

"Tak vidíš. Nu to se mi od tebe líbí, to je velmi pěkné, že to víš. Kdopak ti to řekl?"

"Effendi!"

"Hm to jsem si mohl myslet. On ti to řekl, co? A ty to po něm opakuješ, vid'?"

"Ano."

"Statečný, věrný, zkušený?"

"Tak jest."

"Alláh mu žehnej! Effendi nikdy nelže, abys věděla. Mluví vždycky pravdu. Je také velikým znalcem lidí."

"Jeho znalost lidí je jistě větší než tvá."

"Oho! Z čeho tak soudíš?"

"Inu z toho, že jeho názor o tobě je asi správnější než tvé mínění o mně."

"Jak to myslíš? Kdo ti tohle namluvil?"

"Ty sám!"

"Já? Dokaž to!"

"Řekl jsi, že mám smělý, vyčnívající nos."

"Alláh v'Alláh! Dopustil jsem se chyby!" vykřikl Halef. "Že mám široká ústa!"

"Můj ty smutku!"

"A silný, tlustý krk!"

"O, zármutku, ó, bído!"

"Silná ramena a záda, pořádné nohy "

"Zadrž! To byl všechno jen předpoklad. Tak jsem mluvil jen proto, že jsem tě před sebou neviděl; vždyť člověka můžeme posuzovat teprve pak, stojí li před námi. Má sebou uražená znalost lidí mne nutí, abych ti řekl, jak o tobě soudím teď, když tě před sebou vidím. Hned tě popíši. Počnu s nejnižším přirovnáním z říše nerostné, pak přejdu k říši rostlinné, konečně mezi živočichy, lidi, a na konec mezi anděly, až skončím v říši hvězd."

"Činíš mne zvědavou!" zažertovala. "To věřím. Slyš tedy. Jsi nejkrásnější drahokam na světě. Není jaspisu, ametystu, rubínu ani démantu, který by se ti mohl vyrovnat. Jsi ale počkej, nespěchej tak najednou! Pročpak ses zčista jasná tak rozběhla?"

"Chci dohonit effendiho."

"Není třeba, není naprosto třeba. Dohoníme ho i nahoře dost včas. Dovol, ať pokračuji. Jsi nejnádhernejší mezi květinami; není fialky, sedmikrásy, lilie, která by ale neutíkej, počkej přece! není tulipánu ani růže, kterou bych s tebou mohl srovnat stůj! Pomaleji, pomaleji, nebo ti nestačím!"

"Dělej tedy větší kroky!" zavolala na něho dozadu. Poněvadž si pospíšila, aby ho předběhla, zesiloval Halef ustavičně hlas; přecházel nyní do říše živočišné:

"Jsi krásnější všech motýlů zlatá, třpytná vážka před oázou létající šveholící bulbul jsi rozkošná ale zůstaň přece stát! Vždyť mi již dochází dech!"

"Jsem li motýl či pták, musím letět!" odpovídala mu. Soudě podle hlasu, předběhla ho již tak daleko, že mu nestačilo již hlasitě mluvit, musel volat: "Přestanu tedy se zvířaty a přejdu k lidem! Jsi dítětem něhy a laskavosti dcerou souměrnosti a souladu slyš mne přece! Počkej tam na rohu! sestrou vděkuplnosti, očím lahodící jsi královnou, jejíž nožky ó smutku ó zármutku ó bído, ó bolesti, stůj přece! Ah! Zmizela za rohem! A já jí ještě neřekl, že je andělem, hvězdou, která " Víc jsem neslyšel, neboť vtom se za mnou ozvalo: "Effendi, už jsme tu! Už jdu!" Ohlédl jsem se. Zahnula kolem posledního výběžku, takže Halefovi zmizela, a mně se objevila. Zastavil jsem se a nechal ji k sobě dojít. Její obličej zářil a z očí jí sálal přebytek radosti ze života. Dělo se jí, jako každé veliké přítelkyni lidu, jako každému milosrdenství, jehož jméno nesla: nemůže li oblažovat, mizí sama v sobě. "Byla jsem s tvým hadžim jen deset minut, ale znám všechny jeho znamenité vlastnosti a přednosti. Znáám i Hanneh, nejkrásnější mezi květinami, i Karu ben Halefa, jeho syna, který prý bude jednou ještě proslulejší než jeho otec. Utekla jsem mu, effendi, neboť měl v úmyslu vychvalovat mne až do nebes." Podíval jsem se se strany do jejího obličej, když hovořila. Tvářila se tak prostě, jako by nevyjadřovala nic neobyčejného. Hovořila li tak pravidelně se svým otcem, čekala mne nyní radost, poznat Orientálce mimořádné myšlenkové úrovně. Cesta byla nyní na mnohých místech tak příkrá nebo tak úzká, že jsme museli jít za sebou. Pokračovat tedy v hovoru bylo velmi nepohodlné. Ale i tak upoutávala dívka všechnu mou pozornost. Zajímala mne každý její pružný krok. Opravdu, ta dívka byla báseň, živá znělka, napsaná Bohem, aby ke kráse jejího jména se přidružila i krása těla. Krátce před tím, než jsme dospěli nahoru, dohonil nás Halef. Pospíšil si, aby nezmeškal mé setkání s Abd el Fadlem. Viděl jsem na něm, že má na jazyku žertovnou poznámku, ale slovo mu zamrzlo na rtech při pohledu, který se nám naskytl. Stáli jsme na jednom z východních pilířů skalní brány a meh jsme jen přejít příčnou desku, která tvořila nahoře jakési klenutí. Když jsme přešli, spatřili jsme z obou stran nekonečné moře a před sebou a za sebou právě tak širokou poušť. Ani lodička, ani člun nebyl

na moři, které se dnes nepohybovalo dlouhými, modrými vlnami, nýbrž hýřilo tmavou zelení a tříštilo se v bílé pění o skaliska. V poušti za sebou jsme neviděli nic, než na obzoru zcela nepatrný pahrbek, sotva viditelný. Byla to andělská studnice. Před námi ležela širá poušť, za ní na severu sloupy dýmu džinistanských sopek.

Halef se ztěžka posadil a pravil: "Sídi, nemohu stát, dostávám závrať. Musím sedět, jinak bych sletěl. Nemáš také ten pocit?"

"Poněkud. Doufám, že je to jen přechodné."

"Ó ne. U mne to nepřejde. Cítím, že zde nemohu zůstat, že musím dolů. Moře na mne zprava i zleva otvírá chřtán, aby mne pohltilo!" A obrátil se k Merhamé a pravil: "Jaké nervy máte ty a tvůj otec! Sedím uprostřed brány a mrazí mne na celém těle, zatímco vy jste včera i dnes při zpěvu stáli až na nejzazším výběžku nad mořem. Já bych se tamodtud zřítíl již v prvním okamžiku."

"Jsme tomu zvyklí," odvětilo děvče prostě. "Nelze zaměnit pevnou skálu se záludnou, pohyblivou vodou."

"Poslyš promyslel jsem si teď při výstupu řeč na uvítanou, kterou jsem chtěl přednést tvému otci. Teď tu sedím a cítím, že mluvit nemohu! To mne bolí!"

"Dovol, abych sňala tu bolest z tvého srdce! Vstaň a pojď! Povedu tě!"

"Ty? Mne? Hm! To by snad šlo! Ale budeš mne při tom pevně držet?"

"Tak pevně, že nezavravoráš! Hleď, tam na nás již otec čeká!" Jak jsem se zmínil, byl na vrcholku brány pahrbek z kamenné tříště, porostlý křovinami. Kroviny zapouštěly kořeny do kamenného klenutí brány. Jak zde mohly žít, bylo mi až dosud hádankou, teď jsem však spatřil, že ta hromádka kamení je vlastně chata. Abd el Fadl z ní právě vystoupil. Byl bos jako jeho dcera a také tak chudě, ale čistě oblečen. Prostě, haiku podobné roucho bylo v bocích přepásáno provazem. Na hlavě měl uvázaný šátek z nejlacinějšího plátna takovým způsobem, že mu konce spadaly na obě ramena. Nad čelem byl šátek spjat jehlicí, jejíž hlavici tvořila obyčejná olověná kule pušky. Abd el Fadl byl vysoké postavy. Jeho klidné, jisté pohyby prozrazovaly pevnost charakteru a jasnou mysl. Měl obličej muže šedesátníka, který se uvnitř cítí ještě mladým. Rodinnou podobu s dcerou nebylo možno popřít. Měl všechny její tahy, jenže určitějšího a zralejšího rázu. Z výrazu jeho obličeje a z celé bytosti vyzařovala добрota, trpělivé sebeovládání a rytířství, jimiž mne okamžitě zaujal ne snad pro ten jediný, první okamžik, nýbrž provždy. Naše setkání se utvářelo zcela jinak, než jsem mohl tušit, a bylo zcela jiné, než jak si je představoval zvláště hadži. Halef totiž, sotva se stařec objevil, vstal se svého sedadla a podal Merhamé ruku. Dal se vést. Ale pohled na moře, vzdouvající se v hlubině, vzal jeho krokům pevnost. Zavravoral jako opilý. Natáhl volnou ruku daleko od sebe, jako by držel v ruce tyč k udržení rovnováhy. Následoval jsem ho pomalu se psy. Tak jsme se blížili k otci naší mladé průvodkyně. Halef ovšem nehodlal mlčet. Chtěl spustit velkou řeč a zavolal na něho ještě dříve, než jsme se k němu přiblížili: "Blížíme se k tobě, ó strážce této pevné skalní brány o fuj vždyť se to tady všechno chvěje! abychom ti řekli, že nás tvá dcera Alláh v'Alláh! Ona mne nechá spadnout! že nás k tobě eh doprovodila, abychom tě poznali a ty nás ouvej! ouvej! Představuji ti nás oba ó hrůzo ó zděšení! Zdá se mi, že se brána proboří dříve, než dokončím svou řeč! Doufám, že se nám od tebe dostane žádoucích zpráv. Především hamdulillah! Alláhu budiž dík! Tuhle, jak vidím, je otevřená chatrč, čiň se, ať už

jsme uvnitř. Pak neuvidím tu spoustu vod pode mnou! Effendi, mluv dál sám. Já si musím sednout!" Domluvil, zavrával a pak jako opilec, namířiv si dříve na cestu ukazováčkem, vpadl do chatrče, kde se otočil na patě a padl plnou váhou na zem. "Tady jsem!" pravil a oddechl si zhluboka. "A hned tak nevstanu!" Cítil jsem, že je třeba omluvit se Abd el Fadlovi za toto podivné Halefovo žvanění, styděl jsem se poněkud; ale Halefův vpád do chatrče měl v sobě tolik směšného, že mi povážlivě polechtal bránici. Zatajil jsem sice smích, ale Merha mě se hlasitě smála, a Abd el Fadlovi pohrávalo v obličeji tolik veselí, že jsem se ani nedostal k tomu, abych mohl vyjádřit své rozpaky. Stařec hlasem plným dobroty pravil: "Tento muž není první. Tak se tu děje skoro všem. Není každému dáno, aby snesl tuto hloubku a výšku, aniž by ztratil rovnováhu." Mluvil právě tak obsažným způsobem, jako jeho dcera. Při tom se zadíval pozorněji na Aachta a Uucht. Psi, jak se zdálo, ho velmi zajímali. Ale přece připojil ještě větu: "Tvůj průvodce není asi narozený na výšinách hor."

"Ne," pravil jsem. "Jeho vlastí je rovina pouště. Proto postrádá na těchto výšinách pocit rovnováhy."

"Je to Arab," doplnila Merhamé. "Je to šejk proslulého kmene. Jmenuje se hadži Halef Omar ben hadži Abul Abbas ibn hadži Davud al Gossarah." Její otec neposlouchal tuto dlouhou řadu slov. Stále se díval na psy. "Promiň," pravil, "že se nezdvořile obírám dříve psy než lidmi. Příkládám jim jistý význam. Viděl jsem párek psů, ne tyto zde, ale podobné, kteří byli kdysi posíláni darem z jihu na sever "

"Myslíš pár psů, poslaný do Džinistanu, a jiný pár, poslaný do země Ussu lů? " tázal jsem se. "Ano. A tito zde?"

"Tito jsou Bratr a Sestra, kříženci obou ras," odvětil jsem. Ustoupil o krok, podíval se na mne pozorně a vyptával se dál: "Jsou to tvoji psi?"

"Ano. Byli mi darováni."

"Vskutku? Byl bys tedy jsi?" Jeho dcera ho přerušila: "Je to on, otče! Má na prsou štít. Slyšíš?"

Přistoupila ke mně a zaklepala mi na prsa, takže bylo slyšet zvuk kovu. Pak zaklepala na otcova prsa a já slyšel týž zvuk. Tu přelétl přes rty starcovy úsměv; ale nepromluvil. Vzal mne za ruku a teprve po chvíli pravil: "Buďte mi vítáni! Pojď a zaujmi své místo." Dovedl mne k měkkému, drnovému sedátku vedle chaty. Usedl jsem, aniž jsem na něco zvláštního při tom myslil. A Aacht a Uucht usedli po mé pravici a levici. Pak pravil stařec: "Omluv nás nyní na chvíli, pak ti budeme k službám. Pojď, dítě!" Vzal dceru za ruku a odešel s ní tak daleko, pokud sahal skalní výstupek. Bylo to totéž místo, na němž stáli a zpívali. Když se tam ubírali, mluvila dívka k otci. Zdálo se, že mu krátce povídá o tom, co věděla od Halefa a ode mne. Pak stáli těsně u sebe, ona s hlavou na jeho rameni, tiše a bez hnutí, zírali do dálky a vzhůru k nebi. "Sídi, myslím, že se modlí," pravil Halef. Neodpověděl jsem. Bylo tu nahoře zvláštní, posvátné ovzduší. Když se otec s dcerou vrátili, četl jsem v jejich obličejích starostlivou otázku. Otec se usadil u mých nohou a dcera odešla skromně stranou na místo, z něhož mohla slyšet každé naše slovo. Abd el Fadl promluvil: "Merhamé mi pověděla, že jsi přijel z Evropy, že té jmenují sídi či effendi. Dovolíš, abych tě také tak nazýval?" Přikývl jsem. Abd el Fadl pokračoval: "Máš štít jako já. Není třeba, abychom se znali a známe se přece. Kým nebo čím jsi ve své vlasti a jaké místo já zaujímám ve své domovině, to je lhostejné, netřeba, abychom se tím obírali. Prosím, sděl mi jen, kdo ti dal štít, abych to věděl z tvých úst."

"Marah Durimeh. Dala mi jej v Ikbálu, když jsem tam u ní byl hostem s hadži Halěrem Omarem. Dala mi jej a spolu rozkaz, abych odjel do Džinistanu."

"Pak jsi ten, jehož očekávám. Ale ještě někdo měl přijít s tebou, a také on má mít štít."

"I ten přijde v několika dnech."

"Kdo je to?"

"Mladý muž ze země Ussulů. Jmenují ho tam Džirbani."

"Prašivec? Á považují ho za blázna, vid'?"

"Ano."

"Díky Alláhovi a tobě za tuto zprávu!" Zadíval se na svou dceru, kývl na ní a pokračoval: "Je to on! Není snad na světě myšlenka, jež by nebyla ve dnech svého zrození považována za bláznovství. Zdá se, že hodina splnění se již přibližuje. Pohoří plane ohněm. Ledy severu táhnou k jihu. Poušť se naplňuje jídlem i nápojem. "Šílenství", jež nám má přinést mír, přichází! Jakým však způsobem přijde?"

Poslední slova platila mně. Nemohl jsem je však zodpovědět, neboť Halef se ujal slova svým obvyklým, květnatým způsobem: "Nepřijde malý, nýbrž veliký, ne sám, nýbrž v čele velikého vojska, ne jako prosebník, nýbrž jako velitel, jehož nutno poslouchat!"

"V čele vojsk?" tázal se zaraženě Abd el Fadl. "Ano."

"Proti komu je určeno to vojsko?"

"Proti Čobanům. Oni táhnou, aby Ussuly přepadli a oloupili, ale ussulští hrdinové, kterým doma přezdívali Hukarů, táhnou jim vstříc pod velitelstvím Džirbaniho. Obě vojska se srazí v této soutěsce "

"Kdy?" přerušil ho Abd el Fadl. "V několika dnech. Vyjeli jsme napřed, abychom si soutěsku prohlédli."

"Tedy válka?" zvolal služebník Dobrotivosti a rozhodil zděšeně ruce. "Válka a krveprolití! Což možno jen krví dosáhnout míru? "

"Ne, nebude krve!" přerušil ho Halef. "Chceme zvítězit dobrotou, ne krví."

"To není možné!" zvolal Abd el Fadl. "Chceš mne jen zkoušet?"

"Že to není možné? Pravím ti, že jsme v těchto věcech nepřekonatelní a že dovedeme tímto způsobem zvítězit. Chci vám vyprávět, poslyšte!" Chtěl jsem již otevřít ústa, abych mu v tom zabránil, ale Halef mne předešel: "Mlč, sídi, jen mlč! Prosím tě! Dovedeš všechno, ale mluvit nedovedeš! Mně však Alláh svěřil dar jazyka a moc ovládat svět ústy. Jsi povinen mlčet! Ostatně víš, že jsem nemocen, že trpím závratí a že musím sedět v téhle chatě, abych se z výšin nezřítíl do tlamy moře. Nemocným musíme být po vůli, aby se mohli opět uzdravit."

"Pokud o to jde," pravil jsem, "dovedu tě uzdravit, aniž "

"Žádné aniž! Bez řeči to nepůjde!" odporoval. "Prosím, nech ho mluvit," zastal se Halefa Abd el Fadl. "Líbí se mi jeho řeč!"

"I mně se líbí!" usmála se Merhamé a mrkala na mne. "Mluv tedy!" řekl jsem Halefovi. "Ale buď milosrdný."

"Budu tak milosrdný, že tě má dobrota udiví a překoná," odvětil Halef. Dodržel slovo. Vyprávěl poeticky, nadšeně, ale nenadsazoval. Mluvil dokonce tak objektivně, jak jsem ho ještě nikdy před tím mluvit neslyšel. Nevynechal nic z našeho dobrodružství mezi Ussuly, takže když skončil, byl Abd el Fadl dokonale zpraven o všem, co měl vědět. Když domluvil, obrátil se Halef ke mně: "Tak co, sídi, jsi spokojen? Myslím, že nemáš, co bys mé řeči vytýkal?"

"Mluvil jsi dobře," pochválil jsem ho. Přikývl mi milostivě, jako by mi odpouštěl, pak se otázel Merhamé: "A ty? Jsi také spokojená?"

"Ano," usmála se. "Ne! Myslím, že nejsi!" namítal. "Proč bych nebyla?"

"Protože jsi mrkala na mého sídi! Myslela jsi, že to nevidím; ale viděl jsem to přece. Proto jsem mluvil tak, jak mluvívá Kára ben Nemsí, ne jak mluví hadži Halef Omar, jenž je proslulý řečník. Slyšela jsi jeho, ne mne! To je má pomsta za tvé mrkání!" Abd el Fadl, který Halefovo vypravování vyslechl s napětím, neříkal nic. Vstal a kráčel pomalým krokem, kde stál před chvílí s dcerou. Dívka se obrátila ke mně: "Promiň mu jeho počínání. Je velmi dojat, odchází, aniž může promluvit. Modlili jsme se prve k Bohu, aby ten, kterého očekáváme, nebyl mužem krve a násilí, nýbrž hrdinou dobroty. A nyní, když jsme slyšeli, že se naše prosba vyplňuje, odchází otec, aby vzdal Alláhovi díky. Vždy si tak počíná. Již dlouho jsme po vás toužili, a jak velmi ho váš příchod potěšil, nemohu ti ani vypovědět. Hle koberec, na němž sedíš, ti to sám povídá." Ukázala rukou na drnové sedátko. Podíval jsem se také na zelenavou plochu, kterou jsem nyní pomačkal tíží svého těla. A tu mi napadlo cosi, nač jsem před chvílí nepomyslel. Rychle jsem vstal. "Koberec?" zvolal jsem. "Je drahocenný v této krajině! Kde máte vodu?"

"Střádáme rosu a pijeme šťávu narasových plodů," odpověděla. "Ale tato tráva zde dříve nebyla. Naseli jste ji?"

"Ano. Přinesli jsme semeno z dálky."

"A čím jste ji svlažovali?"

"Nepili jsme rosu proto, aby tráva mohla růst."

"A pro koho měla vzrůst?"

"Pro pro " Nedomluvila. Ohlédl se, jako by se bála, aby ji neslyšelo nepovolané ucho. "Nesmím o tom mluvit. Je to tajemství. Ale řekla bych to přece, jen tobě ovšem. Otec se nedívá a šejk Halef to také nezaslechne. Ale prosím tě, sídi, nezmiňuj se o tom ani živé duši!" Přistoupila těsně ke mně, položila ruce k ústům a zašeptala mi do ucha: "Pro nového džinistanského emíra!"

"Což starý emír zemřel?" tázal jsem se rychle. "Ale kdež Bůh uchovej!"

"A jaký tedy nový?"

"Doufáme, že bude."

"To je zvláštní! Jemu tedy je určen tento koberec?"

"Ano."

"On sem přijde?"

"Splní li se předpověď, potáhne touto úžinou."

"A proč jsem se já musel posadit na tento připravený koberec? Nejsem přece emír!"

"To nemůžeš vědět!"

"Že ne?" tázal jsem se udiveně. "Frank se přece nemůže stát džinistanským emírem."

"Proč by nemohl? Ale mlč!"

"Nerozumím ti!"

"Otec se vrací. Prosím, mlč! Nic jsem ti neřekla!" Uvedlo mne to celé do rozpaků. Nemohl jsem se odvážit usednout znovu na zelenou lavičku. Každého stébélka by mi bylo líto, nehledě ani k tomu, že jsem to nebyl já, jemuž bylo sedadlo určeno. Když mi stařec pokynul, abych se posadil, udělal jsem tak, ale usedl jsem vedle lavice. Zpozoroval to, pohlédl na dceru a spatřil, že se začervenala. "Proč neusedá effendi na trávu?" tázal se. "Poněvadž jsem mu to řekla," přiznala se a sepjala prosebně ruce. "Co jsi mu řekla?"

"Že lavička je určena pro nového džinistanského emíra." Abd el Fadl zdvihl ukazováček; horší trest asi neznal. Obrátil se ke mně a pravil: "Ty se nepovažuješ za nového emíra, jak vidím."

"Ani za nového, ani a starého," pravil jsem. "Kdo je starým emírem, víme určitě, kdo však bude novým, nemůže vědět ještě nikdo!"

"Já to jistě nebudu."

"Víš to určitě? "

"Naprosto."

"Nic nevíš! Neboť věz, že žádný džinistanský emír se v Džinistanu nenarodil a nebyl tam vychován!"

"Nenarodil se také ve Frankistanu."

"To nevadí. Nic nebrání tomu, aby k nám nepřišel třeba z Ameriky! Džinis tan má své zvláštní zákony. V tomto případě ovšem vím, že nejsi nový emír; ale tvůj příchod souvisí tak těsně s jeho příchodem, že jsem tě nemohl posadit jinam, než na místo určené jemu. Tys přišel na myšlenku překvapit Cobany. A od tebe vyšel i úmysl zvítězit nad nimi bez krve. Proto se mi zdá, že mnohem spíše patříš na toto místo ty, než ten, jehož očekáváme. Z toho, co vyprávěl šejk Haddediňů, soudím, že jste muži, kteří učiní, co slibují. Prosím, použij naší pomoci, bude li ti ji třeba."

"Prosím vás o ni. Ovšem kladu podmínku, kterou musíte splnit."

"Jakou?" tázal se. "Mlčelivost. Ať panuje domněnka, že vše, co se zde bude dít, vychází od Džirbaniho. Jemu ať náleží zásluha, ne nám!"

"Mašalláh!" zvolal Abd el Fadl. "Což je u vás, v tvé otčině, také Džinistan?"

"Jak to myslíš?" tázal se Halef, který ten výraz hned nepochopil. "Myslím Džinistan u vás, v Arábii. Mním kruh lidí vznešeně smýšlejících, z nichž každý je zavázán stát se andělem svého bližního, aniž ten bližní o tom má tušení. Neboť tak se jeví vaše předsevzetí. Chcete se stát strážnými anděly Džirbaniho, a nechcete, aby o tom věděl. Jednáte ve smyslu džinistanském, a proto rád propůjčím svou pomoc s naší mlčelivostí. Jen bych rád věděl, jakým způsobem vás máme podporovat. Mnoho vám nebudeme moci poskytnout. Jak vidíte jsme chudí."

"Jako boháč bývá často chudší chudáka, tak chudák často bohatstvím předstihuje boháče," odpověděl jsem. "Možná, že vám budete moci poskytnout víc, než tušíš. Chci ti říci, jak si představuji srážku Čobanů s Ussuly. Pak se ukáže, zda a čím můžete pomoci." Řekl jsem mu vše, co bylo nutné, a připojil jsem některé myšlenky, které mě od včerejška napadly. Abd el Fadl nejen že přisvědčil, byl dokonce pro věc nadšen. Ani ho nenapadlo, aby i jen maličkost na svém úsudku změnil. Dodal jen: "Jsem ti vděčen, sídi, žeš nás uznal za hodný vše nám vysvětlit. Teď víme, že můžeme k vítězství také přispět svou hřivnou. Naše pomoc se může rozšířit na dvě území, na soutěsku i na step a čobanskou poušť, kterou jsem v životě již tolikrát projel, že bys sotva našel druhého člověka, který by ji znal lépe. Šíji znám důkladně. Měl jsem dost času, abych v soutěsce poznal každý kámen. Dovolíš, abych ti něco navrhl?"

"Vyslov svůj návrh!"

"Dnes již nepojedete dále, nýbrž zůstanete u nás až do rána. Soutěska má pro vás takovou důležitost, že ji nelze prohlédnout jen zběžně. Seznámíte se s ní pěšky a vaši koně si zatím odpočinou. Dopoledne projdeme jednu, odpoledne druhou polovinu šíje. Merhamé zůstane zde, aby nám připravila oběd."

"Mohu jí k tomu poskytnout maso," pravil jsem. "Ne," odpověděl stařec. "Vaše zásoby nebudou dotčeny. Nehladovíme zde. Moře nám dává znamenité ryby; z pouště máme manu a na pobřeží rostou narasová jablka, která i vám budou chutnat. Zítra však tu šejk Haddediňů s Merhamé zůstane, poněvadž máte jen dva koně; my dva pojedeme k severu, abychom vyzvěděli, co je s Cobany. Krajinu znám dokonale. Budeme podle všeho mít více úspěchu, než kdybys jel s hadži Halefem. Jeho naopak bude spíše zapotřebí zde, pro případ, že by se tu něco stalo." Tento návrh se hadžimu tak zalíbil, že bez dlouhého přemýšlení zvolal: "Alláh, valláh, talláh! To je znamenité! Zůstanu zde zítra po celý dlouhý den! Rád se podívám, kam Merhamé přede mnou uteče, až se jí budu mstít za její škádlení. Souhlasím! Ty rovněž, vid?"

"Ano." Vyslovil jsem souhlas, ovšem z jiných důvodů, než on. Abd el Fadl a jeho dcera nám byli poslání jakoby samou Prozřetelností. Jejich tajemství nám ovšem nemohla být hned v první hodině našeho seznámení jasná, ale to pro mne nebyl důvod, abych zamítl jejich dobrotu. Na čem jsme se rozhodli, to jsme také provedli. Vyšli jsme, abychom šestou pili s hory. Halefa jsme museli opět přes plošinu vést, ale závrať pominula, jakmile měl moře z očí. Když jsme došli dolů, zavedla mne Merhamé k úkrytu našich koní. Bylo to místo chytře volené a mohl jsem je skutečně označit za bezpečný útulek. Odsedlali jsme nejen koně, ale i své psy, kteří nás měli následovat. Zásoby vody a jídel jsme předali Merhamé, zároveň i zbraně, kromě mé opakovačky. Stačila mi, protože se sotva mohla naskytnout nutnost vystřelit. Dopoledne jsme strávili tím, že jsme si podrobně prohlédli tu část soutěsky, kterou jsme projeli včera. Odpoledne jsme věnovali prohlídce druhé poloviny, která ležela před námi a kterou měli přijít Čobané. Není třeba, abych tu kamenitou šíji nějak zvlášť popisoval. Byla v ní tak úzká místa, že člověk k člověku mohl z břehu na břeh mluvit a rozumět každému slovu. Největší šíří soutěsky bylo možné projít za malou čtvrhodinku. Břehy soutěsky spadaly do moře tak příkře, že jsem uznal za holou nemožnost po nich vylézt nebo sešplhat. Chtěl li Abd el Fadl rybařit, zašel na jižní konec šíje, tam, kde soutěska hraničila s územím Ussulů. Měl tam mezi skalami schovaný proutěný vor, na němž podnikal krátké vyjížděky po vodě, ovšem jen tehdy, bylo li more tiché a klidné. Za bouře či vlnobití se toho odvážit nesměl. Mezi skalami měl také vybudovanu nádrž, v níž chovával ulovené ryby na dobu, kdy nemohl na moře. A na téže straně, ne však u vody, nýbrž hezký kus cesty do země, byla napolo umělá, napolo přírodní plantáž, na níž pěstoval okurkám příbuzné rostliny jménem naras. Nebyl to ovšem pravý naras, který pokud vím, se vyskytuje jen v jižní Africe. Zdejší rostliny se velmi podobaly druhu *Acanthosicyos horrida* a pokrývaly plochu tak velkou, že plody z nich by byly mohly naplnit několik vozů. Tyto plody, velikosti pomeranče, někdy až malé dýně, mají nezralé hořkou chuť, později však, když dozrají, jsou velmi chutné a aromatické. Sušené mohou být uschovány a skýtají výbornou potravu. Jejich semena chutnají jako ořechy a mají i jejich výživnost. Včera jsme tudý nedaleko projeli a nezpozorovali jsme ani stopu po této plantáži, neměli jsme ani tušení, že nablízku je otevřený koš plný chleba, který v této poušti mohl nasytit mnoho lidí. Z těch plodů nám upravila v poledne Merhamé jídlo, které mohu označit jako znamenité. K tomu jsme měli ryby a jistý druh chleba z many, který pochází ze škrobovitého thaliu, druhu *lecannory*, jež se vyskytuje v pustých krajích často nejen ojedinele, ale i v obrovských množstvích. Tato malá thaliová zrnka jsou velikosti pšeničných zrn, jsou však tak lehká, že je vítr zavěje daleko do pouště, kde je nashromáždí v prohlubních. Říká se tomu pak, že padala mana. V pouštích jsou prolákliny a prohlubně, které kdyby byly naplněny vodou, tvořily by značné rybníky a jezera. Není v nich však voda, jsou naplněny semeny *lecannory*, které vítr tak na sebe upěchoval, že je pak už zdvihnout a rozvát nemůže. Semena tu leží zavátá pískem pouště. Takové přírodní skladiště, bylo li včas objeveno, může i početnou karavanu zachránit před hladem.

Abd el Fadl mi sdělil, že jedna taková komora many je odtud vzdálena sotva půl hodiny cesty na severovýchodě soutěsky. Odkryl ji jen náhodou, protože neměl po ruce psa. "Jsou také psi vycvičení k hledání many?" tázal jsem se. "Ano," odpověděl stařec. "Nevíš to dosud?"

"Nikdy jsem o tom neslyšel. Která psí rasa se k tomu hodí?" Obličej Abd el Fadla přijal zvláštní výraz. Zakýval několikrát významně hlavou a tázal se: "To snad víš, že psi Ussulů umějí nalézt vodu?"

"Vím."

"Inu, právě tak dobře dovedou hledat džinistanští psi chleba. Ussulský pes se nezastaví, běží li kolem many. Ale pes džinistanský, je li čistokrevný, hned naleziště ohlásí. Takových psů ovšem není právě mnoho, a proto mají také značnou cenu." Rozbřesklo se mi. "Proto tedy to křížení!" zvolal jsem. "Usilovalo se o psy, jejichž čich by byl zařízen na manu i na vodu! Džinistanský emír je vskutku prozíravý a předvídavý! A první pár těch nových psů jsem dostal darem já "

"Prvý pár?" tázal se Abd el Fadl. "Ovšem!"

"Mýlíš se! Emír džinistanský byl první, který dostal párek psů od šejka Ussulů. Hned je vyzkoušel, a když se psi osvědčili, odvděčil se mu darem dvou exemplářů ušlechtilé džinistanské rasy. Prvním, který měl tuto novou rasu, byl tedy on."

"Jak se jmenuje? Neslyšel jsem dosud jeho jméno. Mluví se vždy jenom o emírovi džinistanském, nikdo však nevysloví jeho jméno."

"On nemá jméno."

"Že ne?" vykřikl udiveně Halef. "Jméno je přece hlavní věc! Pomysli například na mé jméno!"

"To je zvykem v tvé vlasti, v mé nikoli. Jsou země, kde nejhorší kazimír se může nazývat Mojmir. Člověk nevěřící se třeba nazývá Bohumil nebo Bohumír. Kdosi, jenž nemá, kam by hlavu složil a starostmi neví kudy kam, je třeba pokřtěn Felix, t. j. Šťastný. To se v Džinistanu nepříhodí. Tam je jméno v souhlasu s duší; je pravé; odpovídá bytosti, činnosti, povolání. Jmenují mne Abd el Fadl, Služebník Dobrotivosti, a mým povoláním je rozmnožovat dobro. Mé dceři říkají Merhamé. Brzy uvidíte, že její duch je vskutku jen duchem milosrdenství, které trpělivě pomáhá každému nést jeho kříž, i zaviněný. A tak se nazývá i náš pán zkrátka jen "mír", emír. Víš, že to je zkratka slova emír, kníže, vládce, pán. A tím také je, celým duchem, celou bytostí. K čemu tedy ještě zvláštní jméno? Chceš k mírovi, chceš ho vidět, poznat. Proto již o něm pomlčím, neboť ani sebedelší řečí bych ti nemohl povědět, čím je a jaký je." Když jsme k večeru skončili prohlídku soutěsky a já si mohl myslet, že ji dokonale znám, pověděl jsem Abd el Fadlovi, jak jsem spokojen. Místo nemohlo být pro naše účely voleno lépe. Dostaneme li čobany mezi vchod a východ ze soutěsky, můžeme si být výsledkem jisti. Jediné přání, které jsem ještě vyslovil, bylo, abych našel i spojovací cestu nahore na skalách, která by nám zjedнала spojení mezi skalní branou a vchodem do soutěsky. Kdybychom měli takovou cestu, po níž bychom mohli mezi sebou udržovat spojení, aniž to nepřátelé dole uzavření zpozorovali, mělo by to pro nás velkou cenu. Když stařec můj názor uslyšel, zatvářil se velmi spokojeně. Právil: "Je tady taková cesta. Vede výšinami nad vchodem ke skalní bráně. Nepostřehl jsi tu cestu, neboť není vyšlapaná; nikdo ji nepoužívá. Já i Merhamé přecházíme zpravidla vždy jen dolem."

"Je možné sejít odtud přímo dolů? "

"Dolejší kamenná plošina tomu brání."

"Nezkusili jste nikdy prorazit si tamtudy cestu?"

"Effendi, kámen je příliš tvrdý a neměli jsme k tomu nástroje. Chceš to místo vidět?"

"Ano, ukaž mi celou tu skalní cestu. Poznám hned, zda stezka, která nevede až dolů, nám může být užitečná." Tak jsme se domlouvali v úkrytu u koní, o které se Merhamé za naší nepřítomnosti peč' ve postarala. Měli nasypáno manové zrní a měl jsem radost, když jsem pozoroval, že jim toto nezvyklé krmivo chutná. Tím byla rozluštěna otázka, jak zásobovat v poušti naše koně. Pak jsme prohlíželi zmíněnou horskou stezku. Bez překážky jsme se dostali až na tu kamennou plošinu, o které mluvil Abd el Fadl. K plošině vedly jakési zvětřelé, do skály vydlabané, ale přece schůdné stupně, které byly tak skryté v skalním korytě, že zdola nebylo vidět osoby na schodišti. Plošina byla jistě čtyři metry nad zemí, ale člověk na ní ležící mohl pohodlně vyslechnout lidi pod ní, aniž byl spatřen. I to mělo pro nás značnou důležitost. K mému účelu, vniknout v případě potřeby mezi nepřátele, se tato plošina hodila znamenitě. Bylo tu dost skalních výstupků, na něž bylo možné upevnit laso a bezpečně se spustit. O tomto svém úmyslu jsem ovšem nyní nemluvil. Později, kdyby bylo nutné něco takového provést, bylo dost času oznámit záměr ostatním. Když jsme opět došli na skalní bránu, sklánělo se slunce již k západu. Byl bych ještě rád věděl, jakým jezdcem je Abd el Fadl, a protože bylo nutné zásobit se pro zítřejší jízdu čerstvou vodou, navrhl jsem mu, aby ještě před setměním se mnou dojel k andělské studnici. O andělovi stařec sice věděl, ale neměl tušení, že pod ním je vodní nádrž. Přistoupil ovšem ihned ochotně na můj návrh, a to tím spíše, že byl velmi zvědavý a chtěl si prohlédnout vodárnu. Vyprázdnil jsem tedy všechny vodní mechy pro Merhamé a vzali jsme s sebou všechny psy, abychom mohli přinést co největší zásobu vody. Abd el Fadl vyšel zřejmě ze cviku, ale špatný jezdec nebyl. K andělu jsme dojeli brzy, ale zdrželi jsme se tam nad očekávání dlouho. Abd el Fadl si dopodrobna prohlížel zařízení studnice a řekl mi, že "v městě mrtvých" stojí podobný anděl, aniž kdo tušil, jakým účelům sloužil, dokud město bylo ještě obydleno. Na mou otázku, co je "město mrtvých" a kde leží, pravil, že je to staré hlavní město Ardistanu, které muselo být opuštěno, když "řeka míru" obrátila svůj tok a zmizela v ráji. Tato zajímavá zřícenina prý neleží na naší cestě do Džinistanu, ale přece nám radí, abychom ji navštívili, poněvadž v celém životě nebudeme již mít příležitost spatřit něco tak hrůzně krásného. Když jsme se opět vrátili nad skalní bránu, povečeřel jsem se starcem a jeho dcerou, Halef si odnesl večeři dolů; prý kvůli koním, zatím však se mu asi zdálo nebezpečí závratí v noci mnohem větší než ve dne. Já ovšem dal přednost výšinám, z nichž byl právě tak úchvatný pohled na oblohu a vulkány v Džinistanu, jako z cimbuří ussulského chrámu. Když jsme odjeli s Abd el Fadlem k andělské studnici, použil Halef příležitosti a pověděl Merhamé vše, co o mně věděl. Řekl také, že "píši knihy", a Merhamé ovšem vyprávěla všechno svému otci, jehož to velice zajímalo. Okamžitě se mne vyptával, co v mých knihách vypisují a vážně přikyvoval, když jsem mu pověděl podle pravdy, jaké cíle sleduji. Merhamé spráskla ruce a zvolala: "Vždyť ty píšeš o věcech, o kterých můj otec neustále přemýšlí! Budeš jistě v Džinistanu vítaným hostem, a až v našem krásném domě spatříš otcovu knihovnu " Byla by mluvila dále, ale spatřila káravý pohled otcův, zmlkla a zarděla se. Neměla patrně prozradit, že její otec, zde tak chudě oblečený, má dům či palác, a v něm knihovnu svědčící o tom, že je člověkem vysoké kultury. Tušil jsem již, že tento Abd el Fadl patří mezi největší hodnostáře Džinistanu, ačkoli se pokusil setřít dojem jejích slov. "Napsal jsem, po pravdě řečeno, jen jedinou knihu, a ani s tou nejsem ještě hotov," řekl skromným tónem. "Bohatství látky vyžaduje mnoho svazků."

"Smím znát její titul?" otázal jsem se. "Zní tak jako mé jméno. Tys mi řekl, že se snažíš ve svých cestopisných příhodách dokázat, že všude, v jakémkoli sběhu života, vítězí cit, pravda, lidskost, které říkáte humanita. A já tvrdím něco podobného: že vítězí dobrota! Vidíš, my dva jsme bratry! Naším otcem je rozum a matkou dobrota. Jednejme tedy spolu jako bratři a prosme ty, kteří budou naše knihy číst, aby jednali stejně!" Podal mi ruku. Rád jsem mu ji stiskl. Až do spánku jsme pak o tomto předmětu hovořili. Když jsem se ráno probudil, tonul již východ v záři červánků a Merhamé byla hotova s přípravou snídaně. Pojedli jsme a

sestoupili dolů k Haléřovi, který na nás čekal. Koně i moji psi byli osedláni. Halefovi psi ovšem zůstali. Vypočítal jsem, že se zdržíme na cestě dva dny jeden den na cestě tam, druhý zpět. Podle všeho bude třeba v těchto dvou dnech ujet nejméně čtyři obyčejné denní pochody. Že to koně vydrží, o tom jsem byl přesvědčen; zda to vydrží můj průvodce, to se mělo teprve ukázat. Dal jsem Halefovi pokyny pro všechny případy. Merhamé jim také naslouchala pozorně a v jejích očích se zračilo tolik pochopení, že nebylo o její spolehlivosti pochyb. Abd el Fadl nebyl dnes bos; doplnil svůj chudíček zevnějšek koženými jezdeckými botami. Místo provazem byl opásán širokým, lněným pásem, za nímž trčel nůž a dvě bambitky. Když jsem zavadil pohledem o jeho zbraně, pravil, jako by mne odprošoval: "Nejsou určeny k útoku, nýbrž k obraně." Slunce právě vystupovalo nad moře, když jsme se krátce rozloučili a vyjeli. Neočekávali jsme, že pojedeme vstříc nebezpečím. Naše vodní měchy byly plné, potravu jsme meh' také s sebou dostatek; nouze nás nečekala. Hned na počátku jízdy mi moji psi způsobili velikou radost, o níž se musím zmínit, poněvadž ta příhoda měla vztah i k budoucnosti. Nevzdálili jsme se ještě daleko od soutěsky, když se pojednou Aacht i Uucht zastavili a začali výt. Chtěli odbočit nalevo. Abd el Fadl pravil: "Učiň jim po vůli, effendi. Chtějí ti ukázat, co dovedou. Poprvé v životě, a jak se mi zdá, s naprostou jistotou." Následovali jsme psy. Brzy zastavili a očenichávali zemi a pak se pustili do hrabání na místě, kde stopy nasvědčovaly, že tu již kdosi hrabal před námi. "Co je tu?" tázal jsem se. "Mana?"

"Jistě," pravil můj průvodce. "Je zde ložisko many, o kterém jsem se ti včera zmínil a z něhož již po delší čas žijeme. Byl jsem zvědavý, naleznou li to místo a upozorní li nás na ně. Že se nezmýlili, mne uspokojuje. Pokud jsou tyto psi u nás, nebudeme trpět hladem. Pusťme se nyní klidně svým směrem!" Chtěl jet dále, já však sestoupil, abych psy pochválil. Nabral jsem pod pískem hrst manových zrněk, držel jim je před očima a opakoval jsem několikrát slovo mana, až psi pochopili, že se tak jmenuje věc, kterou našli. Vrtěním ohonů a několika skoky mi dali najevo radost nad tím, že mne pochopili. Teprve pak jsem nasedl a následoval Abd el Fadla, který zatím již ujel kus cesty. Jeli jsme až do poloviny dopoledne podél vyschlého řečiště, jež tvořilo nejzápadnější linii, které by se bylo mohlo dotknout vojsko Čobanů. Ti však patrně zvolili cestu obloukem dál na západ, zřejmě vyjeli z oázy, jež byla poznamenána na Džinistáncově mapě a mohla poskytnout jejich dobytku a koním poslední příležitost k pastvě. Proto jsme nyní odbočili v pravém úhlu přímo na západ, abychom v každém případě dosáhli svého cíle. Neboť přešli li tudy Čobané, museli jsme přijít na jejich stopu a poznat, že jsou již před námi. Nenajdeme li stopy, věděli jsme, že jsou ještě na cestě a mohli jsme klidně vyčkávat, až přijdou. Odpočinuli jsme si jen jedenkrát, a to v největším poledním žáru, ale pak jsme se rozhodli neslézt ze sedel dříve, dokud nás k tomu nepřinutí zvláštní okolnosti. Koně zasluhovali velikou chválu a Abd el Fadl také. Ujeli jsme nyní již takový kus cesty, který by vojsko čobanů nebylo ujelo ani za dva dny, a přece po skutečné únavě nebylo u koní dosud ani stopy. A jeli jsme pak ještě několik hodin, až se začaly v jednotvárné rovině objevovat pahrbky, které arabský beduín nazývá šiván el handal. Tento výraz znamená asi tolik, jako kolokvintový stan a je proto tak zvolen, poněvadž tyto vyvýšeniny mají zpravidla podobu menšího, někdy však i velkého stanu a děkují za svůj původ kolokvintám nebo jiným rostlinám pouště. Písek pouště naráží na stonky a stvolky rostlin a úplně je přikryje. Rostlina pak vyhání nové a nové větve a ratolesti po stranách i do výše, a písek je opět přikrývá. Z tohoto boje mezi větrem, pískem pouště a vegetací vznikají pahrbky v podobě okrouhlých, mnohostěnných stanů, často velmi vysoké. Krajina zpestřená takovými pahrbky se podobá nějakému stanovému táboru, a nováček je tím snadno oklamán. I na znalce působí domnělý tábor zvláštním dojmem. Kdo se mezi těmito pahorky octne, má pocit, že se co chvíli za některým z nich může vynořit nepřítel nebo jiné nebezpečí. Působí to tísnivě. Neměl jsem původně chuť přenocovat uprostřed těch pahorků, ale okolnosti nás k tomu donutily. Vyhledali jsme tedy mezi nimi dobře kryté místo a rozbili jsme noční ležení. Napojili a

nakrmili jsme zvířata a ulehli jsme po večeři k spánku. Podle stavu hvězd nebyla ještě půlnoc, když mne psi probudili. Posadil jsem se a naslouchal. Nebylo nic vidět ani slyšet. Zato jsem ucítil zvláštní, hořce ostrý zápach neznámého původu, sice slabý, ale mému čichu přece znatelný. Místo, z něhož vycházel, nebylo v naší blízkosti, nebylo tedy třeba se bát, že budeme někým objeveni. Poznal jsem, že je to kouř ohně. Byli tedy nablízku lidé, které jsme musel pozorovat, abych zjistil; kdo jsou a co zde chtějí. Vzbudil jsem Abd el Fadla a sdělil mu vše potřebné; pak jsem odešel za kouřem. Čím dále jsem se vzdaloval od ležení, tím byl kouř pronikavější. Psy jsem nechal u starce. Brzy jsem poznal, jaký je to zápach. Nějací nezkušení lidé vyhrabali uschlé kořeny kolokvint a použili je jako paliva. Propířil jsem se mezi celou řadou písečných pahrbků a spatřil jsem konečně tři muže, sedící kolem malého ohně, který více zapáchal, než hořel. Opodál leželi tři koně a tři velbloudi. Poznal jsem, že oheň neměl jiný účel, než aby na něm uvařili kávu. Kávu právě dovařili, a proto nechali oheň dohasínat. Měsíc, který se nám ještě na území ussulském jevil jako nepatrný srpek, tvořil nyní na nebi jasný polokruh. Jeho světlo úplně stačilo, abych pozoroval, co se pozorovat dalo, třebaže nebylo možné hned rozeznat všechny podrobnosti a maličkosti. Co jsem však nemohl rozeznat hned, spatřil jsem jasněji následujícího jitra, a proto mohu již nyní popsat novou známost, kterou jsem tu viděl před sebou. Velbloudi nebyli dvouhrbí, nýbrž jednohrbí; jejich štíhlá a vysoká stavba těla prozrazovala, že to nejsou soumaři, nýbrž jízdní velbloudi, snad dokonce druhu nejlepších běhounů. Nyní je ovšem nepoužili k jízdě, nýbrž k nesení břemen. Poznal jsem to podle nákladních sedel, která odepjatá ležela teď vedle nich. Jejich náklad tvořily vodní měchy, zásoby, něco šatů a pokrývek. Podle druhu jízdních velbloudů jsem snadno uhodl, že jde o spěšnou cestu. Dva z koní mi připomínali svou stavbou těla koně zajatých tří Cobanů. Nebyli to koně závodní, ale jisté dobří a vytrvalí běhouni. Třetí kůň byl ušlechtlejšího chovu. Náležel k stejnému plemeni jako bělouš maha lámy a ministra Džunubů, byl to čistokrevný perský běhoun. Pokud šlo o tři muže, byl jeden z nich podle zevnějšku člověkem zcela obyčejným. Jeho oděv sestával jen ze šátku, který měl na hlavě, a haiku. Seděl stranou a byl to, jak jsem se druhého dne dozvěděl, najatý vůdce ostatních dvou. Oba druzí seděli spolu u ohně. Jeden z nich uvařil kávu a naléval ji nyní z bronzové konvice do malých šálek. Dělal to s malou obratností. Bylo patrné, že je zvyklý dělat jiné věci než vařit kávu. Nebyl to obyčejný muž. Byl oblečen do šatů zámožného kočovníka, a zelená barva jeho turbanu ukazovala na potomka prorokova, jemuž patří čestný titul sejid. Byl to muž již starší a choval se k svému společníku s laskavostí a pozorností tak nápadnou, že jsem z toho mohl soudit na vyšší postavení mladého muže, jemuž sloužil. Tento mladík mi hned na první pohled připadal nějak známý. Zdálo se mi, že jsem ho již někde viděl. Jeho stáří jsem odhadoval asi na třicet let. Měl bílý turban, spodky, vestu, kazajku a pláštěvový přehoz pestrých barev, k tomu kožené polobotky s ostruhami. Dva černé copy lemovaly jeho hezku, sympatickou tvář a dodávaly jí mužného, ba hrdinného výrazu. Ozbrojen byl stejně jako druzí puškou, toulcem, lukem, nožem a kopím. Když jsem ho tak pozoroval, cítil jsem, že náleží k tomu druhu lidí, které musí mít člověk hned od prvního spatření rád, ať chce nebo nechce. Jeho dva copy mi prozradily, odkud přichází a proč je mi tak povědomý. Právě takové copy měl náš zajatec Palang, Pardál, prvorozený princ Cobanů. Muž sedící přede mnou byl sice o několik let starší než on, ale vnucoval svou postavou myšlenku, že je Palangovým příbuzným. Rozhodně se mi však líbil lépe než Pardál. Z této podoby a podle silné stavby koní jsem usuzoval, že tito lidé nemohou být nikým jiným než Čobany. Byla li tato má domněnka správná, meh jsme tu co dělat s přední stráží či s vyzvědači, kteří jedou před vojskem. Ale tato myšlenka se mi nezdála tak zcela přijatelná. Neshodoval se totiž čas. Znal jsem přece den, kdy Čobané chtěli projet Chatarskou šíjí. Měl li být tento čas dodržen, museli postoupit již mnohem dál, než tito tři muži, které jsme tu měli před sebou. Bylo přece mým úmyslem dostat se jim dnes do zad, abych z jejich stop vyčetl vše potřebné. Naším rychlým koním by pak bylo hračkou opět je předjet. Oba muži pih kávu. Pozdvihli šálky téměř zároveň k ústům.

Účinek se dostavil hned: oba nápoj vyplivli. t "Fuj!" zvolal sejid. "Alláh zatrat' hořkost! Kdo to může pít?"

V obličej se mu zračil největší hnus, když odhazoval koflík s kávou do písku. "Varoval jsem tě," pravil s úsměvem mladý muž a také odložil koflík, ovšem ne tak zlostně jako druhý muž. "Vždyť jsi dnes vařil kávu poprvé v životě."

"A ještě k tomu na takovém ohni!" zlobil se sejid. "Jak může být káva tak neprozřetelná, že přijme chuť i zápach kolokvint! Nezlobím se k vůli sobě, ale k vůli tobě. Odpusť mi, princí!" Princ? To slovo mne elektrizovalo. Princem nazývali Čobané i Pardála, který se dokonce označil za prvorozeného. Neuznával svého staršího bratra, poněvadž ten pocházel sice z čobanského otce, ale z křesťanské matky. Bylo známo, že se snažil zbavit bratra následnictví, a kdyby se mu to snad nepodařilo, zamýšlel založit si jinde své vlastní panství. Tato roztržka byla příčinou, že Pardál byl jen zřídka doma u svých. Žil většinou na dvoře emíra z Ardistanu, a vyprávělo se, že je zvláštním oblíbencem tohoto vojensky smýšlejícího vládce, který bo vyznamenával svou úplnou důvěrou. Že si Pardál vyjel jako zvěd do země Ussulů, se nedalo vykládat snad jako zvláštní láska k otčině či jako vlastenectví. Spíše by bylo možné, že chová jakési záluďné záměry proti otcí i bratru, proti šejkovi a jeho následníkú. A tohoto skutečného ilkevlada, pravého prvorozence, každý velice chválil. Byl právem oblíben, neboť v každém směru vynikal nad Pardála. Byl to snad on, s nímž jsem se tu setkal uprostřed pouště? Bylo by to pro nás štěstí, kdyby tomu skutečně tak bylo! Rychlé, energické využití této náhody mohlo mít pro nás následky velmi příznivé. Kávu, jež dosud byla v konvici, chtěl sejid vylít, ale vůdce ho prosil, aby jí směl vypít. Dostal ji. Oba pánové si však nacpali čibuky, aby zápach kolokvint zahnali vůní tabáku. "Trochu si zakouříme, ale pak musíme spát," pravil princ. "Je nutné vyrazit odtud před východem slunce. Doufáš, že zítra ještě před západem slunce dorazíme do Chatarské soutěsky?"

"Ano," odvětil sejid. "Nesmíme se však cestou zastavovat," vpadl mu vůdce do řeči. "Odtud je do soutěsky tak daleko, že by naši bojovníci potřebovali dva dny cesty, aby tam dorazili. Myslím, že to se svými dobrými koňmi a velbloudy dokážeme za den, ale až tam dojedeme, budou zvířata velmi unavená." Tu se začal princ vyptávat: "Kdy jsme mohli dohonit našich tisíc bojovníků, kdybychom se byli vydali po jejich stopě, místo touto přímou cestou?"

"Teprve pozítří," odvětil sejid. "Bylo tedy moudré, že jsme zvolili přímou cestu, ačkoli jsme na celé té pouti nenalezli jediné zelené stéblo. Doufejme, že naši bojovníci nebudou cestou strádat, jinak se tažení protáhne a přijdeme příliš pozdě, kdy již nebude možné bratra zachránit. Jaké štěstí, že jeho průvodci, od kterých se oddělil dříve, než byl zajat, unikli. Opravdu bylo od nich moudré, že se nezdržovali zbytečnými plány na záchranu a jedním dechem jeli zpět, aby nás zpravili o bratrově nehodě. Vše tím bylo postaveno na hlavu! S bratrem, který měl stát v čele vojska, se nedalo již počítat, velení musel převzít otec, a mne jako nejmírumilovnějšího z celé rodiny nechal doma, abych ho zastupoval ve vládě. Ale dnes nejde jen o pouhou výpravu za kořistí, nýbrž o dobytí a porobení celého Ussulistanu. Jak rád bych byl při tom, abych mírnil hrůzy války a láskou dosáhl toho, co jinak vyžaduje tisícové oběti. Běda Ussulům, zvítězíme li! A že zvítězíme, o tom není pochyby! Já bych jim odpustil, chápu a dovedu omluvit, že mého bratra zajali. On však nezná milosti a krvavě jim to splatí. Nebude šetřit ani naše životy, aby se Ussulům pomstil. Vidím už, že dojde k bojům, které si vyžádají nesmírných obětí. A přece právě teď potřebujeme více lidí než jindy "

"Ti Džunubové, ti Džunubové!" vzdychl sejid. "Ano, Džunubové! Kdo by si byl pomyslel, že náhle vypukne válka s nimi! A právě teď, kdy tisíc našich nejlepších a nejspolehlivějších

mužů odešlo na jih s otcem! Pomyslím li, že otec o tomto nebezpečí neví, je mi úzko. Ale mohl jsem ho snad o tom zpravit poslem?"

"Ne, jistě ne!"

"Pravda! Musím mu sám přinést tuto nemilou zvěst a z jeho úst vyslechnout rozkazy, jak se zachovat. Nejmodřejší by bylo, kdybychom si pospíšili a hleděli se zmocnit náhlým přepadem města Ussulů. Ne se dlouho radit a uvažovat, ale vpadnout do města rychle jako blesk, jako zloděj, v noci. Jsem přesvědčen, že se město vzdá, aniž se pokusí o odpor. To by nám pak umožnilo jednat milosrdně a lidsky. Můj bratr by byl osvobozen a mohl by dokončit obsazení Ussulistanu, zatímco se otec s nejlepšími bojovníky obrátí proti Džunubům. Můj příteli, cítím, že se blíží veliká, těžká doba. Jde o to, pochopit tu dobu správně." Vyskočil ze svého místa a živě gestikuloval. Několikrát se ke mně přiblížil tak, že jsem se ho mohl dotknout rukou. Kdyby byl postoupil jen o krůček dále, byl by mne spatřil. Uznal jsem za vhodné vzdálit se. Slyšel jsem už dost, a co jsem neslyšel, to jsem si dovedl domyslet. Ostatně jsem již byl rozhodnut, že si s tímto chlapíkem zítra ještě pohovořím jinak. Odplížil jsem se tedy se svého stanoviště a odešel k našemu ležení, kde mne Abd el Fadl očekával. Podivil se, když jsem mu oznámil, co jsem viděl a slyšel. Když jsem dokončil zprávu, zamyslel se na chvíli. "Co soudíš, effendi, o jejich plánu?" ptal se. "Asi totéž, co ty! Zmýlí se!"

"Ano. A jak ses rozhodl jednat pro dnešek?"

"Uložíme se klidně k spánku."

"Nenajdou nás tu?"

"Ne. Oni jedou k jihu, my jsme od nich na západ. Chtějí vyrazit ještě před východem slunce a nebudou tedy mít čas, aby se v zdejším okolí zdržovali."

"Chceš ho tedy odtud propustit, aniž s ním promluvíš?"

"Ano."

"A budeme pátrat dál po stopách Čobanů?"

"Ne. Tento princ má pro mne větší cenu než tisíc stop, které bychom mohli objevit. Ostatně jsme jich našli už víc než dost. Obrátíme se a pojedeme za ním."

"Abychom ho zajali?"

"Pročpak? Byla by hloupost zbůhdarma se vláčet s člověkem, který sám jede do našich rukou. Jen v případě nejvyšší potřeby bych užil násilí. Jen klidně usneme!"

"Poslyš, effendi, až se probudíme, bude princ pryč!"

"Ať je."

"Snad odjede někam jinam, než si myslíš! Může po případě změnit své rozhodnutí. "

"Pojedeme prostě za ním. Neměj obavy. Mám li ho jednou na očích, už ho neztratím!"

"A jsi tak přesvědčen, že ho dovedeš následovat, aniž nás spatří?"

"Ovšem! Jeho stopa bude jako nit, kterou ustavičně podržím ve svých rukou. Dobrou noc!"

"Dobrou noc, effendi!" pravil stařec a zhluboka vzdychl. "Myslíš li, že můžeme být klidní a důvěřivě spát, jsem téhož mínění. Alláh nám dopřej klidu! Nejen pro tuto noc!" Usnul jsem brzy a tak tvrdě, že mne Abd el Fadl musel ráno probudit. "Vstávej, effendi!" volal. "Princ je už dávno na cestě."

"Jak to víš?" tázal jsem se. "Domnívám se tak, neboť slunce již dávno vyšlo nad obzor a on chtěl vyrazit ještě před svítáním. Chceš se o tom přesvědčit?"

"Ihned!" Zašel jsem na místo, kde jsem byl včera na výzvědách. Místo bylo prázdné. Zato tu byly všechny stopy po táboření. To, čemu Indián říká "jezdit po válečné stezce", bylo pro tyto lidi zcela neznámým pojmem. Od tábořiště se táhla stopa tak patrná, že bych se byl mohl po ní bezpečně pustit i v noci. Byla to skutečně pevná nit, o níž jsem hovořil v noci. Naši koně klusali rychleji než koně Čobanů, proto netrvalo dlouho a spatřili jsme je před sebou. To se opakovalo často a tak jednoznačně, že nás to začalo brzy nudit; proto jsme se rozhodli, že je předhloníme. Odbočili jsme tedy a velikým obloukem jsme Čobany objeli, aniž ubožáci měli tušení, že jsme jim nablízku. Naši koně letěli jako vlaštovky; Abd el Fadl o nich pěl chvalozpěvy. Vypočítal jsem, že i když v poledne uděláme zastávku, dojedeme do soutěsky ještě o dvě hodiny dříve než princ a jeho průvodci. Bylo krátce před polednem, když se z pravé strany vynořila tlupa jezdců, která nám byla hádankou. Zpočátku jsme jen poznávali, že je to tlupa, a nemohli jsme rozeznat jednotlivce. Když se jezdci poněkud přiblížili, napočítali jsme jich osm. Směřovali k jihu a jejich cesta se musela křížit s cestou naší. Když nás spatřili, zamířili přímo k nám. Za nimi se brzy nato vynořila tlupa jiná, sestávající z mnoha velbloudů a jen tolika jezdců, co jich bylo třeba, aby velbloudi byli udrženi pohromadě. Byli to nosiči vody pro osm předních jezdců. Přední jezdci měli znamenité perské koně. Všichni, až na jediného, který jel na bělouši, jeli na koních temné barvy. Muž, jedoucí na ušlechtilém koni, byl o několik koňských délek před ostatními. Byl to člověk, který měl velmi dlouhé nohy, zato však velmi krátký trup. Jeho nohy se mohly skoro stýkat pod koňským břichem, ale tělu se tak nedostávalo výšky, že se zdálo, jako by na koni seděl nevyvinutý mladík. Příroda se ovšem pokusila nahradit jeho nedostatky marciáním výrazem obličeje, lemovaného neobyčejně dlouhým plnovousem. Dekoračním účelům sloužila patrně vysoká kožešinová čepice, na níž se tyčil neúměrný chochol. Také sedm jeho průvodců mělo podobné čepice, jen chocholy byly postupně menší a menší, až šestý měl již za čepicí jen jedině péro a sedmý byl vůbec bez chocholu. Jestliže to znamenalo stupně hodnosti těchto mužů, bylo to nesporně velmi originální. Všichni působili velmi bojovným dojmem. Byli oblečeni sice orientálsky pestře, ale úbory měli úplně stejné, takže jsme je mohli považovat za uniformy. Ozbrojeni byli všemi v Orientě známými palnými, bodnými i sečnými zbraněmi; výjimku tvořil jen muž sedící na bělouši. Ten měl jen skvostnou šavli a za pasem pistoli, jinak nic. Když dojel se svými lidmi až k nárn, zvolal: "Stůj!" Jeho jezdci okamžitě poslechli, jen my dva jsme jeli dále. "Stůj!" vykřikl znovu hromovým hlasem. Tvářili jsme se, jako když neslyšíme; klidně jsme jeli dál. "Stůjte!" tentokrát již přímo zařval. A protože ani to nás nezastavilo, pustil se za námi. "Proč neposloucháte?" zahřměl na nás, když nás dohonil. "Zastavte, pravím, zastavte!" Starý Abd el Fadl, vida, že se k tomu nemám, klidně klusal dál po mém boku. Teprve, když se nám muž s vysokou čepicí postavil přímo do cesty, stanuli jsme. "Tak co, jste snad hlui? Mluvte! Slyšíte nebo neslyšíte?" Odpověděl jsem: "Nejsme hlui a slyšíme dobře."

"Proč tedy neposloucháte?"

"Kdo jsi, že tě máme poslouchat?"

"Řekni dříve, kdo jsi ty!"

"Ussul." Odpověděl jsem mu podle pravdy, neboť jsem se stal Ussulem.

"Ussul?" otázal se udiveně a měřil si mne zvědavým pohledem. "Představoval jsem si Ussuly trochu jinak! Jedu k nim. Přijíždím z Džunubistanu. Víš, že k vám přišli před několika dny dva vznešení muži z Džunubistanu? "

"Vím to velmi dobře."

"Víš, kdo jsou?"

"Nejvyšší ministr a maha láma, nejvyšší ze všech knězi."

"Správně! Jak byli přijati?"

"Přiměřeně jejich postavení a úmyslům." Obličej muže se vyjasnil a jeho hlas se vzdal zlostného tónu. "To mne těší," pravil. "Ale ty jistě nevíš, co u vás chtějí?"

"Proč bych to nevěděl? Chtějí s námi uzavřít spolek proti Čobanům."

"Alláh akbar!" vykřikl voják. "On to ví! Kdo ti to řekl?"

"Sám maha láma."

"Tak? Je to pravda?" Prohlížel si mne nyní ostřeji než prve. "Proč bych ti povídal něco, co není pravda?" tázal jsem se uraženě. "Promiň! Domníval jsem se ehm že tak vznešený muž něco takového nesdělí obyčejnému Ussulovi!"

"Řekl jsem ti, že jsem obyčejný Ussul?"

"Ne! Ale vaši koně! Mašalláh! Jaká to máte znamenitá zvířata! Slyšel jsem, že Ussulové mají jen tlusté obludy, které se podobají nosorožcům a hrochům. "

"Tak, tak! Dozvíš se možná o Ussulech ještě mnoho jiného, čemu se budeš divit!" Prohlížel si teď stále pozorněji naše koně. Zdálo se, že na něho zapůsobili, méně ovšem naše vzezření a chudičký úbor mého průvodce. Ale přece jen dospěl k úsudku: "Takové koně, jako jsou tito, může mít jen bohatý a vznešený Ussul. Prosím, řekni mi, kdo jsi!"

"U nás je zvykem nejprve se dozvědět, s kým mluvíme," odmítl jsem ho. "Měl bych to vlastně zamlčet. Protože však slyším, že jsi zasvěcen do tajemství, myslím, že je dovoleno podat ti o tom zprávu. Jsem totiž tertib ve tabrík kuweti harbie feninde mahir kimesme Džunubistanu." Obrátil jsem koně a pravil: " Je li tvůj titul ještě delší, pak promiň, že tě vyrušuji. Ohlédni se po svých lidech! Na místě, kde jsi jim poručil zastavit, čekají na tvé svolení k další jízdě. Nezavoláš li je, zmizíme jim z dohledu ještě dříve, než budeš hotov se svým jménem." Vojáci stáli skutečně dosud tam, kde se zastavili, a dívali se za námi, aniž si troufali následovat svého představeného. Ten nepostřehl ironii skrytou v mých slovech a zdvihnuv rámě, vzkřikl: "Kupředu, kupředu!"

Zatím jsme se opět rozjeli, a on chtě nechte nás musel následovat. Když se k nám opět připojil, začal vykládat. "Kdo jsem, to již víte, jsem nejvyšším důstojníkem v Džunubistanu. Na všech mých cestách mne má vždy doprovázet celá armáda, proto tu vidíte generála, plukovníka, majora, setníka, poručíka, poddůstojníka a prostého vojína."

"Má tedy tvá jízda asi velikou vojenskou či strategickou důležitost?" vyptával jsem se. Celý jeho dlouhý titul se dal totiž vyjádřit jediným slovem "stratég". Byl tím, co v Evropě nazýváme náčelník hlavního štábu. "Velikou důležitost!" zvolal, udeřil rukou na šavli a popohnal koně k parádnímu obratu. "Že vás chtějí Čobané přepadnout, to přece víš?"

"Ovšem."

"A také to, že vám chceme proti nim pomoci?"

"Ano."

"Spojenecké svazky je zpravidla nutno dobře tajit. Náš šejk, který, jak snad víš, je proslulý diplomat, se však vzdal tajnůstkářství. V blízkosti šejka Čobanů máme své nejlepší zvědy. Tak jsme se dozvěděli, že poslal svého syna Palanga na výzvědy k Ussulům. Šejk má ještě jednoho staršího syna, který je velmi moudrý, a proto se ho jako otcova rádce velmi obáváme. Pokud je on a šejk doma, jsme nuceni udržovat dva armádní sbory. Jeden, aby Čobany střežil a druhý je určen jít vám na pomoc. Jsme přece spojenci. Proto jsme vymýšleli prostředek, jak donutit šejka i jeho syna k účasti na výpravě do Ussulistanu. S Čobany, kteří by pak zůstali bez vůdce, bychom měli hezkou práci! Ale vhodný prostředek jsme nenašli. Tu najednou nám poslal jeden z našich zvědů rychlou zprávu, že Pardál byl v Ussule zajat a šejk sám v čele svých mužů spěchá do Chatarské úžiny, aby syna vysvobodil. Jak nám byla tato zpráva milá, můžeš si pomyslet! Nyní šlo ovšem o to, jak se zbavit i staršího prince. Byli jsme si jisti, že toho dosáhneme, prozradíme li, že jsme uzavřeli spojení s vámi. Poslali jsme tedy synu aef el berinze jeho posla zpět a přikázali mu, aby principi prozradil naše úmysly. Jakmile se princ dozvěděl, že vám jdeme na pomoc, byl nucen otce o tom zpravit, a to osobně, neboť takové zprávy se posílám nesvěřují "

"A podařilo se to?" vpadl jsem mu do řeči. "Nevím. Nebyl čas, abych čekal na výsledek," odvětil důstojný náčelník generálního štábu. "Jsem však přesvědčen, že princ je jistě už na cestě. A ne jen on, nýbrž i já! Poněvadž šejk i jeho syn jsou vzdáleni ze země, nemusíme mít vojsko na severu. Můžeme se soustředit a táhnout k Chatarské úžině vám na pomoc. Já sám spěchám napřed, abych dokončil vaše porady s naším ministrem a s maha lárou, kdyby snad dosud nebyly vedly k cíli. Snad je právě dobře, že jsme se cestou potkali. Co říkáš?" Tvářil jsem se, jako bych se hluboce zamyslel a chvíli jsem neodpovídal. Chtěl jsem získat čas. Události a zápletky se tu na nás v pravém slova smyslu řítily, takže bylo skutečně třeba uvažovat. Vypadalo to, jako by tam na severu vládla ještě jakási mocnější ruka, která tyto události vrhala jako koule do kuželek, a my jako stavěči byli určeni k tomu, abychom postavili v pravý čas každou kuželku na správné místo. Velký stratég Džunubů se dopustil veliké chyby, aniž o ní měl nejmenší tušení. Prozradil mi v proudu další řeči, že posel, který nesl Čobanům zprávu o spolku Ussulů s Džunubistanem, měl uloženo, aby ji vyřídil synu aefo, el berinze. Otec byl přece naším zajatcem. Z toho se daly odvodit takové závěry, že jsem si na ně v prvním okamžiku ani netroufal pomyslet. Události se na nás hnaly skutečně překotným tempem a začal jsem se již v duchu obávat, dojde li Džirbani s Ussuly včas do úžiny, dříve než tam budou nepřátelé. Ale veliký stratég s dlouhým titulem mi nedal k přemýšlení mnoho času, mlel ustavičně: "Nyní, když jsem vám řekl, kdo jsme my, čekám

tutéž zdvořilost od vás. Prosím tedy, abyste mi podali žádané zprávy!" S tou výzvou obrátil se k Abd el Fadlovi. Stařec odpověděl: "Jmenuji se Abd el Fadl."

"Jsi také Ussulem?" Ne"

"ne. "Co tedy?"

"Mou vlastí je Džinistan." Statečný voják vyskočil v sedle, pokud mu to jen krátké tělo dovolovalo, a zvolal s výrazem nejvyšší nedůvěry: "Jsi Džinistáncem? Jsi naším nepřítelem? A vydával ses za Ussula? Poslyš poslyš to není od tebe hezké!"

"Kdy tak učinil?" tázal jsem se. "Vždyť jste spolu ještě nepromluvili slova?" Náčelník hlavního štábu armády Džunuvistanu mi přísně odpověděl: "Jelikož ty jsi Ussulem, musel jsem přece i jeho považovat za Ussula! Prosím, abys mi nyní i ty sdělil své jméno!"

"Nazývají mne zde Kára ben Nemsí." Sotva jsem to vyslovil, zarazil rychle muž koně, uchopil mé zvíře za uzdu a tázal se ještě přísněji: "Ben Nemsí? Snad ani ty nejsi Ussul?"

"Jsem, upokoj se!"

"Ale tvé jméno poukazuje na docela jiný původ! Kde ses narodil?"

"Ve Frankistanu."

"Pak nejsi Ussul a obelhal jsi mne!" Za jiné příležitosti byl bych ho příkře odmítl, ale tentokrát jsem odpověděl klidně: "Nenarodil jsem se sice Ussulem, ale tebe jsem neobelhal. Stal jsem se Ussulem, protože si to Ussulové přáli."

"Kdo se Ussulem nenarodil, nemůže být Ussulem a nemůže se jím nikdy stát! Nevěřím ti! Ussulové nejsou tak malí jako ty a nemají tak nádherné koně."

Ostatně nepřicházíte ze země Ussulů, nýbrž jedete k nim. To znamená, že jedete z území Čobanů. To je mi podezřelé! Jste buď Čobané, nebo jejich přátelé a spojenci. Snad přece zůstal starší princ doma a vy jste poslové, kteří nesou jeho otci zprávu o našem spolku s Ussuly!"

"Pomysli, že jsem věděl o příjezdu ministra a maha lámy k Ussulům! Musím tedy být Ussul!"

"I ne! Neboť syn šéfův " náhle se zarazil a opravil se: "Náš vyzvědač u Čobanů věděl, že jsme ty dva poslali napřed. Vyřídil to jistě princ a od něho ses to dověděl. O, již jsem tě prohlédl! Víš co zatýkám vás! Doufám, že nebudeš klást odpor, který by ti přišel draho! Jsem dertib ve tabrik kuweti harbie feninde rnaliir kimesme říše džunubské! Rozuměl jsi?"

"Z toho si nic nedělám!" odpověděl jsem. "Je nás osm a vy jste jen dva, rozmysli si to!"

"Ani to by mi nevadilo, abych se nebránil, kdybych chtěl. Bylo by to však nesmyslné, neboť vy i my jedeme k Ussulům a tam se věc vysvětlí. Není tedy třeba, abych kladl odpor."

"Hm máš pravdu. Zdá se, nehledím li na tvou podezřelou osobu, že jsi člověk slušný a rozvážný, s nímž není třeba jednat jako se sprostým chlapem. Měl bych ti vlastně vzít zbraně, ale neudělám to, slíbíš li mi, že se nepokusíš o útěk."

"To slibuji."

"A tvůj druh také?"

"Ano," odpověděl Fadl. "Dobrá, to stačí!" rozhodl. "Zajisté nahlédnete, že člověk mého postavení se nemůže stýkat s lidmi, kteří jsou zajatci; proto od vás odejdu. Utvoříme dvě oddělení. Čtyři vojáci pojedou napřed, vy uprostřed, a čtyři z nás průvod ukončí. Nastupte na své místo!" Stalo se, jak si přál. On sám s generálem, majorem a plukovníkem jeli v čele; setník, poručík, poddůstojník a voják jeli za námi, a my inu, my jsme byli zajatci. Pak se náš průvod opět hnul. Nikdo nemluvil, ani Abd el Fadl. Viděl jsem, jak mne po očku pozoruje. Konečně vyjádřil své myšlenky otázkou: "Chceš skutečně tímto způsobem jet dále jako zajatec, eífendi?"

"Ano," odpověděl jsem. "Co tomu řekne hadži Halef? Podle toho, jak tě vylíčil, očekával jsem, že se zachováš jinak."

"Vylíčil mne asi špatně."

"Co bys byl dělal, kdybys skutečně nebyl Ussulem, nýbrž přítelem Čobanů?"

"Vysmál bych se muži s nekonečným titulem a jeho hodnostářům také. Ale za těchto okolností nemáme k tomu důvod. Pokazil bych tím potěšení, které nás doma čeká. Rozumím tím "doma" ovšem Chatarskou soutěsku a tvou chatu."

"Potěšení? Jaké?" tázal se starec.

"Shledání s našimi zajatci. Za zajatce považují předem všechny tyto přítomné hodnostáře."

"Těchto osm lidí?"

"Ano," přisvědčil jsem. "Bude to velice zajímavé, až se shledají oba princové čobanů a až si naši nynější průvodci i s ministrem a maha lárou přiznají, že jednali jako malé děti."

"Postavíš li proti sobě Čobany a Džunuby a donutíš li je, aby si navzájem doznali, jak chtěli jedni druhé obelstít, budou vskutku velice zahanbeni!" řekl uvážlivě Abd el Fadl. "Ano, máš pravdu, sídì; čekají nás velmi zajímavé výjevy, které začnou již dnes. Jsme již blízko soutěsky, za hodinu tam budeme. Kdopak to je tam v dálce?" Ukázal před sebe do dálky, odkud se k nám blížilo tlusté, čtvernohé zvíře, na němž kdosi seděl. Zvíře běželo přímo k nám a poznali jsme v něm záhy tloušťku Smíka. Na něm seděl Halef. Abd el Fadl se nemýlil! Zajímavé okamžiky zažijeme již dnes. Také důstojníci spatřili ty dvě bytosti, které se k sobě naprosto nehodily, a ten pohled mezi nimi vzbudil velikou veselost. Neměl jsem jim to za zlé, neboť já a Abd el Fadl jsme se smáli také. "Hamdulillah!" jásal již zdálky Halef. "Tos ty, sídì? Zachraň mne, zachraň mne! Ta bestie se splašila! Prakuň blázní! Zadrž tu lokomotivu zadrž ho!" Kuň se zatím značně přiblížil, hnul se jako divý, předpotopní netvor. "Smíku!" zvolal jsem. "Smíku! Smíku!" Tloušťík poznal můj hlas. Setrvačnost mu sice nedovolila, aby se zastavil a proto se hnul ještě dál kolem mne, ale poněnáhu zvolňoval běh, načež se poklusem

vrátil. Jeho projevy radosti nad shledáním se mnou rozveselily důstojníky tak, že se hlasitě řehotali skoro podobně jako Smík. Jen hrdina celé té příhody, Halef, se nesmál. Neměl nám však za zlé naši veselost a pozoroval nás s tichým opovržením. Konečně přistoupil ke mně a pravil: "Děkuji ti, sídi! S tebou se ten prakuň vrhl nedávno do vody, ale se mnou chtěl objet v pěti minutách zeměkouli. Kdo jsou tito veselí lidé?" Složil jsem ruce k sobě, což v posunkové řeči Haddediho znamená: pozor na jazyk! Záleželo mi na tom, aby Halef nic ani slovem neprozradil. Pak s pokynem na stratéga jsem pravil: "Tento zde je tertib ve tabrik kuweti harbie feninde kimesme šejka Džunubů. Tito jsou jeho důstojníci." Halef byl udiven, když uslyšel tuto zprávu, ale nedal na sobě svůj údiv znát. Prohodil jen, blýsknův zrakem po krátkém tělíčku stratégově: "Jeho titul je delší než můj! Jaká to opovážlivost! Kdyby seděl na tlustém Smíkovi, nevypadal by o nic lépe než já! Vyměním si s ním koně, sídi, neboť jeho zvíře se mi zamlouvá!"

"Mlč!" obořil jsem se na něho se zdánlivým hněvem. "Přikazuji ti, abys měl úctu k těmto hrdinům! Jsme jejich zajatci!"

"Za za zajatci? Zajatci této hrstky lidí ty?" tázal se. Rozhlédl se nejprve překvapeně, ale pak se mu vyjasnily oči a tvář vrásko vatěla, což jsem dobře znal a věděl jsem hned, že vymýšlí nějaký žert. Vtom se k vlastní škodě ozval stratég: "Kdopak je tenhle malý chlapík, človíček, který se odvažuje říci, že by chtěl se mnou měnit koně?"

"Kdo jsem?" odvětil Halef. "Jsem ukrutným obdivovatelem tvého bělouše! Dej ho sem! Ukáži ti, jak rychle skončí zajetí mého effendiho!" Oddělil se rychlým skokem od prakoně a druhým skokem již seděl na bělouši za stratégem. Poklekl na kolena, vyhodil jezdce ze sedla a ze třmenů a svrhl ho na zem. Pak dosedl pevně v sedle, chopil se otěží a ujížděl pryč. Ještě na mne zavolal: "Hotovo! Ať si teď jede na Smíkovi!" Odjížděl cvalem k soutěsce. Svržený náčelník generálního štábu vyskočil a udělal to nejhoupější, co mohl udělat. Zavolal totiž na své lidi: "Za ním! Za ním! Hned! Chyťte ho! Sestřelte ho! Přiveďte mi mého koně!" Poslechli. Odjížděli kvapně, ale přesně podle hodnosti: nejprve generál, plukovník atd., a prostý voják až nakonec. Každý čekal, až začne představený. Tím ovšem získal Halef značný náskok a než konečně i prostý voják pobídl koně, mizel již hadži skorém na obzoru. Tu začal muž s dlouhým titulem naříkat: "Oni ho nedohoní! Nedostanou ho! Musím za nimi! Můj kůň je ztracen! Slez z koně! Okamžitě dolů!" Ten rozkaz nedal mně, nýbrž Abd el Fadlovi. Ten se na mne tázavě poíval, má-li sestoupit a půjčit mu ben Riha, ale já ukázal na Smíka a řekl jsem stratégovi: "Tito koně patří nám. Vezmi si usulského koně!"

"Toho nechci!"

"Tak si tu zůstaň!" Popohnali jsme koně. Vtom vjela do stratéga zuřivost, popadl uzdu Abd el Fadlova koně a zvolal: "Sem s tím hřebcem! Jste mými zajatci a musíte poslouchat!" Stařec mu vytrhl uzdu z ruky a pobídl koně do cvalu. Následoval jsem ho. Smík to spatřil, pohodil hlavou do týla a začal řvát. Nechtěl zůstat. Stratég dostal strach, běžel k němu a vyšplhal se mu na hřbet. To prakoně dopálilo. Sotva ucítil jezdce na hřbetě, zařval vztekle a pustil se za námi. To se rozumí, že nemohl s námi držet cval, a proto řval stále hlasitěji. Udělal jsem komedii rázný konec. Zašeptal jsem našim koním "tajemství", a teď jsme letěli o závod. Zanechali jsme nešťastného Smíka daleko za sebou a předháněli jsme nyní své průvodce jednoho po druhém, nejprve vojáka, pak poddůstojníka, všechny důstojníky až do generála, nakonec nám býval už jen Halef, kterého jsme dosud neviděli; tak daleko byl před námi. Ačkoliv setkání se Smíkem bylo velmi směšné, museli jsme na ně přece jen pohlížet vážně. Za námi přicházela vojska nepřátel, Čobanů a Džunubů, ale ta mi v tom okamžiku nepůsobila

starost; věřil jsem pevně ve vítězství. Více mne znepokojilo objevení hadžiho a prakoně. Kde byl Smík, tam byl jistě i jeho pán, šejk Ussulů. Proč přišel? Co tu chtěl? Byl tu již také Džirbani? Stalo se patrně něco velmi důležitého, jinak by byl Halef jistě soutěsku a Merhamé neopustil, aby nám jel naproti do pouště. Tušil jsem, že nás tato rychlá jízda nese vstříc důležitým událostem.

Kapitola pátá VE SPOLKU S PŘÍRODOU

Předhonili jsme džunubské důstojníky a octli jsme se již v geologické oblasti soutěsky. Písek se tu střídá s pevným kamenem. Všude ležely úlomky skal. Tvořily se vyvýšeniny, nejprve porůznu, pak ve větším a větším množství, čím dál jsme dojížděli. A tu jsme spatřili Halefa, nejdříve jako bod na obzoru, ale jak jsme se k němu rychle blížili, mohli jsme vbrzku rozeznat jezdce. Nejel již tryskem, nýbrž jen klusem, proto jsme i my zmírnili běh koní, zvláště když jsme spatřili, že se Halef zastavil, aby na nás počkal. Spatřil nás a rozesmál se na celé kolo. "Vylezl na tloušťku?" tázal se, volaje na nás již zdaleka. "Ano," odpověděl jsem. "Budiž mu Alláh milostiv! Co to je, sedět na takové obludě, o tom mohou vyprávět mé klouby a kosti; bohužel jen já sám mám pravý požitek z jejich vyprávění. Kde jsi přišel do styku s těmi lidmi a proč tě zajali, sídi? Vlastně, proč jsi připustil, aby tě nazývali svým zajatcem?"

"Vše se dozvíš, milý Haléře, nejdříve nám však řekni, jak to, že nám jedeš vstříc a ještě k tomu na Smíkovi, který by měl přece být v hlavním městě a ne zde?"

"Smík musí být tam, kde je jeho pán!"

"Správně! Hned jsem si pomyslel, sotva jsem ho spatřil, že šejk Amin přijel za námi."

"Nejen on, také Taldža."

"I ona? Copak se stalo?"

"Něco velmi důležitého, sídi, hned uslyšíš!" Slovo "hned" se nemohlo u Halefa nikdy brát doslovně. Věcmi, které považoval za důležité, se malý hadži rád obíral, a hodně dlouho kličkoval, než se jim dostal na kloub. Udělal teď za jízdy řečnickou přestávku a začal pak otázkou, která neměla zdánlivě s věcí co dělat: "Sídi, víš, že Ardistan, ačkoliv dosahuje až k moři, nemá přístavy a postrádá proto i lodní plavbu?"

"Ovšem. Jen občas se některý Indočíňan nebo sundský Malajec odváží na své lehce stavěné džunce k nehostinnému ardistanskému pobřeží, aby zde vyměnil zboží s nesčetným obyvatelstvem těchto končin."

"Tak je to, effendi! A s takovým Malajcem také přišel sluha."

"Který sluha?"

"Který? Aha! Ty to ještě nevíš! Tedy věz! Emír ardistanský vypověděl konečně emírovi z Džinistanu válku, otevřeně a zpříma ji vyhlásil, nebo jak se to říká u vás v západních krajinách?"

"Úředně, oficiálně."

"Ano, tak je to: úředně, oficiálně. Že oba synové šejka Ussulů slouží v tělesné stráži míra ardistanského, to víš?"

"Jak by ne! Myslím však, že i při tomto svém postavení jsou sami střeženi, místo aby někoho střežili. Nevěřím, že by byli veliteli oddílů, jsou spíše rukojmím, které má šejka Ussulů podřizovat mírově vůli."

"Tvá domněnka je, sídi, jistě správná. Oba šejkovi synové totiž náhle zmizeli. Mír žádal, aby mu šejk poslal tisíc ussulských bojovníků na pomoc proti Džinistanu. Synové se zdráhali něco podobného od otce vymáhat a vyjádřili se, že Ussulové nemají nejmenší příčinu, aby vystupovali nepřátelsky proti emírovi v Džinistanu. Hned nato v noci, když vše bylo pohříženo do spánku, byli oba ussulští zajati, a s jedním sluhou, který byl u nich, tajně odvezeni. Kam, to jim nikdo nesdělil. Sluha však myslí, že je zavezli do Města Mrtvých, které je už odedávna místem, kde ardistanský emír internuje nepohodlné osoby, které rnají zmizet. Byli přivázáni na koně. Jízda trvala velmi dlouho. Druhého večera se sluhovi podařilo uprchnout. Dostal se na pobřeží a byl přijat džunkou malajského plavce, který, když mu byla slíbena hojná odměna, ho přeplavil po moři a pak řekou vzhůru a dopravil skutečně také skoro až do Ussuly. Ten pak dorazil do města právě ve chvíli, kdy Džirbani se svými Hukary tamodtud vyjel. Hned nato byla svolána rada starších a usneseno následovat rychle Džirbaniho, jednat s ním a smluvit s tebou vše potřebné. Úzkost dala rodičům křídla. Přišli sem dnes ráno."

"A Džirbani?"

"Již včera večer."

"Ne však s celým vojskem Hukarů. To by přece nebylo možné!"

"Ne, přišlo jich s ním jen několik. Ostatní dorazili za noci podle zdatnosti svých koní, jeden po druhém či v hloučcích. Šejk si nedopřál ani spánku a provedl hned v noci opatření, s nimiž budeš jistě souhlasit. Po cestě zřídil stanice, které ho ustavičně spojují s hlavním městem. Podobné stanice zřídil i na cestě k řece, aby dodávaly ustavičně čerstvou vodu a přijímaly zpět prázdné vodní měchy. Dovedl jsem ho také již k andělské studni, které se velmi divil. Prohlédl a prozkoumal i cestu od skalního otvoru až k skalní bráně "

"Skrytou stezku?" přerušil jsem ho. "Ano. A vyjádřil se pak, že nemůže být lepší past, než jakou zde utvořila příroda. Jeho Hukara jsou již rozestaveni a poučení rozkazy, jako by nepřítel byl již v dohledu. Myslím, že nic dalšího a lepšího ani nenařídíš. Budeš spokojen, sídi."

"Dobrá. Jak se má věc s Palangem a jeho společníky?"

"Ty jsme vstřčili do skalní rozsedliny, ze které nemohou uprchnout, a pes Hu je u nich na stráži."

"A nejvyšší ministr a nejvyšší kněz z Džunubistanu? "

"Vězí v jiné rozsedlině a hlídá je druhý pes Hi."

"Tedy také zajati "

"Jak jinak? Cestou se potkali s Džirbanim, který je přiměl, aby se s ním vrátili, protože právě on je člověkem, který může vyhovět jejich přáním. Věřil v jejich počestnost a zacházel s nimi s velikou zdvořilostí. Sotva se však ode mne dozvěděl o jejich pravých úmyslech, zavřel je právě tak, jako trojici Čobanů."

"Viděli se Čobané s Džunuby?"

"Ano. Nebylo možno tomu zabránit."

"Hm. A proč jsi mi nyní jel vstříc? Stalo se to na pokyn Džirbaniho?"

"Ne, on si to skoro ani nepřál. Ale šejk a jeho žena mne nutili, abych ti jel naproti. Mají velký strach o své syny, effendi, a domnívají se, že jim poradíš lépe než Džirbani. Inu nemohl jsem odolat jejich prosbám a jel jsem proti vůli Džirbaniho, a to na Smíkovi, poněvadž jsem musel jet tajně. Raději bych byl jel na některém koni Čobanů nebo Džunubů, ale to by mne bylo prozradilo. A věříš, že ta tlustá obluda byla chytřejší než já? Chtěl jsem jet k severovýchodu, ale Smík se se mnou splašil, cválal na severozápad, a tak jsem tě našel!" Zatím co nám Halef podával svou zprávu, dojeli jsme už tak daleko, že jsme viděli moře i hřbet skalnatého pohoří soutěsky před sebou. Než jsem pak já opět zpravil Halefa o všem, co jsme cestou vyzvěděli, vjeli jsme již do soutěsky, kde se mi objevila přední stráž Hukarů, skrytá za balvanem. Byl to Irád, nám již známý vůdce Hukarů, a osm jeho lidí. Sám se na toto nebezpečné a důležité místo postavil, aby si byl jist, že se nestane nějaká chyba. Právě když jsme s Irádem rozmlouvali, přijel Džirbani s malým oddílem, aby si prohlédl tuto část budoucího bojiště. Byl to nejsrdečnější stisk ruky, který jsem v životě pocítil, když mne pozdravoval; před Abd el Fadlem se však slavnostně a hluboko sklonil jako před osobou vyššího rodu. Bylo mi to nápadné. Několik otázek a odpovědí, vzájemně vyměněných, nám stačilo, abychom se dorozuměli, pak mne prosil, abych si s ním prohlédl postavení jeho vojáků. Vyhověl jsem mu, ačkoliv bych byl rád přítomen žertovnému zájímání džunubských důstojníků, které jsme chtěli uskutečnit v nejbližším okamžiku.

poučil jsem Iráda, jak si má při tom počínat, a Halef mne se slibným úsměvem na rtech ubezpečil, že pokud jde o tuto věc, mohu být bez starosti, poněvadž tu zůstane sám, aby se postaral o uvítání těchto pánů. Džirbani tu zanechal své průvodce, aby pomohli při zájímání Džunubů. Jel na ušlechtilém bělouši maha lámové, který dokázal vyvinout takovou rychlost, že jsme mohli svou obhlídku provést v nejkratším čase. Byl jsem totiž přesvědčen, že starší princ Čobanů se bude namáhat, aby ještě před soumrakem dojel k soutěsce, a chtěl jsem být rozhodně při tom, až i on bude zajat. Nebylo kdy ztrácet čas. Jeli jsme nejprve k skalní bráně, kde jsem spatřil Merhamé. Stála zde stráž třiceti mužů, která však měla nařizeno ustoupit, až se nepřítel přiblíží. Odtud jsme jeli ke vchodu do soutěsky, kde stála podobná stráž. Zde bylo místo, které muselo odolat nejprudšímu nárazu čobanů, pro tuto chvíli však třicet bojovníků stačilo. Hlavní oddíl Hukarů ležel poněkud dále v pozadí, totiž tam, kde soutěska začínala na jižní straně. Našli jsme tam válečný tábor v pravém a romantickém toho slova smyslu. Zpráva o zajetí šejkových synů rozmnožila Džirbaniho vojsko na dvanáct set mužů. Od tábora se táhly řetězy stanic k vodě a do hlavního města, o nichž se již Halef zmínil. A třetí řetěz vedl k andělské studni, odkud byla dodávána pitná voda. V táboře jsme se setkali také se šejkem a Taldžou. Setkání bylo jen krátké, poněvadž jsem se musel hned odebrat ke vchodu soutěsky, odkud jsme očekávali další události. Před tím jsem se však podíval do obou skalních rozsedlin, v kterých seděl Pardál se svými druhy a oba Džunubové. Přesvědčil jsem se, že nemohou z vězení uniknout, zvláště proto, že před každým bděl jeden z Haléřových psů. Bylo zde ve skalnaté pustině i dost jiných podobných soutěsek, z nichž jednu jsme určili za vězení

pro staršího prince Čobanů, kterého jsme nechtěli svést dohromady s mladším bratrem. Vedly nás k tomu částečné lidské, částečně i diplomatické důvody, jež přikazovaly nesděliti zatím druhému, že i první je zajat. Pak jsme jeli ke vchodu soutěsky a již cestou jsme se přesvědčili, že se strážcové úziny s Haléfem v čele zhostili obratně a vtipně svého úkolu. Nedošli jsme totiž ještě ani k bráně, když nám přijížděl vstříc obrovitý Ussul na koni džunubského generála, kdežto generál klusal vedle něho spoutaný a přivázaný rukou k jezdcovu třmeni. Dopravili ho k maha lámovi a jeho ministru. Jeli jsme mimo něho velmi vážně a tvářili jsme se, že ho vůbec nevidíme; v duchu jsem se však musel smát, když jsem vzpomněl na napomenutí, jež mi svým obvyklým ironickým způsobem dal Halef na cestu. Zakrátko jsme potkali i plukovníka, vedeného při třmeni koně jiného Ussula, za plukovníkem následoval major, setník i poručík a poddůstojník. K bráně jsme došli právě k okamžiku, kdy poutali posledního prostého vojáka. "Jsi spokojen, effendi?" tázal se Haléf. "Jak vidíš, jsme hotovi. A teď se podívej tam do pouště! Přijíždějí ještě poslední dva, ale ne spolu, nýbrž za sebou!" Pohlédl jsem směrem, odkud jsme prve přijeli, a uviděl jsem tlustého Smíka, jak se sklopenou hlavou přijíždí k nám svým svérázným poklusem. Za ním běžel v slušné vzdálenosti "stratég"; natahoval své dlouhé nohy za všech sil. Čepici s rajčí ozdobou držel v ruce, šavli nesl v druhé. Jinak by byl nemohl takhle pěkně utíkat. "Podívejte, jak běží!" upozorňoval Halef Hukary. "Je to tertib ve tabrik kuweti harbie feninde mahir kimesme statečného šejka Džunubů! A " Zarazil se uprostřed řeči, která by skončila jistě sarkasticky. Spatřil totiž na obzoru poněkud vpravo skupinu tří jezdců, která se také blížila k soutěsce. "Kdo to je?" tázal se. "Starší princ Čobanů se svým přítelem a vůdcem," odpověděl jsem. "Hamdulillah! Naše denní práce tedy bude brzy skončena. To je znamenité, že přichází ještě před soumrakem! Jak s ním budeme zacházet?" S otázkou se neobrátil ke mně, nýbrž k Džirbanimu, neboť jsem nakázal, aby se ve všem řídil jeho úsudkem a aby ho považoval za vůdce. Odpověď zněla: "Tak, jak je nutno zacházet s dobrým člověkem, i když je třeba naším protivníkem. Nechci Čobany zničit, chci naopak z nepřátel udělat přátele. A na tohoto prince právě nejvíce spoléhám. Vítězství se ovšem stává teprve tehdy vítězstvím, jsou-li nepřátelé zničeni, alespoň v minulých časech bylo usilováno o zničení nepřátel totálně nejkrutějším způsobem smrtí. Lépe však dojít k cíli lidštějším způsobem, proměnit totiž nenávist v lásku a protivníky v přátele. Tento způsob zvolíme my. Chci zvítězit láskou, ne přeléváním krve." Zatím se Smík tak přiblížil, že nás nejen viděl, ale také poznal. Nabažil se cizího jezdce a svrhl ho cestou. Nyní, když spatřil známé tváře, vyrazil radostný řev a vrhl se k nám. Šel jsem mu několik kroků vstříc, abych ho pohladil, a on točil ohonem jako klikou mlýnku. Krátce nato dorazil k nám i stratég, ovšem pěšky, sotva dechu popadaje. Když spatřil Halefa a mne, zastavil se před námi a spustil hromobití, které ovšem bylo brzy přerušeno. Dva obrovití Hukara ho popadli pod rameny a táhli ho tam, kam prve odvedli jeho podřízené. Slunce se blížilo k západu, když princ Čobanů dojížděl k místu, kde jsme čekali. Sestoupili jsme zatím z koní, skryli je a sami jsme si také našli úkryt za útesy, abychom nebyli hned spatřeni. Trojice jezdců nepomyslela na nebezpečí. Byli tedy velice překvapeni, když jsme vystoupili ze svého úkrytu a utvořili kolem jejich koní tak hustý kruh, že nemohli z místa. "Ussulové!" vykřikl princ, jenž okamžitě podle zjevu lidí, kteří ho obklopili, poznal, ke kterému národu náležejí. "Kdo jsi ty?" S tou otázkou se obrátil ke Džirbanimu, který první uchopil za uzdu jeho koně. "Říkají mi Džirbani," zněla odpověď.

"Džirbani?" pravil princ a prohlížel si ho pátravým pohledem. "Nikdy jsem tě ještě nespatri, a přece jsem o tobě měl jiné mínění než pošetilí lidé. A teď, když tě vidím, líbíš se mi a chtěl bych přísahat, že jsem se v tobě nezmýlil, co mi chceš? Proč nás obklopujete?"

"Abychom vás zajali."

"Proč? Nemáte příčinu ani právo vystupovat proti nám násilně, čatarská soutěska leží mezi naší a vaší zemí. Jen její jižní polovina patří vám, severní je naše. Jsme zde na severní polovině, na našem území! Jak se můžete odvážit zajímat nás?"

"Poněvadž vjíždíte do soutěsky, abyste jí projeli a přepadli Ussuly."

"Znáš mne?"

"Znám. A chci splatit upřímností za upřímnost, pravím li ti, že tě mám v úctě. Ale zajali jsme tvého bratra, když přijel k nám na výzvědy. Víme všecko.' Nejsem nepřitelem ani tvým, ani tvého kmene, prozatím si však musím zajistit tvou osobu."

"Jakým právem právě ty?"

"Jsem vůdcem Ussulů!"

"Ty? Vůdcem Ussulů?" otázal se udiveně princ. "Od které doby začali Ussulové jednat moudře? " Předstoupil Irád a odpověděl místo Džirbaniho: "Od té doby, kdy se rozhodli přejít z obrany do útoku. Jmenuješ se Sadik a jsi prvorozený princ Čobanů. Mne jmenují Irád a jsem zástupce vůdce Ussulů. Nic se ti nestane. Jsi zajatcem jen pro dnešek. Pojď a nebraň se!" Princ a jeho průvodci byli tak obklopeni Ussuly, že jim opravdu nezbývalo nic jiného, než dobrovolně poslechnout. Nemohli ani pomyslet na odpor. Když byly uděleny potřebné rozkazy na noc, projeli jsme opět celou soutěskou až do tábora. Tam zatím zřídili pro šejka stan, před nímž na nás čekali. Pozváni byli Abd el Fadl, Merhamé, Džirbani, můj hadži Halef a já. Džirbani myslel, že Abd el Fadla znám, a teprve na zpáteční cestě do tábora poznal, že tomu tak není. Tázał se mne: "Kdy a kde jsi spatřil Abd el Fadla po prvé?"

"Před několika dny zde," odpověděl jsem. "Viš, kdo vlastně je?"

"Nevím."

"Abys tedy věděl: je to kníže halímský. Bohatstvím se mu nevyrovná nikdo v celém Ardistanu. A přece vidíš, že je to dnes muž prostší a skromnější než mnohý žebrák. Složil slib; neví se jaký, neboť o tom nikdy nemluví. Je to tajemství, které sdělil jen své nejmilejší dceři."

"Není tedy ona jediným dítětem?"

"Ne. Má syny a dcery, kteří žijí na dvoře vládcově. Ujme li se nás, velmi nám to pomůže!"

Povečeřeli jsme bez simsemu. Pili jsme vodu. Pozvání k večeři mělo za účel vložit nám na srdce osvobození obou šejkových synů. Šejk sám přitáhl s pevným úmyslem, aby přinutil ardistanského emíra k vydání zajatých. Stálo nás to mnoho přemlouvání, než jsme ho přesvědčili, že nám jeho přítomnost je spíše na závalu než na prospěch. Jeho rozvázná žena nám při tom statečně pomáhala: věděla, že šejk je pouhým Ussulem, který za hranicemi svého území nemůže počítat s poslušností svých lidí ani s úspěchem svého podniku. Měl jsem radost, když se nám s její pomocí podařilo šejka přemluvit, aby se vzdal svého záměru a vrátil se domů. Svolil, ovšem s podmínkou, že po úplném vítězství znovu přijde k Chatarské soutěsce. Těšilo mne, když jsem zpozoroval, že se šejk již dnes, po tak málo dnech, chová k Džirbanimu zcela jinak než dříve. Nyní, kdy již neporoučela hrubá moc, kdy duch ovládl

Ussuly, začal i šejk uznávat Džirbaniho práva. O Abd el Fadlovi a jeho dceři se toho dne mluvilo málo. Stáli jsme před rozhodujícími událostmi, které se měly odehrát právě uprostřed Chatarské sou těsky. Její popis je čtenáři již znám; že byla dokonalou pastí, je jasné. Přál jsem si, aby nebyla přelévána krev; ale když jsem se vmyslel do situace, zdálo se mi přirozené, že alespoň na obou koncích pastí nebude možno zabránit potyčce. Dalo se totiž předpokládat, že se budou Čobané namáhat, aby si vynutili průchod. Že to budou pokusy právě tak marné, jako krvavé, rozumělo se samo sebou. Když jsem se při jídle o té věci Džirbanimu zmínil, prosil: "Nestarej se! Nepoteče ani kapka krve. Už jsem provedl přípravy. Nepostřehl jsi je asi proto, že se ti k tomu nedostávalo času. Po jídle ti je ukáži. Spojil jsem se se všemi čtyřmi živly "

"S ohněm, vodou, vzduchem a zemí?" usmál jsem se. "Ano, a tito přátelé jsou pevně odhodláni ujmout se rázně naší věci." Přelétl pátravým pohledem more i oblohu. "O dvou živlech vím, to připouštím," pravil jsem. "Země nám zde vystavěla kamenitou past a přinutí Cobany, aby ji nemohli opustit. Jak to však myslíš s ohněm a vzduchem? "

"Pohled' na nebe! Měsíc sice září, ale z hvězd není vidět ani jediná, ačkoli jich je nad námi na tisíce. Obloha se podobá stropu jizby natřenému žlutým, šerým nátěrem. Jen měsíc proniká, ale ani jediná hvězda. Tobě to není nápadné, neboť jsi tu cizincem. Zítra bude vichřice a pak poznáš, jak nás bude podporovat vzduch."

"A oheň?" otázal jsem se. "Oheň nám ušetří střelný prach," odpověděl. "Jakmile jsem přijel sem, dovedli mne Halef a Merhamé na skalní bránu. Když jsem přehlédnul tuto past, napadlo mi hájit vchod i východ ne prachem a olovem, nýbrž ohněm. Neváhal jsem a zahájil jsem hned přípravy. Část Hukarů se musela tryskem vrátit na ta místa, kde začíná les, aby nakácela potřebné dřevo a přivlekla je na svých silných koních. Dřeva je tu už veliká zásoba, lidé pracují ustavičně. Dnešní noci dopraví tolik dřeva, kolik ho bude třeba, k skalnímu otvoru, aby je zítra, jakmile se setmí, zapálili "

"To je dobrý nápad," přerušil jsem ho. "U skalní brány se ovšem stane totéž. Jenže tam nebude možno nahromadit dřevo předem, aby nás neprozradilo; jak si budeš tedy počínat?"

"I tam je už vše připraveno, nebo spíše přípravy jsou již v proudu. Dřevo bude v podobě malých vorů dopravováno po vodě a ukryto tak, že Čobané, když projedou kolem, je nezpozorují. Všiml sis, jak umějí Ussulové znamenitě zacházet s vory?"

"Ano, a musím je za to pochválit. Škoda jen, že nebudeme moci zahradit ohněm i celé vyschlé staré řečiště, neboť tolik dřeva, kolik by bylo třeba, není možno rychle nashromáždit."

"Zato nám přijde na pomoc voda!" usmál se Džirbani. "Při prudké vichřici, kterou zítra očekávám, se řečiště rychle naplní vodou. Vlny se budou dotýkat pobřeží, a trhlinami a skalními rozsedlinami, které vedou až k řečišti, pronikne voda do vyschlého koryta. Za přílivu ani řečiště nepojme všecku vodu, která se kolem rozleje. Byl bys jistě zpozoroval stopy podobných zátop na skalní cestě, kdybys věděl, že něco podobného je možné."

"Hm! A podobnou vichřici očekáváš zrovna zítra, kdy čobané přijdou, aby zde byli donuceni k míru? Je to náhoda?"

"Náhoda?" odpověděl Džirbani. "Vždyť ty náhodě nevěříš, effendi! Jakmile člověk nesleduje umělé zákony a podřizuje se zákonům přirozeným, které dává Bůh, stojí mu příroda vždycky po boku jako nejmocnější pomocnice. Vždyť nám k tomu byla Bohem určena!" Ještě večer

jsem se přesvědčil, že přípravy, o nichž se Džirbani zmínil, jsou skutečné v proudu; pak jsem vyjel s Halefem k skalní bráně. Chtěli jsme přenocovat na témže místě, jako včera, chránění před vichřicí, kdyby se rozpoutala již za noci. U skalního otvoru jsme spatřili takové množství dřeva, že se zdálo, jako by tu Ussulové chtěli Čobanům zatápet ne po jediný den, ale celé týdny. Malý hadži Halef byl dnes proti svému zvyku nápadně mlčelivý. Vycítil, že ho pozorují, a proto mi vysvětlil: "Už jsme spolu mnoho prožili, sídli, ale něco tak důležitého, jako dnes, asi ještě nikdy. Ani dobrodružství v Údolí stupňů mne tak nevzrušilo, jako události, jež nyní nadcházejí. Víš, co je při tom nejdivnější?"

"Nevím."

"Že Džirbanimu naprosto důvěřuji. Jindy by byly musely všechny nitky procházet našima rukama. Kdyby tomu tak nebylo, nevěřil bych v úspěch. Dnes však my oba ustupujeme do pozadí. Přeji Džirbanimu, aby šel samostatně vlastní cestou. Je mi zcela vhod, že nestojíme v čele jako jindy. Zůstaneme mu v týle, abychom ho chránili a pomáhali mu. Jak ušlechtilé jednal se šejkem a jeho ženou! A přece jak energicky odmítl každý pokus, aby mu kdokoli cokoli předpisoval. Řekl, že je tu jen jediný vůdce, totiž on sám. Šejk že je povinen starat se o vojsko. A to že vyčerpá všechny jeho síly tak, že nebude mít čas, aby se staral o jeho taktické pohyby a operace. Šejkova choť mu dala za pravdu. Začíná krátce již cítit svou sílu." Kolem nás zavládlo ticho, když jsme se uložili do hebkého písku. Spali jsme, jak již řečeno, na stejném místě, kde jsme spali včera, ale džinistanská modlitba z výšin nezazněla. Snad otec s dcerou nebyli dnes nahoře, snad mlčeli proto, že poblíž stála hukarská stráž. Hukarové se chovali pokojně. Nerušili nás. A tak jsme usnuli hlubokým spánkem, hlídání psy, kteří se nehnuli od mého boku po celou dobu. Probudili jsme se s ranním rozbřeskem. Byl dnes důležitý den, který hned po ránu ukazoval, že přinese neobyčejné události. Když jsme se probudili, zaslechli jsme šumot a hvízdání vichřice, kterou včera Džirbani předpověděl. Její šumot a hvízdot ohlašoval bouřlivý den. Jen proto, že jsme spali v závětrí, nebyli jsme v noci vyrušeni ze spánku. Nebe bylo pokryté těžkými mraky, jež padaly až k zemi. Ty mraky ovšem netvořily souvislou hmotu, ale honily se po obloze jako rozedrané cáry. Vichřice je hnala napříč celou soutěskou, neboť přicházela od východu. Zdvihala mořskou hladinu a hnala vlny do skalních trhlín, v nichž hučely a řvaly. Z nich se pak voda rozlévala kamennými koryty, jež si vyhloubila za staletí, k nám do starého řečiště. Nevtekala tam však jedním proudem, nýbrž po částech, podle nárazů vichřice na vodní hladinu. Třebaže nápor vichru vytlačovaly vody v přestávkách, bylo jí už veliké množství. Pokrývala celé dno řečiště a stoupala v něm od minuty k minutě. Vichry pouště, které po léta profukovaly soutěskou písek, nahromadily ho na jihu v starém řečišti tolik, že je úplně zatarasil. Voda proto stála, neproudila. Snad později by si byla mohla prorazit cestu řečištěm myslel jsem si ale k tomu potřebovala větší sílu. Stála nyní několik stop vysoko. Mohli jsme očekávat, že v několika hodinách bude řečiště vodou úplně zaplaveno, a pak nám nezbývalo nic, než jak včera Džirbani řekl ucpat oba vchody do soutěsky ohněm. Právě když jsme vstali ze svého písečného lože, přišla Merhamé. Věděla, kde jsme se utábořili a přinesla nám snídani. Pak se objevil Džirbani, který se ubíral na obhlídku k severu, odkud jsme Čobany očekávali. Doprovodili jsme ho. Cestou ukázal na řeku a pravil: "Jak vidíš, vichřice je zde. Tuším, že se změní v orkán. I vody se rozlévají. Ještě dvě hodiny a budeme my i živly s námi připraveni přijmout Čobany."

"A ti, až přijdou," dodával jsem, "nebudou jistě ani okamžik váhat, aby vlezli do pasti."

"A s žízni, neboť v poušti, odkud přijíždějí, není voda, spojí se i vichřice, aby je do ní tím rychleji vehnala."

"Zabrání však zároveň mně a Halefovi, abychom jim jeli vstříc," poznamenal jsem.

"Tys jim chtěl jet naproti?"

"Ovšem! Nemáme dosud jistotu, ale my bychom ji byli přinesli. Ted' se toho musíme vzdát. Venku v poušti to asi vypadá docela jinak než zde, kde jsme pod ochranou skal. A také si vzpomínám; i plavba s vory bude přerušena. Vlnobití zabrání tomu, aby dřevo bylo nashromážděno na této straně?"

"Myslím, že ne. Ostatně se podíváme. Doprava po vodě je nemožná. Není li v zásobě dosti dřeva, musí být doplněno tajnou stezkou, která spojuje otvor se skalní bránou. Poj dme!" V noci jsme s Halefem spali tak tvrdě, že jsme neměli ani tušení o přípravách, které již proběhly. Protože bylo možné, že Čobané přijdou už v noci, poslal Džirbani již včera, zatím co jsme večeřeli, některé Hukary na sever, aby v případě potřeby uzavřeli past. Vyslal i oddělení jezdců až do pouště, aby popřípadě blížícího se nepřítele oznámili. A tito lidé leželi i nyní ještě venkuf nedbali vichřice a nesmírného množství poletujícího písku, který zabraňoval rozhledu po krajině. Přední stráž Hukarů, která ležela venku v poušti, čítala asi čtyři sta mužů, tedy celou třetinu. Nebyl to počet zrovna nepatrný. A přece nyní, když jsme vyšli, nebylo po nich ani stopy, tak dobře se uměli skrýt. Také zásoby paliva byly dobře ukryty. Džirbani, který znal skrýši, mne tam dovedl. Bylo to skutečně neuvěřitelné množství kmenů, pařezů, větví a štěpin. Zdálo se mi, že je dřeva nadbytek, a přece se později ukázalo, že ještě nestačilo. Museli přivléci ještě větší množství, a to tajnou stezkou mezi vchodem a východem soutěsky. Zde, v severní třetině soutěsky, velel Irád. Spatřil nás, vyšel ze svého úkrytu a doprovázel nás dále. Voda v řečišti znamenitě stoupala. Vytí vichřice burácelo zde venku docela jinak než uvnitř mezi skalisky. A čím dále jsme kráčeli, tím více jsme pociťovali tlak vzduchu, který se nás zmocňoval. Vichr tak zesílil, že nás nápor hrozil povalit na zem. A když jsme konečně dospěli až na konec ochranné skalní hradby, proměnil se vzduchový proud v pískové vlny. Zdálo se, jako by vichřice všechn písek pouště vyzdvihla do vzduchu a jako by tu bůh větrů bičoval celou poušť důtkami o tisíce pramenech. Jak rád bych se byl pustil se svými psy do tohoto nečasu, abych vypátral příchod Čobanů. Nevěřil jsem té hrstce Hukarů tam venku, neměli ani potřebný cvik a vytrvalost k podobným podnikům. Cenil jsem si však příliš ušlechtilého Syrra, než abych ho vystavil nebezpečí, že si v tak těžké službě uloví zápal plic. Vzdal jsem se tedy svého úmyslu, vrátil jsem se s Džirbanim a Irádem opět do skalní brány a vyjel jsem si s Halefem k skalnímu otvoru při východu ze soutěsky, kde stálo připraveno čtyři sta Hukarů, aby přijali a vydrželi první náraz lapených Čobanů. Byli k tomu tak dobře vyzbrojeni, že nebylo ani pomyšlení, aby se jejich úkol nepovedl. Vody v řečišti stálo ted' na metr a přibývalo jí i z druhé strany, neboť vichřice bičovala moře i ze západu. A poněvadž se řečiště nyní plnilo vodou ze dvou stran, bylo možné dosáhnout skalního otvoru jen nepatrnou pobřežní stezkou, která se dala snadno zatarasit. A právě zde stálo těch čtyři sta odhodlaných mužů, po zuby ozbrojených a připravených k ráznému činu. Pak jsme jeli na jižní konec soutěsky, kde byl, vojensky řečeno, hlavní stan. Tázal jsem se po zajatcích a dověděl jsem se, že Pardál usilovně žádal, aby mohl se mnou promluvit. Rozhodl jsem se, že ho navštívím ještě během dne, předtím však bylo třeba umístit naše koně tak, aby jim nečas neškodil. Záhy jsme našli vhodné místo mezi skalami. Od okamžiku, kdy by byl hlášen příchod Čobanů, bylo ustanoveno následující: Džirbani jako velitel měl zaujmout místo pokud možno ve středu našeho postavení. Nalezl si k tomu místo ležící skoro právě uprostřed tajné stezky mezi branou a otvorem. Bylo zde převislé, vyhloubené skalisko, v němž bylo dost místa pro dvanáct lidí, kteří byli i v případě lijáku dostatečně chráněni. Odtud bylo vidět na obě místa, kde měly zazářit ohně a bylo by odtud snadné i vysílat rychlé posly, kteří by roznášeli rozkazy na různé body bojiště, aniž by byli v hloubce soutěsky ležícími Čobany

vidění a snad i polapení. Džirbani sice prosil mne i Halefa, abychom mu zůstali po boku, ale poněvadž jsem si přál, aby měl naprosto volnou ruku ve svém rozhodování, žádal jsem o svolení, abych se mohl odebrat všude tam, kde uznám, že mne bude více zapotřebí. Bylo právě před polednem, když se naše přední stráž vrátila z pouště a ohlašovala nám příchod Čobanů. Stateční Hukarové zkusili mnoho od vichřice i písku, ale provedli svou věc znamenitě. Nebyli spatřeni, ale byli velice unavení. V jakém stavu se asi nalézali teprve Čobani! Džirbani se ihned odebral na své stanoviště. Já jsem s Halefem přivázal na hřbety svých dvou psů tolik proviantu a vody, kolik nám do zítřka mohlo stačit. Tím jsme se odpoutali od jednoho místa a mohli jsme žít na vlastní pěst. A pak jsme se pustili cestou kolem neustále stoupající řeky ke skalní bráně. Procházeli jsme pastí po celé její délce a spatřili jsme, že Hukarové jakoukoli stopu po sobě i po nás pečlivě zahladili. To mne ještě více upokojilo a dodalo mi více naděje než vše, co jsem dosud spatřil. Od skalní brány jsme se dali toutéž cestou, kterou jsme poprvé vystoupili nahoru s Merhamé. Nahoře zuřila vichřice takovou měrou, že bylo třeba se chvílemi přidržovat, aby člověk nebyl zachycen vichrem a smeten do propasti. Dospět až do Abd el Fadlovy chatrče bylo holou nemožností. Byli jsme rádi, když jsme objevili k severu otevřenou skalní rozsedlinu, do níž vítr vanoucí od jihu neměl přístup. Zde jsme se usadili a nemuseli jsme dlouho čekat, když jsme je spatřili přicházet. Byl to úzký nepřetržitý proud lidí a koní, na němž bylo již zdaleka patrné, že je k smrti unaven. Tak, jak jsme je viděli my, mohli jsme ovšem být i my spatřeni, a proto jsme se rychle odebrali odtud, abychom jejich příchodu vyčkali v pasti. Šli jsme skalní stezkou, až jsme dorazili k Džirbanimu, který se tu se svým štábem zařídil pokud možno pohodlně. Zde nablízku byly ty zmíněné skalní schůdky, které nevedly až dolů, nýbrž pouze k otevřené plošině. Nesešli jsme až dolů, neboť jsme se setkali s Merhamé a jejím otcem, kteří seděli na dobře zvoleném místě, odkud sami nepozorováni mohli přehlédnout celou soutěsku. Zaujali jsme místo vedle nich a sejmuli svým psům břemena. O naše potřeby bylo nyní postaráno, kdybychom na těchto místech museli zůstat do zítřejšího rána. Vzali jsme dokonce s sebou i svoje přikrývky, kdybychom byli nuceni strávit zde noc. Seděli jsme tak, že vchod do Skalní brány, obrátili li jsme se nalevo, ležel právě před námi. Trvalo to dost dlouho, než se v něm objevil první Čoban. Usuzoval jsem, že se asi venku před branou zastavili a čekali na šejkův příchod, a sice ze samozřejmé příčiny, aby počkali na jeho rozkazy pro průchod soutěskou. Soudil jsem správně, neboť první projel branou sám šejk. Neznal jsem ho sice, ale celý jeho zjev i jeho jednání a chování k němu mi ho prozradilo. Jel na silném, kostnatém koni podobné rasy jako kůň Pardálův. Nyní ovšem byl tento kůň se svojí silou v koncích. Byl tak unavený, že mohl jít jen pomalým krokem, a když došel až blízko k nám, začal klopýtat a konečně se zastavil. Nemohl dál. Šejk koně nebil a netrápil, měl jen maličké ostruhy, ne podobná mučidla, jaká jsem spatřil u jeho syna a jeho průvodců. Laskal koně, hladil jej po krku a pokoušel se přimět jej po dobrém k další jízdě. Líbilo se mi to od něho, ale nemělo to účinek. Kůň měl sice nejlepší vůli, ale nemohl skutečně z místa. Tu šejk sestoupil. Kůň ucítil, že je zbaven břemena a ztratil poslední zbytek uměle udržované energie. Začal se chvět na celém těle a zhroutil se konečně na zem. Šejk usedl k němu, položil si jeho hlavu do klína, hladil jej a ptal se kolem jedoucích, má li některý z nich ještě trochu vody v měchu. "Je to dobrý člověk, sídi," pravil Halef. "Miluje svého koně. Tomu se nesmí nic zlého přihodit! Jsi srozuměn?" Přisvědčil jsem pouze hlavou. Celou svoji pozornost jsem nyní věnoval lidem, kteří hnání žízni, hrnuli se do soutěsky, aniž by byli tušili, že se tím olupují o svou svobodu. Bože, jak byly zřízeny jejich obleky, jejich obličej, jejich koně! V každém záhybu, v každém otvoru bylo plno písku. Ani lidé ani zvířata skorém neviděli na oči. Vše kašlalo, vzdychalo a supělo. Jen tu a tam se zastavil některý u šejka, aby ho slovem povzbudil, ale vodu neměl už nikdo z nich. Uslyšeli jsme později, jak tito lidé hlasitě zajásali, když spatřili řeku. Jejich radost se však proměnila v hrůzu, když poznali, jakou obsahuje vodu. A tato hrůza se proměnila ve zděšení, když j ochopili, že mořskou vodou horní řeky bude zkažena i voda v

řece dolejší. A přece se tlačili kupředu, neboť postřehli, že si mořská voda v dříve vyschlém řečišti dosud neprorazila cestu, že stojí. Snad přece nebude ještě dolejší řeka zalitá mořskou vodou. Tedy jen kupředu, kupředu! Pak následovala zavazadla. Jezdci na velbloudech s prázdnými vodními měchy a uhnánými zvířaty. Unavení jezdcí, opěšalí, táhli za sebou na uzdách ubohé koně, kteří zmírajíce hladem a žízní neunesli už své pány. A tu pojednou za burácelo z výšin skalní brány několik výstřelů. Venku v poušti by byl uragán pohltil jejich zvuk; zde však, kde jeho síla byla lámána skalami, je bylo slyšet. Bylo to námi umluvené znamení, že Čobani došli až ke skalnímu otvoru, nemohou však dále, neboť Hukarové již zapálili připravenou hranici dřeva. Tu k nám dolehl obrovský křik, který se přenášel od muže k muži, až jsme i jednotlivá slova rozeznávali. Postup se začal zarážet, až se zastavil docela. Shora, totiž od Skalní brány, přicházeli již jen jednotlivci, až vešel i poslední Čoban do pasti. Tu zaznělo i odtamtud několik výstřelů. Šejk Čobanů je zaslechl a vykřikl do všeobecného zmatku: "Mlčte, mlčte! Copak se stalo? Proč nejedete dále?" Hřmot byl tak veliký, že nebylo jeho slovům rozumět. Ale bylo vidět, že se táže a že mu všichni odpovídají. Vznikl tím ještě větší hluk, z něhož k nám dolehla jen jednotlivá slova, jako: "Ussulové! Zaskočení! Voda! Oheň!" Šejk opakoval svou otázku, ale se stejným nezdarem. Tu vstala Merhamé, nikým nevyzvána, jen z vlastního popudu. Chopila se jednoho z vodních měchů, sestoupila s ním až na otevřenou plošinu, zde ho položila na zem a pokynem dala rozkaz k umlknutí. Pravím schválně, že nedala pokyn, nýbrž rozkaz. Nelze popsat její královský zjev, když tu stála s rukou vztaženou. Šejk ji spatřil první. S výrazem překvapení ve tváři ustoupil nejprve několik kroků a pak rozkázal, aby bylo ticho. I tento jeho rozkaz zanikl ve všeobecném hluku, ale mnozí sledovali jeho pokyn a když spatřili Merhamé, umlkli. Její pohled měl moc, kterou pochopí jen ten, kdo sám někdy nad sebou pocítil nadvládu duševně čisté bytosti. Všechny pohledy byly upřeny na Merhamé a třebaže vichřice zuřila, bylo zřetelně slyšet, co svým jasným a čistým hlasem volala na šejka: "Hod' mi sem nahoru svůj vodní měch, chci ti dát vodu pro tvého ubohého koně!" Jeho kůň byl nejžíznivější a nejunavenější ze všech. Uhnal jej při tom, když za vichřice objížděl ustavičně své bojovníky a sháněl je jako bdělý ovčácký pes dohromady, aby se mu nikdo z nich neztratil. "Vodu pro mého koně?" zvolal k ní nahoru. "Ano, dej! Alláh ti požehnej za tvou milosrdnost! Řekni mi, kdo jsi!"

"Jsem Merhamé," odpověděla jednoduše. "Merhamé? Jsi tedy tou, o které mluvím; Alláh žehnej Milosrdnosti!" Sundal měch ze sedla a vyhodil ho k ní. Naplnila jej z našeho měchu a podala mu jej tak daleko, že jej mohl šejk zachytit. Přistoupil hned ke svému koni, aby jej napojil. Merhamé přihlížela s úsměvem. A celé množství Čobanů, stojící dole v jediném chumáči, muž vedle muže vzhlíželo k ní nahoru. Nedělo se tu vlastně nic zvláštního. Dívka podala jezdcí vodu pro žíznivého koně. Již tisíckrát viděli něco podobného. Jak se stalo, že právě pohled na tuto dívku působil tak konejšivým dojmem, že všeobecný hluk dole úplně umkl a proměnil se v hluboké mlčení?

Měch byl vyprázdněn. Šejk se vztyčil ze své shrbené pozice a současně vyskočil i jeho občerstvený kůň ze země. Šejk vzhlédl nahoru k Merhamé, poděkoval jí posunkem a otázal se: "Přijalo na sebe božské milosrdenství pozemskou podobu? Či je v tomto případě Merhamé jménem skutečného lidského tvora? "

"Skutečně se tak jmenují!" odpověděla. "Můj otec mne tak nazval."

"Tvůj otec? Kdo je tvým otcem?"

"Jmenuje se Abd el Fadl." Tu ustoupil šejk opět překvapeně o několik kroků a otázal se: "Snad dokonce Abd el Fadl, kníže halímský, který složil proslulý slib?"

"To je on!" přisvědčila. "Je snad zde?"

"Ano!"

"Mohu s ním promluvit?"

"Ne. Jeho jméno ti samo praví, kým je a co si přeje. Zná jen jedinou panovnici Dobrotu, které je zakázáno, aby se stýkala s lidmi, kteří loupí, vraždí a chtějí prolévat krev. Jen dvě bytosti mohou s vámi mluvit: Přísnost a Milosrdenství. "

"Milosrdenství jsi ty. A kde je Přísnost? Kdo zde velí? Proč jsme zdržováni? Jak se zdá, je skalní otvor obsazen a zabránili jste nám v postupu. Kde je ten, kdo to nařídil?"

"Zde jsem!" ozvalo se v tom vedle Merhamé. Džirbani sestoupil ze své pozorovací stanice a postavil se po boku Merhamé. Podobal se královským držením těla a vznešenými pohyby ve svém koženém obleku Vinnetouovi v obrovském vydání a svou vlající hřívou ne zcela zkrocenému lvu. "Ty?" otázal se šejk Čobanů. "Neznám tě, nikdy jsem tě neviděl." Tázaný nemusel odpovídat. Mezi Čobany se ozval hlas: "Džirbani! Prašivec, blázen!" A jiný hlas dodával: "To je on, jenž vždy prchal z ussulského vězení k nám a chtěl se dostat do Džinistanu. Nikdy jsme ho však nenechali projít!"

"Džirbani! Prašivec! Opovržený! Blázen!" volal třetí i čtvrtý Čoban. "Opovržený! Prašivec! Blázen!" volaly mnohé hlasy po nich. "Je to pravda?" otázal se šejk. "Že mne jmenují Džirbanim, ano," odvětil bývalý psanec klidně. "Jsem li však blázen a prašivec, budeš moci posoudit brzy sám. Tvůj syn, nepravý Ilkevlad, jenž není provorozený, padl do našich rukou. Tlachavě prozradil vaše plány. Proto jsme vám vytáhli vstříc, abychom vám připravili past. Je nás přes tisíc mužů a držíme obsazený skalní otvor, kterým neprojedete "

"Past?" vpadl mu šejk do řeči. "Jak se zdá, neprojedeme skutečně otvorem, kdo však nám může bránit, abychom neodešli, kudy jsme přišli?"

"Hlad, žízeň a oheň. Pohled sám!" Ukázal k bráně. Několik minut postačilo k tomu, dopravit k ní dostatečnou zásobu dřeva a zapálit je. Protože oheň hořel venku, nebylo ho vidět, zato kouř, vháněný větrem do soutěsky, se nyní plazil jako had při zemi směrem k řece. Šejkovi vyrazil z hrdla výkřik děsu. "Také tvého druhého syna, skutečného prvorozence, jsme chytili," pokračoval Džirbani. "Stalo se to včera večer, když "

"Mého syna Sadika?" vpadl opět šejk. "Ano."

"To není pravda! Lžeš!"

"Dobře! Mysli si tedy, že lžu!"

"Nemůže být zde. Nevěřím tomu, je doma!"

"Opakuji jen: Považuj má slova za lež! A měj i dost hrdosti v těle, abys nemluvil se mnou s lhářem!" Obrátil se a pomalým krokem opět vystupoval ke své pozorovací stanici. Také Merhamé opustila opět plošinu a přidružila se k nám. Schvaloval jsem to. Způsob, jakým si počínal Džirbani, byl ten pravý, jímž mohl vzbudit respekt. Šejk ještě několikrát za nimi nahoru zavolal, ale nedostalo se mu odpovědi. Tu svolal k sobě některé ze svých lidí, patrně

členy džemy. Zde se konala právě nám před očima. Posadili se v kruhu kolem něho, aby se poradili. Byli vysláni lidé jak ke vchodu, tak k východu ze soutěsky, aby přinesli zprávy o situaci. Když se vrátili, neslyšeli jsme ovšem, co vyprávěli. Jak daleko jsme mohli dohlédnout, pozorovali jsme, že první rozčilení Čobanů již minulo. Nyní sesedli z koní i ti, kteří prve ještě seděli v sedlech; usadili se na zemi, aby vyčkali rozhodnutí džemy. Mezitím voda v řece ustavičně stoupala a džema tu seděla, dušena kouřem z obou obrovských hranic, který se k ní plazil. Neměla ještě dost jasno o svém postavení, a proto určila propátrat okolí. Bylo pátráno po cestách, které by vedly na výšiny, k nám, nejprve z naší strany. Nebyla nalezena ani stezička. Pak přešlo několik bojovníků na koních řeku, neboť je nám známo, že mají Čobani k vodě odpor a nejsou plavci. Říkají, že kdyby si byl Alláh přál, aby lidé plavali, byl by je opatřil ploutvemi. Vyhledali si tedy k tomu koně, kteří byli ještě poněkud při síle, bylo jich ovšem velmi málo. Jezdci měli hledat na druhém břehu. Vrátili se však stejně nepořízenou. Pak následovala opět delší porada. Pak se vyhoupla do sedel dvě oddělení. Jedno jelo k jihu, druhé k severu. Viděli jsme dobře, jak jezdcí dojeli až tak daleko, kde jim kouř zabránil proniknout dále a pak se pokoušeli najít cestu vodou. Pozorovali jsme, jak se koně zdráhají; děsili se mokrého živlu. Neviděli nikdy takové množství vody, byl to pro ně cizí pohled. A když konečně vehnali jezdcí svá zvířata do vody, brzy je opět obraceli ke břehu, poněvadž po nich z druhé strany stříleli. Čobani nyní pochopili, že není odtud úniku a vrátili se opět k džeme. Také druhé oddělení se brzy vrátilo, také s nepořízenou.

Bylo již na starších patrné, že se ocitli s rozumem v koncích, ale dosud je to nepřinutilo k tomu, aby se vzdali. Byli zarputilí muslimové, a proto i fanatici. Pokoušeli se prorazit, ale nadarmo. Domnívali se, že učinili povinnosti zadost. Co se stane dále, přenechávali Alláhovi, který nejlépe ví, co může jít Čobanům k duhu. Jejich fatalismus by nebyl snad tak zoufalý, kdyby se k němu nebyla přidružila i úplná únava. Viděli jsme mnohé, jak se posadili a složili jednoduše ruce do klína. Jiní se zabalili do svých pokrývek a uložili se ke spánku. Aby pomysleli na to, co bude, až se probudí, k tomu jim scházela energie. Také jsme pozorovali, že se džema nemůže nijak dohodnout. Posunky a výrazy tváří jednotlivých starších nám to zřejmě prozrazovaly, třebaže nebylo slyšet ani slovo. Konečně, jak se zdálo, se na čemsi sjednotili. Šejk vstal, přiblížil se k nám a volal po Merhamé. Bylo příznačné, že nechtěl mluvit s Džirbanim. Merhamé sestoupila opět k plošině a ukázala se mu. Byl k ní neobyčejně zdvořilý. Připouštěl sice, že je se svými Čobany lapen, ale tvrdil zároveň, že se mu prudkým výpadem podaří proniknout, třeba i ohněm. Je prý i dost vody po ruce, aby byl uhašen ještě větší oheň. Žádal, aby mu byl podán pravdivý obraz celé situace a aby mu bylo sděleno, jaké záměry nyní Ussulové chovají. Jak se jen mohl s takovou žádostí obrátit k něžnému stvoření, jakým byla tato dívka? Ale Merhamé mu odvětila na místě. A jak mu odpověděla! Ani Džirbani, ani já bych mu byl nedal lepší odpověď. Mluvila pravdivě, ale obratně a diplomaticky, že jsem žasl. Na každou otázku, kterou jí mezi řečí položil, dovedla mu dát pravou a ráznou odpověď. Mluvila jako advokát, který se předem na každý uskok svého protivníka připravil a neponechává mu ani skulinu, kterou by mohl proklouznout v řečnickém předivu. A přitom mluvila i jako žena, smýšlející něžně a přátelsky, již mnohem více záleží na tom odpouštět než vítězit. Slyšel jsem mnohé proslulé, ba dokonce veliké řečníky; nikdy jsem však neslyšel mluvit tak přesvědčivě, jak dovedla mluvit Merhamé, mluvila li ze srdce a záleželo li jí na výsledku věci, již chtěla dosáhnout. Dnes jsem ji slyšel mluvit poprvé a za těžkých okolností. Mluvila s větrem o závod, vichřice jí drala slova od úst. Mluvila k nenávisti a mluvila k lidem zcela vyčerpaným, a přece mluvila s nečekaným úspěchem. Později jsem ji slyšel mluvit ještě při mnohých příležitostech, za příznivějších okolností, ale nikdy mě nenapadlo vyrušit ji a ujmout se slova sám. Dovedla občas několika slovy dokázat více, než bychom my dokázali dlouhými řečmi. Když mluvila k Čobanům, seděl Halef vedle mne. Náhodou jsem na něho pohlédl. Pozoroval jsem na jeho tváři veliké překvapení.

Vyvaloval oči, ústa měl otevřená a bylo na něm patrné, že v tomto okamžiku existuje pro něho jen krásná řečnice. Když skončila, vydechl zhluboka a pravil: "Slyšel jsi, effendi? Mašalláh, považoval jsem se za nevyrovnatelného řečního, ale víš, co jsem?"

"Nuže, co?"

"Bečící ovce, skřehotající vrána, zívající velbloud! Ale takovýto hlas, taková slova a podobné"

Odmlčel se, aby slyšel šejka, který opět začal mluvit. Šejk, podléhaje dojmu dívčiny řeči, volal k ní nahoru: "Věřím ti doslova. Vím, že je vše pravda, co jsi nám sdělila. Neboť celému světu je známo, že z úst Abd el Fadla a jeho dcery Merhamé nevyjde nikdy lživé slovo. Potvrzuješ tedy, že Sadik, můj nejstarší syn, je ve vašem zajetí?"

"Ano," odvětila. "Pak si tedy vyprošuji od Džirbaniho, od této chvíle počínaje, plné dvě hodiny času, abychom mohli prozkoumat svoje postavení. Jakmile tato doba uplyne, budu opět zde, abych z tohoto místa s tebou opět promluvil. Prosím, řekni mu to!" Pak odešel se svými staršími, aby si prohlédl vzdálenější místa, která ještě neshlédl. Chtěl se na vlastní oči přesvědčit, zda mu jeho lidé nelhali. Já chtěl využít této chvíle, abych navštívil Pardála, který si žádal se mnou mluvit. Vzal jsem s sebou Halefa, poněvadž jeho psům byla svěřena stráž u zajatců; chtěl jsem, aby si zvykli poslouchat jen jeho. Vystupovali jsme skalní stezkou ke skalnímu otvoru. Cestou jsme mohli dobře pozorovat šejka, jak obchází své lidi, přechází od skupiny ke skupině a dorozumívá se s nimi. Kdykoli jsme přišli na místo, z něhož nás bylo dole vidět, pozorovali jsme, jak si dole na nás ukazují a mluví o nás. Nepřekáželo nám to, naopak, bylo to právě dobře, že pozorovali, jaké máme mezi sebou spojení, aniž by nám v něm mohli zabránit. Na těchto výšinách doléhal na nás opět vítr zcela jinak než dole a byli jsme rádi, když nás stezka opět svedla mezi ochranná skaliska. Našich čtyři sta Hukarů u soutěsky bylo dobré mysli. Věděli právě jako my, že Čobanům nezbude nic jiného, než vzdát se na milost a nemilost. Cíl naší cesty, skalní rozsedlina, ve které ležel zajatý Pardál, ležel ještě hlouběji dole. Příroda tu k sobě posunula dva skalní útesy a ponechala mezi nimi tolik místa, že se tu mohlo dobře skrýt dvanáct mužů. Nahoře byla trhlina spojená, podobně jako domeček z karet. Následkem toho bylo jen v jejím popředí světlo, vzadu panovala temnota. A právě v pozadí vězel Pardál se svými dvěma průvodci. Hu, Halefův pes, je hlídal. Seděl před rozsedlinou a pozdravil nás vrtěním ocasu, svého bezprostředního pána pak ještě zvláště olizováním ruky. Vešel jsem sám do vězení. Halef čekal venku. Palang ležel na zemi, jeho druzi u něho seděli. Povstali, když mne spatřili vcházet, a zůstali i po celou rozmluvu stát, neboť ani já se neposadil a je k usednutí nevyzval. Pozdravil jsem a otázel se: "Přál jsi si se mnou mluvit. Mluv tedy, poslouchám!" Bylo to krátce řečeno. Pardál mne přeletěl dlouhým a nejistým pohledem, než odvětil: "Smím tě nazývat jako jiní lidé, eífendi?"

"Ano."

"A smím s tebou mluvit tak otevřeně, jak mluvíme s člověkem, jemuž je pravda nadevšecko? Slyšel jsem totiž, že jsi podobný člověk."

"Smíš. Ba dokonce ti to i radím, neboť by bylo marnou prací chtít mne obelhat." Tu se zjevil na jeho hezké tváři rys posměšné ukrutnosti a Pardál řekl: "Věz tedy především, že tě nenávidím, že tě z duše nenávidím! Že tě tak nenávidím, jako dosud žádného jiného člověka. Ty mne ovšem také nenávidíš?"

"Já tebe? Ne! Lhostejné lidi nestíháme nikdy nenávisť a já jsem mimoto křesťanem."

"Ano, křesťanem!" zvolal zajatec a odplivl si. "To znám! A že bych ti měl být skutečně lhostejný, jak pravíš? Jsem princ! Rozuměl jsi?"

"A já jím nejsem! To je jediný rozdíl! Mluv dále!"

"Byl jsem jako všichni princové vyššího rodu nějaký čas na dvoře emíra z Ardistanu. Byl jsem jeho zvláštním miláčkem a jsem jím ještě nyní!"

"Co je mi po tom? Jen dál, dál! Nemám mnoho času!"

"Jen strpení, šlechetný křesťane! Brzy vzbudím tvůj zájem o věci, o kterých chceš s tebou mluvit. Na tom dvoře jsem se totiž seznámil s důstojníkem, který je nyní nejvyšším vojevůdcem Ussulů."

"Mýlíš se. Nejvyšším vojevůdcem je dnes Džirbani. Ty ovšem myslíš toho starého, zraněného plukovníka, jehož vlhký prach nikdy nechytá a který velí jen invalidům."

"Neposmívej se! Navštívil mne nyní v mém zajetí několikrát a po celé hodiny se mnou rozmlouval; i o tobě." Nyní jsem opět napjal sluch, aniž bych to ovšem dal na sobě znát. Což by se tento zvláštní hrdina byl snad obíral zradou? K svému uspokojení jsem ovšem ihned uslyšel, že tomu tak není. Tlachalo se tu pouze, jinak nic! Princ pokračoval: "Nemysli si snad, že mnoho mluvím! Nepadlo z jeho úst ani slovo o vašem nynějším tažení sem. Ale varoval mne. Právil mi, že pokud jsme nepřišli s přátelskými úmysly, spějeme vstříc své zkáze. Od tvého příchodu že vstoupil do Ussulů zcela nový duch; víc že nemůže prozradit. Jaký to je duch, mohl jsem až do dnešního dne pozorovat. Víš, jaký den dnes nadešel?"

"Ano, vím to," ujistil jsem ho. Tu se opřel loktem o zem, zdvihl horní část těla a otázel se: "Ty že víš, kdo sem dnes má přijít? Dnes? Do těchto míst?"

"Vím to. Všichni Ussulové to vědí."

"Tys to vyslechl a jím prozradil! Pravíš, že jsi křesťanem a zatím jsi jen ďáblem! A řekni " tu opřel se i druhým loktem o zem, zdvihl se ještě více a pokračoval: "Přišli? Dorazili?"

"Ano, jsou zde," přisvědčil jsem. "Zde? V soutěsce?"

"Ano, zde! Právě tak, jak to bylo ustanoveno."

"A vy? Co vy jste udělali? Slyšeli jsme střelné rány a lidský křik!"

ipf • W "Propustili jsme je až doprostřed soutěsky. Teď v ní uvázli. Před nimi jsme obsadili skalní bránu. Teď nemohou sem ani tam. Rozbouřené moře naplnilo řeku vodou a u obou průchodů hoří ohně, jimiž neprojde lidská noha. Čobani prodělali v uragánu strašlivý pochod. Hlad a žízeň je napůl umořily. Kůň tvého otce upadl vysílením "

"Kůň mého otce?" vpadl mi prudce Pardál do řeči. "Což je otec s nimi? Osobně?"

"Ano, osobně."

"Pak tedy zůstal můj bratr doma! Tím byla vydána země i její lid do rukou toho chlapce! Já zajat! Můj otec také v nebezpečí zajetí! Pak to dopadne zcela jinak, než než " Zapomněl na poraněnou nohu a chtěl vyskočit, zhroutil se však v bolestech k zemi. Tu sevřel pěst a zahrozil mi zuřivě do obličeje, skřípaje zuby: "A to vše jsi zavinil ty, jedině ty! Prokletý, křesťanský pse!" Když tato slova pronášel, nebyl jeho obličej jen ošklivý, ale přímo odpuzoval. "Co chcete s Čobany provést?" zařval na mne v pravém slova smyslu. "Co budete dělat? Ven s tím!" Nemusel jsem mu odpovídat. Mohl jsem se jednoduše vzdát. Měl jsem však s tímto špatně vychovaným a zkaženým člověkem zvláštní útrpnost, a proto jsem mu odpověděl s naprostým klidem i na tuto bouřlivě přednesenou otázku: "Chceme nad vámi zvítězit, aniž by vytekla jediná kapka krve. Poddají li se nám Čobani bez odporu, chceme s nimi uzavřít mír, který přinese oběma stranám stejný užitek. Nevzdají li se, zůstanou zde bez jídla a bez vody tak dlouho uzavřeni, až zahynou."

"Všichni?" otázal se zlostným tónem. "Všichni! Od prvního do posledního!"

"Pse!" zaskřípěl zuby. "A tomuhle se říká křesťan! Musím mluvit se svým otcem, dopravte mne k němu ven!"

"Zůstaneš zde!" odvětil jsem. "Pak jej přiveďte sem ke mně! Ale dříve, než bude uzavřen mír! Rozuměli jsi? Dříve, dříve! Rozkazuji ti to!"

"Červe!" Řekl jsem pouze jediné slovo, ale stačilo. Chtěl znovu vybuchnout a byl by se rád na mne vrhl, ale jeho průvodci, kteří se strachovali o jeho i svůj osud, jakož i o osud všech Čobanů, mu domlouvali a krotili ho, aby se opanoval. V situaci, jako je nyní, dojde se prý dále přívětivostí a poddajností, než hrozbami a urážkami. Naslouchal jim se sklopenou hlavou, takže jsem mu neviděl do obličeje. Konečně zdvihl hlavu. Jeho obličej zářil samou přívětivostí. A jeho hlas zněl vemlouvavě a měkce, když pravil: "Máte pravdu! Byl jsem pošetilý! Přemáhá mne často nerozvázná zlost. Prosím, podepřete mne, abych se mohl zdvihnout. Chci mluvit s effendim vstojе."

Káže to můj vysoký stav i úcta, kterou od nás může požadovat!" Přezdívku Pardál mu udělili plným právem. Dovedl ohrožovat, zuřit a řvát, a v témže okamžiku se začal lísat a hladil svého nepřítele! Povstal za pomoci svých druhů. Mohl stát pouze na jedné noze. Opřel se proto paží o jednoho ze svých druhů, jehož objal kolem krku, a klekl kolenem raněné nohy na rámě druhého, který se za tím účelem musel posadit. Mezitím jsem se rozhlédl poněkud ostřeji v prostoru, než jsem mohl do této chvíle učinit. Obrátil jsem se zády k východu z rozsedliny, měl jsem tedy její zadní tmavou část před sebou. Stál jsem tu sice teprve několik minut, ale moje oči si zatím již na polotmu zvykly. Uviděl jsem, že oba o sebe opřené kameny, tvořící tento úkryt, zanechaly mezi sebou nahoře několik otvorů, které se táhly dále dozadu. A na zemi tu ležely výmětky, které jsem považoval za stopy po netopýrech. Z toho jsem usoudil, že rozsedlina se za tímto prostorem táhne ještě dál, aniž by zajatci měli o tom tušení. Nemohl jsem však dále v myšlenkách uvažovat, neboť princ Pardál zaujal již své vzpřímené postavení a začal opět mluvit: "Prosím, effendi, abys mne vyslechl tak klidně, jak klidně k tobě chci nyní mluvit! Jsi zajisté srozuměn, abych mluvil tak, jak myslím, a nebál se říci pravdu. Ale největší pravdou v tomto okamžiku je, že vše, co se tu až dosud dělo a dít bude, záviselo a závisí na dvou lidech. Znáš ty dva lidi?"

"Snad mne je naučíš znát sám," odvětil jsem. "Jsme to my dva, já a ty!"

"Jak to?"

"Nepřetvařuje se! Víš, že mám pravdu! Stav si svého Džirbaniho do popředí jak chceš, já budu vidět jen toho, kdo stojí jako vlastní vůdce a velitel za ním; myslím totiž tebe! A myslí si o mně, co ti libo, ale otevřeš-li poněkud oči, poznáš hned, že jen moje vůle řídí kroky Čobanů! Tu i tam, ty a já jsme pravými veliteli! Připouštíš, že se nemýlím?"

"Mluv dále," vyzval jsem ho, aniž bych odpovídal na jeho otázku. Pardál pokračoval: "Slyšel jsem, že si přeješ mír; i já si ho přeji! Tys však křesťan a já muslim; následek toho je, že naše cesty k uzavření míru jsou rozličné. Kdo z nás se mýlí, D to nás může poučit historie. Islám začal bojem a válkou; křesťanství začalo mírem. Kam se dnes jen podíváš, těší se země islámu míru, křesťanstvo však vede na celé zemi válku. Všechny země a všechny národy dnes určitě vědí, že křesťanství, jež povstalo z míru, přináší dnes, kam jen zasáhne, válku; islám však směřuje vždy k míru! To je přece správně řečeno?"

"Křesťanství a islám, o nichž mluvíš, jsou mi ovšem naprosto neznámé. Prosím, abys pokračoval!" Mluvil nyní tak vřele a přívětivě, že bylo skorém nemožností považovat jej za téhož člověka, který prve tak brutálně a hrubě vystupoval. A mluvil i dále tímto zdvořilým způsobem: "Nebud' tak skromný, abys chtěl tvrdit, že o tom všem nic nevíš. Obojí, skromnost i nevědomost, jsou lži! Já však mluvím pravdu! Nejsem ani Evropan, ani křesťan, jsem Asiat a mohamedán, vyznavač prorokův. A především můj otec není sluha a moje matka není služka; jsem princ! Víš, co to znamená? Můj otec měl čtyři ženy. Moje matka je mohamedánka ze Sahrimy, tedy věřící nejpřísnějšího směru; jsem její syn. Matka mého staršího bratra je křesťanka, Alláh ji zatrat'! On se tajně přiklání k jejímu učení a ne k víře svého otce. A proto se vzájemně nenávidíme, ačkoli jsme syny jednoho otce, tedy bratry. Zůstal doma, neboť jeho matka jej nechtěla pustit. Já však jsem se dostal k ardistskému emírovi a naučil se od něho všemu, co je třeba k válce, tedy vyššímu válečnému umění. Ale nemysli si, že jsem se snad stal proto nějakým otrokem války. Jsem princem a budu jednou panovníkem." Naznačil oběma rukama, že mu jednou bude podroben celý svět. A pak pokračoval v řeči, rozhňuje se stále víc a víc: "Zůstal jsem svobodný. Mě ani válka neovládne, neboť ji považuji jen za prostředek k vyššímu účelu. A tento účel není nic jiného, než mír. Chápeš to?"

"Ano, chápu!"

"Mluv tedy!"

"Tvoje matka je mohamedánka; prahne po slávě a moci pro tebe i pro sebe, ale není při tom obyčejná, nýbrž šlechtěná žena. Považuje slávu a moc také jen za prostředek, jenže k účelu mnohem vznešenějšímu. A tímto účelem je štěstí těch, kterým jednou chceš vládnout, jedním slovem mír."

"Cos to pravil?" zvolal udiven. "To jsou její vlastní slova! Pro mne existuje válka ne kvůli válce, nýbrž kvůli zcela jiným věcem. Blaženost křesťanů kotví v nebi, tedy v životě posmrtném. Vy toužíte po věčném míru, po míru s Bohem. Islám však baží po pozemském míru všech národů, po míru, který nás oblaží již za tohoto života. A tento mír nelze dobýt ani slavnými bohoslužbami, ani dobrými skutky a milosrdenstvím, tento mír je třeba vybojovat; je třeba ty, kteří si ho nepřejí k němu donutit! Pro mne je tedy válka nejvznešenějším prostředkem k míru, který jen může existovat. Křesťanství je dva tisíce let staré, ale nedalo ještě ani jedinému národu mír, ačkoli jeho prvním činem byly intrády na pozoun míru a pokoje. Já však jako muslim nebudu nikdy mluvit o míru, sevřu raději pěst války, abych jí válku zničil a rozdrtil! Oko za oko, krev za krev, tak zní tvrdý, ale spravedlivý zákon islámu."

Vrah budiž zavražděn. Chápeš mne nyní, effendi?" Co to jen bylo? Tento mladý člověk dovedl přemýšlet, a to hluboce, velmi hluboce. A jak nadšeně tu nyní přede mnou stál! Jeho tváře žhnuly, jeho oči zářily. Rysy jeho obličeje jako by se byly naprosto změnily; byly úplně vyjasněné. Prve mne div očima nepohltil a nyní jsem měl pocit, jako bych mu musel stisknout pravici. "Rozumím," odvětil jsem. "Jsou to tytéž myšlenky, které i mou hlavou probíhaly, než jsem se přesvědčil o pravdě, než jsem měl jasno před očima!"

"Jasno?" otázal se Pardál. "U mně se už dávno vyjasnilo, proto se tyto myšlenky také v mé hlavě trvale usídlily, kdežto tebe opustily, neboť křesťanu nemůže být nikdy jasno." Nemohl dokončit, neboť vchod za mnou se zatměl. "Effendi!" zavolal na mne Džirbani, jenž se tu pojednou objevil, a kýval na mne, dávaje mi znamení, že se mnou musí nevyhnutelně mluvit. Rozloučil jsem se tedy s princem několika krátkými slovy a spěchal jsem vyhovět přání našeho nejvyššího velitele, který, když jsme se ocitli dost daleko od rozsedliny, abychom nemohli být slyšeni, sdělil mi věc právě tak důležitou, jako překvapující: "Džunubové přicházejí!"

"Džunubové?" otázal jsem se. "Kteří Džunubové?"

"Celé vojsko!"

"A kdy sem dojdou?"

"Již v několika hodinách!"

"Bohudíky!"

"Bohudíky?" otázal se překvapeně. "Nemyslím, že jsem ti přinesl právě radostnou zprávu!"

"Je však skutečně velmi radostná!"

"Opravdu? Vždyť ještě nejsme s Čobany u konce! A to se přece musí stát, má-li se nám podařit Džunuby přemoci."

"Pak si tedy pospěšme! Mluvíš o několika hodinách a to je dost dlouhá doba pro člověka, který se naučil využít čas. Kdo ti sdělil, že přijdou?"

"Vichřice jim zabránila ležet nečinně v poušti. Byla by jejich ležení zavála pískem. Mohli jí uniknout jen pokud možno rychlým pochodem. Vyrázili tedy a následovali své napřed jedoucí důstojníky v mnohem kratším čase, než bylo předem určeno. Byla to ale strašlivá jízda. Vítr jim vysál vodu z měchů a morek z kostí lidí i zvířat. Přemohla je únava. Museli několikrát odpočívat a konečně udělali půldenní zastávku, aby pro zbytek cesty sebrali sílu. Několik jezdců s velmi dobrými koňmi však bylo vysláno napřed, aby vypátrali, jak to vypadá v soutěsce. A tito dojeli, právě když jsi se od nás vzdálil, až ke skalní bráně, kam mne honem zavolali, abych je vyslechl."

"Jak jsi je přijal?"

"Jako nepřátele, ačkoli se tvářili přátelsky. Nemáme čas zapřádat dlouhá diplomatická hádání. A tak jsem jim pohrozil, že je dám bez soudu postrílet, jestli se okamžitě nepřiznají, že nás přišli přepadnout. Ani ne tak ze strachu, jako z naprosté únavy a vyčerpanosti dozнали vše a

vyzradili věci, jež mají pro nás veliký význam. Později ti vše obšírně povím. Teď ovšem chci především od tebe slyšet, co říkáš tomuto zrychlenému chodu událostí."

"Pravím, že nám může být vítán."

"Ale Čobani?"

"S těmi bude věc tak rychle vyřízena, jak si je jen možno přát. Jak se vede jejich staršímu princí?"

"S tím už jsem krátce promluvil. Nemyslím, že bych chtěl vzdorovat."

"Pak mi tedy v rychlosti řekni ještě jedno! Je ti dobře známá skalní rozsedlina, v níž je uvězněn Pardál?"

"Ano."

"Myslím totiž, zda ji znáš v obou částech, přední i zadní?"

"Přední část ovšem znám, zadní však ne. Což má nějakou zadní místnost?"

"Nevím to sice bezpečně, ale domnívám se tak." Sdělil jsem mu jednoduché důvody, jež mne přivedly k této domněnce. Potřásl hlavou a pravil: "Proč se tím zabývat? Což by mohlo mít pro nás nějaký význam, kdyby se rozsedlina prodlužovala ještě někam dozadu? "

"Mohlo by to mít dokonce i veliký význam!"

"Jaký?"

"Zmást Džunuby a přesvědčit Čobany. Mohli bychom se s Čobany schovat do zadní části rozsedliny. Odtamtud je jistě možno přehlédnout přední část. Myslím, že bude vzadu slyšet vše, co se bude mluvit vpředu. Převědeme tedy jednoduše zajaté důstojníky, rnaha lámu i ministra Džunubů do této přední místnosti a sdělíme jim prostě, že je to jejich nové vězení. V zadní místnosti pak zaujmeme místo my s Čobany. Jakmile budou Džunubové myslet, že jsou jen mezi sebou, budou se jistě bavit o tom, proč jsme jim vykazali nové vězení a musel bych být velice špatným prorokem, kdyby při tom nepadlo i několik výroků, z nichž bude Čobanům jasno, že je přišli obelstít."

"Usuzuješ správně!" pravil Džirbani. "Tvůj plán je dobrý."

"Navrhuji ovšem, aby do žaláře Pardálova byli převedeni s maha lámou a ministrem pouze nejvyšší důstojníci až do majora, ostatní ať zůstanou, kde jsou, poněvadž pochybuji, že by tak velicí pánové odhalovali svá tajemství před lidmi tak nízkého stavu."

"Ano, i to je moudré! Ale teď mi řekni, jak se dostaneme do zadního prostoru rozsedliny, jestli se totiž nemýlíš, a existuje li nějaký?"

"To se, doufám, brzy dozvím. Vyšplhám nahoru. Tam zjistím, je li má domněnka správná či ne." Svůj úmysl jsem také ihned provedl a našel jsem nahoře skutečně vchod do zadního prostoru a brzy jsem i Džirbaniho přesvědčil, že je v něm slyšet každé slovo vpředu

promluvené. Krátce a dobře, nemohl jsem si přát lepší místo k tomuto účelu. Umluvili jsme pak s Džirbanim, že sem dáme přenést Pardála a že sem přivedeme i jeho otce šejka. Džirbani byl tímto plánem velmi potěšen a schvaloval ho ovšem do posledního písmene. Halefa jsme ponechali na místě, když jsme mu ovšem celý plán vysvětlili, a pak jsme vystoupili opět nahoru, abychom se odebrali ke skalnímu otvoru, neboť ustanovené dvě hodiny pomalu již končily a dalo se očekávat, že šejk Čobanů bude brzy žádat o rozmluvu s naším velitelem. Když jsme pak došli k Abd el Fadlovi, nemuseli jsme již na šejka dlouho čekat. Zanedlouho šejk rozmlouval s Merhamé a vyjádřil přání promluvit se svými oběma syny, aby se mohl pak rozhodnout, co bude dělat. S tím jsme právě počítali, a proto nám nemohla být jeho žádost proti mysli. Dali jsme tedy svolení a vyzvali ho, aby vystoupil k nám na plošinu. Vystoupil na hřbet velblouda, kterého dovedli až ke skalní stěně, a odtud byl vytažen pomocí mého lasa k nám nahoru. Když pak stál před námi, prohlížel si nás, totiž mne a Merhamé, velmi dlouho a velmi tiše. Pak přeletěl zrakem skupiny svých vysílených lidí tam dole a promluvil: "Ten z vás, který si vymyslel nechat nás vběhnout do této pasti, je buď velice nebezpečný nebo velice prospěšný člověk. Poctivost mi káže, abych se přiznal, že jsme upadli úplně do moci Ussulů, ale jen pro tento okamžik. Alláh je dobrotivý a všemohoucí. Může změnit osud podle své vůle. Co od nás žádáte?" Tato otázka platila Džirbanimu. "Vzdejte se!" odvětil Džirbani lakonicky. "Co rozumíš těmito slovy?"

"To uslyšíš, jakmile promluvíš s těmi, s nimiž jsi chtěl mluvit; pojd', následuj nás!" Vystoupili jsme nahoru na stezku a kráčeli po ní až ke skalní bráně. Pak jsme opět odbočili dolů a šli podle řeky stranou. Nezastavili jsme se u místa, na němž byl Pardál uvězněn, ale zabočili jsme dolů do tábora a pak jsme se sem opět vrátili; přáli jsme si, aby šejk shlédł vše na vlastní oči. Nepromluvil po celou cestu ani slova, ale očima byl všude a jeho tvář měla výraz čím dál tím starostlivější. Když jsme se pak konečně ocitli opět před vchodem do rozsedliny, kde seděl jeho syn Pardál, vešel jsem dovnitř a promluvil k zajatci: "Přál jsi si promluvit se svým otcem "

"Ovšem, ovšem!" vskočil mi do řeči. "Tys však nechtěl svolit!"

"Privádím ti jej a zcela dle tvého přání ještě před uzavřením míru!" Džirbani se šejkem vešli za mnou. Džirbani pak připojil k tomu, co jsem sám řekl, jen několik slov: "Promluvte spolu, ale jen krátce! Dávám vám deset minut času, nic víc!" Pak jsme opět vyšli a nechali je o samotě. Halefovi, který zde čekal, jsme dali instrukce. Vzdálil se, aby v krátkém čase vše obstaral. Vrátil se a přivedl s sebou dva silné Ussuly, kterým bylo rozkázáno, aby po ukončené rozmluvě dopravili Pardála přes skaliska na druhou stranu do zadní části rozsedliny, jejíž vchod jsem nahoře objevil. Přál jsem si, aby otec i syn vyslechli Džunuby. Když daná lhůta prošla, vstoupili jsme opět dovnitř. "Neskončili jsme ještě!" pravil Pardál. "Žádáme o lhůtu celé hodiny, abychom "

"Nemožné!" vpadl mu Džirbani do řeči. "Řečnění k cíli nepovede. Máte důležitější věc na práci. Máme zde zajaté Džunuby "

"Džunuby?" zvolal Pardál. "A zajaté?"

"Ano."

"Kdo je zajal? Kdy? Kde? Mluv rychle!" Znělo to ne snad jako překvapení, jako údiv, spíše úzkostlivě a zaražené. V jeho obličejí se zračila, jistě proti jeho vůli, jakási starostlivost. Napadlo mě, že syn jednoho z jeho spoluvězňů měl zrádné styky s Džunuby. Věděl snad o

těchto věcech, měl snad i ruku v této hře? Nebyl bych až dosud sice věřil, že by byl schopen spáchat zradu na vlastním kmeni; měl však výbojné plány a zabýval se snad tajnými diplomatickými výpočty, které by ho byly svedly k tomu, aby za zády svého otce podnikl něco, co by sice zradou čpělo, ale nebylo snad zradou v pravém slova smyslu. Měli li Džunubové v úmyslu podvést Ussuly i Čobany, proč by byl nemohl člověk princova rázu chovat úmysl učinit si z Džunubů spojence, aby se jim po dosažení svého cíle vysmál. Tyto myšlenky mi prolétly hlavou, když jsem jej nyní slyšel tak naléhavě se tázat a spatřil jeho znepokojení, jež nedovedl skrýt. Džirbani nic podobného nepozoroval a odvětil: "Zajali jsme nejprve maha lámu a nejvyššího ministra, pak také teriba ve tabrika kuveti harbie feminde mahira kimesne s pěti důstojníky, jedním poddůstojníkem a prostým vojákem." Spatřil jsem, jak se Pardál ulekl, když uslyšel tato slova; ale byl jsem sám, kdo to pozoroval. Jeho otec byl velmi udiven. Hned se tázal: "Alláh il Alláh! Tito vysocí lidé a nejvyšší důstojníci přišli k vám?"

"Ano."

"Vy jste je zajali?"

"Ano."

"Proč? Což přišli k vám jako nepřátelé?"

"Naopak, jako přátelé. Ale právě proto jsme je zajali, protože s vámi smýšlíme poctivě."

"S námi?"

"Ano, s vámi," přisvědčil Džirbani. "Přišli totiž k nám, aby se s námi proti vám spojili." Tu vpadl princ rychle: "Je to možné? Je tohle pravda?"

"Nikdy nelžu!"

"Můžeš to dokázat?"

"Proto jsme právě přišli, abychom vám o tom podali důkazy. Opustíte nyní tento prostor. Tam vzadu je ještě jiný, z něhož sem lze vidět i slyšet vše, co se tu děje a mluví. Tam dopravíme nyní tebe i tvého otce. Sem do této přední rozsedliny budou přivedeni zajatí Džunubové, abyste je mohli vyslechnout, že vše, co vám říkáme, je pravda, a že s vámi smýšlíme poctivě. Zde jsou mužové, kteří tě ponесou." Přemístění zajatce se provedlo velmi rychle. Položili ho před jeden z nejnižších položených otvorů, jimiž bylo do sluje vidět, aby měl dobrý rozhled a mohl vše slyšet. Nosiči se pak vrátili, aby odvedli jeho dva druhy, které jsme nepotře bovali. My ostatní jsme se pak také vyšplhali k němu vzhůru. Vyhledali jsme si každý příhodný otvor a očekávali příchod Džunubů. Princ byl velice rozčilen. Jeho rozčilení nemělo jen jedinou příčinu. K obavám, které se ho zmocnily, přibyla starost nová. Pozoroval nyní, že vše, co se v jeho bývalém vězení dělo a mluvilo, mohlo být odtud přehlédnuto a vyslechnuto a nevěděl, že jsem toto místo objevil teprve v poslední chvíli. Myslel proto, že byl i on se svými druhy pozorován a jejich řeči, jistě velmi upřímné, vyslechnuly, že jsme tedy vnikli do všech jeho tajemství. Neříkal sice nic, ale jeho veliký nepokoj prozrazoval, jakými myšlenkami se asi obírá. Netrvalo to dlouho a hadži Halef splnil úlohu, která mu byla uložena. Džunubové od maha lámy až do majora byli přivedeni bez svých druhů nižších hodností. Viděli jsme je docela dobře. Chovali se zprvu tiše. Zaměstnávali se tím, že zaujíмали místa dle pořadí a

hodnosti. Přitom prokazovali maha lámovi největší úctu, takže jsme jej mohli považovat za nejvážnějšího mezi nimi. Prohlédli si svoje nové vězení co nejdůkladněji; ovšem otvory, které ležely v temnu, nespatřili. Když se konečně usadili, začali se bavit, ale zpočátku o obyčejných, naprosto nedůležitých věcech. Tím byla vinna ovšem neskonalá úcta těchto lidí k maha lámovi. Nedotkli se dříve žádného předmětu, o který by byl on dříve v řeči nezavádil. Tato okolnost ovšem křížila naše plány, čekali jsme chvíli; pak promluvil šejk Čobanů, ovšem tiše, aby ho vpředu nebylo slyšet: "Jsou lámaisté! Zdlouhaví, bezduší, nejapní lidé! Kdo je bude chtít vyslechnout, bude muset hodiny čekat!"

"Budou mluvit, a to hned," odpověděl Džirbani, rovněž tlumeným hlasem. "Effendi, prosím, zajdi k nim a přiměj je k řeči!"

"Dáš mi k tomu příslušné pokyny?" otázal jsem se. "Ne! Víím, že uhodíš na pravou strunu i beze mne a dříve než já." Sešplhal jsem se tedy z našeho úkrytu a vešel dolů k zajatcům. S maha lámou jednal Džirbani zpočátku přátelsky, věděl proto také o mně; ale ani on, ani ministr mne dosud nikdy neviděli. Důstojníci mne sice viděli, ba považovali mne dokonce za svého zajatce, ale nevěděli, kdo jsem. Teď, když už delší čas byli pohromadě, jistě si sdělili navzájem své příhody a mluvili tedy jistě také o mně. Tomu odpovídalo i to, jak jsem byl přijat. Stratég, jakmile mne spatřil, zvolal: „Hle, neposlušný člověk, jehož musím potrestat!"

"Majitel krásného koně!" pravil generál, jemuž zajisté více imponoval můj Syrr než já sám. "Bude to tedy křesťan, o němž Džirbani mluvil, dokud nás ještě považoval za své spojence," připojil ministr. Uklonil jsem se nejprve lehce všem, pak sklonil jsem se před maha lámou poněkud hlouběji a oslovil ho: "Jsem nucen vyrušit tě z klidu. Nejvyšší velitel Ussulů mne poslal k tobě." Velekněz svažtil čelo, byl zvyklý na hlubší poklony a pokornější slova.

"Kdo jsi?" otázal se. "Jmenují mne Kára ben Nemi "

"Tedy je to skutečně ten křesťan," vpadl mi do řeči, obrácen k ministru. "Ano, zcela správně, jsem ten křesťan!" potvrdil jsem jeho slova. "Byl jsem k vám vyslán, abych vám sdělil, proč vám bylo vykááno jiné vězení. Přejeme si totiž, aby "

"Co vy si přejete, je mi lhostejné," vyrušil mne opět maha láma. "Ne vaše, nýbrž moje přání musí zde být v první řadě respektována. Zacházíte tu s námi nejen jako s nepřáteli, nýbrž i jako s lidmi nízkého stavu, a já jsem přece maha láma z Džunubistanu, nejvyšší ze všech knězi světa!"

"Dokončil jsi již větu, kterou jsi začal?"

"Ano. Mám ve zvyku dokončit každou větu, kterou začnu. K čemu tato otázka?"

"Poněvadž i já jsem zvyklý nedat se v řeči vyrušovat. Nechal jsem tě domluvit, poněvadž jsem se učil zdvořilosti. Tys mne však za třetinu jediné minuty již třikrát vyrušil. Budeš li to dělat i dále, budu tě považovat za nejnezdvořilejšího člověka na světě a za celý život se nedostanu k tomu, abych ti sdělil, co ti mám vyřídit." Když tato slova uslyšel, vyvalil na mne oči, že se zdály být ještě jednou tak velké než obyčejně, a v jeho obličej se obrazil nejvyšší údiv. Já však klidně pokračoval: "Právě se zmínil nejvyšší ministr šejka Džunubistanu, že jste byli považováni za spojence Ussulů. Bylo vaším úmyslem?"

"Ovšem!" odvětil ministr. "Označili nám tě jako důvěrníka Džirbaniho; ne zdáš se jím však být, neboť kdybys jím byl, nemohl bys se takto tázat! Což ti neřekl, že jsme přišli, abychom uzavřeli spolek s Ussuly?"

"Spolek? Proti komu?"

"Proti Čobanům."

"Proč? Cožpak jsou Čobani vašimi nepřáteli?"

"Nebyli nikdy našimi přáteli od těch dob, co vznikli Čobani i Džunubové. A právě tak dlouho jsou i nepřáteli Ussulů. A proto se nám zdálo žádoucí i přirozené, aby se Džunubové s Ussuly spojili a společného nepřítele Čobany zahladili a zničili. Nejkrásnější příležitost k tomu se naskýtá nyní, kdy jsme se dozvěděni, že Čobani se chystají projít Chatarskou soutěskou, aby přepadli Ussuly. Shromáždili jsme ihned svoje bojovníky, abychom se vydali Ussulům na pomoc. Náš šejk vyslal nejvyšší lidi svého kmene, totiž maha lámu a mne, k Ussulům, abychom je o tom zpravili a uzavřeli s nimi přátelský spolek. A náš proslulý nejvyšší strateg se dokonce vydal se svým štábem napřed, aby Ussulům sdělil, že naše vojsko již táhne, aby vpadlo v úzké šíji Chatarské Čobanům do zad a hnalo je proti kopím Ussulů, abychom je jako mezi dvěma pěstmi rozdrtili, rozmačkali a zničili!"

"To, že jste chtěli? To, že jste udělali?" otázal jsem se, jako bych se velice divil.

"Ovšem!" odvětil ministr. "Ty jsi o tom nevěděl?"

"Věděl jsem něco docela jiného! Mám li však tvým slovům uvěřit, bude třeba, aby mi je i maha láma potvrdil. Jak se zdá, byli Ussulové, pokud se vaší dobré vůle a poctivosti týče, oklamáni. Je tedy nutné, aby mezi vámi a jimi bylo jasno, aby zmizela veškerá nejistota. Proto se táži nejvyššího kněze Džunubistanu, zdali je ochoten potvrdit to, co zde právě nejvyšší ministr tvrdil." Bylo možné, že tři naslouchající mužové vše dobře nevyslechli, proto jsem užil této lsti předložit maha lámovi nejdůležitější body ministrových zpráv a dát si je od něho ještě jednou potvrdit. Nazval jsem jej nejvyšším knězem Džunubistanu a to jej poněkud se mnou smířilo. Jeho obličej se trochu vyjasnil, když mi odpovídal: "Potvrzuji to!"

"Že jsou Čobani vašimi nepřáteli?" Předložil jsem mu tuto a všechny následující otázky tak pomalu a zřetelně, že nebylo možno, aby jim naslouchající nerozuměli. "Ano," odvětil maha láma. "Že je chcete zničit?"

"Ano; jako spojenci Ussulů."

"Že jste sem přišli jen za tím účelem, abyste uzavřeli s Ussuly spolek?"

"Ano, tak je to. S Ussuly proti Čobanům."

"Vaše vojsko je již na cestě?"

"Ano, tři tisíce mužů."

"Čobani mají být zde v soutěsce vehnání mezi vás a Ussuly a úplně potřeni a zničeni?"

"Ano," odpověděl. "To je pravé slovo, potření, zničení a vyhubení. Ani jediný nesmí uniknout! Věříš nyní, že jsme přišli jako přátelé Ussulů? Vidiš nyní, jak nespravedlivě a nevděčně jednají, zavírají li nás, své přátele a spojence, jako sprosté zločince a dávají li nás hlídat svými psy?"

"Ne," odpověděl jsem. "Nevěřím ani jednomu, ani druhému. Nevděčně a nemoudře jste jednali jen vy, ne Ussulové!"

"My? Dokaž nám to!" vybuchl ministr. "Dokaž to!" zvolal velitelsky i maha láma. "Dokaž nám to! Dokaž! Dokazuj!" volali i ostatní jeden přes druhého. "Nic lehčího než to," odpověděl jsem. "Připustili jste, že jsou Čobani vaši smrtelní nepřátelé a že vám Ussulové mají pomoci, abyste se jich zbavili. Proto už vám vděčnost měla kázat, abyste jednali s námi poctivě; uslyšíte však ihned, že jste jednali právě opačně, tedy nepoctivě a nevděčně. A poněvadž každá nevděčnost a nepoctivost je i nemoudrá, odhodili jste daleko od sebe každou stopu moudrosti, když jste zvečera tábořili tam dole při řece a před spaním mluvili o věcech, které nemělo slyšet ucho Ussulovo. Jel jsem toutéž cestou, ale vám naproti. Viděl jsem váš oheň. Seskočil jsem z koně a připlazil se úplně blízko k vám. Ležel jsem za kmenem stromu, o který jste se zády opírali. Slyšel jsem každé vaše slovo "

"Tys nás vyslechl?" vybuchl znovu ministr. "Vyslechl!" vykřikl ještě vyšší pán. "Vyslechl mne, maha lámu džunubis tanského!"

"Ano, vyslechl!" odpověděl jsem. "Dokáži vám to tím, že vám budu opakovat vše, co jsem od vás slyšel." Popsal jsem jim pak celou tehdejší situaci a opakoval jsem jim slovo za slovem vše, co tehdy mluvili, dokud jsem ležel v jejich blízkosti. Seděli tu přede mnou zcela tiše a nehybně. Vypadalo to skoro, jako by si ani dýchat netroufali. Netroufali si také vyslovit omluvu, nebo se vymlouvat. Byli jednoduše jako ztrnulí. A tu se ozval zvláštní, dutý hlas, který zněl, jako by mluvil z oblaků nebo z nitra země: "Effendi, je dobře! Je dobře! Nemluv nyní již ani slova s těmi zrádci, s těmi lháři, s těmi padouchy a holomky. Naplivej na ně. Plivni jim do obličeje! A vyjdi opět ven k nám, k poctivým lidem!" Džunubové se polekali největší měrou. Vyskočili a křičeli jeden přes druhého. Vyšel jsem opět ven, kráčeje kolem Halefa a jeho psa k oběma Ussulům, kteří prve prince přenášeli, a poručil jsem jim, aby ho opět přinesli, což ihned provedli. On to byl, který promluvil tím dutě znějícím hlasem. Když ho vyzdvihli z rozsedliny a on mne tu stojícího spatřil, nečekal ani až ho ke mně donesou a již z dálky na mne volal: "Effendi, zvítězil jsi, úplně jsi zvítězil! Udělám vše, co si budeš přát! Jsem srozuměn se vším, se vším, co ustanovíte; dovol jen, abych se jako pes posadit tuhle vedle vašeho psa a hlídal ty podlé ničemy tam uvnitř!" Mluvil sice ke mně, ale odpověděl mu za mne Džirbani, ne já: "Budiž ti to dovoleno!" Obrátil se k oběma Ussulům a pravil: "Posaďte ho tam, kde si přál sedět. Má právo vyžádat si toto místo." Poslechli. Pardál byl skutečně tak zaslepen vztekem proti lidem, o nichž byl přesvědčen, že ho klamali, že na osud vlastního lidu, o němž se mělo za několik minut rozhodovat, úplně zapomínal. Z toho bylo patrné, že i kdyby byl sebe více nadaný, nemohl se nikdy stát velkým mužem. Jeho přirozenost panovala jako divoké zvíře nad jeho nitrem; měl skutečně v sobě pardála! Prve, když jsem s ním mluvil, byla naše rozmluva přerušena Džirbanim, nemohl jsem mu tedy říci vše, co bych mu byl tak rád řekl; bylo ještě mnoho důležitého k tomu třeba dodat. To jsem však vycíťoval jen já sám, on ne. Příznačné bylo, že se jeho otec nepokusil ani slovem zabránit mu v jeho pomstychtivém přání. Na něho působilo to, co slyšel, stejným dojmem jako na jeho syna, ale myslel v první řadě na blaho svého lidu, který se nalézal právě v nebezpečí, že ztratí to, co je na světě nejsvětějšího, svoji svobodu, tedy vlastně sama sebe.

Svolil k vyjednávání, ale Džirbani k tomu nepřistoupil, nýbrž pravil: "Teďne. Máš ještě jednoho syna, s nímž také musíš promluvit. Pojd'snámi!"

Opustili jsme pak toto místo a odebrali se tam, kde byl ubytován druhý princ. Byl to také skalní prostor, jakoby malá kabina mezi čtyřmi stěnami. Ussul stál před ní na stráž. "Vejd a promluv s ním!" pravil Džirbani šejkovi. "Máš deset minut čas. Budu zde na tebe čekat." Když šejk zmizel ve sluji, usedli jsme druh vedle druhá na plochý balvan, abychom počkali na jeho návrat. Nemluvili jsme. Džirbani se díval rovně před sebe a já ho pozoroval, aniž by měl o tom tušení. Nezeštíhl, ale bylo nápadné, jak v těch několika dnech zmužněl a upevnil se mu rysy v obličeji. Velký člověk, který až dosud byl skrytý v jeho nitru, vystupoval nyní na povrch. Když uplynulo deset minut, vrátil se k nám šejk v průvodu svého syna. Oba byli nevýslovně vážní. Bylo na nich znát, že se odhodlali k pevnému rozhodnutí. Otec se nás otázel: "Privádím ho hned s sebou. Je dosud vaším zajatcem?"

"Ano," odpověděl Džirbani. "A jak dlouho jím má zůstat? ". "Až bude uzavřen mír mezi mnou a tebou, mezi Čobany a mezi Ussuly, potom bude propuštěn." Tu promluvil syn: "Tento mír bude uzavřen! A mým přáním je, aby se to stalo ihned. Kdo by byl tušil, že naše válka, jež měla jiné cíle, skončí tímto způsobem! Ve všem však, co se tu stalo, cítím boží prst a půjdu tam, kam mi tento prst ukazuje. Dovolíš, aby můj otec promluvil tímto způsobem ke svým Čobanům?"

"Rád."

"I mně?"

"Ano."

"A ihned?"

"Ano, pojd'te!" Vystoupili jsme opět nahoru a pustili se stezkou k plošině, abychom vydali Čobanům jejich šejka. Ten se pak cestou tázal po podmínkách míru. "Zvol si je sám!" odpověděl Džirbani. Tu se šejk zastavil, podíval se na něho udiveně a pravil: "Slyšel jsem dobře?"

"Ano," usmíval se tázaný. "Ty mi je nechceš předpisovat? Mám si je zvolit sám? "

"Inu ovšem! Divíš se tomu? Dáme si mír navzájem darem a nebudeme ho draze vykupovat a platit. Přeji si stát se tvým bratrem a můj národ aby se sbratřil s tvým národem. Pro vynucený, nedodržitelný mír i nejnižší cena je příliš vysoká. Ale i nejvyšší cena je maličká, získáme li si trvalou lásku a věrnost, jež oba naše kmeny pro budoucnost bratrsky a nerozlučně sloučí dohromady. Nežádám nic od vás, chci naopak rozdávat. Rozumíš mi?" Tu mu podal šejk obě ruce a odpověděl:

"Rozumím ti velmi dobře a budu jednat a myslet přiměřeně tvé vznešené mysli. Jsi li veliký v rozdávání, nebudu v přijímání menší. Jako te.ď držím tvoje ruce ve svých rukou, tak ať jsou spojeny naše národy, jako by byly jedním lidem! Vaši přátelé budlež našimi přáteli a naši nepřátelé nepřáteli vašimi. Je to tak správné?"

"Ano, tak je to správné!" odpověděl Džirbani. "Ode dneška jsou Ussulové a Čobani párem bratrských a sobě věrně a poctivě pomáhajících národů. Zkoušku udělám ještě dnes. Jsi hotov spojit se se mnou proti Džunubům?"

"Ihned!"

"A zvítězíme li, odpustit jim právě tak, jako jsem já teď odpustil vám?" Šejk se chtěl rozmyslet, ale jeho syn začal prosit: "Řekni ano, otče! Stojíme tu ve větrné výši. Musíme smýšlet svobodněji a čistěji než ti dole pod námi. Vím, že moje matka nejen mne, ale i tebe povznesla k smýšlení, jež se odvažuje předcházet naši tvrdou, línou dobu o celé hony. Alláh tomu chtěl, že jsme se dnes setkali s lidmi, jejichž zásady jsou stejně šlechetné, ba ještě vznešenější než naše. Co od nás požadují, není nic neobyčejného, spíše něco velikého, vznešeného a prospěšného všeobecnému míru. Nejkrásnější a nejvznešenější moje myšlenka vyšla dnes z hlubin mého nitra a stojí vtělena v Džirbanim přede mnou. Jsem šťasten, velice šťasten, a proto tě prosím, otče, řekni ano!" Tu objal otec svého syna, políbil jej něžně na tvář, ústa a čelo a pravil: "Nuže tedy ano! Odpouštíš li jim ty, odpustím i já."

"Poděkuj své ženě a tomuto svému synovi," vpadl jim Džirbani velmi vážně do řeči. "Až do této chvíle stály vázky tvého osudu nerozhodně. Teď však, kdy chceš odpouštět, bude i tobě skutečné odpuštěno. Jsi volný. Jste všichni volní, bez nejmenšího trestu, bez jakékoliv oběti, beze všeho pokání. Sestoupím s tebou z plošiny do tvé džemy a promluví k ní ve smyslu a trvalého upřímného míru. Dostanete všichni jídla a vody, kolik budete pro sebe a svá zvířata potřebovat. Za půl hodiny však zde nesmí být vidět ani jediného Čobana. Musíme Džunubům, až přijdou, zatajit, co se zde přihodilo a že jsme se spolu spojili."

"Nedělej si s Džunuby velké starosti," promluvil šejk pohrdavě. "Džunubové nejsou muži, jsou to panáci, vhodní pro frašky emíra ardistanského, který jim namlouvá, že jsou svobodní, ale ve skutečnosti je považuje za své otroky. Oz brojuje je, jako by byli hrdinové, ale vpravdě jsou to největší skety pod sluncem. Život je jim kefem poledním spánkem. Jsou dokonce líní modlit se k Bohu a vkládají své modlitby do mlýnků, které se otáčejí na větru a vodě. Považují Alláha za tak hloupého, že se domnívají, že by ho něco takového mohlo těšit. Až přijdou, budou sice po zuby ozbrojeni, budou mít dobré koně, ale velké skutky od nich nečekej!" Nebylo to poprvé, co jsem slyšel takovou charakteristiku Džunubů. Co tu šejk pravil, bylo do posledního písmene pravda. Bydleli v zemi, která v porovnání s pouští Čobanů oplývala bohatstvím. Nemuseli hnout ani rukou, a vše, co potřebovali, jim samo padalo do klína. Tak zpohodlněli, že byli takřka bez energie, ale zato vzrostla jejich domýšlivost. Byli skutečně zbabělí, jak se brzy přesvědčíme. Když jsme došli na plošinu, shromáždili se kolem ní Čobané v hustých zástupech. Protože jejich šejk s námi odešel, očekávali, že z tohoto místa padne rozhodnutí. Nahoře jsme ovšem byli viděni i slyšeni dále než dole. Proto šejk nečekal, až sejdeme dolů, nýbrž postoupil na okraj plošiny a mluvil ke svým lidem shora. Plni údivu mu naslouchali. Co od něho slyšeli, asi by nikdy nebyli očekávali. Byli tak překvapeni, že když domluvil, neozval se z jejich řad ani jediný výkřik. Jen radostné, ale ve větru stěží srozumitelné mručení letělo jejich zástupy. Tu si vzal slovo Džirbani. Byl lepším řečníkem než šejk, měl dar přesvědčovat a vzrušovat. Vypočítal veškeré přednosti spojenectví Ussulů s Čobany, poukázal na to, že tu vlastně bez zásluhy čobané získávají, co si nezasloužili; poukázal k minulosti i k přítomnosti, na tvrdý život v nehostinné poušti. A před kočovníky rozvinul obraz budoucnosti, jak se musela utvářet ve spolku s Ussuly. Teď se teprve začali rozohňovat. Důvěra a víra se u nich probudily. Hlasitě dávali najevo svou radost, a když Džirbani skončil, zabouřila pochvala, jejíž ohlas se nesl od skalní brány až ke skalnímu otvoru. Pak si zařekl i princ. Sotva ho spatřili, vybuchl jásot, z něhož jsme poznali, že ne jeho bratr, nýbrž on je miláčkem svého lidu. Jakmile zdvihl ruku na znamení, že chce promluvit, rozhostilo se kolem hned hluboké ticho. I příroda se tou dobou utišila. Poslední prudký, pištivý poryv větru projel údolím, pak bylo ve vzduchu ticho, jako by i větry chtěly naslouchat, co vyjde z úst mladého muže. Ten mluvil... Začal tam, kde Džirbani přestal, a

skončil ujištěním, že nyní musí nastat mír a plodná spolupráce mezi těmi, kteří si až dosud dělali jen příkoří. Když domluvil, uchopil Džirbaniho a objal ho. Nekonečný jásot mu zabránil mluvit dále. Všichni ho žádali, aby k nim sestoupil, a protože stál příliš vysoko, vyhazovali k němu provazce a kusy látek, z nichž jsem konečně, abych jim vyhověl, narychlo upletl lano a spustil prince dolů. Zapadl mezi ně jako kapka vody do moře. Pak Čobané volali i po svém šejku a po Džirbanim. I je jsem spustil, ale když žádali i mne, abych k nim sestoupil, odmítl jsem a zmizel. Vystoupil jsem nahoru k Abd el Fadlovi a Merhamé, abych u nich vyčkával, co se bude dít dále. Události se rozvíjely rychleji, než jsem očekával. Džema se takřka vzdala porady. Nadšení uspišilo překotnou rychlostí vše, co se mělo stát. Oheň u skalního otvoru byl uhašen a rozžhavená půda polita vodou, aby čobané tudy mohli odtahnout. Také oheň u skalní brány musel být docela udušen, bylo však postaráno o to, aby byl ihned obnoven, jakmile Džunubové vtáhnou do soutěsky. Poněvadž se všichni tužili ze všech sil, podařilo se brzy upravit past opět tak, jak byla před příchodem Čobanů. Rozumí se, že Čobané byli nyní zvědavější než Ussulové a nadmíru jim záleželo na tom, aby Džunubové vběhli do pasti právě tak prostomyslné, jak se to stalo jim. Až dosud vanula vichřice, abych se prostě vyjádřil, suchá, ale nyní začalo mžít. Abd el Fadl to znal. Právil, že je to ošklivá předzvěst. Prve, když mluvil princ, na chvíli ustal vítr, ale jen proto, aby nabral dech a zabouřil znovu, a přinesl záplavu vod. Považoval jsem za nutné, abychom se na záplavu skutečně připravili. Dali jsme si z tábora přinést pokrývky a zahradili se kamením tak, že k nám nemohl proniknout ani nejsilnější liják. Právě jsme byli s těmito přípravami hotovi, když se před skalní branou objevili první Džunubové. Irád, který jak již řečeno tam byl velitelem, choval se k nim zcela jinak, než před tím k Čobanům. Před Čobany se skryl. Džunubům se však ukázal. Uvítal je přívětivě a zval je, aby jen jeli dále, až na konec soutěsky, kde je čeká teplý oheň a odpočinek. Maha láma, ministr a důstojníci už jsou zde. Tedy jen dál, dál! O vše je postaráno! A tak tedy vjížděli, houfec za houfcem, semknuti v těsných řadách. Pomalu, vyčerpaní, na unavených, klopýtajících koních. Měli jinak koně velice dobré a byli také vesměs ozbrojeni puškami. Také jejich obleky byly téměř stejné, takže se dalo mluvit o jakémsi druhu uniformy. Bylo patrné, že o tyto lidi jejich vůdcové skutečně pečovali. Ale dojem, kterým v tomto okamžiku působili, byl ubohý. Nebyla vidět jediná vztyčená hlava. Jeli se svěšenými hlavami, třásl se na celém těle. Všude, kam člověk pohlédl, trhl sebou někdo, jako by se byl ve spaní něčeho ulekl. Nevypadalo to ani, jako by tito lidé jeli vpřed, nýbrž spíše jako by jedna řada druhou před sebou postrkovala. Písek, jímž byli pokryti a který jim visel i ve vousech, dodával jim vzezření mrtvých z hrobu vstalých kteří jedou přes most es siřet, aby vyslechli výrok posledního soudu. Tou dobou zazněla za mnou slova: "Zde je místo, odkud může vše přehlédnout. Posad'te ho sem a zříd'te nad ním chýšku z kamení, aby byl chráněn před deštěm, který potrvá jistě celou noc." To mluvil Halef. A ti, k nimž hovořil, byli někteří Ussulové, kteří sem přinesli Pardála a hned začali plnit hadžiho rozkaz. Oba své psy měl s sebou. Proto jsem se ho tázal: "Kde jsou zajatí Džunubové? Nepotřebují už hlídače?"

"Ne," odvětil a usmíval se při tom zvláštním způsobem, což vždy znamenalo, že má z něčeho škodolibou radost. "Teď je právě vedou skalní stezkou k bráně, aby je pak, až budou všichni Džunubové v pasti, sešoupli za nimi."

"Velmi dobře!" pravil jsem. "To nám uspoří mnoho řečí a vyjednávání. Koho to napadlo?"

"Rozumí se, že jednoho z největších chytráků, totiž tohoto zde!" Halef ukázal sám na sebe. Hned pokračoval: "Nemyslel jsem při tom ovšem na žádnou diplomacii, nýbrž jen na vlastní obveselení. Když jsem totiž uslyšel, že dnes po celou noc bude z nebe lít jako z konve a že všechnu tu vodu dostanou Džunubové přímo za krk, pomyslel jsem si, že by byla věčná škoda připravit o podobné občerstvení velebného maha lamu, nejvyššího ze všech kněží, стратега s

dlouhým jménem, generála a všechny důstojníky. Pospíšil jsem si, abych svůj názor prohodil s Džirbanim, a protože dva stejně chytří lidé se zpravidla v náhledech nikdy nerozcházejí, poručil vůdce hned, aby se vše vykonalo, jak jsem to vymyslel. Tak se uvolnilo hlídačům a já pozval prince, který by byl rád viděl od počátku až do konce, jak budeme chytat Džunuby, aby se dal donést sem, odkud je po údolí nejkrásnější rozhled. Mé místo, effendi, bude dnes u něho a ne u tebe, neboť se musíme až do rána starat o své pohodlí." Měl pravdu. Nebylo pro něho a prince skutečně u mne dost místa. Abd el Fadl a Merhamé spali u mne a u mých psů. Pokud jde o psy, musím podotknout předem, že nám přišli v této příšerně mokré noci velmi vhod. Rozšiřovali v našem útulku teplo. Merhamé spala mezi Aachtem a Uuchtou na mých příkrývkách jako princezna. Já jsem si lehl až ke vchodu, a zahalen v nepromokavou pokrývku, snažil jsem se tělem chránit jejího otce před deštěm, kdyby sem snad přece vnikl. Ted' ovšem, dokud ještě bylo malou hodinku šero, nepršelo plným proudem, jen mžilo, a ani my, ani podél nás táhnoucí Džunubové neměli tušení o tom, jaké proudy vody se na nás přes noc vylíjí. Řeka zatím ustavičně stoupala. Voda dosahovala už skoro ke břehu a jak se zdálo, dosud si neprorazila odtok. Zatímco se dole pod námi zvolna plnila past zajatců, byly nad námi po stezce dopravovány nové zásoby dřeva od skalního otvoru k skalní bráně. Protože hrozil déšť, nebyla by zásoba stačila udržet oheň takové mohutnosti, aby nebyl lijákem nadobro ulit, a bylo proto dobře, že Džirbani již předem pomýšlel na opatření dostatečných zásob paliva. Zatímco Ussulové podle Halěřová rozkazu budovali chýšku, prohlížel si Par dál valící se zástupy Džunubů, kteří pospíchali, aby se v soutěsce skryli před řádící vichřicí. Měl v obličeji nenávistný výraz, který jeho jinak pěknému obličeji rozhodně krásy nedodával. I Merhamé to pozorovala a odvracela od něho oči, kdykoliv na něj náhodou pohlédla. Jeho zrak byl však krásnou dívkou ustavičně přitahován a Pardál se ani nesnažil, aby to před ní skryl. Věděl, kdo to je, neboť mu to Ussulové prozradili; nevěděl však, že tu je i jeho starší bratr, neboť jsme mu to neřekli ani my, ani jeho otec, který dobře znal nenávist, s kterou Pardál staršího bratra pronásledoval. Džunubové byli konečně nuceni zastavit se před skalní branou, proto se v soutěsce kupily jejich řady, a tlačence nastala i dole pod námi, když poslední opozdilci projeli branou. Pak uplynulo několik minut, kdy, jak nám bylo známo, srovnávali opět naši lidé hranici u vchodu. Padlo tamodtud několik výstřelů, po nichž se všechny oči otočily na tu stranu. Nato vešla malá tlupa do soutěsky, ovšem pěšky, neboť to byli naši zajatí Džunubové, které Irád jako poslední ještě vehnal do soutěsky. Rychle za nimi zapálil připravenou hranici. Vpředu kráčel maha láma s nejvyšším ministrem. Když Halef spatřil za nimi stratéga, zamnul si vesele ruce a pravil: "To je můj milý tertib ve tabrik kuweti harbie feminde mahir kimesme, který mne a vůbec nás všechny uzavřel do svého srdce. Alláh oblaživ jej zítra plnou sluneční září, pro dnešek však obdařiv ho deštníkem bez hole a s tisíci děrami!" Ještě než domluvil, vehnal vichr kouř z hořící hranice branou dovnitř. Poznali jsme, že vchod je uzavřený a že zajatí z pasti nemohou uniknout. "Jsou tam! Všichni, od prvního až do posledního!" zvolal Pardál, blýskaje očima. "Ani jediný neuprchne! Alláh je zatratíž do nejhlubšího svého pekla za to, že mne podvedli!" Jeho kletba ještě nedozněla, když se vedle mne ozval hlas Merhamé: "Alláh se nad nimi smiluj, aby neupadli do rukou vítěze, který nesmýšlí jako člověk, nýbrž jako pardál!" Její slova působila na prince zvláštním dojmem. Nejprve udělal pohyb, jako by chtěl se zaťatými pěstmi vyskočit; ale raněná noha mu v tom zabránila. Pak se se skřípěním zubů zadíval dravčím zrakem na Merhamé. Pak se však rázem jeho výraz změnil a v obličeji se mu zračila naivní dobromyslnost, když promluvil: "Ano, velmi dobře! Alláh nechť se smiluje nad těmito dobrými lidmi. Nechť je dovede z této prokleté pasti rovnou do sedmého nebe!" Přikývl jí přívětivě hlavou a obrátil opět svou pozornost k tomu, co se dělo dole u řeky. Vtom okamžiku švihl mohutný blesk a následovala hromová rána, jako by se bořily všechny skály soutěsky. Hned nato se otevřela nebesa a vylévala ne kapky, ne déšť, nýbrž souvislý proud vody; stěna, kterou nebylo možno proniknout zrakem. Vše, co jsme až dosud viděli, rázem zmizelo. Naším očím zmizela i

blízká plošina. Viděli jsme jen z nebe padající proud, který kolem nás šuměl a pleskal o kamení a valil se nezadržitelnou silou do údolí. Trvalo to pět, deset minut, čtvrt, půl hodiny, celou hodinu. Pak opět zašvihl vzduchem blesk a vzápětí ještě mnoho jiných. Hromy burácely tak, že mne až píchalo v uších; ale světla blesků nám dovolovala zahlédnout hned jedno, hned jiné místo v údolí nebo na řece, a tu jsme zpozorovali, že řeka zaplavila údolí až ke skalám. A tu pojednou, jako by se byly nebeské nádrže vyčerpaly a přenechaly další práci oblakům, déšť ustal. Ani kapka nespadla. Ale tato přestávka trvala jen asi půl minuty. Pak se spustil pravidelný déšť druhého stupně, který trval po celý večer i celou noc a byl tak hustý, že jsme zrakem mohli proniknout sotva na dva kroky před sebe, i dokud ještě panovalo večerní šero. Přes to ta krátká přestávka mezi průtrží a deštěm stačila, abychom poznali, že lidé a koně, sedící dole v proudech vody, mohli uhasit svou žízeň dokonale, možná že dokonaleji, než jim bylo příjemno a zdrávo. Na štěstí byla chata pro Halefa a prince hotová ještě před začátkem deště.

Oba seděli právě tak jako my v suchu. Bavit jsme se ovšem s dobrým hadžim nemohli, neboť jsme si byli navzájem neviditelní, a na to, abychom hlasem mohli přehlušit pleskot deště a řev hromu, nebylo ani pomyšlení. Večer i noc jsem strávil tedy, mohu říci, dost snesitelně. Vyspal jsem se opět jednou důkladně. Vzbudil li jsem se tu a tam, uspal mne ihned jednotvárný šumot deště. V těchto krátkých přestávkách jsem vzpomínal na ubohé Džunuby dole v údolí, jež se za noc proměnilo v průplav. Také jsem myslel na Čobany a Ussuly, kteří všichni jistě neleželi tak pěkně v suchu jako já. Ostatně Ussulové byli jako vodní krysy, jim jistě trochu vlhka neuškodilo a co to? Nevolať kdosi o pomoc? Nebyl to jediný hlas, znělo to jako mnohé hlasy. Takových volání o pomoc se ozvalo pojednou více hned blíž, hned něco dále. Myslel jsem však, že se mi to jen zdá, a spal jsem dál. Konečně jsem zaslechl povědomý Halefův hlas: "Sídi, což neslyšíš? Jsi snad mrtev nebo spíš tak tvrdě?" Probudil jsem se, promnul si oči a rozhlédl se. Ležel jsem v našem kamenném paláci sám. Venku zářilo jasné slunce. Halef se psy stál přede mnou. Vyšel jsem ven. Nebylo již ani stopy po větru a dešti. Řeka byla sice ještě plná vody, ale nepřelévala se již přes břehy. Past byla prázdná, nikde nebylo človíčka. Halef se zasmál: "Tak moudře jsi ještě nikdy nevypadal, sídi!"

"To věřím," odpověděl jsem. "Jsem udiven, skorém omráčen. Což jsem to všechno zaspal? "

"Ne mnohem více než já. I já jsem se probudil teprve před chvílí, když se dával princ odnést k svému otci. Ten zázračný déšť a znamenitý vzduch nás tak opojil, že jsme nemohli odolat spánku."

"Kde jsou všichni ti, kteří zde byli, Halefe?"

"Dole, mnohem níže. Pojd'! Povím ti to cestou!" Co jsem se nyní dozvěděl, bylo ovšem kusé a neúplné, neboť ani Halef všechno nevěděl. Bylo to však více než překvapující a zvrátilo to všechny mé výpočty o Džunubech. Džirbani se svým štábem prodělal nesmírně namáhavou noc. Byl by mne i Halefa mohl dobře potřebovat, ale mínil, že bychom nevydrželi to, co si troufal vydržet sám. Volání o pomoc jsem neslyšel v snách, nýbrž v přestávkách, když jsem se probouzel. Voda dole v údolí stoupala tak, že konečně dosahovala koním až k tělu a lidem po prsa. Džunubové zmírali smrtelným strachem. Dlouho přes půlnoc volali o pomoc. Takovým proudům vody nemohly také odolat oba ohně. Hořely jen vrcholky hranic, zatímco jejich dolejší části plavaly ve vodě. A nehořely také zvenčí, kde je hasily proudy vod, nýbrž jen uvnitř obou otvorů, kam již déšť nezasahoval. Proto Džunubové mohli sejít až dolů a prosili strážce, aby Džirbani k nim přišel a zahájil s nimi vyjednávání. A Džirbani využil jejich strachu a nouze. Objevil se uprostřed vod u skalní brány, pak opět u skalního otvoru, aby

vyjednával zde s maha lámou, tam s náčelníkem džunubského štábu. Také ministr a generálové přišli, ne však společně, nýbrž jednotlivě. Každý si nyní hleděl osobního prospěchu a udělal nějaké doznání, které bylo sice pro něho osobně polehčující, samo o sobě však bylo zradou na někom jiném. Z těchto sdělení si Džirbani poskládal obraz, který doplnil tím, že je svolal všechny dohromady a tak, jak stáli po prsa v proudící vodě, ohrožení sty ussulských kopí, podrobil je křížovému výsledku. Byli přesvědčeni, že propadnou jistě smrti, budou-li se zdráhat vše doznat. Proto vyprávěl každý vše, co věděl. Nikdo nemlčel, nikdo neudělal u sebe výjimku. "Co věděli? O kom?" tázal jsem se Halefa. "O svém šejkovi. A zvláště o emírovi z Ardistanu."

"A pak?"

"Výsledek dopadl jinak, než se domnívali. Džirbani odešel, aniž promluvil slova. Krátce nato byl skalní otvor otevřen a Džunubové směli vyjít ven, ovšem jeden po druhém, když dříve vydali koně a složili zbraně. Teď táboří na jihu soutěsky v písku celé tři tisíce mužů a my je jejich vlastními zbraněmi držíme v šachu."

"Tedy váleční zajatci?"

"Ještě hůř, effendi."

"Jak tedy?"

"Zajati jako synové Izraele v Babylónu. Džirbani je nepropustí. Rozdělí je po dílech do ussulských pralesů, kde bude jejich úlohou proměnit pustinu v úrodnou zemi."

"Skutečně?"

"Ano, effendi."

"Všecky tam chce poslat?"

"Všecky, i toho s tím dlouhým jménem, i maha lámu, i ministra. Prosím tě, jaký to děláš podivný obličej?"

"Pojď se mnou! Musím dolů k Džirbanimu!" Spěchal jsem po skalní stezce a pak dolů k skalnímu otvoru. Cestou jsem neviděl živé duše, zato jsem se shledával se stopami včerejšího nečasu. Od skalního otvoru nás však potkávali lidé, nejprve jednotlivci, později skupiny; vesměs čobanové a Ussulové. Zdravili mne, ale já jim sotva děkoval, tak velice jsemspěchal. Džunuby nebylo nikde vidět. Na konci soutěsky jsem spatřil vpravo, daleko venku, tisíce koní. Vlevo, právě tak daleko, tábořily opět tisíce lidí zajatci. Jinak se vše kolem hemžilo Ussuly a Cobany. Právě přede mnou zřizovali stan ussulského šejka, který včera strhli kvůli vichřici. Před ním jsem spatřil těsně semknutý kruh lidí, kteří patrně projednávali něco velmi důležitého. Protlačili jsme se s Halefem do skupiny. Stáli tu Amin a Taldža, Džirbani, šejk Čobanů se Sadíkem, svým starším synem, konečně Abd el Fadl a Merhamé. Proti nim seděli na koních Pardál a oba jeho průvodci.

Všichni tři, i Pardál, třebaže měl dosud nohu poraněnou a nezhojenou, byli vyzbrojeni na delší cestu. Když mne Pardál zahlédl, přerušil větu, kterou právě mluvil, a ukazuje na mne, pravil: "Tady přichází. Ptejte se ho! Dovede všechno vyslechnout, vypátrat, na vše se vyptat a vše se

dozvědět! On to byl, který nás poučil, jak máme vyslechnout džunubské důstojníky. V témže prostoru jsem seděl dříve se svým Mečem a Perem, se svými druhy a důvěrníky. Je nabíledni, že i nás vyslechl. Ptejte se ho tedy! Pová vám jistě, proč hned musím odcestovat, když jsem se tu setkal s tímto zde!" Při těchto slovech zdvihl ruku a ukázal na svého bratra Sadika, o jehož přítomnosti se teprve dnes dozvěděl. Pak popojel až skorem k Abd el Fadlovi a tázal se ho: "Tys Abd el Fadl, kníže halímský?"

"Ano," odpověděl tázaný. "A toto je tvá dcera Merhamé?"

"Ano."

"Varuji tě tedy! Nedávej ji nikomu jinému za ženu, než mně! Odvážila se včera žehnat tomu, čemu já jsem zlořečil! Propadla mi! Přijedu si pro ni!" Opsal pak na svém koni úzký kruh, aby se mohl všem podívat do obličeje, a zvolal poté hlasitěji: "Slyšte mne, Cobané, i vy, Ussulové! Tam stojí Merhamé, dítě Abd el Fadla, knížete halímského! A zde stojím já, zatím jen syn šejka Čobanů, ale brzy více. Prohlašuji Merhamé za svou nevěstu. Běda jejímu otci, odváží-li se dát jinému přednost přede mnou! Běda jí, nezůstane-li mi věrna! A běda nešťastníku, jehož naleznou po jejím boku, až se k ní vrátím! Zemře smrtí, která vyváží tisíc smrtí jiných! Žijte blaze! Alláh vás chraň, máte to zapotřebí!" Odjížděl doprovázen svými druhy. Stál jsem tu, aniž jsem chápal cokoli z toho, co mluvil. Přistoupil ke mně Džirbani, vzal mne za ruku a pravil: "Pojď, effendi! Stalo se cosi důležitého! Čekali jsme již dávno na tebe, abychom ti to pověděli. To, co se stalo včera a co se ještě dnes stane, zdaleka ještě nebude zakončením těchto událostí. Mně se zdá, že půjdeme přece jen nahoru do D ž i n i s t a n u."

Kapitola šestá V DOUPĚTI LVA

Minuly více než dva měsíce. Džunubistan se podrobil. Džirbani stál se svým, nyní velmi již rozmnoženým vojskem na hranicích Gharbistanu, který právě tak jako Šarkistan neměl vládce, a byl podroben přímo emírovi ardistanskému. My dva s Halefem jsme daleko předejeli Džirbaniho vojsko, proč, to se čtenář brzy dozví. Projeli jsme napříč Gharbistanem a dali se odtud ohlásit u emíra ardistanského jako vyslanci Džirbaniho. Emír nám vyslal vstříc četu jezdců, aby nás doprovodila do Ardu, hlavního města. Tuto lidé tvrdili, že mají za úkol nás ochraňovat, vpravdě jsme se však museli považovat za jejich zajatce, neboť jim bylo poručeno, že nás musejí dovést před obávaného samovládce. Byli podle evropských pojmů vojáky, a jejich vůdcem byl plukovník, který se nás po celou cestu snažil přesvědčit, že nám nehrozí ani nejmenší nebezpečí. Rozumí se samo sebou, že jsme jeli na svých hřebcích. Ale pušky a revolvery jsme nechali u Džirbaniho. Byly k tomu dva závažné důvody. Předně jsme chtěli vystupovat jako vyslanci a parlamentáři a museli jsme tedy přijet beze zbraní, za druhé jsem nechtěl, aby moje drahocenné pušky padly emírovi do rukou. Byli jsme tedy beze zbraní, neboť nože, které v těch krajinách nosí každý, jsou považovány spíše za příbor než za zbraň. Ani psy jsme s sebou neměli. Bylo nemožné vzít je s sebou k emírovi do Ardistanu. Mohli nám snadno být na obtíž. Proto jsme je nechali v táboře a svěřili je péči Abd el Fadla, Merhamé a Džirbaniho. Naše cesta nás vedla krajem, který byl tím úrodnější, čím dál jsme vjížděli na ardistanské území a blížili se k hlavnímu městu. Zpozorovali jsme však brzy, že se naše dozorčí četa vyhýbá hlavním cestám a volí opuštěné stezky, aby nám zabránili s kýmkoliv se setkat. Krajina pomalu, ale ustavičně stoupala. Pak se změnila v pahorkatinu. Návrší nebyla lysá, zčásti byla pokryta hustými lesy, zčásti vinicemi nebo ovocnými stromy. Kde jsme vyjeli na rozlehlější planinu, spatřili jsme domy, stromy, zahrady i pole, a z hloubky horských údolí se nám leskly vstříc pásy stříbrných vod. Byl to po šťastně ukončené cestě

čobanskou pouští milý pohled. Jednoho dne bylo to odpoledne se objevily první známky, že je rezidence nablízku. Na všech cestách jsme se setkávali s lidmi; naše četa se už tomu nemohla vyhnout. Bylo mi nápadné, jak mnoho vojáků je mezi těmi, které jsme potkávali. Byli všichni stejně, či skoro stejně oblečení jako Džunubové, které jsme viděli před dvěma měsíci, a mnozí měli na šatech i odznaky svých hodností. Museli jsme vystoupit na táhlou výšinu, jejíž svahy tvořily vinice a zahrady plné chlebovníku svatojánského. Vzpomínal jsem přitom na horu Karmel, zarostlou vinnou révou a chlebovníkovými stromy. Když jsme vyjeli na hřeben návrší, zarazili jsme v obdivu koně, neboť se nám naskýkala nevšedně krásná vyhlídka. Před námi ležela široká, kolem dokola pahorky obklopená kotlina, kterou protékaly čtyři řeky a právě pod námi se slévaly v jediný mocný proud. Na březích těch řek, kam oko dohlédlo, stál dům vedle domu, ležela zahrada vedle zahrady. V zahradách se kývaly něžné kmeny palem. Byl to divukrásný pohled, podobný, jako díváme li se z baradských skal na Damašek, ale ještě krásnější. Domy pokud jsem viděl byly stavěny všemožnými slohy. I svatyní tu byl značný počet, a jak se zdálo, různých vyznání. Viděli jsme uzavřené i otevřené sloupové chrámy; vlevo v pozadí stála stavba, připomínající indiánské teokali, vpravo na druhé straně masivně stavěná pagoda. Někde se tyčily k nebi štíhlé minarety. Tu a tam stál také menší, skromnější dům s křížem na střeše. Byly to snad křesťanské kostely? Nadevším, právě uprostřed, však stála nádherně komponovaná stavba, která nejvíce přitahovala naše zraky. Její střed, velká, smělá kopule, byla ve čtyřech světových stranách opatřena mohutnými věžemi, jež mohly výškou jistě závodit s věžemi evropských katedrál. Jedna druhé byla navlas podobná. Dole masivně založená, čím výše, tím filigránštější, a ostré špice jako by se rozplývaly ve vzdušném éteru. K těmto věžím se družily menší kopule, jež architektonicky zdůrazňovaly menší věže, a k těm menší kopulky s věžičkami, až vysoce vypjatá základní myšlenka opět dosáhla země, z níž vzrostla. Byl to křesťanský chrám? Katedrála? "Nu není to nádherné město?" tázal se plukovník, který zpozoroval dojem, jaký v nás tento pohled vzbudil. "Zde býval ráj prvních lidí. Vidíš tam ty čtyři řeky? Jmenují se Fizon, Džihon, Tigris a Frát. Ta jména čteme v koránu, v bibli i v knihách véd. Mně do toho nic není, neboť žádné z těchto knih nevěřím. Stačí mi, že věže, které vidíte, jsou věže mírová zámku. Bůh sám k nim položil základ, ještě dokud stával ráj právě tady. Bůh poručil obřím národům Asýrie a Babylónu, aby začali se stavbou, kterou určil míroví Ardistanu za příbytek.

Obři poslechli. Později přišli křesťané, kteří tvrdili, že vše náleží jim. Zahnali Asyřany a Babyloňany a stavěli dál. Když stavbu dokončili, ozdobili každou římsu a každý rúžek křížem. Tehdejší emír jim to dovolil. Usmíval se jejich hloupé domněnce, že budou v tomto jeho domě bydlet. Když byl poslední kříž upevněn, dal je všechny zas vyházet a vtáhl dovnitř, kde až dodnes bydlí jeho potomek. Tak byli křesťané za svou pýchu potrestáni. Opravdu, jsou ještě dnes opovrženi a nenáviděni. Bylo pro ně milostí, že je tehdejší emír nevyhladil a nezničil nadobro, nýbrž že jim dovolil usadit se v nejmenších a nejskrovnějších domech, označených křížem, aby byl každý předem varován a neznečistil se vstupem do jejich příbytků. Ale nyní pojďte! Musíme dál. Mír mi nakázal, abych vás ještě dnes před večerem přivedl. Přijme vás a poskytne vám audienci."

"Kam nás povedeš?" tázal jsem se. "To se rozumí, že do zámku, kde vám bud vykázan byt. Jste emírovými hosty."

"Hosty?" Zadíval jsem se mu ostře do obličeje. Byl sice na rozpacích, ale řekl pevně: "Ano, hosty!"

"Nařídil ti, abys nám to řekl? Právě hosty?"

"Hosty řekl, zajisté!" Po tomto ujištění pokračoval tlumeným, sdílnějším hlasem: "Je na vás tuze zvědavý. Zná vás už!"

"Odkud?"

"Nesmím to prozradit. Ale snad vám to poví sám." Sjížděli jsme po druhé straně kotliny dolů do města. Nikdo si nás nevšímal. Byli jsme odění tak jako všichni zdejší obyvatelé, proto nás nikdo nepovažoval za cizince nebo za lidi nějak zajímavé. Několik cizích lidí zapadne snadno v mraveništi chodců. Projížděli jsme skoro hodinu různými ulicemi a uličkami. Stále jsem měl dojem, že jsme v nějakém světovém městě; příčinou toho byly ovšem různé stavební slohy, jež zde v ulicích přímo bily do očí. Zdálo se, jako by toto město spojovalo v sobě vše, co země může poskytnout svým obyvatelům. Na Halefa to působilo skličujícím dojmem.

"Dostávám strach, sídi!" zašeptal. "Tady to vypadá docela jinak než venku v lesích a na volné poušti, kde člověk může dělat, co se mu líbí. Zde už našinec není svým pánem. Zde nepomůže statečnost ani moudrost. Umačkají nás, kdybychom se bránili jak chtěli! Usmíváš se?"

"Ano. Nebojíš se lesních stromů ani písku pouště, ačkoli bys to vše sotva mohl spočítat. Tito lidé však, třebaže jejich počet se nerovná počtu listů a jehličí jediného stromu, ti nahánějí strach! Myslíš, že Alláh zůstal venku za městem? Nebo jsme snad venku odhodili všechen svůj vtip, svou statečnost, a jdeme jako bloudi vstříc neodvratné zkáze?" Tu se hadži vztyčil, jak jen mohl, a odvětil:

"Ne, sídi. To ne. Budeš li dále tak jednat a myslet jako dosud, opustíme toto obrovské město právě tak volní, jako sem přijíždíme! Je to ovšem velmi smělý plán jet napřed do Ardu, abychom poznali zdejšího emíra dříve, než budeme proti němu bojovat. Prohlédne li nás, pozná, že jsme přišli jako vyzvědači, které je nutno utlouci klackem nebo pověsit za krk na nejbližším stromě. A on je bezohledný člověk, jemuž by způsobilo žert, kdyby nás dal shodit z některé věže svého hradu. Ovšem my bychom si něco podobného nedali jen tak líbit. Já alespoň, kdyby nám šlo o život, skočil bych mu na krk jako kočka, abych mu dal o dvě dlaně níže pocítit, jak dlouhé je ostří mého nože. Bud' tedy bez starostí, sídi! Neopustím tě, děj se co děj!" Takový byl můj dobrý, malý hadži Halef Omar. Těšil a povzbuzoval mne, ačkoliv ne mne, nýbrž jeho se zmocňovala sklíčenost. Byl jsem přesvědčen, že by mne neopustil ani v nejnebezpečnější situaci. Obrovitou stavbu zámku jsme viděli z každé ulice, v každé mezeře mezi domy, kolem nichž jsme jeli. Ale úpatí hradu se rozprostíralo mnohem dále, než jsme tušili, a proto jsme byli velice překvapeni, když jsme pojednou zastavili u jakési brány ve zdi a plukovník nám řekl, že jsme u cíle. Brána ovšem nevedla do budovy, nýbrž do velikého nádvoří, jehož dvě hlavní strany zaujímaly konírny. Zde byli umístěováni koně emírových hostů, ovšem jen koně ušlechtilější krve, neboť s obyčejnými zvířaty se zde nezachází o nic lépe než jinde. Když jsem sesedl z koní, chtěl nás plukovník vést dál, k tomu jsme však nepřivolili, hlavně proto, že naši koně v postavení, v němž jsme se nyní octli, měli pro nás cenu životů a svobody. Důstojník musel chtít nechte čekat, až byli očištěni, umyti, umístěni, až dostali i pořádnou dávku obroku i nápoj. Když netrpělivě poukazoval, že nemá čas tak dlouho čekat, že musí emírovi ihned podat zprávu o našem příchodu, řekl mu Halef velmi srozumitelně: "Nežádáme tě, abys čekal. Stačí, jestliže emír na nás počká, když ty sám nemáš čas. Svého koně si cením více než jeho, to ti povídám!" Důstojník však přece čekal. Potom nás vedl jakousi vnitřní brankou k jedné z těch malých věží, v nichž byly jizby, kde jsme měli bydlet. Tam nás odevzdal sluhovi a odešel. Sluha byl sice velmi zdvořilý, ale málo mluvil. Přinesl nám jídlo i nápoj, ale posadil se potom přede dveře, takže to vypadalo, jako by nás hlídal; měl i pistole v opasku. Jídlo bylo hojné a dobré. Když jsme se najedli, dopřáli jsme si chvíli vyhlídku z oken. Viděli jsme odtud mnohem dále než jen k výšině, z které jsme sjeli k

městu. Pak jsme se vydali dolů do dvora, ani ne tak k vůli svým koním, spíše proto, abychom se přesvědčili, jak je to s naší svobodou. Sluha nám nebránil opustit jizbu, ale kráčel za námi. Když jsme venku přistoupili k bráně, upozornil nás, že je zavřená. Právil, že ji dá otevřít, přejeme li si vyjít, ale že musí zavolat stráž, která by nás provázela, neboť emír si nepřeje, aby nás venku stihlo něco nepříjemného.

Ted' jsem tedy věděli, na čem jsme. Považovali nás za zajatce, ačkoliv nám to přímo nikdo neřekl. Neznepokojilo mne to, neboť jsme nic jiného ani neočekávali. Když jsme se pak vrátili do svého příbytku, nastala již noc a sluha nám přinesl světlo. Za hodinu nato přišel plukovník a sdělil nám, že dostal rozkaz předvést nás k emírovi. Mír sám prý s námi mluvit nebude, přesto však mu máme prokázat předepsanou úctu a zodpovědět krátce a podle pravdy otázky, jež nám budou na jeho příkaz předloženy. "Už vidím, co se stane!" šeptal mi Halef. "Tohle si můj sídli asi nedá líbit." Věděl jsem ovšem, že ardistanský emír je orientálním knížetem, který nezná jiný zákon než vlastní vůli. Podání o něm neznělo právě lichotivé, naopak špatně, velice špatně. Říkalo se o něm, že i nejlepší, nejbohatší a nejurozenější muž nemá pro něho více ceny než komár, jehož lze rozmačkat mezi prsty. Ale nedbal jsem toho. Věřil jsem, že člověk zůstává člověkem, ať už dělá zlo nebo dobro. Nikdy se člověk nemůže dopracovat dokonalosti v dobru, ale žádného člověka neopustí Bůh zase tak, aby v něm zbyly jen d'ábelské vlastnosti. Také ardistanský emír nebyl andělem ani d'ablem a sotva stál tomuto nepříteli člověčenstva tak blízko, jak o něm pověst tvrdila. Neměl li lidský život pro něj velikou cenu, nebyl tím asi vinen on sám, nýbrž spíše smečka pochlebníků, patolízalů a byzantinců, která ho obklopovala. Možná, že se dosud nesetkal s opravdovým člověkem. Proto bylo spíše na místě ho litovat, než se ho obávat nebo ho nenávidět. Byli jsme vedeni mnohými chodbami a schodišti nahoru i dolů. Všude bylo jen tolik světla, kolik bylo nevyhnutelně potřeba, abychom viděli na cestu. Stěny byly zastřené, koberce tlumily naše kroky. Jako při jízdě sem venku, tak i zde bylo vidět snahu vzdálit nás jakéhokoliv setkání. Nepotkali jsme živou duši. Ani sluha se neobjevil, aby nám otevřel dveře, to vše obstarával sám plukovník. Konečně nás dovedl do dlouhého, úzkého prostoru, úplně temného, kterým jsme prošli, tápajíce rukama po stěnách. Byla to, jak jsme později poznali, vypočítavost. Když jsme prošli touto temnotou, měli jsme být tím více oslněni proudy světla, jež nám zazářily vstříc. Aby byla pochopena následující scéna, musím podotknout, že prve, když jsem hovořil o otevírání dveří, nerněl jsem na mysli dřevěné dveře v evropském slova smyslu. Byly li tu vůbec takové dveře, nevěděl jsem o nich. Kromě brány, kterou nás do paláce přivedli, neviděl jsem je vůbec. Všechny dveřní otvory byly jen pokryty koberci a oponami, které bylo třeba odhrnout, chtěl li kdo vejít. Toto odhrnování opon jsem mínil. Když plukovník odhrnul poslední tlustý koberec, který zakrýval následující místnost, vproudila k nám vlna všemožných vůní i tolik oslňujících paprsků světla, lomeného barevnými skly lamp a am pulí, že jsem byl opravdu velmi překvapen. Hořící sezamový olej a svíčky byly parfumovány. Naše oči byly oslněné a nos se utápěl ve vůních. Byl to sál, do něhož jsme vkročili. Byl to dokonce trůnní sál ardistanského emíra a přece to bylo něco jiného. Z architektonického hlediska měl v sobě cosi zbožného, svatého, kostelního, ale ten výraz či dojem nebyl úplný; byl zcela zprofanován světskou, třebaže skvostnou výzdobou. Nebudu popisovat trůn, ani toho, kdo na něm seděl a koho jsem beztak neviděl, neboť bylo vidět jen šaty a husté závoje, jež mu kryly i obličej, kromě úzké štěrbiny pro oči. Vše na něm zářilo zlatem, perlami, drahokamy. Po jeho pravici i levici stáli dvořané a nejvyšší důstojníci, jejich úbory také zářily. Za nimi množství vojenských hodnostářů, kteří meh na sobě tolik zbraní, že by se jimi bylo mohlo ozbrojit mnohem větší množství lidí. Nebylo tu tedy počítáno jen s tím, abychom byli oslněni bohatstvím a nádherou, ale i vojenskou silou, která měla udělat náležitý dojem. My dva ubožáci jsme si při tom připadali jako dva odřené pětníky v měšci lesklých dukátů. Proč tolik nádhery kvůli nám? Tak jsem se v duchu sám sebe ptal. Ovšem zodpovědět tu otázku jsem

nemohl, neboť jsme se nemohli zastavit. Všechny tváře byly k nám obráceny, všechny oči sledovaly, co budeme dělat a jak promluvíme. Kráčeli jsme až doprostřed a zastavili se před trůnem. Pohlíželi jsme na vladaře, vlastně jen jeho řasnaté šaty a závoje, v nichž všechno kromě očí zmizelo. Emír se nehýbal, my také ne. "Pozdravte!" zahučel jakýsi hlas, jenž mi připadal velice známý. "Koho?" tázal jsem se a tvářil jsem se nechápavým. "Koho! Ovšem panovníka!"

"Kde je?"

"Tady sedí, zde! Což jsi slepý?" Muž, jenž mluvil, stál dosud za emírem, nyní však odstoupil stranou, takže jsme ho spatřili. Byl to Pardál! Nedal jsem se však jeho přítomností ani trochu překvapit a odpověděl jsem: "Slepý nejsem, ale jak se zdá, vidím špatně. Přišel jsem, abych promluvil s ardistanským emírem a spatřuji tu místo něho čobana, který opustil svého otce, svou vlast i svůj národ, aby je zradil nepřítelům. Nejednám s tebou!" Obrátil jsem se znechucen k odchodu. "Stůj! Zůstaneš zde!" pokusil se obořit se na mne. "Kdo mne zadrží?" tázal jsem se. "Já! My všichni!"

"Pokus se o to!" Odcházel jsem; Halef šel těsně za mnou. "Stůj!" poroučel opět Pardál. "Stůj! Stůj!" volali ostatní. Ti, kdo stáli nejbližší, běželi za námi. Někteří po nás sahali. Jeden z nich, který mne uchopil za levou ruku, tasil křivou šavli; vytrhl jsem mu jí však z ruky, hodil chlapíka doprostřed ostatních a zvolal: "Zpátky! Kdo nechce táhnout k čertu, ať se mi nepřibližuje!"

Okamžik byli všichni kolem zticha; každý stál jako ztrnulý zděšením. Něco takového se patrně ještě nikdy v trůnním sále nepřihodilo; bylo to smrtelné prohřešení, jež si žádalo pomsty. V nejbližším okamžiku vyrazí proti nám, to bylo jisté. Byl jsem odhodlán ustoupit až do temné chodby a nepustit k sobě nikoho. Snad se pak dostaneme i na dvůr a do konírny. Co bude dál, nespočívalo ovšem již v našich rukou. A hle, třebaže nebezpečí bylo blízké a veliké, nedošlo k ničemu zlému. Zvenčí se k nám blížil obrovský hluk, směsice drsných hlasů. Opona hlavního vchodu se rozhrnula a kdosi zařval: "Pomoc! Zachraňte se! Čtyři vztekli psi. Psi, velcí jako velbloudi!" Ti, kteří právě na nás chtěli dotírat, se zarazili. Několik otázek se sesypalo na muže, který ohlašoval vpád psů. "Jsou to ohromní psi, pravím vám. Byli dole, na dvoře u koníren. Vyli a chtěli sem nahoru. Pak se hnali k hlavnímu vchodu a honili se kolem, větřili po stopách všemi prostorami a chodbami zde, zde! Zachraňte se! Přicházejí! Ženou se sem!" Křik, který se ozýval venku a nyní nastal i v trůnním sále, byl však záhy přehlušen ostrým psím štěkotem. Ale nebyl to jen štěkot, nebylo to vytí, nýbrž toužebné hledání a vyptávání, které neumlkne dříve, dokud pes nenajde pohřešovaného pána. Vytí se blížilo. Psi chtěli patrně přeběhnout na opačnou stranu, neboť ta modtud jsme vešli. Viděli jsme je přeletět mimo, nejprve Hu a Hi, pak ostřeji vyjící Aachta a Uuchtu. Již přeletěli, když vtom se Uucht vrátila a nahlédla dovnitř; zachytila vítr. Zařvala jako lvice a v následujícím okamžiku už tu byli také ostatní tři. Vrhli se k nám. Byli by nás jistě povalili, kdybychom nebyli rychle ustoupili ke zdi, abychom vydrželi jejich láskyplný útok. Všichni však, kdo zde mimo nás v sále ještě byli, hnali se ven a řvali zděšením. Dobrá zvířata nebylo tedy možno udržet. Jak jsme později slyšeli, marné bylo všechno namáhání. Věřil jsem, že zůstanou, kde jsme je nechali, neboť jsme jim to poručili, ale stala se patrně chyba, o níž jsme se dozvěděli teprve po čase; teď jsme se ovšem po tom nemohli tázat; museli jsme se smířit s faktem, že psi přiběhli za námi. Byl to zajisté znamenitý výkon. Podnikli dvoudenní běh napříč Gharbista nem a pak stejně dlouhý běh Ardistanem. A zde neznámým, oživeným městem, proběhli branou a celým palácem a došli až k nám! Jak byli hladoví, žízniví a uhnání! A jak nyní radostně vrněli! I já jsem tím byl dojatý. Hladil jsem je oběma rukama a říkal jim právě tak

jako Halef lichotivá slova, jimiž rozuměli. Bylo třeba je nakrmit a napojit. "Vodu!" pravil Halef. "Vezmeme emírovu kuchyni útokem! Psi si zaslouží, abychom se o ně postarali."

"Nemusíte ji brát útokem!" ozval se pojednou hluboký, jasný hlas. "Nad herní psi! Znamenití! Dám hned rozkaz, aby byli nakrmeni. Jděte jen klidně do svých pokojů. Nic se vám nestane, dokud vás bude hostit tento dům! Jste mými hosty. Pošlu k vám nazírá es serája11. Ihned!" Kdo by si byl pomyslel, že budeme takto překvapeni. Domnívali jsme se, že všichni lidé utekli, meh jsme oči jen pro své psy a nyní, když zazněl hlas, rozhlédli jsme se. Spatřili jsme, že právě hlavní osoba, totiž sám emír, zůstala klidně sedět a pozorovala, jak se laskáme s uhnanými zvířaty. Teď vstal, pod kasal šaty, aby mohl volně vykročit, a vyšel ven. Mezi dveřmi se ještě jednou zastavil, obrátil k nám obličej, který i nyní ještě zakrývaly závoje, takže jsme viděli jen oči, a opakoval ještě jednou: "Pošlu ihned nazírá es serája. Žijte blaze!"

"Mašalláh!" divil se Halef, když emír odešel. "Byl bys považoval něco podobného za možné, effendi?"

"Sotva!"

"Myslel jsem, že nám dá useknout hlavu, pak nám ji setne a nakonec nás odpraví, že jsme prve s tou šavlí podívej se, tuhle ještě leží! A zatím se zdá, že je s námi docela spokojen a nakrmí naše psy. Co tomu říkáš?"

"Že nás psi zachránili."

"To si myslím také! Kdo je poslal?"

"Neptej se a pojd'!"

"Hned, sídi. Dovol jen, abych Hle, tu není stěna, nýbrž jen průhledný závoj, jímž je vidět, jak se za ním pohybují hvězdičky. Co to může být?" Kráčel na tu stranu. Byla tam, jako obyčejně bývá na chrámových kůrech, balustráda patrně volná, nyní však až ke stropu zakrytá nejjemnějšími buchar skými vlněnými látkami. Když jsme oponu poněkud odestřeli, pohlíželi jsme dolů do velikého prostoru, osvětleného jen několika malými olejovými lampičkami, které považoval Halef za hvězdičky. Uvnitř bylo úplně temno, jen z prostoru, v němž jsme byli, padalo dovnitř dost sporé světlo, podobající se mlhavému jasů ohonu vlasatice. Tušil jsem, že jsme pod hlavní kopulí katedrály, nemohl jsem to však tvrdit. O té věci jsme mohli rozhodnout až zřána. Netušené chování emírovo bylo jistě znamením, že můžeme nyní doufat s větší důvěrou ve zdar svého poslání. O jeho zevnějšku jsme ovšem měli velmi nejasný pojem. Slyšeli jsme jen jeho hlas. Zněl hluboce, melodicky a čistě, nebyl nesympatický. Narážel při hláskách atn a sad11 poněkud jazykem o patro. Rozhodně jeho hlas nezněl tak, jak si představujeme zvuk hlasu tyranova, despotova nebo zuřivcova. Měl jsem pocit, že srdce toho muže není z kamene. Právě když jsme chtěli jít do svých pokojů, přihnál se k nám plukovník. Mír ho cestou potkal a rozkázal mu, aby spěchal k nám a dovedl nás zase tam, odkud nás přivedl. Vzpomněl li jsem si na hluk a zmatek, který zde psi v paláci způsobili, nebyl bych emírovi měl za zlé, kdyby se byl rozzuřil. A zatím co se "Správce domu majordom. 12Obyčejné a důrazné "s".

stalo! Pravý opak! Ujal se psů právě tak jako my. Nebylo to něco zvláštního? Věřu, když jsme byli opět ve svých jizbách, byli jsme mnohem pokojnější než před tím, zvláště když jsme zpozorovali, že i sluha patrně dostal nyní rozkaz být více sluhou než hlídačem. Přinesl nám

nejdříve vodu pro psy. Pak tři dýmky a tabák. Třetí dýmka je prý určena pro nazírá es aera já, který se co nevidět objeví. Zapálili jsme si dýmky ihned, a tu se ukázalo, že tabák je toho zvláštního druhu, jemuž v Orientě říkají bachúr, což znamená tolik jako libovůně, a který kouří jen knížecí osobnosti a lidé, jimž byl osud zvláště příznivý. Kouřil jsem jej zde poprvé. Pro zámeckého majordoma jistě určen nebyl. Snad byl tento služebník tak jako mnohý jiný spolukuřákem svého pána a nám se dostalo potěšení stát se jeho tajnými spoluviníky. Když přišel, vypadal zcela jinak, než jsme si ho představovali. Uklonili jsme se mu, když nás pozdravil, mnohem hlouběji, než jak předpisoval mrav. Byl prostředních let, vysoké postavy, štíhlý, ale silné stavby těla a měl nádherný, jako noc černý, až na prsa se vlnící plnovous, který jeho bezbarvému obličejí dodával skorém smrtelné bledosti. Jeho oči byly záhadné. Člověk je musel studovat, než o nich mohl pronést úsudek. Oděný byl zcela prostým, bílým vlněným rouchem. Na ruku neměl prsteny a neměl ani nějaký jiný šperk. Když nás pozdravil, věnoval se tento muž ihned vlastnímu účelu svého příchodu. Usadil se k psům, pohladil je a dal pokyn sluhovi, který hned přinesl koš plný masa, postavený dosud za dveřmi. Pak začal maso krájet na malé kousky a psy krmil. Totiž chtěl je krmit, ale psi se zprvu zdráhali od něho něco přijmout. Byli by jisté i přes to, že měli veliký hlad, jakoukoli potravu odmítli, ale když jsem je vybídl, aby žrali, nedali se dlouho pobízet. Jejich hostitel krájel každé maso na čtyři kousky a krmil je rovnoměrně, žádnému nedal o nic více než druhému. A při tom se s nimi bavil. Mluvil s nimi a velice se radoval, když poznal, že psi porozuměli. Ještě více ho však těšilo, když se některý o něho důvěrně otřel nebo mu olízl ruku. Přitom získal jeho hlas docela jiné zabarvení. Zněl jemněji, poddajně, důvěrně, a probouzel také důvěru k sobě. Když byl hotov, odstrčil od sebe koš, ne však psy. Nacpal si dýmku a sám si ji zapálil, neboť sluha zde už nebyl. Potáhl několikrát z dýmky a zahájil rozmluvu: "Nedivte se, že věnuji tolik pozornosti vašim psům! Psi jsou lepší než lidé. Oklamal tě někdy pes?"

"Ne," odvětil jsem, poněvadž se při této otázce podíval na mne. "Obelhal tě?" Ne "

"ne. "Předstírá ti lásku, nenávidí li tě?"

"Jistě ne!" "A když se někdy pes, kuň, nebo kterékoli jiné domácí zvíře zkazí, kdo je tím vinen? Kdo zavinil, stane li se nedůvěřivým nebo kousavým? Člověk, který s ním nezachází po lidsku. Mám rád koně i psy. Jsou otevření a poctiví. Nelžou. Lidmi však pohrdám. Nenalezl jsem ještě ani jediného, který by si byl zasloužil z mé ruky kousek masa, jako tito psi!"

"Ubožáku!" pravil Halef. "Říkáš, že jsem ubohý?" tázal se Ardistanec. "Je to ještě horší! Ani psi, které chovám, abych našel trochu poctivé lásky, nesmějí být neustále u mne a jsou mi odcizováni. Lidé mi kradou jejich náklonnost a věrnost. Věru, musím vám závidět! Potěšila mne láska těchto věrných zvířat k vám, i to, že vy je máte rádi. Pravím vám, že okamžik, kdy se vaši psi vrátili do sálu, byl pro mne mnohem důležitější, než tušíte. Od smrti své matky poprvé jsem pocítil, že kromě té mohou být na světě ještě lidé, kteří mají tolik cny, že je mohou nejen psi, ale i bližní milovat."

"Byl jsi při tom, když psi přišli?"

"Ovšem. Ale v jiném šatu; proto mne nepoznáváte. Proč jste nepozdravili emíra? "

"Nejsme krejčí, kteří přišli, aby studovali látky a šaty, přišli jsme jako muži k muži, abychom ho viděli a s ním mluvili. V naší vlasti pozdravujeme muže, ne jeho šaty!"

"Poslyš, muži, to je hrdá řeč!" Řekl to s jakýmsi náběhem k hněvu, který nemohl dobře skrýt. Zdvihl varovně, snad i výhruzně prst, a pokračoval: "Vaše pýcha vás mohla stát život!"

"Sotva," odvětil jsem zkrátka. "Jistě! Docela určitě! Byli by vás roznesli na šavlích! Jen ti psi vás zachránili!"

"Snad, snad také ne! Měli jsem nože. A měl jsem už i šavli. Měli jsme i štít, který by byl snadno odvrátil jakoukoli sečnou či střelnou ránu."

"Štít? Neviděl jsem nic takového!"

"Seděl na trůně. Myslím emíra."

"Jak emíra?"

"Byli bychom ho popadli a chránili se jeho tělem. Byl by to dobrý štít, nemyslíš? Jemu by byl jistě nikdo neublížil."

"A kdyby přece?" otázal se. "Inu, pak bychom nebyli jistě zemřeli dříve než on." Vyskočil jediným skokem a zvolal: "U všech čertů, je to pravda?"

"Ano. Můžeš tomu klidně věřit." Ardistanec přistoupil k oknu a díval se dlouho, velmi dlouho ven, snad proto, aby si mohl vše dobře rozmyslet. Konečně se obrátil opět k nám a pravil: "Pravím vám, že emír do smrti už podobné neohrabané šaty neobleče! A dále vám pravím, že by vás bylo škoda, kdybyste byli bývali zabiti. Vidím konečně jednou před sebou lidi, kteří skutečně jsou lidmi, muži! Ovšem, co mi tu pravíte, neodvážili byste se asi říci emírovi do očí!"

"Proč ne?"

"Je to tyran, diktátor, bezohledný despota!"

"Proč jím je? Kdo ho tomu naučil? Mají snad lidé, kteří ho obklopují, vůbec nějakou cenu? A mají li, tedy snad jen jako celek. Kolikrát sto tisíc se narodí jen proto, aby zase zemřeli a v prach se proměnili, aniž jen jediného z nich napadlo, aby, opíraje se o ostatní, se snažil vyniknout. Je pak div, jestliže on, který se nemusí namáhat, aby vynikal, poněvadž se narodil jako nejvyšší z nich, považuje lidský materiál právě jen za materiál a za nic víc?" Přistoupil blíž ke mně, zhluboka oddechoval. Jeho oči se začaly lesknout. Bledé tváře se zbarvovaly, snad hněvem. Ale já pokračoval: "Kdybych jistě věděl, že je tyran, nebyl bych sem přišel; o tom buď ujištěn! Myslíš snad, že se ho bojím? Neřekl li jsem mu, že je mi v jeho přítomnosti právě tak, jako bych ho neviděl? Což jsem ho tím nepřinutil, aby vystoupil z toho směšného hávu, který se podobá umrlčí rakvi, a aby se objevil jako člověk, jako muž a ne otrok dvorní maškarády?"

"Žes ho k tomu přinutil?" tázal se udiveně. "A on z ní vskutku vystoupil?"

"Ano," odvětil jsem. "Kdy? Kde?"

"Nyní! Zde!" Vstal jsem, zkřížil ruce na prsou a uklonil jsem se mu. Tu ustoupil Ardis tanec o krok a tázal se: "Víte, kdo jsem? Poznali jste mne?"

"Jak vidíš!"

"Podle čeho?"

"Podle tvé výslovnosti hlásek sin a sod." Jeho tvář přeletěl veselý úsměv. Zvolal: "Víš, že kromě otce, matky a mého učitele jsi první, kdo se odvažuje mluvit o této mé chybě? Oh, ti moji tichošlápkové, červi, štěnice, blechy! Člověka svrbí noha, aby je vykopal po tisících ven, přijdou li!" Udělal nohou pohyb, jako by někoho chtěl opravdu nakopat, pak se opět posadil, nacpal si znovu dýmku a přistrčil tabák k nám a vyzval nás pohybem, abychom kouřili dál. Při tom mluvil: "Přál jsem si, aby zůstalo tajné, kdo jsem, ale teď, když to víte, budiž, je také dobře. Nejprve k vám chci promluvit jako kníže, ale jen krátce; mnohem déle budu s vámi mluvit jako člověk. Jako emír se na vás dívám jako na nepřátele. Víím, kdo jste. Tys effendi z Frankistanu a tvůj průvodce je arabský šejk, který Ussulům vyprávěl všechna svá dobrodružství. Od nich je zvěděl princ Čobanů, který je opět sdělil mně. Víte tedy, proč s vámi jedním tak, jak jsem ještě s nikým na světě nejednal a také sotva už jednat budu. Jsme nepřátelé, ale jsme muži. Naší pýchou budiž, abychom byli hrdí a neobelhávali druh druhá. Žádám proto, abyste se mne ptali jen na věci, na

159 V doupěti lva které vám mohu dát odpověď, jinak bych byl nucen buď mlčet nebo mluvit nepravdu. Proč jste sem přišli? Buďte upřímní. Nestane se vám nic více, než kdybyste lhali. Především buďte ujištěni, že požíváte pohostinství mého města a že teprve za jeho hradbami budete opět psanci¹³."

"Děkuji ti!" odvětil jsem. "Ano, dovol, abychom byli muži a mluvili pravdu. Nejsme tvými nepřáteli, naopak, jsme tvými přáteli, patrně nejlepšími ze všech, které máš. Abys to mohl posoudit, bude třeba, abys o nás dostal lepší zprávy, než jaké ti mohl podat Palang. Je vojna. Džirbani stojí na hranicích Gharbistanu, aby je překročil, jakmile od nás dostane zprávu. Nebudu se tě vyptávat na počet a stav tvého vojska, a právě tak se mne neptej ty na stav a počet našich vojsk. Přicházíme k tobě jen k vůli rukojmí, jinak k vůli ničemu. Chceme je osvobodit."

"Vy dva?" tázal se s úsměvem. "Ano."

"Jste toho schopni; Bůh je mi svědkem, že jste toho schopni! A ty mi to říkáš tak přímo? "

"Proč bych ti to neřekl? Vždyť jsme právě proto přišli, abychom ti to ohlásili a od tebe se dozvěděli vše, čeho je zapotřebí, abychom jim vymohli svobodu." Tu se změnil výraz jeho obličeje nepopsatelným způsobem. Nevěděl, má-li se na mne dívat jako na člověka nestydatého a drzého, či bláznivě upřímného. Že jsem si počínal promyšleně, užívaje svých psychologických znalostí, to ovšem nechápal. Zahleděl se na mne jako na zázrak a zvolal: "Já že vám mám říci, co potřebujete vědět, abyste mohli ukrást mé vězně? Já? Kdo se odváží žádat něco podobného, musí být ale mluvit: co vlastně chceš vědět?"

" Jsou-li rukojmí dosud naživu."

"Ano, žijí dosud!"

"Kde je máš?"

"V Městě duchů, které také nazývají Městem smrti nebo Městem mrtvých."

"Hrozí jim tam smrt?"

"Ano, jistá smrt."

"Kdy?"

"Jakmile vaše oddíly překročí užší hranice Ardistanu. Tak je stanoveno."

"Děkuji ti, nemusíme se tedy ptát na nic, to je vše, co jsme chtěli vědět."

"Pak bych vás tedy mohl, kdybych chtěl, propustit, a účelu vaší cesty by bylo dosaženo?"

"Ano." Mír opět vyskočil. Běhal po jizbě a divil se: "Jací lidé! Ještě nikdy jsem něco podobného nezažil! Nepochopitelné!"

"Odsouzení a na smrt vydání in contum.

Přistoupil k oknu a nahnul se ven, jakoby cítil potřebu ochladit si čelo. Pak se vrátil, posadil se a rozhodl: "Naše rozmluva o těchto věcech je pro dnešek skončena. Ardistanský emír vám na zítřek povoluje ještě jednu audienci, ve které rozhodne o tom, co jsme nyní mluvili. A teď budíme jen muži a lidmi, ničím jiným. Je to dnes poprvé od doby, co jsem nastoupil vládu, kdy se zas cítím volný, bez okovů, mezi lidmi. Rád bych si jednou oddechl a okrál vzduchem, který sem s vámi vproudil. Mluvte volně a bez starostí! Buďte otevření a poctiví! Nebojte se mne! Víím, že jsem utlačovatel, libuji si v násilí, hrůzovládě, jsem snad domýšlivý a nemilosrdný. Ale despota teď s vámi nesedí. Ten zůstal ze strachu přes čtyřmi vzteklými psy vězet v slavnostním rouchu. A když spatřil, že všichni patolízalové a šplhavci před psy utíkají, aniž jen jediného z nich napadlo podat emírovi pomocnou ruku, aby ho uchránil před zuby vzteklých psů, tu se lekl toho velikého nevděku, ulekl se své opuštěnosti a zalezl hluboko do majestátu svého audienčního hávu. Tam zůstal a nás nebude teď vyrušovat. Sem přišla jen lidská duše. Přejte jí trochu světla a tepla, aby mohla strávit hodinku v zapomnění. Není to nic, než vnitřní touha vladaře osudem odsouzeného, aby představoval násilí." Jeho přání jsme ovšem splnili velice rádi. Bavili jsme se volně jako muži, kteří se především chtějí vzájemně poznat, pak jako lidé, hledající účel a smysl svého života, aby splnili svou úlohu, potom jako dobří známí, kteří se snaží druh druhu přesvědčit, a konečně jako duševně spříznění lidé, kteří cítí závazek být jedné mysli. Mír se cítil v naší společnosti novým člověkem, bavil se s námi, ačkoli hodina za hodinou prchala. Rozveselil se. Častokrát se srdečně zasmál. Ba, stalo se, že nás uchopil za ruce a srdečně jimi potřásl. Ovšem stalo se i tu a tam, že se v něm probudil na chvíli i vladař a panovník. Rozhlédl se udivené a udělal i pokus, aby nás uvrhl zpět do naší nicotnosti, ale vzápětí nabyla jeho duše opět vrcholu a napravila rovnováhu. Při zmínce o trůnním sále tápal se ho Halef, jaká to planou světélka za průhlednou oponou. "To je obloha Bet Lahemu1, jejíž hvězdy podle starého zákona musí za noci vzplanout, aby čekaly na svatou hvězdu Vykupitelovu. Neslyšel jsi ještě o tom?" Ne "

"ne. "Ale pověst o navráťivši se řece snad znáš? A také tvrzení, že v každém století se jednou otvírá ráj a andělé volají do celého světa velikou otázku, je li konečně mír na zemi? "

"Ano, o tom nám vyprávěli Ussulové."

"To vše je pověst, pouhá pověst. Ale lid tomu věří a považuje to za skutečnost. Je třeba té víry dbát, nechceme li ztratit moc nad svědomím lehkověrného národa. Nahoře v Džinistanu jsou

ovšem jen soptící vrchy, ale není tam ráj. Také nikdy nesešoupil Bůh na zemi a také se řeka nevrátila do ráje. Změnila "Betlému.

jednoduše po nějaké geologické katastrofě svůj běh a stéká nyní na druhé straně pohoří. Tím byli tenkrát obyvatelé Ardistanu donuceni opustit své hlavní město, jež nyní nazýváme Městem duchů nebo Městem mrtvých, a vybudovali novou rezidenci. Výstaveb' ji v této krajině, nad čtyřmi menšími řekami, jejichž tok nebyl závislý na ztraceném veletoku. Zde si už dříve vystavěli kdysi dosti četní křesťané svůj chrám, který se ovšem stal sídlem tehdy panujícího knížete. Aby nebyl lid pobouřen, nevyhostili jej docela ze starého kostela, nýbrž mu bylo částečně ponecháno ideální vlastnictví, které nové majitele nijak nerušilo. Navázali tu na stará proroctví, pověsti, a byl připojen i jistý druh slibu, který ovšem nikdy nebude splněn; řeklo se totiž, že chrám je obrazem příštího spasení, tedy křesťanství, a že se zjevení velikých, nejvýznamnějších událostí odbude právě pod jeho hlavní kopulí. Ta kopule byla křesťanům ponechána, ovšem jen pro zvláštní příležitosti. Pro obyčejná shromáždění mají věřící své malé, křížem poznamenané svatyně. Jen jednou za sto let, když se rozzáří hory a nebe otevře, kdy musí být Bet Lahem připraven spatřit hvězdu Spasitelovu, je jim dovoleno navštěvovat kostel zvečera a trávit v něm noc do rána. Tehdy jsou zavěšovány do kopule lampičky, aby znázorňovaly betlémskou oblohu, a právě nad hlavním oltářem, vždy hustě zahaleným, čeká hvězda na jiskru, jež by k ní vystoupila a vznítla její paprsky."

"Jaká je to hvězda? A jaká jiskra ji má zapálit?" tázal jsem se. "Všechny ty malé i větší plaménky jsou zapalovány zdola zápalnou šňůrou. Pro obyčejnou potřebu jsou vedeny dvě podobné šňůry po pravé straně oltáře, které zapalují tato světélka. Pak je po levé straně oltáře upevněna šňůra, určená, aby vznítla velkou hvězdu nad ním. Uprostřed pak je šňůra pro osvětlení přímo hlavního oltáře, který však je ustavičně zahalen od té doby, kdy zde knížata bydlí, a nikdy již nebude odhalen. Křesťané ovšem o té věci smýšlejí jinak: že se konečně naplní doba, kdy vykoupení sestoupí z nebe, aby na zemi zavládl mír, tehdy prý se spojí vše, co míru nepřije a jej potlačuje. Nebude to jen válka mezi Ardistanem a Džinistanem, nýbrž i státy Ardistanu budou válčit jeden s druhým. Proto prý nepřijde mír shora po řece, nýbrž zdola proti proudu a nečekaně v cizí, křesťanské postavě. Nebude mít vojska ani zbraně stvořené lidskou rukou. Spojí se však s obyvateli Města mrtvých a přijde s nimi, aby dobyl město bez jediné rány z pušky a bez prolití jediné kapky krve. Emír, jenž v té době bude vládnout, bude nepřítelem křesťanství a bude je potlačovat ze všech sil. Přesto bude donucen, aby hvězdu, jež má zazářit nad Bet Lahemem, zapálil vlastní rukou. Jakmile to udělá, nezadrží již nikdo běh událostí. Emír nejprve navždy odkryje oltář. Jakmile tak učiní, ozvou se hlasy dobroty a milosrdenství, které prý nikdo nikdy v Ardistanu neslyšel; doprovázeny budou neznámými zvuky, jež zabouří jako vichřice, vzápětí však zazní líbezně jako slova andělská, a tichounce, jako povzdechy duší, dřímajících na boží hrudi." Umlkl na chvíli a pak pokračoval, provázeje řeč pohrdavým mávnutím: "Jak vidíš, effendi, bylo těm lidem mnoho naslibováno, neboť každý věděl, že nic z toho nebude splněno. Stačí jednou za sto let připravit svíce pro hlavní oltář a lampičky do kopule, povolit křesťanům, aby chrám denně v noci navštěvovali, v době, když září džinistanské sopky to je vše. Žádného z ardistanských emírů ovšem nenapadne, aby zapaloval hvězdu spasení. Eh, kdopak by také jako dobrota a spasení zpíval na výsostech? A který člověk by dovedl vyluzovat nebeské zvuky nikdy v Ardistanu neslyšené? I tobě je to k smíchu. Nebo snad ne?"

"Ne," odvětil jsem. "Já se pověstem nesměji."

"Ale tato pověst byla vymyšlená, vymyšlená jen proto, aby křesťané byli podvedeni."

"Myslím, že dokázat to by bylo trochu těžké! Jestliže se trochu klamali ti, kteří si povést vymýšleli, co potom? Co když bezděky poslouchali vyššího rozkazu v domněnání, že slouží vlastním záměrům? Ale pověz: posvátný prostor je tedy právě dnes křesťanům otevřen?"

"Ano, po celou noc."

"A přicházejí?"

"Zdaleka, široka! V dlouhých poutnických zástupech. Dnes přišel zástup ze Šarkistanu, který zde vykonává velikou slavnost."

"V kolik hodin?"

"Od půlnoci do rána. Slavnost již asi začala."

"Víš, že jsem křesťan. Dovolíš, abych jako tvůj host, až od nás odejdeš, šel také dolů a byl přítomen ukončení slavnosti?" Podíval se na mne a vesele se zasmál. Patrně dostal nějaký nápad, neboť pravil: "Ano, jsi křesťan, škoda! Ale jsi vzdělaný křesťan, ne lehkověrný a nerozumný. Jejich tlachání té nenadchne a bude ti připadat právě tak směšné jako mně. Nemám proto nic proti tomu, půjdeš li. Můžeš jít hned a já tě doprovodím. Procházím často nepoznán v noci městem, skrývám vousy pod šaty. Proč bych nemohl jednou navštívit noční bohoslužbu křesťanů? Neviděl jsem ji ještě nikdy. Chcete li, můžeme jít. Ještě se sem vrátíme." Vstal a skryl své dlouhé vousy pod oblekem. Pak vytáhl cíp turbanového šátku a zakryl si jím vrchní část obličeje jako závojem. Tím se změnil skutečně k nepoznání. Cesta nás vedla mnohými chodbami a schodišti, ale tentokrát až dolů do přízemku. Psy jsme sebou nevzali. Hlavní portál vysoké kopulovité stavby byl otevřen; vstoupili jsme však postranními dveřmi. Ano, mělo to skutečně vzhled nočního nebe, hvězdami ozářené oblohy. Obloha byla temná a hvězdy vypadaly velmi maličké. Zářily však jen v jedné polovici klenutí, v druhé polovici nebyla ani jediná. Úředník, jenž osvětlení obstarával, byl asi spořivý muž. Patrně si myslel, že křesťanům stačí polovina nebes, aby zbylo něco i pro Mohameda. Proto zde v hloubce panoval jen jakýsi trochu jasnější soumrak, v kterém jsme vše kolem viděli buď v polostínu nebo v tajemném šerosvitu.

Bylo zde mnoho, velmi mnoho lidí. Mnozí přicházeli a odcházeli. Jiní pomalu bloudili velikým prostorem, pro ně nadevše posvátným. Všude klečelo dost lidí, kteří se modlili. Ti, kteří nebyli domácí a přišli ze vzdálených končin, stáli v skupinách a naslouchali svým kazatelům, jejichž slova byla srozumitelná jen jejich nejbližšímu okolí, pak se však jen jako nesrozumitelný hukot tříštila v chrámové klenbě. Kráčeli jsme od skupiny ke skupině, až jsme došli k hlavnímu oltáři, který byl celý zakrytý a zastřený. Byl schován za masivním dřevěným lešením, které bylo pokryto silnými plstěnými deskami, přibítymi na lešení. Ve výši muže bylo několik otvorů, které mě v tu chvíli nezajímaly. Vysoko nad oltářem vznášelo se cosi ve vzduchu, co se nedalo dobře rozeznat, snad ta hvězda betlémská, o níž nám vyprávěl emír. Poblíž místa, na němž jsme se nyní ocitli, stál veliký zástup lidí, aby naslouchal kazateli, který k nim mluvil z kazatelny. Slyšel jsem, že vypravuje onu pověst, ale ne jako pověst, nýbrž jako proroctví. Byl to starý, důstojný kněz, který působil na posluchače dobře promyšlenou řečí. Emír, který si předsevzal, že mi všechno ukáže, nedal mi čas naslouchat a vedl mne do temné části chrámu, kde se vznášelo ve výši cosi, co jsem nemohl dobře rozeznat. "Tam nahoře jsou varhany a místo pro zpěváky," pravil. "Varhany?" tázal jsem se udiveně. "Ano," odvětil emír. "V této zemi? V Ardistanu?"

"Proč? Myslíš, že varhany jsou evropský vynález? Slyšel jsem naopak, že vznikly na východě. Nejprve jsme tu měli jen maličké, prastaré varhany. Ale před sto lety, právě když hory soptily jako dnes, daroval tehdejší halímský kníže Abd el Fagl zdejší křesťanům nové. Právě se, že byly vyrobeny v Anglistanu a byly sem poslány přes Indii. Čím tehdejšího ardistanského emíra přinutili, aby k tomu svolil, nedozvěděl jsem se ani od svého otce. Byli to cizinci, kteří sem varhany dopravili, sestavili a opět odešli."

"To je zvláštní!" pravil jsem. "Škoda, že je není vidět. Je temno!"

"Chtěl bys je vidět?" tázal se emír. "Velmi rád!"

"Počkej! Rozsvítili dnes jen část lamp; proč nevím. Tam je šňůra pro druhou část, hned bude jasněji!" Šel k jednomu z otvorů kolem oltáře a sáhl do něho. Trvalo chvíli, než našel, co hledal. Zatím jsem opět upjal pozornost na starého, důstojného kazatele, který obrácen k nám mluvil tak, že jsem jeho slovům dobře rozuměl: "Vzejde doba vykoupení a míru, neboť naplňuje se vše, co bylo prorokováno. 'Pokoj na zemi!' zaznělo na polích betlémských, když hvězda vzplála vysoko na nebi a Vykupitel se zrodil. A 'Pokoj na zemi!' znít bude i u nás, až se i zde objeví hvězda, hvězda našich pověstí, zde v tomto domě, na nějž všichni " Pojednou ustal a zahleděl se do výše. Oči jeho posluchačů následovaly jeho příkladu.

V tom okamžiku ke mně přistoupil emír a pravil: "Vidíš už? Rozjasnilo se tu, skoro se zdá, jako by " Také on ustal a pohlédl vzhůru. "Hvězda! Hvězda betlémská!" zvolal jásavě kazatel. "Je zde! Září! Kdo ji rozsvítil? "

"Běda! Zapálil jsem hvězdu místo lampiček hvězdu jsem zapálil!" vykřikl emír polekaně. "Ovšem, vždyť stojíme na opačné straně! Nebyla to pravá šňůra! Musím ji opět uhasit uha " Běžel k otvoru, sáhl dovnitř; ale namáhal se marně šňůrou bylo sice možno hvězdu zapálit, ale uhasit se jí nedala. Bylo nutné nechat ji dohořet, až uhasne sama od sebe. Emír nebyl nyní jen polekaný, byl přímo bez sebe. Následkem pohybu, když sahal do otvoru, rozevřely se mu vrchní šaty na prsou a objevily se jeho vousy. Nepozoroval to. Aby lépe viděl, odhodil z obličeje i cíp turbanu. Kazatel ho v té chvíli poznal a zvolal: "Mír ardistanský hvězdu rozžehl! Mír, vlastní rukou! Proroctví se naplňuje!" Mír uchopil mne i Halefa za ruce a snažil se skrýt mezi námi; šeptal: "Pryč, pryč odtud! Rychle! Nebo nastane pozdvižení, jaké tu ještě nebylo! Pryč, rychle pryč!" Spěchali jsme z chrámu, jak nejrychleji to bylo možné, ale každý se za námi ohlížel nebo za námi běžel, a nejprve deset, pak dvacet, padesát, sto, ba i více hlasů volalo: "Hvězda zazářila! Mír ji zapálil! Mír! Mír! Nepřítel křesťanů! Sám mír!" Jediným pohledem jsem se přesvědčil, že je za námi pobouření. Pak jsme již neslyšeli volání, nýbrž jen hukot, jak v úle plném dělnic bojujících s trubci. Cestou po schodech a chodbách jsme nepotkali ani člověka. Došli jsme do svého bytu nikým nespátráni. "Bohudík!" pravil emír v nebyvalém rozčilení. "Nikdo mi nemůže dokázat, že jsem to byl já. Zapřu, jak se samo sebou rozumí, že jsem hvězdu zapálil. A vy mi dokážete " Zavrtěl jsem hlavou. "Můžeme dokázat jen to, že jsi to byl ty, emíre. Sám jsi nás vyzval, abychom mluvili pravdu!"

"Ano, ale ne tomu nízkému křesťanskému pronárodu!"

"Jsem každému povinen pravdou. Bohu, sobě a lidem. A především jsem jí povinen těm, jež nazýváš pronárodem. Jsem také křesťan, jak je ti známo." Zdálo se, jako by se byl náhle proměnil v jiného člověka. Vztyčil se. Jeho čelo jako by se bylo zúžilo; oči se zmenšily, brvy se dotýkaly. "Co budete mluvit, není vaší, nýbrž mou věcí. Já jsem tím, kdo poroučí!" zahřměl. "Tento hadži Halef sice řekl, že si cení více svého koně než mne jak slyšíte, dovím

se vše! ale to nemění nic na poslušnosti, kterou jste mi povinni. Budete li tázáni, řeknete, že já nejsem ten, který s vámi byl v chrámu a popletl si z neopatrnosti šňůry. Poroučím to!"

"Nikdo ti nemůže zakazovat, abys nám poroučel," odvětil jsem klidně, "ale my nejsme tvými poddanými, ani tvými sluhy. Nikdo nás nepřinutí, abychom promluvili lež!"

"Poslechnete!" obořil se na mne. "Jste v mé rukou. Mohu jen pokynout a budete ztraceni!"

"Mýlíš se!" usmál jsem se. "Jsme v rukou božích, ne v rukou tvých. A pravím ti: stačil by jediný pokyn našim psům, aby tě na kusy roztrhali. Měj se na pozoru! Nestrpí, aby kdokoli řval na jejich pány." Ačkoli je prve krmil, ukazovali nyní všichni čtyři psi zuby. Hu a Hi se postavili před něho a vrčeli. Byli připraveni vrhnout se na něho. Aacht a Uucht byli inteligentnější a nadáni jemnějšími smysly. Jejich oči byly spíše obráceny ke dveřím, jako by tam kdosi stál a tajně nás pozoroval. Mír to zpozoroval stejně dobře jako já. Vyšel rychle na chodbu a tázal se, nahoru i dolů, je li tam někdo. Nikdo neodpověděl. Zavolal po druhé i po třetí, opět bez výsledku. Vešel tedy dovnitř a pravil: "To je podezřelé. Kdyby tito psi byli moji, poslal bych je ven, aby " Byl jsem stejného mínění a aniž jsem čekal až domluví, dal jsem pokyn. Aacht i Uucht vyběhli z jizby. V nejbližším okamžiku jsme zaslechli zavytí Uuchty. Hned na to zlostné kňučení, jemuž přizvukoval Aacht. Hu a Hi vyrazili ven také. Ozvalo se několik hlasů, volajících o pomoc, zmatené výkřiky, a potom zas ticho. Vyběhli jsme ven se světlem. V jisté vzdálenosti od našeho příbytku, v tu stranu, na kterou se měl emír vzdálit, leželi čtyři lidé a u každého stál jeden z našich psů. Uucht krvácela, dostala bodnou ránu do krku, ale poranění nebylo nebezpečné. Z těch čtyř lidí nežil již ani jediný. Předloktí, jimiž se bránili, měli úplně rozdrčené. "Znáš je?" otázal jsem se emíra a posvítil jsem mrtvým do tváří. Pohlédl na ně a udiveně zvolal: "Poručík dnešní stráže a tři vojáci! Co zde chtěli? Neměli tu co hledat! Proč neodpověděli na můj dotaz? Na koho měli spadeno? Na mne? Na vás? Hle, jak byli ozbrojeni!" Přišel mi ovšem ihned na mysl Pardál, druhorozený princ Čobanů, nezminil jsem se však o tom, nýbrž vyptával jsem se dál: "Vojáci jsou vedlejšími osobami. Znáš rodinu poručíkovu? "

"Ano."

"Kdo a čím je jeho otec? "

"Je mrtev. Byl důstojníkem; dal jsem ho pro neposlušnost zastřelit."

"Hm. A jeho syn se stal důstojníkem?"

"U vás by tomu snad tak nebylo, ale v Ardistanu ano. Zajdu na strážnici, abych věc vyšetřil."

"To bych nedělal. Kde bydlel tento poručík?"

"Poblíž zámku u své matky."

"U vdovy po muži, jehož jsi dal zastřelit?"

"Ano."

"Kdo ještě bydlí v tom domě?"

"Bratr zastřeleného, jinak nikdo."

"Tedy se asi více dozvíš u matky a u bratra, než by ses mohl dozvědět na strážnici. Nelze však ztrácet čas, jdi tam sám, osobně. To na ně zapůsobí."

"Proč jen se mi zdá, že tato tvá rada je tak samozřejmá, ačkoli je proti všem zvyklostem a pravidlům? Snad proto, že mi o tobě vyprávěl princ Čobanů? Opravdu učiním, jak jsi radil. Jděte do svých pokojů a uložte se k spánku. Obvažte Uuchtu! Pošlu vám věci k tomu potřebné." Polaskal psy, žádného nevyjímaje; pak jsme odešli a nechali ho s mrtvými o samotě, aniž jsme se starali o to, co podnikne. O něco později jsme slyšeli tiché kroky několika lidí, kterým bylo patrně rozkázáno, aby odklidili mrtvé a zahladili stopy noční příhody. Potom nastalo ticho. Jen sluha přišel, aby nám přinesl obvazy pro poraněnou Uuchtu a hned se zas vzdálil. Je pochopitelné, že na spánek nebylo pomysleno. Seděli jsme a rozmlouvali šeptem o událostech dne. Psi leželi u nás. Zdálo se, že dřímají. Pojednou vztyčila Uuchta hlavu, střihla uchem obráceným ke dveřím, setrvala několik okamžiků v této pozorovací pozici a pak odhrnula ret a ukázala bílé, překrásné zuby. Také Aacht začal naslouchat. "Venku je někdo!" zašeptal Halef. Nepromluvil jsem a přisvědčil jen pokynem hlavy. Pak jsem vstal a odnesl hořící světlo do Halefovy světnice, takže se v mé jizbě rozhostila tma. Nato jsme obezřetně poodhrnuli dveřní záclonu a vyhlédli ven. Spatřili jsme mužskou postavu, která se opatrně s lucernou v ruce plížila chodbou. Cítila hledala. Lucerna svítila jen zpředu, ostatní strany byly zakryté. Když muž došel na místo, kde prve leželi čtyři mrtví, zastavil se a sklonil. Zpozoroval vlhké skvrny a ulekl se. Ohmatával koberec, podrobně místo prohlížel. Když se opět vztyčil, zůstal stát, chvíli přemítal. Pak sebou trhl, jako by se byl na něčem rozhodl, a plížil se dál směrem k našim jizbám. Odstoupili jsme od prahu a nařídili psům, aby se nehýbali. Muž se přiblížil a zastavil venku přede dveřmi. Světlo jeho svítilny prozařovalo tkaninou dveřní opony. Zkušený zločinec byl by jistě býval opatrnější a lucernu by k naší straně zakryl. Tento člověk byl zřejmě nezkušený. Právě tak, jako my jsme viděli viděli jeho světlo, muselo mu být nápadné i světlo naše, třebaže ne tak patrně, jako nám jeho, protože jsme byli v temnotě. Přešel až k nejbližším dveřím a zůstal stát. Byly to dveře Halefovy. Pošeptal jsem mu: "Vejdí do svého pokoje a čekej na něho." Hadži poslechl, já pak přistoupil ke vchodu a odhrnul oba díly záclon poněkud od sebe, abych mohl vyhlédnout. Muž postavil lampu k protější zdi a stál nyní u Halefových dveří, jejichž oponu právě opatrně rozhrnul. Díval se skulinou dovnitř k hadžimu. V té chvíli jsem přiskočil, uchopil ho za krk a všoupl ho do dveří, kde ho Halef se smíchem uvítal hlubokou poklonou a slovy: "Budiž nám vítána, plížící se svítilno! Posad' se u nás a seznam se nejen s námi, ale i s těmito milými zvířaty!" Myslel tím psy, které zavolal. Já pak přinutil muže, aby se posadil na zem, což bez odporu udělal; psi ho hned obstoupili. Díval se na nás ztrnule. Ústa měl otevřená, ale nemluvil; tak byl polekán. Přinesl jsem z chodby jeho svítilnu, postavil ji tak, že mu světlo ostře ozařovalo obličej, a posadil se pak proti němu. Zdálo se, že paprsky světla ho nejen vzkřísily, ale i zbavily jakési rozpačitosti. Výraz překvapení z jeho obličeje zmizel. Usmíval se, a nebyl to úsměv rozpačitý, nýbrž úsměv muže, který je přesvědčen, že ovládl situaci, ačkoliv by se zdálo, že jí na chvíli podlehl. Věru, nebyl to obyčejný člověk, jak bylo na první pohled patrné. Měl inteligentní, skoro bych řekl oduševnělé rysy. Byly ostré, přemýšlivé a přece měkké s nádechem blouznivosti. Tento muž asi dovedl být fanatik; avšak vrozeným rysem jeho povahy byla jistě blahovůle a spravedlnost. "Zmítala mnou těžká starost," pravil konečně, "která mne přinutila podniknout tuto noční cestu, ač je hluboko pod mou důstojnost. Znáte mne?"

"Ne," odvětil jsem. "Jsem bas islami ardistanský a bydlím v paláci jen potud, pokud mi to úřad prikazuje. Můj vlastní dům je daleko za městem." Bas značí asi tolik jako hlava, či

nejvyšší. Byl tedy muslim, jehož vysoká kněžská hodnost se asi rovnala té, kterou v Persii zastával šejk úl islám. Nekladl jsem mu otázky; muž sám pokračoval v řeči: "Znám vás velmi dobře, možná lépe, než si myslíte."

"Odkud?" tázal se Halef. "Dovolte, abych vám to řekl až později! Nejprve se musím přesvědčit, že jste skutečně lidmi, za jaké vás považuji. Především vás prosím, byste si nemysleli, že jste mne zde překvapili. Přišel jsem s úmyslem promluvit s vámi."

"V noci?" přerušil jsem ho. "Ano," přisvědčil. "V noci! Sledoval jsem ovšem za své noční cesty ještě jiný účel. Mělo se totiž něco přihodit, co se, jak se zdá, nepříhodilo. Bylo to něco velmi důležitého, čekal jsem na zprávu, ale marně. Zmocnila se mne veliká starost, a proto jsem se odhodlal přesvědčit se sám. Zpozoroval jsem na chodbě krev a přišel jsem k vám, abych se tázal, co se zde stalo. Neboť jste to jen vy, kteří mi můžete dát nejspolehlivější zprávu."

"Co chceš, abychom ti řekli?" tázal jsem se ho, přesvědčen, že rozmluva má pro nás velikou důležitost a že si musím počínat velice opatrně. Vysloviv tu otázku, zpozoroval jsem, že Uucht obrátila hlavu k chodbě, ale hned ji zas klidně položila na přední tlapy. Aacht zašilhal k spojovacím dveřím, vedoucím sem z mého pokoje, a zavrtěl při tom ohonem. Bas islami z toho nepostřehl nic a hovořil dále. Zato Halef zbystřil pozornost jako já a usmál se. Z chování psů jsme mohli soudit jedině: že se kdosi nejprve zastavil u dveří na chodbě a pak se opatrně vplížil do mého pokoje. Tam byl ještě nyní. Byl to člověk, kterého psi znali a který se k nim přátelsky choval. Mohl to být, jak se samo sebou rozumí, jen sám emír. Vrátil se patrně z jakési příčiny tak tiše, jak to noční hodina vyžadovala, a zpozoroval, že je někdo u nás na návštěvě. Ted' asi seděl vedle v mém pokoji a slyšel každé slovo, které zde bylo promluveno. Rychle jsem uvažoval. Tato okolnost sice mou a Halefovu situaci poněkud ztěžovala, ale zaručovala nám, že se vyhneme všem rozvlácnostem, které by nás jinak určitě čekaly. Oba jsme pozorovali, že i druhý pár psů, Hu a Hi, emíra zvětřil; avšak bas islami, nic netuše, odpovídal klidně na mou otázku: "Chci se od vás dozvědět velmi málo a přece zas velice, nekonečně mnoho. Víím, že vás navštívil emír, aby nakrmil vaše psy. Víím také, že vás doprovodil do kostela, kde zapálil hvězdu betlémskou, ovšem jen omylem, z neopatrnosti. Odešel pak s vámi z chrámu. Kde je nyní?"

"Připouštím, že byl s námi, že nás provázel do chrámu, i že zapálil hvězdu a doprovodil nás pak sem. Jak však mám vědět, kde je nyní? Myslíš, že jsme jeho hlídači?"

"To nemyslím. Ale venku na chodbě jsou stopy krve. Vííte o nich?"

"Ano."

"Jaká je to krev?"

"Lidská."

"Čí?"

"Několika vojáků."

"Kdo jí prolil?"

"Tito psi." Bas islami vyskočil s hlasitým výkřikem zděšení. "Tito psi?" zvolal. "Tyto obrovské obludy vraždily? Proč? Byl při tom emír?"

"Zajisté."

"A věděl, že to platilo jemu?"

"Pravíš: jemu?"

"Ano."

"To není pravda. Platilo to nám."

"Mýlíš se! Jsem člověk, který to ví! Já " Ustal a rozhlédl se, pak přeletěl pohledem mne, Halefa i psy a pokračoval: "Musím být upřímný, musím vám to říci! A přece je to velice těžké! Může mne to zničit. Musím se pomodlit, než tak učiním." Poklekl, sepal ruce a modlil se el fathu, první súru koránu. Bylo dojemné pozorovat klečícího a modlícího se muže. Přiznávám, že si získal celé mé srdce, které se již nyní stavělo na jeho stranu. Bojovali ve mně proti sobě dvě postavy: on a emír. Kdo z nich zvítězí? Nebylo vyloučeno, že v tomto boji podlehnou i se svým věrným Halefem. Konečně se bas islami zdvihl, posadil se opět jako dříve a pokračoval:

"Doufám tedy v Alláha, že cesta, kterou nastupuji, není nepravá. Vnitřní hlas mi praví, že vám mohu důvěřovat, neboť jinak bychom všichni padli pro svou dobrou a spravedlivou věc. Effendi, prosím, abyste mi přísahali, že nepovíte nikdy emírovi nic z toho, co teď uslyšíte!"

"Nepřisáhám," odvětil jsem. "Ale mé slovo je svaté jako přísaha."

"Dobře! Slibujete svým slovem, že emírovi nikdy nevyzradíte nic z toho, co vám nyní povím?"

"Ano. Nevyzradíš li mu to sám, od nás se nedozví nic." Připouštím, že tento můj slib se mohl zdát záluďný, ale hned bude jasno, že byl myšlen poctivě. Bas islami pokračoval: "Co vám chci říci, je svrchovaně důležité. Zradíte li mne, bude to stát život můj i jiných lidí. Dejte mi tedy slovo, že budete považovat vše, co nyní budu vypravovat, za něco, co vůbec vyprávěno nebylo!"

"Měj naše slovo," ubezpečil jsem ho. Věděl jsem dobře, co říkám. Nesliboval jsem jen za sebe, nýbrž i za emíra, který vedle všemu naslouchal. I bas islami měl snad tušení o zodpovědnosti, kterou jsem tím bral na sebe, neboť se zadíval na mne dlouhým pohledem a pravil: "Jsi statečný muž, effendi! Víš, co slibuješ?"

"Vím to."

"Mohu vám tedy důvěřovat a říci vám vše. Slyšte a žasněte: vládce Ardistanu bude svržen z trůnu!" Kladl na každé slovo takový důraz, jakoby je podtrhával barevnou tužkou. Klidně jsem se vyptával dále: "Kým?"

"Bas islamim ardistanským mnou, rozuměli jste?" Teprve teď jsem si dovolil užasnout. "Tebou? Skutečně?" tázal jsem se trochu nedůvěřivě. "Ano, mnou!" ujišťoval nás hrdě. "Hm.

Jsi ten pravý muž, který by něco tak těžkého dokázal?" Zadíval jsem se na něho zkoumavě. Bas islami se udeřil do prsou a odvětil: "Ano, jsem jím! Jsem bas islami. Dbám, aby v zemi byla pravá víra, aby Alláh byl prvním a posledním v životě i smrti. Bdím nad tím, aby lidskost a spravedlnost vládla všude, kam dosáhnou důstojností svého úřadu. Jak to však vypadá v Ardistanu pod vládou našeho panovníka? Mír nevěří ani v Boha ani v ďábla. Vysmívá se nebi i peklu, spáse i zatracení. Nemodlí se. Utlačuje zemi. Okrádá vdovy a sirotky. Není člověka, jenž by byl si jist životem. Nenávidí mír. Kam pohlédneš, teče krev. Prosili jsme ho, vysmál se nám. Vyhrožovali jsme mu, tupil nás. Jeho zatvrzelost se stupňovala, ukrutnost přesahovala meze. Snášeli jsme to, neboť jsme mu přísahali věrnost. A doufali jsme, že Alláh se smiluje a pohne už konečně jednou tyranovým srdcem. Ale naše přání se nevyplnilo, stal se pravý opak. Naš emír se pustil do sporů s emírem džinistan ským, dobrotivým a moudřejším panovníkem. Vypověděl mu boj. Je to šílenství a vidím před očima naši zkázu. Boji nutno zabránit za každou cenu, a to tím, že svrhneme našeho emíra z trůnu." Bas islami se odmlčel. Použil jsem toho, abych se tázal: "Kdo jsou ti, s nimiž ho chceš svrhnout?"

"Zastupuji vlastně jen muslimské obyvatelstvo země, ale na naší straně stojí i hlavy ostatních vyznání."

"Také křesťané?"

"Ti ne. Křesťané mají psí povahu, dovedou olizovat ruku, která bije. Chtějí emírovi zachovat věrnost. Naši muslimové čítají milióny duší, bráhmané rovněž, a právě tak lamaisté, kterých je snad nejvíce, ostatní sekty a vyznání ani nepočítám. Spikli jsme se proti emírovi, abychom ho sesadili a dosadili na trůn jiného vladaře. Doba je nám příznivá. Emír poslal nejlepší vojsko k severu proti džinistanskému emírovi, a z jihu sem spěchají zástupy Ussulů a Čobanů, kteří chtějí napadnout hlavní město. Vojsko Džunubů, na které emír spoléhal, bylo zničeno a rozprášeno. A teď jste přišli i vy do Ardu, aniž jste se báli. Nastala pravá chvíle, abychom podnikli svůj čin. Slyšeli jsme, že emír šel k vám. Nařídili jsme stráž, aby ho zatkla."

"Zde? U nás?" vpadl jsem mu do řeči. "Ano."

"Měl být zabit?"

"Zatím měl jen zmizet."

"A my? Co se měl stát s námi?"

"O vás by bylo rozhodnuto později."

"Ne, o nás asi už rozhodnuto bylo! Mír měl být přepaden a zabit, a nás byste pak označili za vrahy. Pak by bylo po nás veta, myslím. Ale Bůh zabránil tomuto skutku. Vrahové našli jizbu obsazenu našimi psy. Byli jsme s emírem v kostele. To mu asi zachránilo trůn i život. Poslyš, váš plán nebyl vůbec dobře promyšlen. Nepočítali jste se psy. A kdyby teď přišla celá vaše stráž ještě jednou, dal bych ty chlapy všechny od prvního do posledního roztrhat! Přišli sem ovšem jen čtyři, aby vyzvídali, jak se věci mají, ne aby nás přepadli. Zaplatili to životem! A co teď bude s tebou?" Podíval se mi do obličeje tak prostosrdečně, až to zaráželo. Právil: "Nic! Věřím ti! Ty mne emírovi nezradíš!"

"Ovšem, že ne! Také to není potřebí, neboť emír již všechno ví!"

"Že to ví?" tázal se ulekaně. "Od koho?"

"Od tebe. Slyšel všechno. Sedí zde vedle." Sotva jsem ta slova pronesl, rozhrnula se opona a emír vstoupil. Jeho obličej nebyl jen bledý, nýbrž smrtelně zsinálý. Jeho oči zářily, rty se mu chvěly, ruce se třásly. "Kdo ti řekl, že jsem zde?" tázal se mne hlasem, který rozčilením zněl až hrubě.

"Psi mi prozradili tvůj příchod," pravil jsem. "Ještě než jsi vstoupil, prozradil mi jejich neklid, že je zde ten, který je krmil."

"A přece ses tomuto muži zavázal slovem, které nemůžeš dodržet?"

"Neslibuji nic, co bych nemohl dodržet. Slíbil jsem, že ti nic nepovím!"

"Nežertuj! To byl tvůj první slib, ale tys slíbil ještě něco dalšího; že totiž vše, co tento pes, tento buřič, zrádce a vrah zde promluví, bude považováno, jako by to vůbec nebylo promluveno. Při tom jsi věděl, že jsem zde a že naslouchám. Zavázal jsi tím slovem jen sebe?"

"Ovšem i tebe!"

"Myslíš, že i já se mám chovat tak, jako bych byl nic neslyšel?"

"Ano." Vstali jsme, když emír vstoupil. Bas islami byl strachem a hrůzou bez sebe. Postavil se za mne. Klidně jsem se díval do zlověstné blýskajících emírových očí. "Zbláznil ses?" otázal se hlasem, který ztratil veškerý přirozený zvuk a proměnil se v sykot. "Ne," odvětil jsem. "Co se ti zdá šílenstvím, je lepším ovládnutím situace, než si myslíš! Prosím, bys mi důvěřoval. Abys dodržel mé slovo, právě tak jako já je dodržím!"

"A budu li se zdráhat přistoupit na to šílenství?"

"Přinutím tě!"

"Ty mne? A čím?" zahřměl a hrozivě se vztyčil. "Čím?"

"Pěstí nebo nožem. Dej pozor! Dal jsem za tebe své slovo a ty je musíš dodržet; ať chceš nebo nechceš! Neučiníš li tak, opustí tuto jizbu jen jeden z nás, druhý zde zůstane! Co jsem slíbil za plného vědomí, tomu dostojím. Raději zemřu, než bych se stal lhářem!" Ustoupil, blýskl běloskvoucími zuby a zaťal pěstí. Také já jsem se vztyčil. Halef zdvihl varovně ruku a zvolal: "Emíre, učiň, co effendi žádá! Je to k tvému štěstí! Můj sídli ví vždy, co chce! Kdyby tu byl s tebou o samotě, mluvil by jistě jinak, ale takto to není možné!" Bas islami zatím klesl v své úzkosti na kolena a začal se modlit: "Čest a chvála budiž Bohu, Pánu světa, Vseslitovníku, jenž panovat bude v den soudný. Tobě chceme sloužit, Tebe chceme vzývat, abys nás vedl cestou pravou, cestou těch, kteří se teší Tvé milosti, a nikoli cestou oněch, kteří bloudí, a nikoli cestou chybujících!" Znělo to tak bezradně a zoufale, že budil politování. Zuby emírovy zmizely, pěstě se otevřely a celý výraz v obličejí se změnil. Sice ještě zamračený, ale už mne neohrožoval, díval se mi ustavičně do obličeje a vykřikl: "Jaký jsi člověk! Neviděl jsem vlastně dosud vůbec člověka! Jsi první, a proto udělám, co žádáš. Nutí mne něco, abych ti uvěřil, jako ti věří tento hadži Halef." Ukázal na bas islamiho a pokračoval:

"Mám ho propustit?"

"Ano," pravil jsem. "Právě tak, jako by ses nebyl nic dověděl, jako by ti nic nebylo známo."

"Nemám jeho byt prohlédnout?" NP "

"i e. "Nemám ho sesadit, potrestat?"

"Ne. Jednej, jako bys o ničem nevěděl." Emír se pojednou hlasitě rozesmál. Znělo to napolo zlostně, napolo vesele. Pak popadl svítilnu, vtiskl ji bas islamimu do ruky a poručil mu: "Klid se mi z očí! Okamžitě zmiz! A nezapomeň, že to nebyl muslim, nýbrž křesťan, který tě zachránil!" Vůdce muslimů poslechl na slovo. Šel jsem ke dveřím a díval se za ním, až jeho svítilna zmizela v záhybu chodby. Když jsem se pak obrátil k emírovi, který stál uprostřed místnosti, pravil: "Svolil jsem k něčemu, co vypadá jako nemožnost. A teď čekám, jak se ospravedlníš! Chci, bys mi okamžitě podal důkaz, že jsem jednal správně!"

"Effendi ti jej podá, aniž bys čekal jen minutu," ubezpečoval ho Halef. Pravil jsem: "Věříš opravdu slovům bas islamiho, že totiž kromě křesťanů přistoupili všichni tvoji poddaní k spiknutí? Že se smluvili o tvém sesazení?"

"Věřím tomu," odvětil emír. "Nevěřím jen jeho sdělení, nýbrž věřím doslova i vyličení průběhu té události, jak jsi je sám vyvodil. Neměl jsem být jen zajat, nýbrž chtěli mne zavraždit. A vás chtěli označit za vrahy. Tak by se byli zbavili najednou mne i vás. Ah věru! Měl jsem bas islamiho zatknout. Měl jsem dát prohlédnout jeho byt i byty jeho spoluviníků. Pak bych se byl vše dozvěděl."

"Mýlíš se! Byla by to chyba!"

"Proč?"

"Poněvadž bas islami mluvil pravdu. Vždyť tys skutečně tyran! Vše, co tvrdil, je pravda, ano, řekl toho o tobě ještě málo! Po celý život jsi jednal tak, jako by sis přál, aby se všichni proti tobě spikli. Divím se, že tě už dávno nesvrhli z trůnu nebo nezavraždili, připadá mi to jako zázrak!"

"Mlč!" vskočil mi emír do řeči. "Byl li jsem až dosud k tobě shovívavý, nemysli, že si dám od tebe líbit všechno? Rozdrtím tě!" Vztáhl proti mně paže, jako by mně chtěl popadnout za krk. "Počkej! Neukvapuj se," varoval jsem ho. "Vojsko Džirbaniho stojí na tvých hranicích. Překročí li hranice a spojí li se se spiklenci, budeš ztracen. Přijmou ho s jásotem. Já však nepomýšlím na to, abych ti stavěl před oči jen věci, které tě musí urážet. Jsi tyran; ano, to je pravda. Ale jsi přitom i člověk velikého poslání. Je třeba jen, abys chtěl, a trapič se promění v dobrodince svého lidu. Jen nech bas islamiho běžet a nepátrej ani po jeho spoluvinících. Všecko stejné dopadne jinak, než si mysleli. Až dosud jsou v právu. Nauč je věřit, že měli nepravdu, donut je, aby uznali, že jsi šlechetným člověkem; pak se jejich odpor zlomí sám sebou. Tím, že bas islamiho nedal zatknout, učinil jsi první veliký krok do lepší budoucnosti svého národa. Přinese ti to větší pozhnání, než si myslíš, neboť tvou úlohou není štvát národy jeden proti druhému, nýbrž být knížetem lásky a míru. Jestliže jsem tě dnes uvedl na cestu dobra, jsem také hotov řídit k dobru i následky, které z toho vzejdou. Kdyby snad vypukla vzpoura, o které jsme dnes slyšeli, nabídne ti Džirbani svou vojenskou pomoc a potřeš vzbouřence jedním rázem!" Emír již dávno spustil ruce proti mně vztyčené a

naslouchal velmi pozorně. Nyní vyhrkl otázku: "Je to pravda? On, který táhne proti mně, by mi v tomto případě chtěl pomoci? "

"Ručím za to!"

"A co by žádal za tuto pomoc?"

"Nic."

"Nic?" tázal se udiveně. "Ne. Přijde, pomůže ti potlačit rebelii a vrátí se potom na totéž místo, na němž stojí dnes, aby ti opět čelil jako tvůj čestný odpůrce."

"Je je to pravda? Něco takového "

"Je to pravda! Nepožádá za to mzdy, udělá to jen ze zájmu o tebe, neboť tě ctí! Nejvýše já, tedy ne on, bych snad měl přání, které ti přednesu, než se rozhodneš. Nechci však prosit za sebe, nýbrž za tebe, k tvému vlastnímu blahu."

"Vyslov tu žádost!"

"Dnes je patnáctý fcunun el auval, jež v Evropě nazýváme prosincem. Na den pětadvacátého prosince připadá svátek všech křesťanů, kterému vy říkáte id el milad, slavnost zrození. U nás mu říkáme vánoce. Dovol, aby křesťané mohli oslavit narození Spasitele po svém způsobu, a to zde dole v chrámu, kde jsme byli! Udělej tak nejen jim, nýbrž i sobě k vůli! Slyšel jsi, že křesťané jsou jediní, kteří věrně s tebou smýšlejí, ačkoliv vědí, že je nenávidíš a pronásleduješ. Nauč je lásce a k úctě k sobě; pak v nich nalezneš bezpečný štít, který tě ochrání před ranami. Je to málo, oč pro ně u tebe prosím. Nebude to zvláštní přednost, kterou jim povoliš, neboť i muslimové Krista ctí, ale uděláš si za to z křesťanů spolehlivé ochránce a pomocníky ve všech těžkostech své vlády." Nedostalo se mi odpovědi. Halef se usmíval, emír však, jak to již učinil několikrát, přistoupil k oknu a díval se dlouho do klidné noci. Bojoval se svým nitrem, v němž se ještě neustále hlásil k životu zlý duch, který ho dříve ovládal. Uběhlo několik minut. Když se obrátil k nám, byl jeho bledý obličej jakoby obestřen nějakou září. Usmíval se; jeho hlas nabyl skoro srdečného zvuku: "Jací jste to lidé, vy dva! Prohlašuji, že jsem vám podlehl, a to k svému dobru, neboť nakonec přece budu vítězem. Co nyní udělám, je již rozhodnuto, třebaže o tom nebudu mluvit. Jste ochotni obětovat mi spánek dnešní noci?"

"Ano!" zvolal Halef. "Dám osedlat vaše koně a koně pro sebe. Odjedeme. Kam, dozvíte se cestou."

Odjedu nyní, ale vrátím se brzy. Smím s sebou vzít jednoho nebo dva z vašich psů? Možná, že venku na chodbách bude třeba jisté opatrnosti." Halef poručil psům, aby ho následovali. Hu a Hi okamžitě poslechli. Když emír odešel, vzpřímil se hadži, jak jen mohl, a pravil: "Effendi, teď vidíš, jací jsme nevyrovnatelní chlapíci! Jsme zde teprve několik hodin a už jsme zvítězili!"

"Hm. Jaképak jsme to vlastně provedli hrdinství? A kdo to byl, který slíbil, že se již nebude chlubit? Ano, někdo zde dobyl vítězství, ale nejsi to ty ani já, nýbrž emír. Je to jeho vítězství, neboť zvítězil sám nad sebou." Jako obvykle, kdykoli jsem ho zahanbil, obrátil Halef věc v žert. Odbyl mne týmiž slovy, která prve vyslovil emír: "Mlč! Byl li jsem až dosud k tobě shovívavý, nemysli, že si dám od tebe líbit všecko! Rozdrtím tě!" Znělo to tak směšně, že

jsem se zasmál. Hadži pokračoval: "Alláhovi buďtež díky! Směješ se a to tě zachránilo, neboť teď už nejsem nucen tě rozdrtit. Effendi, co myslíš, kam teď pojedeme?" Takovým způsobem zakryl hadži svou porážku, a nejlepší na tom bylo, že jsem se nemohl na něj zlobit. Kam nás noční jízda povede, nevěděl jsem a netušil právě tak jako on, že však měla důležitý účel, to bylo předem jasné. Nezbývalo nám, než vyčkat toho, co mělo přijít. A přišlo to. Neminulo ani půl hodiny, a emír se s oběma psy vrátil. Byl v téměř obleku jako před chvílí, jenže si přes něj přehodil plášť s kápí. Kdo ho neznal, nebyl by v něm tušil velmože. Zavedl nás dolů do dvora, na kterém jsme ukončili svou jízdu do hlavního města. Koně už tam stáli osedláni. Prohlédli jsme si řemení a shledali jsme, že je vše v pořádku, vsedli jsme na koně a provázeni čtyřmi psy, vyjeli jsme s emírem ze zámku. Brána se za námi hned zavřela. Byl nový měsíc, venku panovala čirá tma. Nebe bylo sice plné hvězd, ale jejich záře nepostačovala, aby pronikla atmosférou velkého města. Palác a chrám se tyčil nad námi, když jsme zahýbali kolem četných nároží, než jsme se mohli pustit směrem, který emír určil. Tu jsme spatřili v postranní uličce malý domek, na který emír ukázal a pravil: "Zde bydlel ten poručík s matkou a jejím bratrem. Dal jsem je uvěznit, ale propustím je brzy. Nesmí se jim stát nic horšího, než bas islamimu, hlavnímu viníku, který mi dnes unikl. Bratr zapíral, že o ničem neví. Ale matka, rozčilená synovým osudem, dooznala, že jsem měl být dnešní noci nejen zajat, ale probodnut. Poručil prý tak nový emír."

"Nový emír?" tázal jsem se. "Mají nějakého?"

"Tvrдила to aspoň."

"Jmenovala ho jménem? "

"Ano. Zdá se, že smrt jejího muže ji připravila o rozum. Strojila mi už nesčetné úklady. Obětovala dokonce své pomstychtivosti i život svého syna. A

když dnes slyšela, že její syn je mrtev, proklela mne a pokusila se pomstít se mi tím, že označila za nového emíra člověka, kterého jediného jsem dosud miloval. Udělala z něho padoucha, který nařídil mou smrt. Je šílená!"

"Smím vědět jméno toho muže? "

"Je to prý můj chráněnc, princ Čobanů. Není to šílenství?"

"Myslím, že sotva!" odvětil jsem. "Muslimové stojí v čele povstání a on je vášnivým vyznavačem islámu."

"To mu nebrání, aby mne upřímně nemiloval a nebyl mi oddán! Prohlašuji za šílenství přikládat právě jemu tak zločinné úmysly. A neváhal bych ani tebe označit za nevléčitelného blázna, kdybys ho snad chtěl podezírat!"

"Nu budu tedy mlčet!"

"Měl jsi snad v úmyslu " protahoval pomalu skrze zuby. "Ano," přiznal jsem se. "Tedy ti radím, abys byl raději zticha! Mohl bys tím pokazit vše, co jsi až dosud vyhrál!" Znělo to tak krátce a určitě, že jsem se rozhodl mlčet a nezačínat rozmluvu o tomto předmětu, ledaže by mne k tomu sám vybídl. Vyjeli jsme ze spleti uliček a malých domků do té části města, kde se ulice rozšiřovaly. Tam zastavil emír před domem, u jehož pečlivě uzavřené brány viselo

klepadlo. To zařízení zastupuje v Orientě naše zvonky. Jsou to tenká prkénka a bije se na ne dřevěným kladívkem. Každý zná zvuk svého klepadla a pozná hned, bylo li dáno znamení u něho nebo u souseda. Emír nám pokynul, abychom sesedli a uvázali koně poněkud dále od domu. Udělali jsme jak si přál, a pak jsme šli k bráně. Emír zaťukal, aniž nám řekl, kdo zde bydlí. Bylo již k ránu, vše spalo. Musel zaklepat ještě jednou, než kdosi přišel a zevnitř se tázal, co si přejeme. "Bydlí tu jako host bas nažráni ze Šarkistanu?" otázal se emír. "Ano," odpověděl sluha za dveřmi. "Je doma?"

"Spí. Přišel před nedávném z chrámu. Dopřej mu klidu."

"Musím s ním mluvit!"

"Proč? Je to tak důležité, abych ho vzbudil? Kdo jsi? Jsi snad bohatý? Vznešený? Jinak by ses jistě neodvážil olupovat o klid velekněze šarkistanských křesťanů!"

"Jsem ubožák a žebrák. Nemohu ničím zaplatit. Zhřešil jsem však a chci zachránit duši. Chci se vyzpovídat. To mu pověz, jinak nic!"

"Počkej tedy!" Sluha se vzdálil. Emír vysvětloval: "Teď víte, koho chci navštívit. Chci promluvit s knězem, který kázal v chrámu a poznal mne, když zaplála veliká hvězda. Chci ho vyzkoušet. A v něm chci podrobit zkoušce i veškeré křesťanstvo a nauku o křesťanské lásce. Na tom, dá li se vyrušit ze spánku, bude záležet, vyhovím li tvé prosbě a dovolím li křesťanům oslavit svátek Zrození po jejich způsobu. Čekejme!" Snadno si lze domyslet, jak zvědavě jsme čekali na výsledek té zkoušky. Zakrátko jsme zaslechli kroky a jiný hlas se tázal: "Jsi tu ještě?"

"Ano," odpověděl emír a přistoupil těsně k bráně, aby byl nejdříve zpozorován jen sám. "Hned otevřu!"

"Je tedy možno mluvit s knězem?"

"Ovšem! Nejsem sluha, jsem sám kněz. Dveřník mne probudil."

"A tys hned vstal?"

"Okamžitě!" vysvětloval bas nažráni a vystoupil z napolo otevřené branky. "Tvá duše je prý v nebezpečí! V nebezpečí, v kterém může utonout. Chceš se zpovídat? Žádáš o rozmluvu s Vykupitelem. Jaký by to byl Vykupitel, který by se oddával spánku, může li zachránit lidskou duši!"

"Věz, že jsem chudý; jsem ubohý žebrák!"

"Před Bohem jsme žebráky všichni! Možná, že žebrám více než ty! Jsi li bohatý lítostí, je Bůh bohatý milostí. A ty ve své lítosti jsi bohatší než kníže, který ničeho nelituje. Vejdi!"

"Budiž!" Promluviv to slovo, vyhověl emír knězovu vyzvání. My jsme ho následovali. Když nás bas nažráni spatřil, tázal se: "Nejsi sám?"

"Ne. Jsou zde ještě tito dva. Nejsou sice tak velikými hříšníky jako já, ale i oni jsou žebráky. Prosili dokonce i za tebe! Pojdi" Šarkistanský velekněz uzavřel opět dům a vedl nás dovnitř.

Bylo mu jistě nápadné, že místo jediného přicházejí tři návštěvníci. Postavil lampu za domovní dveře. Když jsme tam přišli, zdvihl ji a svítil nám cestou do pokoje, který vypadal jako přijímací místnost. Zde nás vyzval, abychom usedli. "Nesedneme si," odpověděl emír. "Nemáme kdy." Teprve nyní nám světlo lampy padlo do tváří. Velekněz poznal emíra a ulekl se. "Emír!" zvolal a odložil lampu, aby mu z ruky nevypadla. "Emír a jeho průvodci z chrámu!"

"Ano, já a oni!" dotvrdil emír. "Chtěl jsem původně popřít, že jsem byl v chrámu. Z toho hříchu se ti musím vyznat. Doufám, že mi promineš. Hle zde je Kára ben Nemsí, křesťanský effendi, poutník z Frankistanu. Řekl mi, že za deset dní bude svátek Kristova zrození. Přeje si oslavit ten svátek s křesťany mé země a prosil mne, abych vám k tomu propůjčil síň katedrály. Vyhovím tomu přání. Nemiluji křesťany, proto měli až dosud velekněze jen v Šarkistanu; a tím jsi ty. Býval jsi čas od času v této mé zemi a v tomto městě jen hostem, právě tak jako nyní. Dnes jsem tebe a vaše křesťanství podrobil zkoušce. Jmenuji tě bas nazranim Ardistanu a Gharbistanu, a věž, že ode dneška budeš veleknězem veškerých zemí, kterým vládnou. Žádám tě, abys dnes přesně o třetí hodině přišel do zámku poděkovat tomuto effendimu a promluvil si s ním o přípravách k slavnosti. Najdeš ho snadno, neboť jeho pokoje sousedí s mými. Spi blaze!" Domluvil, chopil se lampy a vykročil rychle ven. Následovali jsme ho stejně rychle, aniž jsme se již starali o bas nazraniho. Spěchali jsme s lampou k bráně, postavili ji na zem, odsunuli závoru a vyšli na ulici. Teprve když jsme již seděli v sedlech, vzpomatoval se dobrý duchovní a vyběhl za námi. Odjíždějící slyšeli jsme jeho hlas, ale slovům jsme nerozuměli. Jistě neřikal nic nepříjemného.

Kapitola sedmá VÁNOCE

Po chvíli jsme zaslechli, že se emír několikrát hlasitě pro sebe zasmál. Byl jistě v dobré náladě. Radoval se nad zkouškou, kterou kněze podrobil, a nad tím, že duchovní skvěle obstál. Předejel nás teď o celou koňskou délku, snad aby naznačil, že si nepřeje rozmluvu, že chce nyní přemýšlet. Jeho stříbroskvoucí bělouš měl bohatou hřívu a nádherně zavěšený ohon. Svítil v pravém slova smyslu před námi jako pohádkový kůň, kterého bylo třeba následovat. A tak to šlo, až město zůstalo daleko za námi. Jak veliké bylo, mohli jsme posoudit z toho, že z jeho středu, v němž ležel palác, jsme potřebovali celou hodinu, abychom rychlou jízdou dojeli na periferii. Když se tak stalo a řídňoucí domy začaly ustupovat ze silnice, nastal den. Pohled, který nám skýtal, mi působil velkou radost. Projížděli jsme zahradou a vinicemi, k nimž později přiléhal hustý jedlový les, který ve mně budil představu domoviny. Pohled na les byl mi tím vítanější, neboť jedle jsou v těch krajinách vzácnými stromy. V duchu jsem jim už přiděloval úlohu v nastávajícím svatvečeru. Již nyní jsem je z této stránky pozoroval a upozornil Halefá, že v mé vlasti není možno slavit vánoce bez stromečku planoucího světly. Mír to slyšel a tázal se: "Bez planoucího stromku? A proč při této příležitosti zapalujete stromy?"

"Nezapalujeme je, nýbrž zdobíme jimi chrámy a domy. Lidé staví vánoční stromky v jizbách a vyzdobují je ovocem, pestrými hvězdami a hořícími světly."

"Hořícími světly? Proč a jak se to dělá?" Vysvětlil jsem mu stručně význam naší krásné vánoční tradice a upozornil ho na symbolický význam vánočního stromku. Viděl jsem, že ho to dojalo. "Hm!" přemítal o tom, co slyšel. "Lidé si dávají dary! Mají se rádi! Mně ještě nikdy nikdo nic nedal! Co živ, ještě jsem od nikoho nic nedostal!"

"Snad tedy dovolíš, abych tobě a tvým připravil vánoční nadílku?" Vztyčil se vesele v sedle a pravil: "Dokázal bys to? "

"O tom není řeči," odvětil jsem. "Potřebuji jen tvé svolení."

"Mluvil jsem o muži a ženě, o rodičích a dětech, kteří se navzájem obdarovávají. Bylo by to možné i u nás?"

"Proč ne? Jsem přesvědčen, že by tě to potěšilo. Je třeba, abys jen jmenoval osoby, které se mají účastnit oslavy vánoc."

"Mám ženu a čtyři děti: dva syny a dvě dcery. Mimoto žena má matku; harém nemám. Řekneš mi, jak si mám počínat a pomůžeš mi při tom! Víš co přineseme dnes takovou jedli domů, a ty ji vyzdobíš po našem způsobu. Bude li se mi líbit, neobdaruji jen ženu a děti, ale i úředníky a sluhy, s nimiž jsem spokojen. To snad mohu, ne?"

"Zajisté! Čím více lásky rozdáš, tím více se ti jí vrátí!"

"Ale pověz mi, kde vezme to množství lidu ve Frankistanu takové množství stromků každý rok? "

"Kupují je!"

"Od koho?"

"Ovšem od majitelů lesů."

"Zde všechny lesy patří mně! Myslíš, že bych mohl prodávat jedlové stromky? Že by mi za ně lidé platili?"

"Proč ne?"

"Hm. Mohl bys to obstarat?"

"Ovšem!"

"Hamdulillah! Z lesů jsem nikdy neměl nejmenší užitek. Pomysli na tisíce křesťanů! A a poslyš, mluvil jsi také o světlech! Kolik jich patří na jeden stromek?"

"Deset, dvacet, třeba i více."

"Mašalláh! Tisíce stromů! A na každém dvacet světel! To jsou desetisíce světel! Kdepak berete světla ve Frankistanu?"

"Kupujeme je."

"Od koho?"

"Rozumí se, že od člověka, který je vyrábí."

"A kdo by je měl u nás vyrábět? Nemyslíš, že já?"

"Máš li k tomu chuť "

"Chceš mi to obstarat?"

"Já? Nuže bylo by k tomu třeba svítícího materiálu a dělníků."

"To obstarám! Ostatně effendi zmínil ses také o hvězdách i jiných věcech, kterými jsou stromky vyzdobeny. Z čeho jsou ty věci?"

"Z papíru, ze dřeva, kovu a podobně. V západních zemích je to veliký samostatný průmysl. Poněvadž takový průmysl u vás není, bude radno, aby si věřící ozdoby pořídili z papíru a upekli z těsta."

Ardistanu "Kolik takových ozdob je třeba k výzdobě stromku?"

"Záleží na blahobytu toho, kdo stromek strojí. Deset, dvacet i více."

"Divy boží! To jsou statisíce ozdob! Zdalipak bych je mohl dát upéci, slepit a prodávat?"

"Slyším, že jsi velmi praktický člověk, hotový podnikatel. Nu snad bude vskutku nejlépe, když se výroba octne v jediné, zkušené a pevné ruce, která dokáže víc, než množství nevycvičených a nezkušených. Jsem rád, že se o to tak zajímáš. Postřehl jsi patrně, že tu lze získat pramen příjmů, který jinému člověku zůstane skryt. U nás říkáme takovým podnikavým lidem finanční géniové."

"Jsem tedy finanční génius!" usmál se docela bezostyšně. "Hlavní věc ovšem je, abys věděl, jak péci ozdoby a klížit hvězdy!"

"To celkem vím!"

"A chtěl bys to obstarat?"

"Ano. Ovšem s tou podmínkou, že sám stanovím na všechno také prodejní ceny."

"Hm. Vidím, že jsi nejen dobromyslný, ale také i moudrý člověk. Doufám, že budeš mít na zřeteli prospěch můj i kupujících. Jmenuji tě vánočním andělem a "

"A mne také!" zvolal horlivě Halef. "Chci být při tom!"

"I tebe!" přisvědčil emír. "Jmenuji tě velitelem andělského sboru, který bude procházet všemi ulicemi s vánočním stromkem a bude ohlašovat lidem, že se blíží vánoce."

"Dobrá," chopil se Halef slova, "a proto navrhuji, abychom již dnes ne jeden, ale hned několik stromků vzali s sebou a vyzdobili je. Nesmíme ztrácet čas, chceme li provést důkladnou vánoční agitaci."

"Souhlasím. Moji Ussulové ti při tom pomohou."

"Tvoji Ussulové? Kteří?"

"Což o nich nevíš? Byli jste přece u Amína, šejka Ussulů, a slyšeli jste jistě od něho, že mám osobní stráž z pěti set ussulských obrů. Pobočníky jejich velitele byli dva synové Amína a Taldži. Když jsem vypověděl válku emírovi z Džinistanu, zdráhali se tito tři, totiž plukovník a oba princové, uposlechnout, poněvadž jejich otec je spřízněn s knížetem džinistanským. Proto jsem je dal dopravit do Města Mrtvých, aby se buď naučili poslušnosti, nebo zemřeli. Těch pět set jsem pak vypověděl z města. Táboří nyní v starých budovách, které pocházejí z časů mých praotců, a slouží za tábor vojákům, kteří jsou nespolehliví a které chci potrestat. K nim teď jedeme. Byli mi jinak vždy věrní, zato stráž, kterou jsem dosadil na jejich místo, mne chtěla zavraždit. Zavrženci se zaraďují, přijedu li dnes pro ně a dovedu li je zpátky do města. Tím, že jim svěřím opět hlídání zámku, dosáhnu jedním rázem dvou výhod: odčiním bezpráví, které jsem v slabé chvíli spáchal, a nahradím vrahy poctivými lidmi. Pustil li jsem bas islamiho na svobodu, nemohu ani jeho spřežence popadnout. Však uvidíš, jak rychle se budou spiklenci vytrácet z města! Nestane li se tak, pomohu jim. Návrat Ussulů na staré místo jim bude pokynem a výstrahou."

"A plukovník Ussulů a oba princové?" tázal jsem se. Zastavil koně a zvolal: "Ano, o ty ještě jde! Mašalláh! Na to jsem ani nepomyslel! Přivedu li zpět svou tělesnou stráž, nemohu přece její důstojníky a velitele, kteří mi vlastně neublížili " Přerušil se v polovici věty a zatvářil se ne právě duchaplně. Pak potřásl hlavou a pokračoval: "Co to s vámi je? Vítězíte nade mnou krok za krokem! A to nejdivnější je, že ani nehnete prstem a já sám jsem nucen vyjít vám vstříc! Nejprve jsem vám musel prozradit, že zajatci ještě žijí. Pak jste mi rovnou řekli, že je půjdete osvobodit. A teď se ukazuje, že to ani není třeba, poněvadž jsem nucen propustit je sám. Nemohu dokonce ani jednat jinak! Vládne nade mnou moc, kterou neznám. Stojí na vaší straně, a mám pocit, že bude i mně příznivá, jakmile se rozhodnu jednat podle vás." Právě když domluvil, vynořilo se nad temným pruhem lesa slunce a usmívalo se nám do očí. Byl to obyčejný denní zjev, ale emíra potěšil. Sotva mu sluneční záře zavadila o obličej, rozepjal paže a zvolal: "A učiním tak! I slunce to chce! Kupředu, ať již z toho vzejde cokoliv!" Pobídl bělouše ostruhou a tryskem ujížděl. My za ním. Jeli jsme k východu a tak se zdálo, jako bychom chtěli projet veškerou tou září, tím světlem a hrou paprsků a zmizet v nich. Byl tento ardistanský emír skutečně tyran a zuřivec? Nebo byl jen posledním článkem v řetěze despotů, který se měl jevit světu tak tvrdým, jako jeho předchůdci, avšak ve skutečnosti byl ulit z jemnějšího kovu? Poznali jsme brzy, jak byl hrdý na krásu a výkon svého koně. Chtěl nám ukázat, co kůň umí. Stupňoval trysk v pravý let. Halef měl tisíc chutí mu ukázat, že pro nás by bylo snadné předhonit ho, ale zakázal jsem mu to. Nechtěl jsem emíra ranit ještě i v této věci. Stačilo, dopřáli li jsme mu přednost, aniž jsme zůstávali tuze pozadu. Blížili jsme se teď k svému cíli s náležitou rychlostí. Netrvalo dlouho a spatřili jsme skupinu budov ctihodného stáří, před nimiž se rozkládalo cvičiště a jízdárna. Celek byl z ostatních tří stran obklopen lesem. To tedy byla ta vojenská káznice, o níž se emír zmínil. Sestávala z nízkých domků pro mužstvo a z koníren. Odsedlaní koně se tu hemžili; byli to praví ussulští prakoně, podobní mému nejlepšímu příteli Smíkovi. I mužstvo jsme spatřili; připravovalo právě snídani. Náš příchod vzbudil značnou pozornost, ačkoli jsme byli od nich, když nás spatřili, ještě na dvě stě koňských délek. Nemohli rozeznat emírův obličej, ale jeho bělouše poznali. Osobní návštěva emírova v těchto místech byla jistě něčím nebyvalým. Nechali vše ležet a hnali se ke koním a zbraním. Na štěstí panoval u tohoto oddílu mezi mužstvem a důstojníky patriarchální poměr. Proto také byli i nyní důstojníci mezi mužstvem a nebylo je třeba volat. Emír zmírnil běh svého oře a tím získal oddíl čas, aby se shromáždil a nastoupil. Když jsme dojeli na prostranství, stáli tu již v deseti vyřizovaných řadách a působili mohutným dojmem. Neubránil jsem se, abych si nevzpomněl na kopí a štít biblického obra Goliáše, když jsem spatřil třet k

nebi pět set obrovských ussulských kopí. Byla to učiněná "tkalcovská vratidla". "Ó, sídi, kdybych k nim tak teď mohl pronést velkou řeč! Co bych jim pověděl!" zašeptal mi Halef, který nikdy nepromeškal příležitost zařecnit si při mimořádných událostech. Byl to však emír, který k nim promluvil, třebaže jen krátce. Pravil, že přišel, aby s nimi vypil kávu a dovedl je zpět do města. Nařídil, aby seskočili z koní a chopili se opět kuchyňských hrnců. Rozlehl se jásot! O několik minut později jsme již seděli s emírem, staříčkým majorem a dvěma kapitány na stanovém koberci, který jistě pamatoval majorovo narození. Každý z nás měl těžký hliněný hrnek v rukou. Z hrnců vonělo cosi málo podobného kávě. Chutnalo nám však a chutnalo zvláště emírovi, který měl znamenitou náladu. Zářil v obličeji, chvílemi se však tvářil, jako by se sám sobě a své náladě divil. Udělil příslušné rozkazy o návratu do města, zvláště o tom, co je třeba vzít s sebou a co ne. Když se zmínil o jedlových stromcích, požádal jsem ho, abych mohl sám zajít do lesa a vybrat jedle, které by se k našemu účelu hodily. Prohlásil, že půjde se mnou také, a to hned. Důstojníci se k nám připojili. Zatím co jsme hledali příhodné stromky, vypočítával jsem emírovi, kolik a jak velkých stromků bude třeba. Chtěl jsem je vystavit na různých místech, aby lidé byli co možno brzy zpraveni o našich úmyslech a představách. Emír řekl zkrátka: "Proč to vypočítávat? Ard je veliké město, a co nepotřebujeme dnes, spotřebujeme zítra. Vezměme s sebou sto stromků! Máme dost času i lidí, aby je porazili." A tak se stalo. Netrvalo dlouho a měl jsem poznamenáno majorovou šavlí sto stromků. Porážení, ořezávání a úprava mohly začít. Poučil jsem Ussuly, jak mají z tenkých stromových ratolestí uplést houžve, kterými byly pak větve stromků přitaženy těsně ke kmeni, aby je bylo možno lépe dopravovat. Zatímco se jedna část mužstva obírala touto prací, ujal se Halef části druhé. Museli se a bylo jich asi ke třem stům posadit jako školáci těsně jeden vedle druhého, a Halef jim "zajímavě" přednášel o tom, jak jsme se s jejich kmenem seznámili, a co se od té doby s nimi i s námi sběhlo. Tak si Halef sám vyplnil přání promluvit k těm lidem. Učinil tak svým vlastním způsobem, takže jeho posluchači ani oka od něho neodvrátili. A nedal se také ani v nejmenším vyrušit, když jsme se s emírem vrátili z lesa a zastavili se, naslouchající jeho přednášce. Měl se však patrně nyní trochu víc na pozoru, a dosáhl úspěchu dokonce i u emíra. Když dokončil a když mu Ussulové děkovali za jeho zprávy, pravil mi emír: "Tvůj hadži Halef Omar je chytrý a potřebný muž! Znameníť člověk. Přál bych si, aby byl i mně tak upřímně oddán, jako tobě!"

"Není již třeba, aby sis to přál," odpověděl jsem mu. "Hadži Halef je tvým přítelem a je jen třeba, abys k němu měl důvěru!" Emír mi na ta slova neodpověděl, jen se mi zadíval dlouze do očí. Obrátil se k důstojníkům, aby jim řekl, že je čas k odjezdu. Jeho rozkaz se ovšem týkal jen jezdců, neboť vozy se zavazadly měly následovat. Stromky ovšem nebyly počítány mezi zavazadla. Vzali jsme je s sebou hned, a to tak, že bylo svázaným stromkem provlečeno kopí, zasazené do opěrky vedle třmene. Jezdec přidržoval stromek jednou rukou jako obyčejné kopí, zatímco druhou řídil koně. Tak jsme tedy vyjeli a vezli jsme s sebou část lesa; vpředu my s emírem, za námi důstojníci a pak jezdci. Když jsme dojeli do města, vzbudil náš průvod vzrušení. Lidé poznali emíra i přes to, že byl prostě oblečený. Bylo známo, že poslal ussulskou gardu do vyhnanství, a teď ji zas osobně přiváděl. Rozumí se, že z toho všichni vyvozovali různé závěry, zvláště když lidé zpozorovali i nás v jeho společnosti. Zvědavost města byla probuzena. V zámku jsme nejprve složili stromky v jednom z dvorů. Pak byla vystřídána dosavadní stráž, a její ubikace, nalézající se nablízku, byly obklíčeny. Nespolehlivý sbor byl odzbrojen a pak odtáhl do téhož tábora, který Ussulové opustili. Vůbec všechno vojsko, kterému emír nemohl věřit, hlavně muslimské a lamaistické oddíly, musely toho dne opustit město. Nestaral jsem se příliš o tyto události, protože můj čas byl zabrán přípravami, abych tak řekl, vánočními. Diplomatie a vojenské pohyby měly jen vnější účel, my však, Halef a já, vzali jsme si za úkol přetvářet lidská nitra. Naše úloha se nám dnes zdála posvátnější než kterákoli jiná, ačkoliv mne nutila k pracem, které zpravidla obstarávají děti a

dětské povahy. Přiznávám se k tomu pro úplnost. Zde se musím zmínit, že Ard bylo velkoměsto obývané stotisíci obyvateli. Nezaměstnávali se jen nejnižšími řemesly a obchodem, ale pěstovali také všechny druhy věd a umění. Město je střediskem široce rozvětveného obchodu, je v něm mohamedánská, buddhistická i konfuciánská univerzita a množství škol pro nižší vzdělání. Proto nebylo nesnadné nalézt vše, co jsem potřeboval k svým účelům, i když ne tak snadno, jak by se mi to podařilo doma. Toho dne jsme se již nevrátili do svých dvou malých jizeb. Bylo nám vykázano několik přepychových místností, které sousedily s obydlím emírovým. Také naši koně byli zavedeni do jiných stájí. To vše bylo dobré znamení. Dozvěděli jsme se, že pokoje, které nám byly vykázány, obýval dříve Pardál, který je předešlé noci musel náhle a nepřipraveně opustit. Když nás totiž emír v noci opustil, aby dal osedlat koně k jízdě do ussulského tábora, navštívil také Pardála a dal mu rozkaz, aby se ihned odebral k armádě táhnoucí proti Džinistanu a převzal její vrchní velení od důstojníka, který pro své přísné mohamedánské smýšlení se stal emírovi podezřelým. Po čistě orientálském zvyku nebyl Pardálovi dán ani čas, aby se k jízdě mohl připravit; mohl se jen převléknout a v deseti minutách seděl v sedle. Vše, co potřeboval, bylo posláno za ním. Emír sám ho prý doprovodil do stáje a viděl ho vlastníma očima nasednout a odjíždět. Vyprávěl mi to později, a já jsem se ho tázal: "Proč tak náhle?"

"Jde li o trůn a můj život, nelze plnění rozkazů odkládat. Či jsem snad chybil? Nezdá se mi, že bys měl Pardála příliš v lásce!" Řekl jsem jen: "Dobře jsi udělal. Teď jde o to, bude li i Pardál jednat správně." Abych této ne zcela příjemné rozmluvě dal jiný směr, přednesl jsem emírovi všechna přání, která jsem měl v záležitosti vánoční oslavy. Splnil je všechna. Vykázal mi několik přízemních místností, v kterých jsme otevřeli jakousi "vánoční kancelář". Byli nám dáni k ruce písaři i dělníci, zvláště pak tesaři, kteří měli hotovit podstavce k stromkům. Přišli obchodníci se vzorky lepenky a papíru. Orientální zlatotepec byl přivolán, aby nám byl s dvěma svými pomocníky nápomocen. Zlatotepectví je totiž pravé východní řemeslo, jak starý muž dokázal, ačkoliv jsme od něho potřebovali jen levné kovové lístky z tombaku a mosazi. Soustružníkovi jsme dali rozkaz nasoustruhovat spoustu svícíků ze dřeva. Také zámečník je dělal z drátu. Několik pekařů bylo pověřeno upéci na vzorek rozličná těsta. V klempířské dílně byly objednány tenké plechové tvárnice k výrobě hvězdic a jiných předmětů z těsta. Obchodníka s barvami jsem pověřil, aby ozdoby obarvil, popřípadě polepil pozlátkem. Zkrátka práce bylo plné ruce. Když se kolem třetí hodiny dostavil starý, dobrý a lehko se rozhovívající bas nažráni, zastal nás už v nejobtížnější práci. Byl nadmíru zaujat, když uslyšel, o čem tu jde. Hned se chopil praktické stránky věci a vypočítával a prorokoval, že vánoční oslavy přinesou křesťanství budoucnost, která napraví všechno zlo, jež zde snášelo po staletí. Jen je třeba hned se zdatně chopit práce a nepropást jedinou výhodu, která se naskytne. Naléhal, abych mu dovolil zúčastnit se práce, s čímž jsem ovšem horlivě souhlasil. Znal mnoho věcí a dovedl poradit vždy a ve všem, kde nám bylo místních znalostí zapotřebí. Teprve jeho zásluhou jsme získali ve svém poněkud improvizovaném podniku jistý přehled. Pak jsem se ujal úpravy prvního vánočního stromku, tedy jakéhosi modelu, který měl být ukázán nejprve emírovi. Zvolil jsem k této práci prostranný pokoj nahoře v emírově bytě, kde jsem se rozhodl vyzdobit tři stromky, jeden veliký a dva menší. Svíčky jsem koupil u mumedžiko, jak zde nazývají voskaře, který měl krámeček poblíž paláce. Pak jsem se dal do práce, zlatil jsem ovoce, vystříhoval hvězdice, hotovil řetězy a jak se jmenují všechny ty drobnůstky, které jsou třeba k výzdobě stromku. Knížecí kuchyně mi dodala těsto, z něhož jsem vypichoval slunce, draky a všelijaké jiné obrazce ze zvířecího světa, jak se je vytvořila lidská fantazie. V duchu jsem se tak ocitl v dobách svého dětství. Když se tyto dílem hezké, dílem hrozné věcičky nad ohněm upekly, dal jsem Halefovi a knězi po šátečku, aby je podle svých sil omalovali. Provedli to nejen k mé spokojenosti, ale přímo k mému obdivu. Sám jsem zatím pilně navíjel drát na palec, abych zhotovil sedmdesát svícňů, které byly potřebné k osvětlení. Večer se již dávno

snesl nad krajem, když jsme byli hotovi s přípravami. Bylo jen třeba zavěsit ozdůbky na stromky. Ukázal jsem bas nazranimu a Halefovi, jak si při tom mají počínat, a získal jsem i jednoho sluhy, aby jim v tom pomáhal. V té době mi již dal emír vzkázat, že děti nechtějí již čekat, že chtějí spatřit stromy Sagarat el Mukali. Byl jsem však přesvědčen, že je to on sám, starý, veliký chlapec, který je netrpělivý. Nuže veliký strom jsme postavili doprostřed, před stěnu jizby, a oba menší po stranách. Když jsem umísťoval stromky, padl můj pohled na kus nábytku, jehož forma byla v této krajině naprosto nezvyklá. Ptal jsem se sluhy, co to je. "Nějaká hudba," pravil muž. "Jaká hudba?"

"Nevím. Nikdo to neví. Jsou v tom černé a bílé klapky. Ale nehraje to. Bu charský emír tu věc našemu emírovi daroval; ale nikdo to ještě neslyšel zpívat." Otevřel jsem skříň. Bylo to staré, tak zvané rejstříkové harmonium. Inu ovšem! Tloukli do klapek, ale nikoho nenapadlo šlapat měchy; proto zůstalo harmonium němé. A teď se mi právě dobře hodilo! Sluha udiveně vykřikl, když se ozvaly čisté zvuky píšťal, jakmile jsem zasedl k nástroji, abych jej vyzkoušel. Výborně! ani jediný tón nebyl porušen. Zatím se objevil jiný posel emírův a sděloval, že vladař nám ponechává už jen několik minut času, protože děti se již nedají udržet. Rychle jsme tedy zapálili světla, "hudbu" jsme přišoupli pod velký strom a z několika podušek jsem upravil k harmoniu potřebné sedadlo. Na to jsem vzkázal, že emír a jeho rodina mohou přijít. Zanedlouho jsem slyšel rychlé kroky emírovy. Nasadil jsem krátkou předeheru a začal zpívat starou vánoční píseň: "Narodil se Kristus Pán " Nejsem zpěvákem. Vládnu jen praobyčejným barytonem; ale presto jsem způsobil neobyčejný dojem. Emír byl patrně překvapen již tím, že jeho dosud němá "hudba" dostala pojednou hlas. I ozářený stromek ho udivil byl to snad v jeho životě první poetický pohled, jenž se mu naskytl, a jehož odlesk pocítil v nitru. Slovům písně sice nerozuměl, ale nepochyboval jsem o kouzlu staré melodie. Sotvaže emír nahlédl do místnosti, už se otočil a pokynul. Vešla jeho žena, právě tak prostě oděná jako on. Neměla závoj; v jejím vážném, sympatickém obličejí nebyl však jediný rys, který by vyprávěl o štěstí. Zůstala stát mezi dveřmi. Její oči se rozšiřovaly. Bledé tváře zrudověly. Čelo se zdálo zvětšovat světélkovalo jako v slunci zářící mramor. Pak udělala krok, ještě krůček a poklekla uprostřed pokoje; sepjala ruce, jako by jí cosi nutilo k modlitbě. Vešly děti. Po dvou v páru, vždy hoch a dívka, vedli se za ruce. Nejstarší hoch byl asi devítiletý, nejmladší děvčátko sotva čtyřleté. Když spatřily matku na kolenou, poklekly jí po boku. Očka jim zářila, ústa se otevírala víc a víc. Ukončil jsem zatím prvou píseň, zahrál jsem předeheru k druhé, a vánoční koleda "Nesem vám noviny" se nesla místností. Zdálo se, že působí ještě více než prvá, a zvláště dudácký doprovod se dětem zřejmě líbil. Při druhém verši začal menší kluk tiše broukat melodii se mnou a při třetí sloce vpadli i větší chlapec a děvčátko do zpěvu. Nejmenší děvčátko počkalo až do konce a pak pravilo: "Poslyš, pane, komu patří tyto krásné stromky? Jsou tvoje?" Vstal jsem a pravil: "Nepatří mně, nýbrž vám. Ten veliký strom vám daroval váš otec, emír, a ty dva menší jste dostaly od matky."

"Opravdu?"

"Inu ovšem!" Hoši běželi k matce a děvčátka spěchala k otci, šplhala mu do náručí. Pomáhal jim při tom, až je měl obě v náručí. Já jsem klidně vyšel ven, pokynuv Halefovi a knězi, aby mne následovali. Šli jsme do svého příbytku. Tam mi pomáhal bas nažráni sestavit rozpočet pro emíra, z něhož by bylo patrné, jaké náklady si oslavy vyžádají. Přišli jsme i na to, že by bylo dobře vydat příležitostný slavnostní spis, který by měl jistě trvalejší účinek než pouhý proslov, který měl kněz mít při slavnosti v chrámu. Napadlo mi, že by své kázání mohl napsat, k čemuž radostně svolil. Určili jsme hned titul: "Hvězda Bet Lahemská" a rozhodli se, že spis dáme vytisknout v mohamedánské xylografii. Pracoval v ní totiž jediný ardistanský dřevorytec, který mohl zhotovit také obraz vánočního stromku. Bylo ovšem otázkou, nebudou

li se muslimové zdráhat vytisknout křesťanskou knihu, ale v této věci jsem spoléhal na slovo emírovo, s nímž jsem o tom chtěl ještě promluvit. Emír nás přišel navštívit ještě večer, když již kněz odešel. Byl celý změněný; patrně dnes po prvé v životě poznal, čemu se říká obyčejné rodinné štěstí. Řekl jsem mu, že bas nažráni očekává návštěvy tisíců poutníků z Gharbistanu, Šarkistanu i Ardistanu, a pak jsem mu předložil vedle rozpočtů i návrh na vydání bas nazraního spisku. Mimo nadání emír byl pro věc ihned získán. "Ano, to provedeme. Bas nažráni ať hned začne psát!"

"Je možné, že muslimská univerzita se bude zdráhat tisknout spis křesťanského kněze," podotkl jsem. "Musí jej tisknout!" pravil. "Nadpis bude znít: 'Hvězda Bet Lahemská' napsal emír ardistanský. Rozumíš? Já sám budu uveden jako spisovatel a vy davatel. Kdo se odváží odmítnout to, co jsem napsal? Přines mi rukopis a v nejbližší chvíli jej podepíše." Tohle bylo skoro víc, než jsem mohl očekávat. Ale mohl vůbec emír jednat jinak? Je na světě člověk, který by odolal kouzlu vánoc a jejich tiché, usmiřující poezii? Toho večera se stala ještě jedna událost, o níž se musím zmínit. Aacht a Uucht se položili před mým ložem, světlo již bylo zhasnuto a já zvolna usínal. Tu najednou v nočním tichu oba psi skočili jediným skokem ke dveřím vedlejšího pokoje. Zazněl tlumený výkřik pak bylo opět ticho. Vstal jsem a rozsvítil. Ležel tam na zemi muž a chránil si rukama hlavu. Psi ho jen srazili k zemi a drželi, jinak mu neubližili. Když jsem muži posvítíl do obličeje, spatřil jsem Pardála. Odvolal jsem psy a poručil mu, aby vstal. Vstal. Psi zaujali místo u dveří, aby nemohl uprchnout. Jeho zrak kroužil po podlaze, jako by byl něco ztratil. Pak mi pohlédl s výrazem nenávisti do obličeje a pravil: "Teď půjdeš a zradíš mne emírovi, vid?"

"Ne!" odvětil jsem. "Nestojíš za to, abych o tobě mluvil. Myslím na tvého otce i bratra, kterým nepřeji hanbu, kterou jim působíš. Můžeš jít. Doprovodím tě k bráně, aby tě nezastihl někdo jiný, já tě zatím propouštím. Ale to ti pravím: setkám li se s tebou ještě jednou zde ve městě, zatímco emír myslí, že jsi u vojska, nebudu mlčet. Vyjdi do předsíně a cekej!" Poslechl. Psi šli za ním a nepustili ho z očí. Oblékl jsem se a při tom jsem šikmo pohlédl na místo, kde prve Pardál ležel. Tu jsem spatřil předmět, který ztratil. Byl to čtverhranný, ozubený stiskací klíč, kterým chtěl patrně otevřít nějakou schránku a odnést cosi, co nemohl vzít s sebou při svém náhlém odjezdu. Bylo to asi něco velmi důležitého, jinak by se jistě nebyl odvážil k návratu. Schoval jsem klíček u sebe a odešel pak se zrádcem dolů, abych ho vyvedl dvorem podél stráží. Když jsem to zdánlivě lhostejně vykonal, spěchal jsem do stáje emírovy, kde byli umístěni i naši koně. Několik mužů mělo zde stráž. Tával jsem se, zdali některý z nich zná byt bas islamiho, a ukázalo se, že jej znali všichni. Vyzval jsem tedy jednoho z mužů, aby nasedl na koně a dovedl mne tam. Na sedláni nebyl čas. Opustili jsme palác postranní brankou a projeli co možno rychle temnými uličkami a ulicemi města. Budova, kterou jsem hledal, byla téměř poslední z obytných domů. Poblíž v lese jsme uvázali koně a tam jsem také zanechal štolbu i oba psy. Pak jsem se blížil k domu, před nímž hrabal nějaký kůň kopyty. O zahradní zeď se opíral malý kiosek. Venku před zdí byl uvázán osedlaný kůň, s nímž laskavě hovořil nějaký ženský hlas z kiosku. Šlo tu jistě o nějaké osobní dostaveníčko, snad o politické tajemství. Uvědomil jsem si, že bas islami se tvářil, jako by byl hlavou vzbouřenců, zatímco já považoval Pardála za ducha vzpoury. Jisté bylo, že oba muži stáli k sobě jistě v poměru mnohem důvěrnějším, aby to kdo tušil. Považoval jsem jakkoli to zní ztřeštěně Pardála za předurčeného následníka emírova a z toho důvodu jsem tušil, že když mne opustil, rozjel se k bas islamimu. Chtěl jsem vědět, nemýlím li se. Zeď nebyla vysoká, zato dost široká a různými křovinami stměná. Dole u zdi rostly křoviny, z nichž kůň ukusoval. Praskání větviček mi přišlo vhod. Vyšvihl jsem se v náležité vzdálenosti na zeď a plížil se po jejím hřebenu až ke kiosku. Tam jsem se vplazil pomalu a nejvýš opatrně mezi větve. Šustot, který jsem tím způsobil, přehlušil hrabající kůň a žena, která si s ním stále povídala. Hlavou

jsem se dotkl dřevěné stěny kiosku. Mohl jsem teď slyšet vše, co bylo uvnitř řečeno; bylo jen třeba, abych se neprozradil kýchnutím nebo zakašláním. Neklamal jsem se; dáma v kiosku měla velmi sdílnou náladu. Mluvila s koněm jako s člověkem. Vysvětlovala mu, že jeho pána nesmírně miluje, že vše vynaloží, aby "on" se stal nástupcem nynějšího emíra. Brzy jsem poznal, že Jeho" láska není tak veliká a poctivá jako láska její. Přiznávala se koni, že tráví smutné hodiny, kdy o něm pochybuje a považuje ho za podvodníka, který jí jen proto předstírá lásku, aby získal jejího otce pro své plány. Právě když se v své upřímnosti dostala až sem, ozvaly se kroky, jež se rychle blížily. "Přichází! Těš se, přichází!" pravila koni. Nemýlila se. Pardál opravdu přicházel. Ale kůň neměl nejmenší příčinu, aby se radoval z jeho příchodu. Jeho pán byl totiž velice mrzutý. Odvázal uzdu a strhl koně od plotu tak divoce, až se zvířeti zarylo udidlo to tlamy. Pak se vyhoupl do sedla a bodl koně ostruhami, až se bolestí vztyčil na zadní nohy jako svíčka, při čemž Pardál zaklel: "Alláh zatratíž nohy, na kterých člověk běhá, když má k jízdě koně. Jaký čas jsem ztratil, že jsem tě poslechl a prošel městem pěšky. Das vezmi všechny ženské!"

"I mne?" tázala se dívka, naklánějící se z kiosku. "Oh tebe ještě ne! Ty nejsi z nich nejhorší!" zasmál se Pardál. "Měl jsi štěstí?"

"Neptej se hloupě! Byl jsem polapen. Zdá se už, že je vše ztraceno!"

"A můj otec? Ubohý otec?"

"Už mi nebude moci ničím prospět."

"Alláh, Alláh! Prosím, pozdravuj ho!"

"Žij blaze!" Odcválal. "Počkej ještě. Což chceš opustit "

"Žij blaze!" opakoval již z dálky. "Zůstaň okamžik " Viděl jsem, že po něm dívka vztahuje ruce, slyšel jsem kletbu a švihání bičem, kterým Pardál pobízel koně k spěchu. Bylo to vše tak bezcitné, tak nelidské a ukrutné, že jsem něco podobného ani nepokládal za možné. Snad ve snách, v životě ne!

Pak jsem slyšel již jen hluboký vzdech a vzdalující se kroky z kiosku. Bylo to snad i zalkání? Vzdálil jsem se a vrátil se do paláce. Věděl jsem teď, na čem jsem. Starý bas islami odešel nejen z domu, ale i z města. Odebral se tam, kam nyní spěchal Pardál, který mu slíbil, že jeho dceru učiní ardistanskou kněžnou, jestliže sám bude zvolen emírem. A nyní, když byl velekněz islámu na útěku, mohl si už Pardál dovolit toto ne zrovna knížecí chování vůči jeho dceři. Příštího rána začaly teprve pravé přípravy pro slavnost. Řízení věcí jsem ponechal sobě, zatímco styk s lidmi obstarával Halef, který k tomu byl jako stvořený. Třetí z nás, totiž bas nažráni, vyslal posly do Gharbistanu i Šarkis tanu, aby všude zvěděli, že v Ardu vyšla hvězda Betlahemská a že nastává na zemi mír. Také celým Ardistanem procházeli poslové a zvali k pouti do Ardu. V městě působil osobně k prohloubení naší malé, řekl bych "obchodní reklamy" bas nažráni. A byla to vskutku reklama, velkorysá agitace! Na všech nárožích, ve všech hlavních ulicích jsme vystavili stromky a postavili k nim prodavače. Prodavači s ozdobami chodili po domech. Na nárožích promlouvali k lidu vánoční agitátoři. Ihned byly založeny kluby "Hvězdy betlémské", které se zavázaly obdarovávat nemocné a chudinu. Co vše bylo nutno zvládnout v deseti dnech! Ani jsme si za tuto dobu pořádné neoddechli. Muselo být postaráno také o výživu a přístřeší pro očekávané poutníky. Vyžadovalo to opatření velikých zásob a ustanovení způsobilých pořadatelů. Důležitou věcí bylo založení

silné, dobrovolné policie. Bylo možno totiž očekávat od ostatních jinověrců výtržnosti, možná i něco horšího. Proto bylo nutné zabezpečit se proti všem případům. Ačkoliv bylo vše tak složité a namáhavé, vykonali jsme s vypětím všech sil a při dobré vůli vše, co bylo možno. Byl jsem dobré mysli. Viděl jsem, že se naše dílo daří. S duchem ardistské ho obyvatelstva neměli jsme nyní co dělat. Necht' se i vzbouří, námi to nepohne. Šlo o to, probudit duši tohoto lidu, jako když probouzíme dítě ze spánku a voláme na ně: "Vstaň a vyjdi sem, k nám, plane tu vánoční stromeček. Narodil se Spasitel!" Až se nám tohle podaří, věděli jsme, že máme vyhráno. A v tomto směru se stalo cosi, co způsobilo, že naše snahy byly podepřeny a dostalo se jim posvěcení. Stalo se to takto: Musím připomenout, že jsme ovšem již nebyli považováni za vězně. Byli jsme svobodní, mohli jsme přicházet i odcházet, jak se nám líbilo. Kdokoli nás mohl navštívit; naše vánoční kancelář byla každému otevřena. Nejraději jsme vítali návštěvu bas nazraniho. Dovedl se přiblížit našim srdcím a měl výbornou vlastnost, že vždycky přinášel dobré zprávy. Hned v prvních dnech k nám přivedl dvě osoby, muže a ženu. Oba meh' kápě pláštíků staženy hluboko do očí, takže jim nebylo možno vidět do tváře. "Vedu ti dva milé známé," pravil bas nazráni. "Nejsou sice zdejší, ale byli tu již častěji. Bydlívají také v domě mého hostitele, v němž jste mne s emírem navštívili. Právě přišli a chtějí s tebou promluvit. Svolíš k tomu?"

Prisvědčil jsem. Příchozí odhodili své kápě a koho jsem viděl? Abd el Fadla, knížete halímského, a jeho dceru Merhamé! Nebyla to náhoda, nýbrž předurčení! Sotvaže jsem je spatřil, dostal jsem nápad, který stál za to, aby byl uskutečněn. Jak znělo proroctví, o němž bylo vyprávěno? Dobrota a Milosrdenství pozdvihnou v chrámu své hlasy! A měly se ozvat zvuky, jež v Ardistanu ještě nikdo nikdy neslyšel! Není li Abd el Fadl Dobrota? Neznamená li Merhamé Milosrdenství? A neslyšel li jsem je zpívat jejich rozkošnou ranní a večerní džinistanskou modlitbu? Kdyby se jejich hlasy v duetu rozezvučely chrámem, jistě by to zapůsobilo jedinečným dojmem. A nebyly tu také varhany, na něž dosud nikdo nezahrál? Nejsem sice varhaník z povolání, tím méně virtuos na tento nástroj, ale doufal jsem, že dovedu vyhovět požadavkům ardistského obyvatelstva. Nebylo by snad to, co bych hrál, považováno za "zvuky", které ještě nikdo v Ardistanu neslyšel? Nemusí vždy proroctví zvěstovat neviditelný anděl, možná, že to dovede i docela obyčejný člověk! Radost, kterou jsem pocítil z příchodu těchto dvou dobrých lidí, byla upřímná. Vlastní příčinou jejich příchodu byli ovšem naši psi. Jejich útěk způsobil hlavně Džirbanimu veliké starosti. Domníval se, že bychom touto příhodou mohli být uvrženi do nebezpečí a považoval za nutné vyslat za námi někoho, kdo by měl schopnost vejít tajně do Ardu, vyptat se po našem osudu a najít prostředky k našemu osvobození. Kdyby se to nebylo podařilo, chtěl vytrhnout a osvobodit nás třeba mocí. Abd el Fadl byl ochoten vydat se s Merhamé do Ardu. Znal zemi a znal i město. Byl tam již často, třebaže tajně, neboť emír na něj osobně nevrazil a netrpěl jeho přítomností. Vydával se za vypravěče pohádek, který s dcerou jede do Ardu, aby vydělal peníze. Aby nebyli nápadní, nejeli na koních, nýbrž na třech nevzhledných, ale velmi rychlých mezcích. Dorazili do města včera před večerem. Tři mezky měli proto, poněvadž jim Džirbani dal spolehlivého průvodce, který se měl později vrátit a podat zprávu, jak se věci mají. Na štěstí se vše zdařilo ještě mnohem lépe, než mohli očekávat. Posel odešel a nesl nejen ústní zprávy, ale i zprávu písemnou, ve které jsem Džirbaniho do všech událostí zasvětil a žádal ho, aby se podle nich zařídil. Bylo pochopitelné, že přítomnost knížete halímského i jeho dcery musí zůstat utajena. Emír je poznat nemohl, neboť Merhamé nikdy neviděl a jejího otce jen jednou, a to z dálky. A na malé množství svých přátel jsme se mohli spolehnout, že nic neprozradí. Když jsem jim řekl, že budou zpívat za doprovodu varhan, svolili otec i dcera s radostí. Zvláště však velekněz tonul v nadšení, když jsem mu sdělil, že osobní jména Abd el Fadla a Merhamé i neznámé zvuky varhan naplní staré proroctví, takže pověst, kolující v lidu od úst k ústům, se projeví doslovně. Aby svou radostí všechno nepokazil, zavázal jsem kněze k

mlčení, ale za to jsem slíbil, že o nich zpravím emíra sám, a to způsobem nejméně nápadným. Abd el Fadl a Merhamé to schválili.

Nejdůležitější otázky, které jsme si nyní kladli, zněly: co budou Abd el Fadl a Merhamé zpívat a v jakém stavu jsou varhany v chrámu? Abd el Fadl zvolil džinistanský chvalo zpěv na dobrotu a milosrdenství boží. Poněvadž jsem tento dvouhlasý chvalo zpěv neznal a noty tu nebyly, musel jsem si dát melodii předzpěvovat a napsat ji v notách, které jsem opatřil doprovodem. K tomu ovšem byl třeba menší nástroj než varhany. Rozhodl jsem se proto požádat emíra, aby mi k tomu zapůjčil své staré rejstříkové harmonium a vyžádat si od něho i svolení ke hře na varhany, která bez jeho vědomí a svolení byla vůbec nemožná. Chvilí, kdy jsem mu chtěl přednést tato přání, jsem vybral zvlášť opatrné. Povedlo se to. Svolil a ujistil mne, že ke zdaru slavnosti přispěje vším, co bude v jeho moci. "Dám vyhledat klíče k velkým varhanám a dostaneš je," pravil. "Hraj, co chceš, líbí li se ti to, i kdybys při tom varhany zničil. Nepřirostly mi k srdci, protože pocházejí od našeho nepřítele, starého Abd el Fadla! Jsem zvědavý na jejich zvuk!. A víš co? Dám ohlásit, že bude po tři večery hráno na varhany. Co by ti bylo platné, kdybys hrál bez posluchačstva. Jen se mi nelíbí, že bude zpívat vypravěč pohádek se svou dcerou. Což křesťané nemají jiné, lepší pěvce? Nu rád ti i malé varhany půjčím, ale do svého bytu je nedostaneš. Musíš se zpěváky přijít nahoru ke mně do bytu." Musím přiznat, že jsem v té chvíli pocítil trochu škodolibé radosti. Emír zval tedy k sobě Abd el Fadla, svého domnělého nepřítele! Když jsem to Abd el Fadlovi sdělil, byl srozuměn a provedli jsme to. Šli jsme k emírovi, který nám půjčil svou "hudbu"; hráli a zpívali jsme vesele. Emír poslouchal a po druhé již přivedl i ženu a děti. Když jsme dozpívali, odešel jsem, ale domnělý vypravěč pohádek musel s dcerou zůstat, aby dětem vyprávěl pohádky z Tisíce a jedné noci. Ovšemže si při tom počínal tak, aby emíra i jeho rodinu zpracoval. Nakonec byl Abd el Fadlovi a Merhamé určen byt v paláci. Dny mýjely, slavnost se blížila, napětí rostlo. Emír již prodal a dosud prodával bezpočtu stromků. Svíček a ozdůbek se nedostávalo; nemohli jsme stačit s výrobou. Emírovy obchody byly prostě skvělé. Poslední den byl pro nás nejhorší. Oznámili jsme, že tohoto dne o šesté hodině bude prodej ukončen, a následek byl, že odpoledne prodejní místnosti lidé přímo obléhali a dobývali. A přece jsme dokázali, že vše se vyřídilo zcela hladce. Dávno před šestou hodinou nebylo ani stromečku, ani andělíčka, ani hvězdičky na prodej. Vše do posledního pestrého ústřížku papíru bylo vyprodáno! Oddechli jsme si! Práce byla skončena v pravý čas, než jsme se zhroutili únavou. Výtěžek podniku ovšem stál za to byl mnohem větší, než jsme očekávali. Všiml jsem si, že bohatí lidé platili několikanásobně více, než bylo požadováno; mysleli, že se to emír dozví a že mu tak dokáží svou loajalitu. Největší ze všech stromů, který jsme našli, se rozhořel v kanceláři vánoc i ního komité právě za hodinu po uzavření místnosti, dne dvacátého čtvrtého Kaním el Auval, v sedm hodin večer. Pod ním stály koše a bedny, naplněné penězi, které zbyly po zaplacení výloh. Zavolali jsme emíra, aby si je převzal. Odevzdali jsme mu především listiny, které obsahovaly vyúčtování, a zavedli ho potom k pokladně. Stál chvíli tiše a díval se na to množství peněz. Konečně se shýbl a hrábl rukama do mincí. "Co to je? Komu to všechno patří?" ptal se. "Tobě," pravil jsem. "Je to obchodní výtěžek, dosažený v tvém vánočním monopolu."

"Hm. A kolik peněz jste si podrželi vy?" ptal se, pohlížeje na nás pátravě. Vypadalo to urážlivě, ale neurazil jsem se. "My? Nic! Podnikli jsme to k oslavě vánoc a nežádáme za to plat."

"Je to pravda?"

"Myslíš, že lžu? Prosím, prozkoumej účty! Zde máš zaznamenaný příjem, zde výdej. Do posledního para, šahi a cashe! (Různé orientální drobné mince.) Porovnáš li, přesvědčíš se, že nic neschází."

"Vezměte si tedy kolik chcete! Berte!" Pohybem jakoby naznačoval, abychom brali plnými hrstmi. "Ne," odmítl jsem. "Pracovali jsme pro lidskou lásku, a to nelze zaplatit penězi. Jsou tvoje!"

"Zvláštní, opravdu zvláštní! Ty vaše vánoce mi rázem vynesly více, než všechna ostatní vyznání za celou dobu mé vlády! Nu, však ještě uvidím, co si s těmi penězi počnu. Zatím sem pošlu sluhy, aby je vynesli nahoru ke mně. Máte li však nějaké přání v zájmu své víry, přijďte jen ke mně, splním je! O půlnoci, až začne bohoslužba, přijdu se svou ženou, dětmi, úředníky a sluhy!" Emír odešel. Počkali jsme, až sluhové odnesli peníze, a odešli jsme do chrámu, abychom přiložili ruku k poslednímu dílu. Mluvím li o chrámu, myslím ovšem mohutnou střední kopuli arského dómu. Slavnost Narození měla začít o půlnoci. Emír slíbil, že v tu dobu dá vypálit dvanáct dělových ran, tedy tolik, kolik je měsíců do roka. Pak měly znít zvony, které již nezvonily po staletí; měly zvonit všechny, až na největší, železný, vážící přes pět set centů, o němž šla pověst, že bude rozhoupán rukama dětí, až přijde doba vykoupení. Tento zvon visel v nejvyšší a nejpevnější věži o několik poschodí výše než ostatní zvony. Co předvídal bas nažráni, se skutečně stalo. Přišly statisíce poutníků z Ardistanu, Gharbistanu i Šarkistanu, z nichž jen malá část našla přístřeší, z větší části bylo třeba ubytovat je za hranicemi města pod širým nebem. Tito cizinci nebyli ovšem všichni křesťané. Bylo mezi nimi mnoho takových, které přivedla do Ardu jen zvědavost. Poněvadž by tato okolnost byla mohla snadno vést k rozbrojům, ne-li k něčemu horšímu, dal emír prohlásit, že ten, kdo by slavnost porušil nesnášenlivostí a prohřešil se proti míru a pokoji, bude zastřelen. Každý věděl, že emír by ani okamžik neváhal hrozbu splnit a bylo možno doufat v její znamenitý účinek. K větší výtržnosti vskutku nedošlo, a menší hádky, kterých bývá dost vždy a všude, byly snadno a rychle urovnány. Varhany jsem našel sice neporušené, zato však k nepoznání zaprášené. Byly postavené Angličanem z Indie a měly jeden pedál, dva manuály a čtyřadvacet rejstříků. Abd el Fadl asi dobře věděl, jak došlo k úmluvě předešlého emíra s jeho otcem, pokud šlo o varhany. Ale poněvadž sám o té věci nezačal mluvit, netázal jsem se. Chvalozpěv, který měl zpívat s dcerou, byl komponován prvním učitelem zpěvu v Džinistanu. Byla to vážná, ale líbezná a dojemná skladba. Skoda jen, že jsem ji neznal a byl jsem nucen varhanový doprovod upravovat jenom podle sluchu. Jistě tím celek velmi utrpěl, ale k svému ospravedlnění mohu podotknout: nejsem muzikant! Nutno dodat již jen málo. Byl tu ještě hlavní oltář, od nepaměti zastřený; a o něm kolovaly pověsti, zvěstující naděje spojené s jeho odestřením. Bas nažráni si konečně dodal odvahy a dotkl se té věci v rozhovoru s emírem, ale ten ho hned zakřikl a zakázal o něčem podobném vůbec mluvit. Stalo se tak ovšem hned v prvních dnech a smýšlení emírovo se od těch dob značně změnilo, ale přesto se dosud nikdo neodvážil dotknout se znovu tohoto předmětu. Tak jsme tedy jen chrám vyzdobili vánočními stromky a zelenými ratolestmi, ale všechny ty ozdoby nás vlastně příliš netěšily. Po obou stranách varhan jsme seskupili hájky vánočních stromků. Pišťaly varhan byly kouzelně ozařovány světlem svíček; avšak hlavní oltář, dřevem, lepenkou a plstí zakrytý, působil tím víc jako šedivá skvrna v nádherném obraze. Pochopitelně nás to mrzelo a došli jsme k výsledku, že nám nic jiného nezůstane, než ještě jednou v poslední chvíli zaútočit na emíra. Právě jsem se k němu chtěl vydat, když vtom jsem spatřil, že vstupuje postranním vchodem do chrámu. Přišel se ženou a dětmi, aby si prohlédl výzdobu tribuny, na níž měl zaujmout místo s celým dvorem. Byl spokojen. Tribuna vypadala, jako by byla určena pro nádherymilovného krále nebo císaře. Emír se usmíval, přistoupil ke mně a prohodil: "K tomu by, myslím, patřil můj slavnostní háv, v němž jsi mne poprvé viděl!"

"Pro Bůh!" vydralo se mi se rtů. Ale hned jsem úmyslně doložil: "Ano, tento tvůj oděv by pokazil dojem právě tak, jako ten plstěný obal, který přikrývá oltář."

"Dojem že by kazil?" tázal se emír. "Jak to myslíš?"

"Jsi panovníkem, emírem, na jehož vůli se všechno svádí, i to, co zavinil nerozum jinověrců a rebelů." Použil jsem z vypočítavosti slova rebelové a také to ihned zapůsobilo. Zablýskl očima a tázal se: "Rebelů, říkáš?"

"Ano," odpověděl jsem. "Nejsou snad? Kdo přemluvil tvé předky a tebe, abyste oltář Boha, jenž vládne nebi i zemi, přikryli vrstvou plsti? Nebyli to snad právě ti, kteří tě chtěli zbavit trůnu a učinit tě také pouhým panákem z lepenky a plsti?"

"Alláh il Alláh!" zvolal. "Opravdu, dal sis ty zrádce a vrahy přerůst přes hlavu, kdežto své věrné jsi ponižoval a zbavoval důstojnosti. To ti historie neodpustí, emíre. Zapiše to do letopisů, leda bys ještě v pravý čas udeřil pěstí na pravé místo. Pohleď na toto množství vonných, zelených stromků, které se dotýkají svými vrcholky nejvyššího oblouku v kůru! Tvůj les vešel do chrámu, aby oslavil Spasitele. A ty? Jaký to bude vznešený pohled, až se rozsvítí světla této kopule! Jak radostné a hluboce pohnuta budou srdce nevěřících. Ale jak zklamaně a rozhořčeně utkví pohledy všech na nemotorném pytli, který zahaluje nejen hlavní oltář, ale i tvůj věhlas a tvou čest! Lidé řeknou: potlačoval zasloužilé a propůjčoval se za nástroj nedůstojných! Umělci řeknou: neměl pochopení ani vkus. Krásné mu bylo ošklivým, šeredné krásným. Strašáka strpěl v záři vánočních stromků..."

"Mlč!" vpadl mi do řeči. "Ani slovo už. I kdybys měl pravdu, nemáš právo mi ji vmést do očí! Mohl bych tě rozdrtit ehm kdybych chtěl! Myslíš, že se mi " Byl vyrušen právě tak, jak mne přerušil. Jeho děti si v posledních deseti dnech zamilovaly hadži Halefa, a také nyní, sotva přišly, už ho obstoupily. Halef svým vynalézavým způsobem dovedl ovšem hned najít zábavu, kterou děti potěší. Tleskaly rukama a rozesmály se tak hlasitě, že tím vyrušily otce. Otázal se: "Proč tak hlučně? Čemu se smějete?"

"Budeme zvonit!" zvolal větší hoch. "Zvonit? Jakto?"

"Budeme zvonit na velký zvon!"

"Jakže?"

"Na ten veliký, na ten největší! Vid', tatínku, že to dovolíš?" Emír vrhl významný pohled na Halefa a pravil: "Už vidím, že tohle nebude zase nic jiného, než nějaké nové spiknutí! Veliké zvony nemohou být přece ovládnuty dětskou rukou!"

"Mohou," tvrdil největší hoch. "Šejk hadži Halef Omar ví docela dobře, jak se to dělá."

"Nevito! Lže!"

"Oho!" zvolal Halef. "Šejk Haddediňu že lže? Věž, emíre, že jsem byl nahoře na věži, abych si odtud prohlédl město. Viděl jsem největší zvon. Tím velikým zvonek nelze zvonit obyčejným způsobem, je k tomu příliš těžký. Palice, která jej rozezvučí, je spojena s kolečkovým strojem, jehož závaží je spuštěno uvnitř věže až hluboce k zemi. Jsou-li kola namazána olejem, je chod hodinového stroje tak lehký, že i dítě může závaží vytáhnout."

"Slyšíš?" tázal se mladší hoch. "My kolečka natáhneme!"

"A namažeme je olejem!" zvolalo větší děvčátko, aby ukázalo svou duševní převahu. "Tatínek nám dá olej; a my budeme zvonit!"

"Budeme zvonit. Na největší zvon, na obrovský zvon bim bam bim bam!" jákala i nejmenší holčička. Emír se tvářil velice nerozhodně. Bojoval mezi rozpačitostí a láskou. A pojednou se obrátil ke mně: "To by vám asi bylo po chuti! Co bys mi radil?"

"Nic," odpověděl jsem docela chladně. "Jde o tebe, ne o mne!"

"Nemáš žádnou prosbu? "

"Prosbu? Ne. Darovali jsme ti tuto velikou slavnost. Zkazíš li ji, je to tvá věc!" Tvářil jsem se, jako bych chtěl odejít. Tu mne zastavil pokynem ruky. "Zní to od tebe poněkud hrdě!" pravil. "Řekni raději, že to zní pravdivě a poctivě. Říkám to proto, poněvadž tě znám. Nejsi malý, nýbrž veliký člověk a přál bych si, abys jím zůstal!"

"K čemu ta chvála?" tázal se s obličejem šachisty, který hledí maskovat ztrátu. "Přenechal jsem vám chrám, a rozumí se, že i všechno, co je v něm. Nechcete li mít plst na oltáři, dejte ji pryč, u všech všudy!"

"Svoluješ k tomu opravdu, emíre!" tázal se radostně bas nažráni. "Proč ne? Hlásnému na věži řekněte, že za dvě hodiny přijdu, abych se shůry pokochal pohledem na město v lesku vánočního večera. Ať se postará o světlo a pochodně. Poroučím také, aby uvedl do naprostého pořádku hodinový stroj velikého zvonu!"

"Budeme zvonit bim bam!" zvolalo nejmenší děvčátko. "Ano, budete zvonit," pravil emír. "Vrátíme se ještě sem, abychom vzali hadži Halefa s sebou. Za trest půjde s námi nahoru, neboť on to byl, kdo právě ten největší zvon nasadil dětem do hlavy."

"Ano, ano!" zajásaly děti. Spěchali jsme pak, abychom podnikli dílo ne zcela lehké strhat bednění oltáře a přizpůsobit jej ostatnímu okolí. Zbývalo nám k tomu velmi málo času. Byli jsme tím tak zaměstnání, že jsme ani nezpозorovali, když za dvě hodiny nám odvolali Halefa, aby šel s emírem a dětmi na věž. Brzy nato rozlehl se před zámek, ve všech ulicích a na náměstích města nepopsatelný jásot. Stalo se tak přičiněním Haléřovým, který se nám ani nepochlubil, že se postaral, aby se městem co nejrychleji roznesla zpráva, že emír vystoupí na věž, aby si prohlédl město v lesku svatvečera. Na ulicích proudily davy lidí, vesměs opatřených světly a když se objevilo nahoře na věži světlo, ozval se jásot. Jak rychle si emír dobyl srdce lidí! A jak snadno. Byl však mužem, který to dovedl ocenit? Když spadla rouška, halící oltář, přesvědčil jsem se, že obraz, který jsem si o něm vytvořil, byl zcela jiný než skutečnost. Oltář byl mnohem krásnější než má představa. Byl vyřezán z lesklého, tvrdého, hnědavého dřeva. Řezby tvořily malý chrám, jehož nejnížší architektura byla staroindická, výše budhistická a nahoře přecházela dokonce do novoorientálních forem. Dolejší oddíl představoval komůrku Matky Boží v Nazarete v okamžiku andělského zvěstování. Dole byl umístěn nápis: "On bude synem Nejvyššího." V hořejší části se vznášela postava Kristova nad oblaky a pod ní nápis: "Já jsem cesta, vzkříšení a život!" Byly tu tedy jen tyto tři sochy. Vystupovaly však znamenitě z temnějšího orámování, jako by chtěly vyjádřit, že pocházejí z vyššího světa. Byly tesány z bílého vápence, ne z mramoru; a mně se ten kámen zdál mnohem ušlechtilější než mramor. Bylo to zvláštní! Teď, kdy v ohraničeném prostoru hořel jen

nepatrný počet světél, nemohl jsem cenu kamene odhadnout. Ale pak, když zazářilo tisíce plamenů a plamének a jejich světlo proniklo kamenem jako zjevení proniká tajemstvím dříve neznámým, poznal jsem teprve pravou cenu tohoto zvláštního krápníkového aragonitu. Kdo byl mistrem, který vytvořil tyto tři sochy? Že nebyl Evropan, bylo patrné, ale nebyli jsme tu uprostřed vysoké evropské inteligence, a proto by bylo nemístné posuzovat dílo kriticky evropskýma očima. Podařilo se nám dokončit výzdobu oltáře v poslední hodině. I oltář jsme obklopili vánočními stromky a bylo třeba již jen zápalné jiskry, aby se rozhořela světla. Právě když jsme dokončili práci, vešel posel, který nám vyřizoval emírovův rozkaz, abychom k němu přišli. Přišel prý právě někdo, koho nám musí ukázat; tak nám řekl posel. A koho jsme u něho našli? Oba prince Ussulů, kteří byli v zajetí v Městě Mrtvých a nyní byli povoláni zpět do Ardu. Mír jim řekl, komu děkují za své osvobození, a když se konečně dozvěděli, že jsme byli hosty jejich rodičů, neznala jejich radost mezí. Je pochopitelné, že hadži Halef se pro ně ihned rozehrál upřímným přátelstvím. Inu, ovšem, naskýtala se mu příležitost vzpomenout svých hrdinských činů. Když se přiblížila hodina, kdy měla začít slavnost, shromáždilo se 'komonstvo', úřednictvo i emírovi sluhové. Sešli se všichni v slavnostním sále přiléhajícím k chrámu, kde jsme byli emírem po prvé přijati. Bas nažráni, Halef a já jsme museli zůstat při emírovi až do chvíle, kdy se ozvala první dělová rána a kdy byly otevřeny dveře do chrámu. Vše, co bylo křesťanského, hledělo si zajistit místo v chrámu, dosud jen slabě osvětleného. Ti, kteří zůstali venku, měli útěchu, že se dovnitř dostanou zítra i pozítří. Vše se vykonalo v pořádku a bez rušivé tlačence. Emír s dětmi, svou ženou i celým dvorem, provázen mnou a Haléřem, se odebral na tribunu. Jak se malý Halef pyšnil, že mohl kráčet do chrámu hned za emírem! "A přece nejsem dnes ničím, než šlapač varhan," zašeptal mi zdánlivě skromně. Halef totiž šlapal měchy, když jsme s Abd el Fadlem a Merhamé cvičili. Říkal tomu "šlapat varhany". Když jsem mu vysvětloval, že se říká "šlapat měchy", tázal se mne:

"Jsou měchy součástí varhan nebo ne? "

"Jsou," musel jsem přiznat. "Dobře! Šlapu tedy varhany! Pomysli: jestliže já, šejk Haddediňu, šlapu varhany, v ničem si nezdám, kdybych však šlapal obyčejné měchy, dělal bych věc směšnou a nedůstojnou..."

"Uvaž, milý Haléře, že měchy šlapeme a na varhany hrajeme!"

"Víš co, řekněme to tedy obráceně: já budu šlapat varhany a ty si hraj na měchy. Tím bude má čest zachráněna." Když se tribuna uklidnila, vystoupili jsme oba na kůr, kde Halef hned zmizel v pozadí, aby se ujal řunkce kalkanta. Abd el Fadl i Merhamé stáli v popředí u balustrády. Neúčastnili se průvodu a zaujali svá místa nepozorovaně. Stáli tam i pěvci a pěvkyně, kteří sem byli posláni bas nažráním, protože znali melodii písní. Když jsem přišel na kůr, zpozoroval jsem na protější straně stát čtyři muže, jimž jsem nevěnoval pozornost. Tu právě, když jsem se usadil na lavici k varhanám a začal vybírat rejstříky, přistoupil ke mně Abd el Fadl. "Vidíš ty čtyři muže pod posledními vánočními stromky, effendi?" ptal se. "Ano," přisvědčil jsem. "Je to šeich el beled z el Haddu se svými třemi průvodci," vysvětloval mi kníže halímský. Věděl jsem, že šeich el beled znamená asi tolik jako starosta nebo primátor. "Přišel teprve dnes," pokračoval Abd el Fadl, "a chce být nablízku, až budeme zpívat dueto. Svolíš k tomu?"

"Rád!" odpověděl jsem. "Ostatně o tom nerozhoduji, vždyť boží dům musí být každému otevřen. Čím je šeich el beled? Muslimem?"

"Ne, je to křesťan. Požádá tě jednou o rozhovor. Je to můj dobrý známý..." Byl vyrušen zvláštním, ale k slavnostní náladě přiléhajícím způsobem. Šeptal prve, jako vůbec každý, kdo respektuje svatyni. Jen emírovy děti tvořily výjimku; nepocitovaly patrně vůbec bázeň. Jejich zájem se jen upíral k chvíli, kdy po poslední dělové ráně zazvučí veliký zvon. Tento okamžik právě nadešel. Zřízenec přistoupil k hlavnímu oltáři, aby rozžal zápalnou šňůru, která byla odtud rozvedena na všechny strany. Když to shromáždění spatřilo, nastalo všeobecné utišení na všech stranách, jen děti žvatlaly dál. Byly příliš rozčilené, než aby mlčely. Když zahučela poslední dělová rána, zvolalo starší děvčátko hlasitě, že to každý slyšel: "To byla poslední rána! Počítala jsem je!" Tu vystoupily jiskry zápalné šňůry do všech chrámových prostor a světla se rozhořela. "Stromečky! Stromečky!" jásal mladší hoch a spráskl v údivu dlaně. "Budeme zvonit. Tatínek dovolil!" oznamoval větší hoch. "Bim bam bim bam!" žvatlala nejmladší dívka. Menší zvonky se rozhoupaly, jen veliký byl dosud zticha. Tu se ozval hlásek holčičky, která pohrdlivě prohlašovala:

"To jsou jen malé zvonečky, tím velikým zvonem budeme vyzvánět my, děti!" Jako by byl čekal jen na tato slova, pozdvihl svůj hlas největší zvon, jehož zvuk v Ardistanu ještě nikdo nezaslechl. Emír vyskočil se sedadla. Poznal velikost okamžiku, kdy se vyplňovalo vše, co bylo prorokováno. Udělal pohyb, jako by stržen velebností chvíle, chtěl promluvit. Ale nedošlo k tomu. Měl jsem skorém všechny rejstříky vytaženy; sáhl jsem rychle do klaviatury a stiskl nohama pedály. Velké Handlovo "Halleluja" zahřmělo chrámem. Když zazvučel první mohutný akord a vznesl se ke klenbě, zdálo se, že se světla otřásla. Emír zvolna usedl a díval se ztrnule na varhany, dokud "Halleluja" neskončilo. Přišel Beethovenův chorál "Nebesa oslavují Věčného Boha". Chtěl jsem ne jemností a líbezností melodií, ale jejich mohutností zapůsobit na lid v chrámu, který nikdy ještě neslyšel hru na varhany. Oči všech visely na kůru, a také venku, před otevřenými chrámovými dveřmi, kde se tísnila hlava na hlavě, bylo ticho jako v kostele. Nebylo to ovšem výsledkem mého "uměleckého" přednesu, jemuž by hudebník mohl velmi mnoho vytýkat, ale zato mluvili dva velicí mistři, a to bylo pro posluchače omračující. Pohlédl jsem za hry stranou a spatřil jsem, že šechem el beled z el Haddu se svými třemi průvodci vystoupil z háje vánočních stromků a přistoupil až k varhanám. Nezdálo se, že by se divil; hra, jak se zdálo, mu nebyla ničím vzácným. Ale patrně na nich bylo, že je těší účinek hry na lid. Zpozoroval jsem, že mne sledují velmi přátelskýma očima. Všichni byli oblečeni do přiléhavých kůží, totiž ovinuti vydělanými, ale nebarvenými širokými pásy, jež se křížovaly na těle jako řemínky sandálů a neponechávaly místočko nekryté. Na nohou měli sandály, na hlavě turbany, které však nyní sejmuli a drželi je v rukou. Byli křesťané. Z ramen jim spadaly dlouhé, lehké pláště. Byli to krásní muži. Nebyli sice tak obrovití jako Ussulové, ale zato měli postavy tak krásné, že by bylo těžké nalézt jim rovné mezi evropskými národy. I jejich obličeje byly krásné, zvláště tvář náčelníka, ale byla to krása, jakou jsem dosud nepoznal, a proto ji nemohu dost dobře popsat. Ne krása klasická, a přece ještě výraznější. V jejich obličejích se zračily odvaha, energie i sebevědomí velmi zřetelně. Oblouk rtů byl skorém něžný; celý obličej byl pak prodchnut oduševněním. El Hadd je zemička ležící vysoko v pohoří na jižní hranici Džinistanu. Obyvatelstvo je označováno pro odlehlost a nepřístupnost kraje za velmi chudé. A přece tyto čtyři mužové nepůsobili skličujícím dojmem. Nezdálo se, že by je chudoba tížila, třebaže jejich úbor byl velice prostý. Zabývám-li se popisem těchto čtyř mužů déle, než se zdá účelné, dělám to z důvodů, jež budou zjevné teprve v dalším vypravování. Za daných poměrů musela být pobožnost odbyta jednoduše. Na zpívanou službu boží nebylo pomyšlení, nebyl tu nikdo, kdo by byl dovedl knězi liturgicky odpovídat. Kněz se tedy omezil jen na zahajovací píseň. Poté přečetl evangelium, načež následoval zpěv Abd el Fadla a Merhamé. Následovala druhá kostelní píseň, kterou zazpívali věřící; po ní kázání z kazatelny. Po kázání a požehnání končila pobožnost závěrečným zpěvem. Takový byl tedy program slavnosti, jež na ubohého bas

nazraniho kladla veliké požadavky. Ale i my jsme se museli činit, abychom splnili své povinnosti. Mnohými cvičeními jsme se snažili, Abd el Fadl, Merhamé a já, připravit se na svůj mimořádný výkon. Zvláště já jsem měl zapotřebí řádně cvičit, neboť každý vesnický organista hraje na varhany lépe než já. Má někdejší technika byla pryč. Jak rád bych byl postoupil své místo u varhan někomu jinému, kdyby tu někdo lepší byl. Celkem však se všechno dařilo tak, jak jsme si přáli, ovšem mimo ošklivou příhodu, jejímž strůjcem byl ardistanský maha láma. Tento mocný pán, který se pro svůj vysoký duchovní úřad považoval za člověka stojícího i nad emírem, až dosud jen vyčkával a choval se docela tiše. Až dnes vystoupil ze svého ústraní, a to demonstrací stejně odvážnou jako neapnou. První píseň dozněla a začalo čtení proroctví a evangelia. Vstal jsem od varhan, abych si teprve nyní mohl prohlédnout prostor, k němuž jsem se musel až dosud točit zády. Tam nahoře vysoko svítila hvězda bet lahetská. Chránová klenba, představující nebesa nad městem Davidovým, byla jí ozářena. Když jsem si všechnu tu krásu prohlížel, dočetl již bas nažráni proroctví a začal číst evangelium. Četl právě ze sv. Lukáše: "Sláva na výsostech Bohu a pokoj " když se náhle venku před otevřenou branou ozval veliký hluk. Bylo slyšet práskání bičí. Objevili se běžci, kteří hlasitě volali, vyhrožovali kdekomu a proráželi si karabáci cestu. Za běžci se objevila troje slavnostní nosítka; byla nesena osmi služebnými lámy. Ačkoli se zdálo, že se sem nemůže vejít už ani človíčka, přece si prorazili cestu až k hlavnímu oltáři, kde byla nosítka postavena na zem. Z předních vylezl maha láma ardistanský, oblečený do obřadního roucha, v rukou plno odznaků své nejvyšší moci. Z druhých a třetích nosítek se vynořili jeho pomocníci, vyzbrojeni mlýnky na modlení, modlitebními pozouny, troubami a klapačkami a celým arzenálem podobných předmětů vesměs bohatě zlacených a zlatem vykládaných. V průvodu obou svých vrchních kněží pokročil pak maha láma k altánu, v němž seděl emír, před nímž byl ponechán úzký prázdný prostor. Tam zamířila trojice vetřelců. Pozdravili emíra sotva kývnutím hlav, dali nosičům pokyn, aby vynesli z nosítek podušky. Stalo se. Podušky byly navršeny na tři kopce právě před emírem a na nich se uvelebili tři hodnostáři. Že emíra oloupili o rozhled, o to se vůbec nestarali. Byl jsem přesvědčen, že emír si něco podobného dá sotva líbit, ale emír byl kupodivu klidný. Ani se nehnul. Nepokusil se ani v nejmenším, aby zabránil třem opovázlivcům v jejich jednání. Když se však všichni tři usadili, povstal emír a vystoupil se svou rodinou k nám na kůr.

Až do tohoto okamžiku nemohl velekněz číst. A jako on, tak čekal i tisícový zástup. Vyrušení bylo bezpříkladné a jeho účinek byl ještě stupňován hrubým vystupováním vetřelců. Ozvalo se zprvu tiché, čím dále však silnější mručení. Zatím to byly nesrozumitelné hlasy, ale pak již i zřetelně bylo slyšet volání: "Ven s nimi! Vyhod'te je!"

"Ven! Ven!" odpovídalo množství hlasů z míst okolo oltáře. Spatřil jsem, že se tam něco děje; patrně se lidé chtěli chopit nosítek. Ještě okamžik a byla by nastala zácpa, jejíž následky mohly být katastrofami. Tu zvolal duchapřítomný bas nažráni: "Stůjte! Zadržte!" Ti, kteří se tlačili kupředu, se hned zastavili. Oči všech se obrátily k němu. Kněz zdvihl knihu vysoko nad hlavu a pokračoval: "Pro toto evangelium vás prosím budiž pokoj! Pokoj lidem dobré vůle! Běda tomu, kdo se jej odváží rušit. Křesťanu sluší trpělivost. Začneme znovu!" Při těchto slovech vrhl pohled ke mně nahoru. Porozuměl jsem hned, k čemu mne vyzývá, proto jsem sáhl do varhan a hrál jsem tak dlouho, až jsem mohl mít zato, že se nevole lidu uklidila. Pak teprve se chopil opět slova bas nažráni. Když konečně dočetl evangelium, poskytl mi chvalozpěv, jež zpívali Abd el Fadl a Merhamé, příležitost, abych použil jemných rejstříků. Halef se později vyjádřil, že to vypadalo, jako by spolu rozmlouvali andělé. Chorál Abd el Fadla a Merhamé byl, jak jsem se již zmínil, dvojzpěvem s arabským textem. Byl to doslovný překlad sto třetího žalmu: "Chválí duše má Pána." Oči všech se točily po kůru a pěvcích, kteří teď zastiňovali úspěch mých varhan. Nejhlouběji byl však dojat sám emír. Podíval li jsem se

stranou, dobře jsem ho viděl. Jeho obličej byl změněn; zářil slunečním jasnem. I děti na něj pohlížely. Viděl jsem, že se téměř ulekl, když píseň skončila. O kázání bas nazraniho mohu jen říci, že jeho rétorika byla prosta vši umělosti. Vše, co mluvil, mluvil ze srdce k srdcím. Byl konec Emír vstal, chtěl sestoupit dolů, vtom však spatřil muže z el Haddu. Zarazil se ne snad proto, že by je byl znal, spíše jejich cizí úbor mu byl nápadný. Abd el Fadl přistoupil a sdělil mu, kdo jsou. Že se emír zaradoval, bylo na něm ihned vidět. Oslovil šecha el beled: "Jste el haddští? Miluji tuto pěknou zemi, ačkoliv jsem tam ještě nikdy nebyl a nikoho tamodtud nepoznal. Vím, že obyvatelé el Haddu jsou mi přátelsky nakloněni. Hraničí sice právě tak těsně s Džinistanem, jako s mou zemí, ale ještě nikdy nic nepřátelského proti mně nepodnikli. Naopak, osvědčili vždycky ochotu být mi prospěšnými, seč síly stačí. Jsi jejich šechem el beled?"

"Ano, emíre!" přisvědčil tázaný. "Tedy jsem díkem povinen zvláště tobě. Jaké jsi víry? Jak vidím, držíš turban v ruce."

"Jsme křesťané, emíre."

"U koho bydlíte?"

"V karavanseráji, kde bydlí cizinci."

"Máte s sebou koně?"

"Jsme chudí, přišli jsme pěšky."

"Nejste již cizinci ani nejste v cizině. Poznal jsem vás a vítám vás v Ardu. Budete mými hosty. Pro vás se u mne najde vždy dost místa. Za hodinu začne v paláci večeře. Zvu vás k ní." Šech el beled přijal pozvání s úklonou, která prozrazovala volného syna hor. Byla zdvořilá, nic více. Přidružili se pak, když se emír s rodinou vzdálil, k Abd el Fadlovi a Merhamé, já přistoupil k balustrádě, abych pozoroval, jak se kostel vyprazdňuje. Nosítka, stojící před oltářem, byla zatím obklopena několika rozumnými muži, aby bylo zabráněno nějakému výbuchu nepřátelství; proto do nich nemohli lámové vstoupit. Museli čekat, až se kostel úplně vyprázdní. Odcházeli jako po prohrané bitvě. Pak jsem zaslechl dělovou ránu a hned nato následovali jiné. To se nemohlo stát dnes bez předchozího rozkazu emírova; ten rozkaz však jistě nebyl dán teprve nyní, nýbrž již dříve. Sešel jsem z kůru a vyšel z chrámu. Venku bylo světlo jako ve dne. Okna všech domů byla osvětlena svícní a lucernami. Halef mne doprovázel, nevýslovně pyšný na své dnešní kalkantské výkony. "Jsi se mnou spokojen, sídi?" vyzvídal. "Tak, tak," odvětil jsem. "Proč jen trochu? Což ti za celý večer došel jen jedenkrát vzduch ve varhanách?"

"Ne. Ale zdá se mi, že ho nebylo ano o trochu více do zásoby. Dělal jsi, Halefe, opravdu jen to, co jsi musel." Na tuto zchytralost z mé strany nedovedl Halef odpovědět. Přemýšlel chvíli, než řekl: "Což jsem mohl vědět, že bys chtěl mít vzduchu víc, než jsi mohl potřebovat? Velmi mne zarmucuješ! Ale dobrá. Zítra budu šlapat čerstvěji a dodám ti vzduchu tolik, že se budeš rozplývat vděčností, nezalkneš-li se ovšem tím vzduchem. Na to spolehni!" Dobrý Halef ovšem rozuměl žertu. Pokud jde o slavnostní hostinu, nevidím důvodu, proč bych ji popisoval. Byl jsem tak unaven, že jsem především potřeboval spánek, proto jsme se s Halérem rozloučili co nejdříve a odebrali jsme se do svého příbytku. Lidé haddští seděli při hostině nedaleko mne, ale ne tak blízko, abych s nimi mohl pohovořit. A přece mi při každém pohledu, který jsem na ně obrátil, připadal šech el beled nějak známějším. Nemohl jsem se

však rozpomenout na nikoho ze svých známých, komu by byl podoben. Prozatím mi bylo jasné jen tolik, že jsem se s ním ještě v životě nesešel. Dnešního dne jsme se ukázali v svých pokojích několikrát, ale vždy jen na okamžik; byli jsme proto svými psy toužebně očekáváni. Za naší nepřítomnosti se o ně staral jeden z emírových služebníků. Psi byli již velcí na hraní, ale tentokrát jim přece jen byla dlouhá chvíle, a proto se zaměstnávali jak nejlépe dovedli. Halefovi psi Hu a Hi přetřásali velmi důkladně koberec na zemi, a poněvadž patrně nepovažovali podšívku za jeho součást, párali ji tak dlouho, až páráni dokončili do posledního stehu. Hadži se tím velice rozveselil. Ani ho nenapadlo, aby je pokáral, naopak, chválil je a hladil. Když jsme pak vstoupili do mého pokoje, ukázalo se, že Aacht a Uucht věnovali pozornost také koberci, ale jen tak mimochodem. Upravili si jen jeho polohu, ležel totiž napříč místo po délce. Jejich hlavní pozornost byla však upoutána dřevěným obložením stěn, jež bylo potaženo tenkou látkou, místy hladce přibitou, místy umělecky složenou do záhybů, aby bylo docíleno ozdobných oblouků. A právě tyto oblouky se nesetkaly se souhlasem dobrých zvířat. Strhala je do jednoho, takže všechny oblouky nyní ležely na zemi a místo nich na nás zíraly jen holé stěny tam, kde látka nebyla pevně přibitá. Zprvu jsem se nemálo ulekl. Tento kousek, který psi provedli, nemohl mi být lhostejný, zvláště když Aacht a Uucht si při našem návratu počínali velmi zvláštním způsobem. Netvářili se vůbec, jako by byli provedli něco nemístného, naopak, vrtěli ohony a tvářili se tak, jako by byli přesvědčeni, že provedli záslužný čin. Uucht vyskočila hned, když jsme přišli, a vztyčila se u stěny na zadních nohách a škrábala na její hořejší část. Když to zpozoroval Aacht, začal totéž provozovat u protější stěny. Přistoupil jsem, abych si obě místa prohlédl, a tu jsem spatřil v dřevěném oblouku malé, svislé skuliny, které nemohly být ničím jiným než klíčovými otvory. Nebyl tu však jen jeden nebo dva, nýbrž bylo jich tu více a vždy na takovém místě, kde byly mezi záhyby látky dobře ukryty. Byli to psi, kteří poznali, že se tu skrývají podezřelé dutiny. Jak k tomuto nálezu přišli, mohlo mi být docela lhostejné, snad zachytili pach prince Čobanů. Dotýkal se asi často míst, na nichž byly umístěny skryté schránky, a psi vyčenichali na nich stopy jeho rukou. Že psi mají jemný čich, je známo, a stačilo mi to. Ovšem, že jsem si hned vzpomněl na ten nepatrný klíček, který zde Pardál ztratil. Přinesl jsem jej a zkusil. Skutečně hodil se do otvorů, které psi objevili. Otevřel jsem a vytáhl zásuvky ze zdí. Byly naplněny listinami takového obsahu, že jsem se ihned rozhodl přivést emíra, a Halefovi jsem nařídil, aby, než se vrátím, nepustil ani živé duše dovnitř. Emír byl dosud v hodovní síni. Následoval mne, ačkoliv jsem mu v přítomnosti jiných lidí nemohl říci, oč jde. Cestou jsem mu to však naznačil. Proseděli jsme pak celou noc, abychom papíry pročetli, rozluštili a srovnali. Byli jsme sice oba dost unaveni, ale nyní nás únava okamžitě přešla. Šlo tu vskutku o spiknutí. Jeho duchovním vůdcem byl bas islami, který si přál stát se tchánem nového ardistanského emíra. Duší spiknutí však byl ardistanský maha láma, který si dnes počínal tak vyzývavě. A jejich pravou rukou byl sám Pardál.

Když se rozednilo, byli jsme o všem důkladně zpraveni, a pro mne a Halefa bylo vítaným zadostiučiněním, že emír kromě mne a Halefa nikoho k poradě nepribral. Rozhodl se podniknout potřebné kroky nenápadně a tiše, aby nebyla vzbuzena veřejná pozornost. Nejprve měli co možno nejrychleji zmizet hlavní vůdcové, ne ovšem vraždou, nýbrž tak, že budou tajně zatčeni. O maha lámu nebylo starostí, hůře bylo o bas islamiho a Pardála, kteří již něco tušili a byli mimo město. Seznamy spiklenců obsahovaly tolik jmen, že emír začal pochybovat o věrnosti a spolehlivosti všech svých pluků. Nebyl jsem sice stejného mínění, ale chránil jsem se mu to říci, spíše mi záleželo na tom, abych ho ujistil co nejvydatnější podporou křesťanské části obyvatelstva. Postačilo ho upozornit, že vánoční svátky budou zcela jistě působit v jeho prospěch a že žádná jiná strana, se neodváží rušit klid těchto dnů. Pro všechny nepředvídané případy jsem emírovi znovu nabídl pomoc Džir baniho. To ho uspokojilo. Přiznal ostatně, že i kdybychom nebyli odkryli spiknutí maha lámovo, byl by s ním stejně

zúčtoval za pohanu, které se maha láma dnes veřejně dopustil. Nařídil hned, aby byly stěny pokoje uvedeny do původního stavu a listiny dal odnést do svého bytu. Pak se pojednou otázel jiným tónem: "Víš li pak, effendi, co všechno se sběhlo v těchto dnech?"

"Domnívám se, že to vím!" odvětil jsem. "Splnění všech starých proroctví?"

"Ano."

"Pověsti o hvězdě bet lahenské? "

"Ano."

"Pověsti o velkém zvonu?"

"Ano."

"Teď by už bylo jen třeba, aby zazněl hlas Dobrotы a Milosrdenství a aby Bůh sestoupil Džinistanem do Ardistanu jako tenkrát, než řeka změnila svůj tok. Tím by byla všechna proroctví naplněna a andělé by mohli oznámit, že na zemi nastal vytoužený mír. Usmíváš se, effendi?"

"Ale ne! Věc je velmi vážná!"

"Pro mne také! Až do včerejška mi byla jen k smíchu, teď však smýšlím jinak." Sáhl si rukou na čelo. Zdálo se, jako by se zapotácel. "Jsem zemdlený, jsem slabý!" pokračoval v řeči. "Dolehly na mne těžce události posledních dnů! Jsem dosud ardistanským emírem, či jsem někým jiným? Jsem snad pápěrkou, kterou možno fouknutím pohánět ze strany na stranu, pápěrkou bez váhy a vůle? Effendi, i já potřebuji klid a spánek, mám li se opět vzpamatovat!" Pak jej napadlo něco jiného. "Co soudíš o lidech z el Haddu?" tázal se. "Líbí se mi," odvětil jsem. "Mně také. A zvláště šech el beled. Škoda, že je tak nepatrný člověk. Člověk by ho mohl milovat, ctít a stýkat se s ním. Ale nyní je už čas k spaní! Máš ještě nějaké přání!" NP "

"INC. "Pomysli, jakým dluhem jsem ti zavázán! Nechceš nic?"

"Nevím, co bych měl chtít."

"Ani pro křesťany?"

"Ti splnili jen svou povinnost. Odměnit je vůbec nemůžeš." Podíval se na mne nechápavě, pak potřásl hlavou a řekl: "To nechápu! Ale spi blaze!" Vyšel ven.

Následuje román Na Hoře Alláhově